

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ

НА ОБЩИНА ПЪРВОМАЙ

ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

СЪДЪРЖАНИЕ

Част I - Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на съответната община....	9
1. Обща характеристика/профил на общината.....	9
2. Състояние на местната икономика. Тенденции.....	26
3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси.....	32
4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност.....	60
5. Екологично състояние и рискове.....	70
6. Административен капацитет.....	94
7. Културно историческо наследство.....	94
8. Селищна мрежа и жилищен сектор.....	96
9. Елементи на градското културно наследство.....	97
10. Връзка на общината със съседни територии.....	99
11. Влияние на инфраструктурни проекти с регионално и национално значение...	101
12. SWOT – анализ.....	102
Част II. Цели и приоритети за развитие за периода 2021-2027г.....	105
Част III. Описание на комуникационната стратегия, на партньорите изаинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност.....	117
Част IV. Определяне на зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за сътрудничество с други общини.....	120
Част V. Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие.....	122
Част VI. Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия.....	175
Част VII. Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО.....	195
Част VIII. Предварителна оценка, съгласно условията на чл.32 от ЗИД на ЗРР...	213.

СПИСЪК С ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

ПИРО	План за интегрирано развитие на община
ИПГВР	Интегриран план за градско възстановяване и развитие
ИТСР	Интегрирана териториална стратегия за развитие
НКПР	Национална концепция за пространствено развитие
НСРР	Национална стратегическа референтна рамка
ЕС	Европейски съюз
ЕК	Европейската комисия
ЗРР	Закон за регионалното развитие
ППЗРР	Правилник за приложение на Закона за регионалното развитие
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
ПМС	Постановление на министерски съвет
МСП	Малки и средни предприятия
ОП	Оперативна програма
ЮЦР	Южен централен район
ДВ	Държавен вестник
SWOT анализ	Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите
СФ	Структурни фондове
КФ	Кохезионен фонд
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ЕСМ	Енергоспестяващи мерки
РМС	Решение на Министерски съвет
ОП “РР”	Оперативна програма „Региони в растеж”
ОП “РЧР”	Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ОП “ОС”	Оперативна програма „Околна среда”
ОПТИ	ОП "Транспорт и транспортна инфраструктура"
АЗ - БТ	Агенция по заетостта - бюро по труда
ЕТ	Едноличен търговец
ИФТ	Индикативна финансова таблица
ДФЗ	Държавен фонд земеделие
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
МОН	Министерство на образованието
МТСП	Министерство на труда и социалната политика
ОА	Общинска администрация
ОбС	Общински съвет
ООД	Дружество с ограничена отговорност
ПКС	Професионално – квалификационна степен
ТБО	Твърди и битови отпадъци
ТСБ	Териториално статистическо бюро

УВОД

Законовите норми, подхода и принципите, на които се основава ПИРО

Настоящия ПИРО се създава в съответствие с Методически указания издадени на основание на чл. 17, т. 9 от Закона за регионално развитие (ЗРР), които имат за цел определяне на унифицирани процедури за възлагане, изработване, оценка, одобряване и прилагане на планове за интегрирано развитие на общините планове за градско възстановяване и развитие (ИПГВР). Предвид изпълняваната Пътна карта за нов подход в политиката за регионално развитие, в настоящия документ са взети под внимание и новите подходи в прилагането на регионалната политика в страната, в т.ч. и предложенията за промяна в системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие. В тази връзка е важно да се подчертае, че планове за интегрирано развитие на община за периода 2021 -2027 г. съвместяват в рамките на един документ елементите на общинските планове за развитие (ОПР) и интегрираните планове за градско възстановяване и развитие (ИПГВР), които действат за периода 2014-2020 г. Посочват и спецификите, които отличават ПИРО за общините на градовете от 1 -во, 2-ро и 3-то йерархично ниво, съгласно Националната концепция за пространствено развитие (НКПР) 2013 - 2025 и проектът на нейната актуализация.

Общи условия и изисквания за разработване на ОПР и ИПГВР

Използваният подход, методите и принципите при разработването и приемането на ПИРО гарантират, че стратегическите документи са в съответствие с:

- нормативните изисквания в областта на регионалното развитие;
- определените национални и регионални цели и приоритети на развитието в България;
- специфичните условия, ред и изисквания за прилагане на нормативните документи, свързани с местното самоуправление, териториалното устройство, опазването на околната среда, кадастъра и имотния регистър за територията на общината.

ПИРО се разработва в съответствие с целите на кохезионната политика на ЕС за периода 2021 -2027 г. и целят принос в максимална степен към целта на политиката „Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи“.

Съгласно чл.13, ал.1 от ЗРР, ОПР определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината и връзките ѝ с други общини, в съответствие с областната стратегия за развитие и общия устройствен план на общината.

Разработва се за срок от 7 години.

Съгласно чл.13ал.2 от ЗРР ПИРО осигурява пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на дадена градска територия.

ПИРО като стратегически документ обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за развитие, свързани общо от стремежа към по-висок жизнен стандарт на хората в общината и устойчиво развитие на територията. В тази връзка ИПГВР се разработва само от общините на градовете от 1-во, 2-ро и 3-то йерархично ниво съгласно Националната концепция за пространствено развитие (НКПР) 2013-2025 и се интегрира като неразделна част в ПИРО на съответните общини.

Цели и обхват на ПИРО

ПИРО като част от системата от стратегически документи интегрират регионалното и пространственото развитие и служат за определяне на проблемите, нуждите и потенциалите за развитие на общините и териториите им, които се взимат предвид при разработването на инвестиционни програми, идентифицирането на проекти и финансови инструменти, включително и съфинансиране от фондовете на Европейския съюз. В унисон с тях е и планирането и изпълнението на интегрирани подходи за териториално и градско развитие и на местни инициативи, допринасящи за постигане на националните цели и приоритетите за регионално и местно развитие.

ПИРО се изработва за цялата територия на общината, като могат да се определят зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за коопериране със съседни общини.

Демаркация с Общ устройствен план на общината (ОУП):

- Докато ОУП се разработва в съответствие със Закона за устройство на територията, правната база за разработването на ПИРО е Законът за регионалното развитие.
- Докато ОУП е документ с дългосрочна визия за развитие от 15-20 години напред, ПИРО е средносрочен планов документ с хоризонт от 7 години.
- ОУП определя преобладаващото предназначение и начин на устройство на отделните структурни части на териториите, обхванати от плана, а ПИРО следва да бъде разработен като стратегически и програмен документ, който определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината (и нейния център) и връзките ѝ с други общини, в съответствие с другите документи за планиране на регионалното развитие, като съдържат конкретни параметри за развитието на територията и планират ресурсната обезпеченост на изпълнението.

Специфични изисквания за разработване на ОПР и ИПГВР

Структура и съдържание на ПИРО

Спецификата за градската територия се описва в рамките на съответната част от структурата на ПИРО. В тази връзка по-долу са представени компонентите на ПИРО, като в последващите текстове на Указанията по отделните части са дадени и конкретни указания по отношение на градската територия, когато е приложимо. Документът се разработва съгласно следната структура:

Част I. Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на съответната община;

Част II. Цели и приоритети за развитие за периода 2021-2027;

Част III. Описание на комуникационната стратегия, на партньорите и заинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност;

Част IV. Определяне на зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за сътрудничество с други общини -приоритетни зони за въздействие;

Част V. Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие;

Част VI. Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия

Част VII. Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО;
Част VIII. Предварителна оценка, съгласно условията на чл.32от ЗРР.

Посочените компоненти имат логическа последователност и взаимна обвързаност. Аналитичната част на документа е основа за формулиране на стратегическата му част, а дефинираните подходи и механизми за управление, наблюдение и оценка осигуряват практическото изпълнение и постигането на целите и приоритетите.

Основно изискване по отношение на ПИРО за периода 2021-2027 г. е прилагането на **интегриран подход на развитие**, т.е. подход на тясна координация на различните публични политики на базата на местните специфики. Интегрирането на различни секторни дейности за въздействие представлява компонент на съобразеното с конкретното място разработване на политика. Жилищното строителство, транспортът, заетостта, качеството на околната среда и множество социални елементи си взаимодействат, за да окажат влияние на икономическото развитие. Разработването на общи приоритети за тези сфери не е лесно, тъй като всяка има своите собствени цели, приоритети и бюджети. Въпреки това при интегрирания подход за развитие трябва да се определи как тези институционално отделни елементи си въздействат взаимно. Принципът на интегрирания подход следва да бъде водещ при разработването на стратегическия документ и съответно да бъде прилаган по отношение на всяка част от неговата структура.

Определените цели и приоритети за развитие на Южен централен район в периода 2021-2027 г. са в съответствие с целите и стратегиите на Националната програма за развитие: България 2030, Актуализираната национална концепция за пространствено развитие, както и целите на политиките на ЕС за сближаване и регионално развитие след 2020 г.

Основен стратегически документ, който очертават политиките за развитие на България за следващите години, е Националната програма за развитие: България 2030. Програмата е рамков стратегически документ от най-висок порядък в йерархията на националните програмни документи. Той детерминира визията и общите цели на политиките за развитие във всички сектори на държавното управление, включително техните териториални измерения.

Интегрираната териториална стратегия за развитие на Южен централен район отчита заложените в Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. (НКПР) и нейната актуализация от 2019 г. (АНКПР) основните стратегически цели, а именно териториално, икономическо и социално сближаване.

Формулираната визия за развитие на Южен централен район от ниво 2 е пренесена от Регионалния план за развитие (2014-2020 г.) и се подкрепя от всички заинтересовани страни, като по този начин е отчетен нейният дългосрочен характер и има следното съдържание: „**Южен Централен Район - привлекателно място за живеене, бизнес и туризъм, с подобри условия за комуникация и съхранено природно, и културно наследство**”.

Следвайки принципа на приемственост са взети под внимание стратегическите насоки за изпълнение, заложи в Регионалния план за развитие на ЮЦР 2014-2020г., тяхната степен на реализация и актуалност, като в ИТСП са представени нови идеи, надграждащи постигнатите резултати и въздействие.

На тази основа са определени следните приоритети за развитие на района:

- Приоритет 1: Засилване на конкурентните позиции на Южен централен район чрез инвестиции във факторите на растежа.
- Приоритет 2: Подобряване на социалната и екологична среда.

- **Приоритет3:** По-балансирано териториално развитие и намаляване на неравенствата.

Основополагащ документ за изработване на ОПР е и „Националната програма за развитие: България 2030“, във който са формулирани стратегическите цели за развитие на страната, основните оси на развитие и приоритетите за реализацията им. И те са както следва:

Стратегически цели:

1. Ускорено икономическо развитие
2. Демографски подем
3. Намаляване на неравенствата

Оси на развитие:

1. Иновативна и интелигентна България

- П1. Образование и умения
- П2. Наука и научна инфраструктура
- П3. Интелигентна индустрия

2. Зелена и устойчива България

- П4. Кръгова и нисковъглеродна икономика
- П5. Чист въздух и биоразнообразие
- П6. Устойчиво селско стопанство

3. Свързана и интегрирана България

- П7. Транспортна свързаност
- П8. Цифрова свързаност
- П9. Местно развитие

4. Отзивчива и справедлива България

- П10. Институционална рамка
- П11. Социално включване

5. Духовна и жизнена България

- П12. Здраве и спорт
- П13. Култура, наследство и туризъм

Документът, освен основното съдържание, следва да включва отделни приложения с карти, таблици, схеми, графики или техни систематизирани списъци, както и индекс на използвани източници на информация, списък на използваните съкращения и др.

Отговорностите на институциите и партньорите за разработването и приемането ПИРО.

Финансирането на процеса на изработване, съгласуване с партньорите и актуализиране на ПИРО се осъществява от бюджета на общината и чрез средства от фондовете на Европейския съюз и други финансови източници, като кмета на общината ежегодно планира необходимите за целта финансови ресурси.

Кметът на общината организира изработването, съгласуването и актуализирането на ПИРО и осъществява координацията и контрола по процеса на неговото разработване и съгласуване.

Със заповед на кмета се сформира работна група, която отговаря за подготовката, изготвянето и одобряването на ПИРО. Кметът носи отговорност за цялостната организация и действията по изготвянето на ПИРО. В работната група се включват максимален брой заинтересовани страни, а за останалите се осигурява непрекъснат публичен достъп до информация и възможност за излагане на становища на всички етапи от разработването и реализацията на ПИРО.

Работната група определя етапите, практическите действия и приема програма - график за изработването на ПИРО.

ПИРО се обсъжда и съгласува със заинтересуваните органи и организации, с икономическите и социалните партньори, както и с физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината.

По заповед на кмета на общината се провежда обществено обсъждане на проекта за ПИРО и на ЕО по реда на чл.20 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми в случаите, в които такава оценка е била изисквана.

По преценка на работната група, постъпилите предложения и препоръки се отразяват в проекта на ПИРО и по предложение на кмета Общинският съвет го приема и одобрява.Цялата документация на ПИРО е публична, включително протоколите от обсъжданията и срещите на работните групи.

Одобреният план за интегрирано развитие на община се представя от кмета на общината пред Областния съвет за развитие в срок до три месеца от неговото приемане от Общинския съвет.

ПИРО и решението на Общинския съвет за неговото приемане се публикуват на страницата на общината в интернет, както и на портала за обществени консултации на Министерския съвет.

Общинският съвет, Общинската администрация, кметовете на кметства и кметските наместници, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината участват в цялостния процес на наблюдение и оценка при спазване на принципа за партньорство.

Очакваните резултати от приемането на документа и използването му за целите на стратегическото регионално и пространствено планиране на общинско ниво.

Посредством ПИРО са определени проблемите, нуждите и потенциалите за развитие на общината и територията ѝ, които са взети предвид при разработването на инвестиционната програма, идентифицирането на проекти и финансови инструменти, включително и съфинансиране от фондовете на Европейския съюз. Планирани са за изпълнение интегрирани подходи за териториално и градско развитие и местни инициативи, допринасящи за постигане на националните цели и приоритетите за регионално и местно развитие.

ПИРО се изработва за цялата територия на общината, като са определени зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за коопериране със съседни общини.

ЧАСТ I. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ПЪРВОМАЙ

1. Обща характеристика/профил на общината

1.1. Местоположение

Община Първомай е разположена в централната част на южна България и в югоизточната част на Пловдивска област, към която административно принадлежи. Територията на общината се намира в най-източната част от Пловдивското поле на Горнотракийската низина. Според разпоредбите и териториалното разделение на Закона за регионалното развитие тя е включена в Южен централен район за планиране (ЮЦР, NUTS 2). Този район за планиране се състои от областите Пловдив, Кърджали, Хасково, Пазарджик, Смолян и Стара Загора и включва общо 69 общини. Територията на община Първомай включва 17 населени места и граничи с общините Братя Даскалови и Чирпан на север, Димитровград и Минерални Бани на изток, Асеновград и Садово на запад, а на юг с община Черноочене.

През територията на община Първомай преминава международно автомобилно трасе, което обединява няколко транс – континентални автомобилни пътища от Западна и Централна Европа към Азия или Близкия Изток. Например от тук преминава един от най-важните трансевропейски международни пътища – автомобилен път Е-80. По-подробно маршрута му изглежда така:

Е-80 – Западна Европа (от Португалия) –Калотина – София – Пловдив – Хасково – Свиленград – Капитан Андреево – Одрин – и завършва на източната граница на Турция с Иран (Азия).

През общината преминава и трансевропейската ж.п. линия, включваща маршрута София – Истанбул. По протежението на тази ж.п. линия, на общинската територия има три ж.п. гари – Винаца, Първомай и Караджалово. Това местоположение през годините е играло съществена роля както за икономиката на общината, така и за нейното демографско и социално развитие.

Важно е да се отбележи, че с изграждането на трасетата на автомагистралите „Тракия“ и „Марица“, гореспоменатия транс – континентален автомобилен път от Западна и Централна Европа към Близкия Изток се измества извън територията на общината, но остава в непосредствена близост и с много добра транспортна достъпност.

Преместването на основните инфраструктурни коридори, обаче не влияе на факта, че Първомай попада в центъра на т.н. „Оперативен триъгълник“, който обхваща най-активната територия на Южен централен район за планиране, очертан по „върховете“ от Пловдив, Стара Загора и агломерацията Хасково-Димитровград – с икономически, териториален и демографски потенциал, равностоеен на София – важна предпоставка за равномерното балансирано развитие на ЮЦР и страната.

Тези две особености на местоположението на община Първомай оформят и едно важно нейно предимство – възможността да се съхрани чистотата на въздуха и природата. В тази връзка важно е да се отбележи, че общината е извън списъка на населените места и райони от областта с измерени максимални еднократни стойности на вредните показатели, които замърсяват атмосферния въздух.

Община Първомай обхваща 8.94% от територията на пловдивска област, която се разпростира на 854 км², и ясно се вижда, че географски общината е разположена в самия център на Южен централен район за планиране и граничи с общини от още три области – Старозагорска, Хасковска и Кърджалийска.

1.2. Географски особености

Характеристиката на ЮЦР е следната: Площта на Южен централен район е 22 365,1 кв. км, съставляваща 20.1% от територията на страната. Териториалната структура е: земеделските територии са 48.1%, горските – 45.1%, а урбанизираните територии заемат 3.9%. ЮЦР е сред най – богатите на биоразнообразие райони в страната. В него попада голяма част от Национален парк Централен Балкан, част от Национален парк Рила и целият масив на Родопите. На територията на района се намират 11 резервата, 9 поддържани резервата, 155 защитени местности и 98 природни забележителности. В района попадат и най-много от защитените зони по Натура 2000 – 44.5% от тези за страната.

Друга важна особеност на местоположението на община Първомай е, че тя се намира не далеч от преминаващите наблизо транзитен и магистрален газопроводи по направление Компресорна станция „Лозенец“ – Сливен – Нова Загора – Стара Загора – Пловдив – Пазарджик – Компресорна станция „Ихтиман“. Чрез отклонение от магистралния газопровод, с газ е снабдена и община Първомай наред с други общини като Пловдив, Стара Загора, Димитровград, Хасково, Асеновград, Стамболийски, Пазарджик и Белово.

1.3. Природни ресурси

Релеф

Територията на Община Първомай е с равнинен и хълмист характер, слабо „разчленен“ и „заоблен“. Около две трети от територията в северната част на общината е равнинна и със слаб наклон към поречието на р. Марица. Тази територия е почти изцяло заета от земеделски земи. Останалата една трета – в южната и югоизточната част – е хълмиста и принадлежи към владенията на Тракийската равнина предпланина Драгойна, която е част от Новаковския балкан. Тази територия е в землищата на селата Воден, Буково и части от тези на Искра, Брягово, Драгойна и Езерово.

В най-ниската част – при град Първомай – средната надморска височина е 130 м, а в най-южната част са върховете Соуджик (839м. надморска височина), връх Малка Драгойна (715м. надморска височина), връх Голяма Драгойна (815м. надморска височина) и връх Хоростпе (1008м. надморска височина).

Връх Соуджик служи и като административна граница между областите Пловдив и Кърджали и освен това в близост до него е началото на важната за този район река Банска, която отводнява ридовете Драгойна и Мечковец в Източните Родопи и централната част на хасковската хълмиста област.

Географските координати на общината са 25°13'30" източна дължина и 42°06'00" северна ширина.

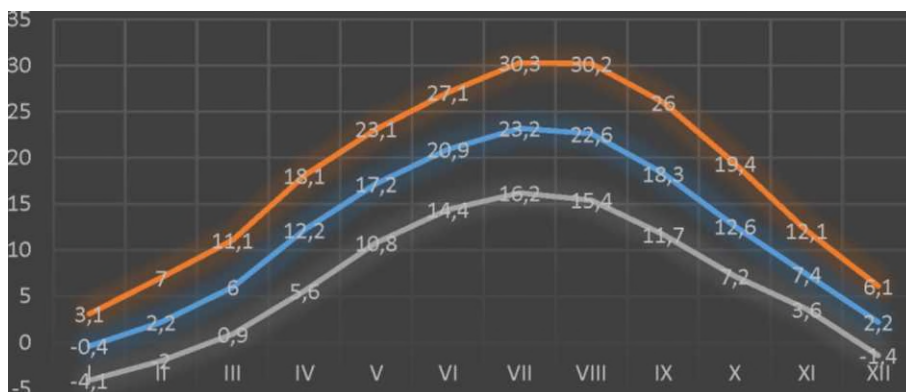
Климат

Според климатичното райониране на България община Първомай попада в преходно-континентална област с подобласт Горнотракийска низина. Вътрешно годишния вход на валежите е с два максимума и два минимума, а снежната покривка е неустойчива.

Важни фактори, формиращи климатичните особености, са радиационния баланс, ветровия режим и валежите. Слънчевата радиация е главен фактор за формирането на климата и едновременно с това основен климатичен елемент. Годишният радиационен баланс е между 2001-2250 МJ/ш2/годишно.

Територията на община Първомай попада в единствената зона на пресичане на изолиниите на най-ниските януарски и най-високите юлски температури в Европа. На това се дължат големите температурни амплитуди които тук надхвърлят 70°C в годишен разрез.

Съчетанието на температурите с останалите основни климатични компоненти - вятър (преобладаващ западен - неблагоприятен и през зимата и през лятото) или безветрие и относителна влажност на въздуха, големият брой температурни инверсии, води до голямо разнообразие на тези климатични характеристики.

Върху климата съществено влияние оказват елементите на ландшафта:

- природен и антропогенен – релеф, ориентация на склоновете, падини и възвишения;
- в населените места – застрояването, неговата плътност, ориентация и характер, вид и ориентация на уличната мрежа, наличието или отсъствието на растителност, водни площи, изкуствени покрития и т.н., които довеждат до

формирането на съответния микроклимат, характеризиращ се с различни екологически потенциали.

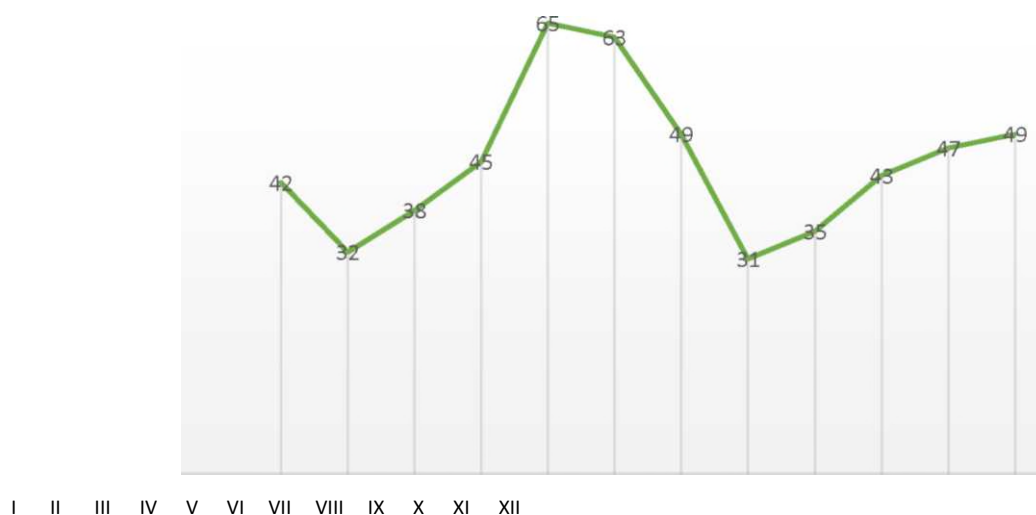
Температурата на въздуха е пряко следствие от радиационния баланс. Показател за годишния режим на температурата са нейните средни месечни стойности. Средната годишна температура е 12,0 С. Наблюдават се ясен минимум през януари (-0,4° С) и максимум през юли (23,2° С).

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Год.
Ср. t°	-0,4	2,2	6,0	12,2	17,2	20,9	23,2	22,6	18,3	12,6	7,4	2,2	12,0
Ср. макс. t°	3,1	7,0	11,1	18,1	23,1	27,1	30,3	30,2	26,0	19,4	12,1	6,1	18,0
Ср. мин. t°	-4,1	-2,0	0,9	5,6	10,8	14,4	16,2	15,4	11,7	7,2	3,6	-1,4	6,6

Вятърът е важен климатичен фактор, свързан с разликите в атмосферното налягане. Преобладаващите ветрове за общината са от запад, а в най-източната част - от североизток. Наблюдаваната честота на вятъра достига до 50%. Като цяло това е район със среден брой случаи на тихо време - 25/40 наблюдения на месец.

Средното годишно количество на **валежите** е 539мм/год. Наблюдава се пик в началото на летните месеци - юни-юли и минимум през август.

Количество валежи в община Първомай по месеци (мм.)

В резултат на проучването се извяват 3 зони, класифицирани по степен на благоприятност, както следва:

Благоприятна зона, която обхваща по-високите южни части на общината и горските насаждения, зелените части на хълмовете и непосредствено прилежащата им територия. В тази зона микроклиматичните условия, през топлите сезони, се отличават с по-ниски температури и амплитуди в денонощен разрез, по-висока относителна влажност на въздуха и по-добри условия на проветряване. През зимата е обратно – тук проявленията на периода “дискомфортно охлаждане” е малко по-голям с повишена относителна влажност и по-силен вятър.

Относително благоприятна. Изолиниите на тази зона се очертават от юг в подножието на ридовете, приблизително по линията на селата Искра – Брягово – Драгойно – Езерово и обхващат една територия с ширина между 3 и пет километра – на север. Тук микроклиматичните условия са по-неблагоприятни от тези в Зона А1. Периодът “дискомфортно прегряване” е по-голям с 18-22%, а за сметка на периода “комфорт”. За сметка на това през студеното време на годината, периодите “студено и прохладно” са с 8 до 12% повече, за сметка на “дискомфортното охлаждане” в сравнение със зона А1.

Неблагоприятна зона, която обхваща равнинните части на общината – до поречието на р.Марица. В тази зона са по-ярко изразени и двете неблагоприятни проявления на климата от „дискомфортно охлаждане” до „дискомфортно прегряване”.През зимата, при преобладаващото безветрие, тук се формира т.н. “езеро на студа” и увеличена продължителност на мъглите. През зимата температурите са със средно от 1 до 3.6градуса по-ниски, в сравнение с относително благоприятната зона, а през лятото те са с 3 до 8 градуса по-високи, при повишен период безветрие и значително понижена относителна влажност с 8 до 15%.

По поречието на река Марица се очертава една тясна ивица с климатични и ландшафтни характеристики на относително благоприятната зона – благодарение на въздушните течения по реката и нейната водна площ.Благодарение на последната, изпаренията в най-горещите летни дни са причина за увеличение на относителната влажност с около 15% и в понижение на температурите с 3-4 градуса.

Природния комплекс от разнообразна специфична географска територия на общината, съставена от равнини и хълмове, благоприятни условия за развитие и на земеделието и на животновъдството, сравнително добри водни потенциали, липсата на застрашаващи екологическото равновесие дейности, са нейните предимства и предпоставка за развитието на община Първомай спрямо тези предимства. Това е нейният стратегически ресурс.

Почви и поземлени ресурси

Структурата на поземлените ресурси се оценява като балансирана и адекватна за развитието на общината в аспектите на основния потенциал на общината – селското стопанство.

Според физикогеографската подялба на страната община Първомай попада в преходна зона в на Горнотракийската низина, където почвите са предимно черноземи-сморници.Големи пространства заемат и канелено-горските почви.В низината на р. Марица са разположени ливадно-канелени почви.Срещат се и най-плодородните ливадно-алувиални почви и ливадно-блатни.Поради тази особеност основните отглеждани култури са предимно зърнено-житните – пшеница, ечемик, царевица и слънчоглед, както и различни сортове тютюни – ориенталски, едролистен, бърлей и др.Друг един от ресурсите на общината - ливадите, мери и пасищата, все още са не ефективно използвани като основа за развитие на животновъдството.

Родопската „яка” от юг и равнината по поречието на река Марица предопределят функционалното разпределение на площите на общинската територията. Северните й равнинни части са заети от високо ефективни и плодородни земеделски земи, южните - от високите скатове на ридовете Драгойна и Мечковец, покрити с гори и са слабо урбанизирани. Общата площ на общината е 854 км² от които:

Разпределение на земята по фондове към 31.12.2019 г.

Фонд	ха
1. Селскостопански фонд	47154,107
2. Горски фонд	10955,215
3. Фонд „Населени места”	2508,512
4. Фонд „Водни площи”	1139,799
5. Фонд „Инфраструктура”	405,563
6. Обработваема земеделска земя в т.ч. страйни насаждения	46270,800
7. Необработваема земя	

В следващата таблица са показани разпределенията на земите, според формата на собственост във всяко едно населено място от общината, а в таблицата се вижда разпределението на земята по фондове в хектари.

Земи според формата на собственост и стопанисване към 31.12.2019 г.

№	Землище	Частна	Общинска	Държавна	Стопанисвана от общината
---	---------	--------	----------	----------	--------------------------

		ха	ха	ха	ха
1.	Първомай	5224,831	1035,345	853,048	60,025
2.	Брягово	2845,062	1188,896	898,465	18,255
3.	Буково	684,799	1114,016	2359,680	2,663
4.	Бяла река	1754,327	263,855	58,857	1,368
5.	Виница	992,533	234,726	219,306	0,414
6.	Воден	297,141	427,189	365,755	2,087
7.	Градина	2747,040	299,911	533,653	4,139
8.	Добри дол	440,122	81,746	76,324	0
9.	Драгойново	1706,163	586,950	1280,214	3,977
10.	Дълбок извор	3337,101	664,440	464,328	0
11.	Езерово	1498,906	455,046	678,292	0,065
12.	Искра	2606,915	886,467	2816,290	94,925
13.	Караджалово	2058,254	346,647	249,375	4,570
14.	Крушево	962,491	264,593	230,690	0,164
15.	Поройна	381,258	103,960	95,799	0
16.	Православен	1111,305	235,905	20,352	0
17.	Татарево	2238,907	434,794	77,767	8,787

От Таблицата се вижда, че процента на частната собственост на земите в повечето от населените места е сравнително голям, като най-голям той е в селата Бяла река, Градина и Добри дол.

Общината, като цяло разполага и със сравнително добър фонд земи във всяко едно населено място. Най-голямо е землището на общинския център, а от селата – на с. Дълбок извор, с. Градина, с. Искра и с. Брягово. Най-малък е поземления фонд на селата Воден и Поройна.

Размер и структура на земеделските земи в община Първомай към 31.12.2019 г.

Показатели	Размер ха
Ниви	33228,841
Трайни насаждения	2358,791
Естествени ливади	643,800
Разсадници	32,200
Мери и пасища	7050,800
Полски пътища	1578,820
Всичко земеделски територии	44893,252

Естествено най големите горски масиви се намират в южната част на община Първомай в землищата на селата Искра, Буково и Драгойново.

Горски фонд в общината към 31.12.2019 г.

№	Землище	Горски фонд/ха
1.	Първомай	499,607
2.	Брягово	627,327
3.	Буково	2366,737
4.	Бяла река	0,520
5.	Виница	149,466
6.	Воден	362,838
7.	Градина	341,650
8.	Добри дол	47,308
9.	Драгойново	1254,612
10.	Дълбок извор	495,600
11.	Езерово	644,656
12.	Искра	2943,343
13.	Караджалово	88,811
14.	Крушево	82,086
15.	Поройна	30,466
16.	Православен	29,452
17.	Татарево	40,200

Водни ресурси

Водните ресурси в общината са в рамките на нормалните, но малкото количество валежи характерни за общината (средно-годишно 600 л/кв.м) не са достатъчни, за да подпомогнат задължителното интензивно напояване, необходимо при развитието на

земеделието на територията на цялата община. Това понякога затруднява питейно-битовото водоснабдяване в някои от населените места. Ценен воден ресурс са термоминералните извори в селата Драгойново, Бяла река и Леново.

Безспорно най-голямо значение като воден ресурс в общината има **река Марица**. Тя пресича общинската територия в нейната северна част и преминава в близост до землищата на селата Винаца, Градина, Крушево и Добри дол, както и до землищата на самия град Първомай. Марица е една от най-големите реки на Балканския полуостров и е четвъртата по дължина в България след Дунав, Искър и Тунджа. Речният участък, пресичащ Първомай е част от средното течение на Марица, който като цяло обхваща участъка през Горнотракийската низина от град Белово, до напускането на реката на българската територия при село Капитан Андреево. В този участък коритото не променя своя характер. Дъното му е покрито с пясък, като при високи води слабо се деформира. Бреговете са укрепени с подпорни стени. Към град Първомай надлъжният наклон на реката става средно 1,20 ‰. Реката прави няколко по-извити меандри. Бреговете на коритото са землени и затревени. Дъното е пясъчливо. Чак след село Скобелево (Димитровградска община), Марица навлиза в сравнително по-тясна долина с по-високи склонове.

Банска река е следващата по значение река в общината. Тя е с дължина 37 км. и се влива в р. Марица като неин десен приток. Банска река води началото си под името Чулфанска река от 686 м. надморска височина в Източните Родопи, на 1,2 км. югозападно от връх Соуджик (840 м.). До село Воден, община Първомай тече на североизток в дълбока долина между ридовете Драгойна и Мечковец в Източните Родопи. След това завива на изток, а след село Гарваново община Хасково отново на североизток, като пресича Хасковската хълмиста област в плитка алувиална долина. Влива се отдясно в река Марица на 98 м. надморска височина, на 1.4 км западно от Димитровград. Площта на водосборният басейн на реката е 337 km², което представлява 0,64% от водосборния басейн на р. Марица. Около 1/3 от общата дължина на реката преминава през територията на община Първомай, но в тази част водите ѝ са най-чисти. В по-долното ѝ течение тя често се замърсява от промишлени води.

Друга река, съставляваща водните ресурси на общината е **Каялийка** (Скаличича). Тя води началото си край община Асеновград, но по-голямата част от нея преминава през общините Първомай и Димитровград. Каялийка е десен приток на река Марица. Дължината ѝ е 39 км. Тя отводнява северозападните склонове на рида Драгойна в Източните Родопи и западната част на Хасковската хълмиста област. По долината ѝ преминава границата между Западните и Източните Родопи. Река Каялийка извира от 942 м. надморска височина под името Черешка в най-югозападната част на рида Драгойна в Източните Родопи, на 200 м. северозападно от село Жълт камък, Община Асеновград. До село Искра община Първомай тя тече в северна посока в дълбока долина. След това завива на североизток и пресича цялата Хасковска хълмиста област в асиметрична долина, с по-стръмни десни склонове. Влива се отдясно в река Марица на 107 м. надморска височина, на 1 км. североизточно от село Скобелево, Община Димитровград. Площта на водосборният басейн на реката е 226 km², което представлява 0,43% от водосборния басейн на Марица. Реката преминава през четири села от община Първомай – Искра, Брягово, Драгойново и Езерово – и през три села от Община Димитровград – Бодрово, Върбица и Скобелево.

По течението си тя осигурява води за два от големите язовири на общината – язовир Брягово и язовир Езерово.

Язовир Брягово

Той е голямо изкуствено езеро на река Каялийка с дължина от 4км. Разположен е на територията на община Първомай между селата Брягово и Искра, в полите на Родопя планина.

В него живеят популации на рибите бабушка, речен кефал, щука, бяла мряна, слънчева риба, каракуда, уклей, костур, червеноперка, кротушка и шаран. През топлите месеци той е населяван и от ята бели щъркели. Подходящ е за спортен риболов, за излет и за къмпинг почивка.

Язовир Езеро е разположен на територията на община Първомай над село Езеро в началото на северните части на Родопите. Езеро също е язовир на река Каялийка и е втори по поречието на реката след язовир Брягово. Използва се за напояване и рибовъдство.

В язовира се срещат различни видове риба: Бял толстолоб, Пъстър толстолоб, Каракуда, Костур, Речен кефал (Клен), Сом, Червеноперка, Черен амур, Шаран и Щука. В праисторическото миналото местността е била дъно на голямо езеро и в района на белите камъни (Семер дере), могат да се намерят дребни вкаменелости на различни водни видове. На източната стана на язовира се намира малка пещера. Язовира също е подходящ за спортен риболов, за излет и за къмпинг почивка

Общински язовири – община Първомай

№	Име на язовира	Име на река	Населено място Землище	Оператор на язовирна стена - не/да	Обем - мил.м3	Тип на стената	Кота корона	Преливник - тип	Основен изпускател - диаметър
		Поречие		Име	Залята площ - дка.	Височина на стената - м.	Дължина на корона - м.	Пропуск. способност - м3/сек.	Пропуск. способност - м3/сек.
1	Дебър 2 /Герена/, имот № 801124 №052052	Манаф дере	кв.Дебър гр.Първомай и с. Татарев	Община Първомай - хидроинженер	1,6	зем.насыпна	264,66	земен	2x0,4
		р.Марица			589	10	385	23- 50	2x0,45
2	Дебър 3 /Коз дере/, имот № 800887	Коз дере	кв.Дебър гр.Първомай	Община Първомай хидроинженер	0,25	зем.насыпна	282	земен	0,40
		р.Марица			40	12	290	6-24	0,50
3	Дълбокото дере, имот № 800088	Дълбокото дере	кв.Дебър гр.Първомай	ЕТ "Бленд-Евгени Хаджиев"		зем.насыпна		земен	
		р.Марица							
4	Дебър 5 /Солено дере/, имот № 800227и № 058006	Солено дере	кв.Дебър гр.Първомай и с. Татарев	Община Първомай хидроинженер	0,024	зем.насыпна		земен	
		р.Марица							
5	Дебър 4	Чатал дере	кв.Дебър	Община Първомай	0,1	зем.насыпна	276,22	земен	0,04

	/Чатал дере/, имот № 800300	р.Марица	гр.Първомай	хидроинженер	35	на 11	170	4,00- 16,00	0,50
6	Дебър 1 /Ялънлъка /, имот № 800751	Ялънлъшко дере	кв.Дебър гр.Първомай	ЕТ "Вержиния- Светла Кичукова"	0,593	зем.наси па	290,84	земен	0,40
		р.Марица			250	12	420	2,50- 17,00	0,50
7	Татарево 4 /Манаф дере/, имот № 048045	Манаф дере	с.Татарево /Манаф дере/	Община Първомай хидроинженер	0,4	зем.наси па	276,71	земен	0,40
		р.Марица			110	7	180	15,00- 45,00	0,45
8	Татарево 5 /Еленката/, имот № 062025	Татаревско дере	с.Татарево /Чуката/	ЕТ "Бленд-Евгени Хаджиев",	0,083	зем.наси па	300,7	земен	0,40
		р.Марица			23	10,5	247	2,00- 13,00	0,50
9	Татарево 3 Ваклушев долап	Манаф дере	с.Татарево /Ваклушев долап/	ЕТ "Сабри Дуран"	0,262	зем.наси па	260	земен	0,30
	/Долен герен/, имот № 049058	р.Марица			80	9	355	4,00- 20,00	0,35
10	Татарево 1 /Дълбоко дере/, имот № 009006	Дълбоко дере	с.Татарево/Дъл бокото дере/	„Загрей" АД	0,15	зем.наси па	285,03	земен	0,40
		р.Марица			100	5	170	5	0,50
11	Татарево 2 /Малко дере/, имот № 016022	Татаревско дере	с.Татарево /Малкото дере/	Община Първомай хидроинженер	0,04	зем.наси па	290,67	земен	0,40
		р.Марица			10	8	100	3,00-0,009	0,50
12	Бяла река 2 /Янков Бунар/, имот № 000154	Каваджик дере	с.Бяла река /Янков бунар/	Община Първомай хидроинженер	0,15	зем.наси па	245	земен	0,30
		р.Марица			37	5	250	1,50- 10,00	0,35
		р.Марица			10	6	120	0,50-4,00	0,25
14	Добри дол /Азмака/, имот № 000013	Азмака	с.Добри дол /Чомлек дере/	Община Първомай хидроинженер	0,168	зем.наси па	240	земен	0,25
		р.Марица			40	5	210	1,50- 10,00	0,30
15	Драгойново 2 /Митково дере/ имот № 051007	Сухо дере	с.Драгойново Митково дере/	"Арни груп" ООД	0,008	зем.наси па	320	земен	0,15
		р.Марица			3	4	120	0,50-3,00	0,20
16	Брягово 1 Кариерата, имот № 089091	Бряговско дере	с.Брягово/Кори йките/	„Агродоминатор"ЕО ОД	0,2	зем.наси па	330	земен	0,40
		р.Марица			48	8	175	1,00-7,00	0,50
17	имот № 000636		с.Езерово	Община Първомай хидроинженер		зем.наси па		земен	
18	имот № 000481		с.Дълбок извор	ЕТ „Голф - 57 - Асен Койнарчев"		зем.наси па		земен	
19	имот № 000149		с.Дълбок извор	Община Първомай хидроинженер		зем.наси па		земен	
20	Брягово 2 Каваклият а имот № 156003		с.Брягово	Община Първомай хидроинженер		зем.наси па		земен	
21	Пилашево 1/Сухото дере/, имот № 005002	Сухото дере	с.Буково /Възст. Реални граница/	Община Първомай хидроинженер	0,30	зем.наси па	330,53	земен	0,15
		р.Марица			21	11	145	1,00- 13,00	0,10

22	Пилашево 2 /Маринкат а/ имот № 017034	Маринката	с.Буково /Маринката/	"Арни груп" ООД	0,02	зем.наси на	370,00	земен	0,15
		р.Марица			5	7,5	160	0,50-3,00	0,10
23	Пилашево 3 /Чолфата/ имот № 068028	р.Клакотн ица	с.Буково /Илан дере ,Чил. кайряк/	Община Първомай хидроинженер	0,56	зем.наси на	490	земен	0,40
		р.Марица			120	17	210	5 - 30	0,40

Данни община Първомай

Река Мечка е река, течаща през западната част на общината и преминава през Първомай, за да се влее отново в река Марица като неин десен приток. Дължината ѝ е 43км. Отводнява крайните североизточни разклонения на Преспанския дял на Западните Родопи и западната част на Хасковската хълмиста област. Река Мечка води началото си под името Банска река от 954м. надморска височина, от северното подножие на връх Самантепе (1 133м.) в най-североизточната част на Преспанския дял на Западните Родопи, западно от село Узуново, Община Асеновград. Тече в северна посока като до пътя Асеновград — Кърджали, където напуска планината, долината ѝ е дълбока и залесена. След това навлиза в западната част на Хасковската хълмиста област, като долината става плитка и се разширява. Преди село Поройна община Първомай, навлиза в Горнотракийската низина и завива на североизток, като в този си участък коритото ѝ навсякъде е коригирано с водозащитни диги. Влива се отдясно в река Марица на 117м. надморска височина, на 1.8км. североизточно от квартал "Любеново" на град Първомай. Площта на водосборният басейн на реката е 278км², което представлява 0,52% от водосборния басейн на Марица.

Река Омуровска, която води името си от старото име на село Партизанин – Омурово – е река, течаща през две области на южна България – община Първомай и общината Братя Даскалови (област Стара Загора). Реката е ляв приток на река Марица и дължината ѝ е 58км., която ѝ отрежда 69-то място сред реките на България. Омуровска река води началото си под името Конакдере от 820м. надморска височина, на 1км. североизточно от връх Чакалова поляна (902м.) в Сърнена Средна гора. Тече в южна посока в западната и югозападната част на Чирпанските възвишения в тясна долина, с редуващи се долинни разширения, в които са разположени няколко села. След устието на десния си приток река Страшния дол носи името Старата река до село Малък дол, а след устието на Новоселска река – Омуровска река. При село Партизанин навлиза в Горнотракийската низина, като долината ѝ става широка и плитка. Влива се отляво в река Марица на 120м. надморска височина, на 650м. южно от село Крушево, Община Първомай. Площта на водосборният басейн на реката е 305км², което представлява 0,58% от водосборния басейн на Марица. Реката е с дъждовно подхранване, като максимумът е в периода март-юни, а минимумът – юли-декември. Среден годишен отток при село Партизанин е 0,85 м³/с. Преди изграждането на водозащитни диги по цялото протежение на коритото на реката в Горнотракийската низина, Омуровска река почти ежегодно е причинявала големи наводнения. По течението на реката са разположени 10 села – девет от тях са в община Братя Даскалови, а едно е от община Първомай – село Крушево. В Горнотракийската низина водите на реката се използват за напояване. По долината на реката преминават три пътя от Държавната пътна мрежа, като единият от тях е третокласен път № 667 Плодовитово – Първомай – Асеновград. Водата като ресурс е и една от причините за съществуването на т.н. „**нарушени терени**“, които имат локален характер. Нарушените терени се дължат основно на:

- Ерозия - ветрова и водна, която е сериозен проблем, от който потенциално са застрашени около $\frac{3}{4}$ от площите във високите южни части на общината. Делът

на водната ерозия е по-значителен от този на ветровата. На водна ерозия са подложени всички обработваеми земи с наклон над 6 градуса в хълмистите общински части;

- Антропогенната дейност, изразяваща се в нарушения на релефа от добивни дейности и изграждането на инфраструктурни обекти (пътища, външни ВиК мрежи) и др., имат локален характер;
- Свлачища – също с локален характер. Свлачищата в общината са много малко и незначителни.

Минерални води

Минерална вода – Драгойново е в списъка на Заповед на министъра на околната среда и водите за определяне на санитарно-охранителни зони на находища и водовземни съоръжения на минерални води, който списък е неразделна част от Заповед №РД-882/23.09.2002г. Санитарно-охранителната зона е определена за находище на минерална вода “Драгойново” – област Пловдив, община Първомай, с. Драгойново.

Минералната вода е разкрита през осемдесетте години на миналия век, при сондиране на дълбочина 269м., на десния бряг на р. Каяклийка, в екологично чист район, недалече от гр. Първомай. Водата се характеризира като хипотермална (21⁰С), слабо минерализирана (440,04мг./л), хидро-карбонатна, натриево-калциева и силициева, без санитарно-химични и микробиологични признаци на замърсяване. Съдържанието на микрокомпонентите, както и стойностите на радиологичните показатели са в граници на нормите за минерални води. Препоръчана е за бутилиране още през 1989г., като се включва в съществуващия тогава Български държавен стандарт. В началото на 2000г., започва бутилиране на минералната вода от извор №9 под търговска марка Ice Breath.

Водата се добива от сондажа „Синьото Дре“ в Драгойново. Характерна особеност на минералната вода е и високото съдържание на метасилициева киселина, която е мощен здравословен фактор с профилактично действие. Наличието на калциеви и магнезиеви йони и ниските хлоридни концентрации правят водата незаменимо средство при всички възрасти за утоляване на жаждата. Водата е призната в Германия като натурална минерална вода, ето защо тя се бутилира и разпространява не само на нашия, но и на международните пазари.

1.4. Историческа свързаност с други територии

Районът, в който е разположен град Първомай, е заселен със живот от най-дълбока древност. Най-известните находки от територията на общината са намерения през 1965 г. на около 12 км южно от града скелет на дейнотериум (*Deinoterium thraces kovatchis*), запазен на около 90 %, чиято възраст е около 10 милиона години и прочутия Езеровски златен пръстен – V век пр. н. е., с най-дългия известен засега надпис на тракийски език. Най-древните останки в самото землище на града са от праисторическото селище в местността Старите лозя (на около 1 км южно от Първомай). Културният пласт е около 2 м с диаметър около 500 м. Селището е съществувало през каменномедната епоха. Тук е намерен макетът на пещ, изложен в Археологическия музей в Пловдив. При всяко разораване на терена тук се появяват все нови и интересни находки по на около 8 – 9 хиляди години. Праисторически селища са отбелязани и на 3-4 км северозападно от града и в източната част на кв. Любеново. От тракийския период са отбелязани находки на около 3-4 км западно от града, на около 1,5 км северозападно от кв. Любеново и южно от Първомай – по левия бряг на река Мечка. Находките – бронзова ризница от VI в. пр. н. е., големи каменни градежи, гробници, мраморни фрагменти, керамика, огромни кюпове за жито, над десет тракийски могили, многобройни монетни находки; говорят, че районът е бил плътно населен по време на тракийския период, което е водело пълнокръвен и интензивен живот. Не са правени системни археологически проучвания и не могат да се посочат

данни за конкретни селища, каквито несъмнено са съществували тук по това време. От македоно-римския период в този край най-интересни находки са намерени: северно от кв. Любеново мраморна плоча с надпис на гръцки език /запазената част от него гласи: На добър час. Аврелий Диниас син на Асклепиад като отправих молба към бог Асклепий поставих (тази плоча)”; конска глава в естествена големина, част от вероятно голяма мраморна статуя и един рядък археологически паметник – мраморна (висока 110 см, с отделна 30 см поставка) статуя на гладиатор – тракиец – Епиптас, намерени западно от града. Тези находки, заедно с мраморните колони, корнизи, фризове, капители и други мраморни и керамични отломки, намерени южно от Първомай, по левия бряг на река Мечка, говорят, че и през този период районът е бил плътно заселен.

Землището на град Първомай е присъединено трайно, стабилно и невъзвратимо към България по времето на Симеон Велики – вероятно по време на първата му война с Византия – 894 – 904 г. От времето на Второто българско царство е намерения в кв. Дебър оригинален втори екземпляр на моливдула на Йоан VI Кантакузин (ок. 1293 – 1383 г.) – виден византийски политически деец и писател, император на Византия от 1347 до 1355 г. Моливдулът му е от времето преди да стане император. Тази и други находки, както и преданията, говорят, че районът е бил плътно заселен и с ясно оформена българска национална идентичност по времето на първите две български царства.

Турците стъпили трайно в землището на Първомай след 1371 г., като при нашествието си унищожили съществуващите тук селища. Населението се разбягало – предимно към Родопите. Трябвало да минат над 100 години, турската власт в този край да се стабилизира и да спре безчинствата на турците и в незащитените равнинни райони, за да започнат да се завръщат българи да се появят тук отново техни селища.

Най-старото документирано споменаване на град Първомай е от 1576 г. То е в регистъра на длепкешаните в българските земи, изготвен от Джафер, кадията на Пазарджик (Ориенталския отдел на Народна библиотека “Кирил и Методий” – София, сигнатура: фонд 95, арх. Ед. 23). На стр. 9 от оригинала, към нахия Караджа даг, в превод от турски език, пише: Село Елиаслу. Според турковедът Руси Стойков транскрипцията на името на селището е Елиаслу и става дума за днешния град Първомай. Турковедът А. Разбойников предпочита транскрипцията Илиаслу и не уточнява за кое селище става дума. Горното сведение показва, освен засвидетелстването на съществуването на Елиаслу (Първомай) през 1576 г., и че селището не е много малко, след като е само едно от четирите, споменати в във въпросния документ от този район; това, че всички са нови джелепкешани и броя на отчетените овце не е много малък в сравнение с другите описани селища, говори за едно доста бурно разрастване и развитие на селището; поставянето начело в списъка на името Насух Абдуллах ясно говори за помохамеданчване тук (виж „Асимиляторската политика на турските завоеватели, БКП, С., 1964, стр. 125, според там даденото презимето Абдуллах се превежда като „раба божи” и с него се именуvalи приелите исляма, чиито родители не са били мохамедани), помохамеданчване, което е немислимо без наличието на български елемент. Следващото споменаване на Първомай е от началото на XVII век. Анонимен капитан – инженер, пратеник за Цариград (споменат в добавките към Хаджикалфовото описание на Босна и Румелия), пише: „През потока Станимокъ (Станимакъ), гдето 2 ч. в дясно се намира град със същото име, край Марица през Папазли за Алиага Чекмедже, $\frac{3}{4}$ час от Марица на дясно. През селата Енимахле, Когали, Куручешме за Семишица. „Алиага Чекмедже специалистите идентифицират като днешен Първомай, а Енимахле – като днешния квартал на града – Дебър. Трябва да се отбележи, че сведенията за двата днешни квартала на град

Първомай – Любеново и Дебър, съществували като самостоятелни селища до 1969 г., са още по стари – Любеново се споменава в турски документи от 1488 и 1576 г. като Югуртчий; а Дебър е отбелязано като къой де Ени Мусулман от венецианският дипломат и учен Бенедето Рамберти, секретар на посланика в Цариград, минал оттук през 1534 г. и като Енимахлеот анонимния капитан – инженер в началото на XVII век, за когото стана дума по-горе. До освобождението трите селища се появяват периодично в историческите извори под различни имена: Първомай като Елиаслу, Илиаслу, Алиага Чекмедже, Алиага чешме, Хаджилес, Аджилес, Хаджиелес, Яджила и най-разпространеното – Хаджи Елес; Дебър като къой де Ени Мусулман, Енимахле, Бабаески, Иннимал, Дервент Ени махле и най-разпространеното – Дервент; а Любеново – като Югуртчи, Югуртчий, Юртчий до най-разпространеното Юртчи. Особено интересни сведения дава за Дебър френският лекар пътешественик Пол Люкас, минал през него през 1706 г. и посветил му описание от почти една страница! През епохата на турското робство в землището на днешен Първомай са съществували освен Елиаслу, Юртчи и Дервент и селцата Кушукьой, Челингирмахле, Църквището, Чукура, Мурханли... Църквището и Чукура (или Калайджиевия чеир) са по-скоро имена на местности и селцата сигурно са имали други имена. Населението им, както и това на Дервент, било чисто българско. Кушукьой, Челингирмахле, Мурханли и Юртчи били чисто турски села. Всичките тези селца се запазили до Освобождението, с изключение на тези в Църквището и Калайджиевия чеир, които били обединени в едно ново селище – Ени махле, Дервент Ени махле (дн. Квартал Дебър). Една немалка част от жителите на Калайджиевия чеир се преселили край чифлика на Хаджи Елес – в селцето Елиаслу, превърнало се в Хаджи Елес. За възникването и придобиването на най-разпространеното име на град Първомай в миналото – Хаджи Елес съществува една поетична и трагична легенда. Според нея и другите сведения селището е възникнало най-късно в началото на XVI век около чифлика на крупния турски земевладелец Хаджи Елес, чиято майка е била отвлечена българка. Почти три века селището е било и естествен административен център на района, най-вероятно защото тук е било седалището на представителя на турската власт в района. В Хаджи Елес е било седалището на колагасъ (военен чин между капитан и майор – висок за онова време), за който се говори в известната история за хайдутите Мария и Караиван (прототипи на описаните във филма „Козият рог“). Между Хаджи Елес и Юртчи ежеседмично ставал много голям пазар, на който се събирали около 10 хиляди души – така твърди известния турски пътешественик Евлие Челеби, който минал оттук през 1653 г. На този пазар се търгувало най-много едър рогат добитък, коне, жито... Най-вероятно отглас и развитие на този пазар е и един от най-големите панаири в Южна България – Първомайския, който се провежда ежегодно в началото на септември. Основният поминък на населението тук по това време се осигурявал от земеделие и животновъдство. Българските семейства притежавали средно по 30 – 40 дка земя. Подобно било положението и на турските семейства, но отделни по-богати турци притежавали и повече земя, организирана в чифлици. Зърното се мелено в десетките воденици, разположени предимно край река Мечка. Излишъкът от селскостопанска продукция бил изкупуван от търговци и заедно с тази, събирана под формата на данъци, се превозвали чрез каруци и салове по река Марица. Тогава Марица била далеч по-пълноводна от днес и била плавателна за малки плавателни съдове и особено за салове от устието си чак до към Пазарджик. Край Първомай и Юртчи имало пристанища за салове – „скелета“, край които дори възниквали и малки махали. Поради географския характер на района – неговата естествена незащитеност и силната турска власт тук, националноосвободителните борби не са ярко изразени в Първомай. Въпреки това тук са шетали редица хайдутини и войводи, сред които най-известен е прочутият

Ангел (Кариотов) войвода. През 1836 г. в Османската империя било извършено преброяване, според документ, който е пазен в Габрово, в тази година в Хаджи Елес е имало вече килийно училище. Преданията говорят, че някъде около 1830 – 1832 г. в Хаджи Елес имало две махали – турска и българска. Българската била много по-голяма, но само турците си имали джамия и училище. Българите пожелали също да си изградят религиозен храм, но успели да получат разрешение само за училище. То било изградено през 1832 г. Първи учител бил поп Никола, който освен обучението на учениците извършвал в училището и богослужения, църковни обреди – венчавки, кръщенета, опела. През 1849 г. в училището, което тайно растяло чрез различни пристроявания, бил изграден и олтар и сградата била официално призната и осветена като църковен храм – това е запазената и до днес църква “Свети Димитър”. За нуждите на училището в съседство с църквата хаджиелесци построили нова сграда. Особено бурно започва да се развива Хаджи Елес след 1873 г., в началото на която се открива официално железопътната линия от Белово до Димитровград. Край Хаджи Елес е изградена една от само двете гари в този край. Хаджи Елес е освободен от турско робство на 1 (13 – ст. стил) януари 1878 г. от Втора бригада на 1-ва Кавказка кавалерийска дивизия. На 5 (17) януари авангардът на 2-ра бригада на 2-ра Гвардейска Кавказка кавалерийска дивизия (командир генерал майор Клодт) – Конно-гренадирския полк и др. части под общото командване на полковник барон Шакелберг заема Дервент. Три дни по-късно през Дервент преминава (и отсяда в дома на Запрян Честименов за кратка почивка) и генерал Гурко, където го посрещат стотици жители, начело със стария учител Тахчиев, войводата Димитър Гатев и други първенци. Ролята на Първомай като административен център на района проличава ясно веднага след Освобождението – при административното устройство на Източна Румелия град Хаджи Елес става център на една от само четирите околии в тогавашния Хасковски окръг. Този факт е особено показателен на фона на резултатите от първото официално преброяване, проведено в края на 1879 г. в Източна Румелия, според което Хаджи Елес има само 799 жители и по този показател е едва на 14-то място сред 29-те селища, включени в околията! Дервент с 1950 жители е второ по големина селище в околията, Юртчи е 20-то с 550 жители. Турците в Хаджи Елес са само 115 души – 14.39 % при 20.78 % за околията и около 33 % за областта! Това, заедно със запазените спомени, показва, че при Освобождението Хаджи Елес е загубил една чувствителна част от своето население от турски произход. Бурният миграционен процес в последвалите няколко години, когато над 2/3 от жителите – турци на околията се изселват в Турция също е в подкрепа на тази теза. В резултат на тази миграция до 1890 г. напълно изчезват турските селца в землището на днешен Първомай – Мурханли, Кушукьой, Челингирмахле... Изселват се и турците от Юртчий и Хаджи Елес. Резултатите от преброяването от 1 януари 1880 г. за трите селища, съставни квартали на дн. Първомай, поместени в “Официална статистика на източнорумелийското население”, книжка от 89 страници, отпечатана през 1880 г. в Пловдив, са следните: точно така е изписано; тези цифри липсват в преброяването, тук са получени чрез събиране; това е действителния сбор, цифрата 24 236 жители (посочени в изданието от 1880 г.).

За първи околийски управител през май 1879 г. бил назначен Янко Копчев от Чирпан, революционер, заточеник в Диарбекир, откъдето се завърнал едва след Освобождението. Назначен е и полицейски комисар, в града са разположени милиционерско-жандармерийски части – по същество въоръжените сили на Източна Румелия. За тях бързо били изградени подходящи казарми югозападно от железопътната гара. Разкрити били околийски съд (1879 г.), пощенска станция (1 януари 1881 г.). През 1884 г. се появило първото кредитно учреждение – земеделска каса, прераствала по-късно в клон на БЗКБ. През 1882 г. била построена болница с един

лекар и 10 болнични легла, а през 1886 г. и първата градска амбулатория. През 1882 г. в Хаджи Елес било построено и открито класно училище, което през следващата година се настанило в специално построена за него двуетажна сграда. Град Хаджи Елес започнал бурно да расте както по броя на жителите си, въпреки миграцията на турското население в посока Турция, така и по площ – предимно по посока на гарата, северно от която били изградени над 20 склада: за житни произведения, тютюн, строителни материали, различни селскостопански, манифактурни и колониални стоки. Около гарата се появили търговски дюкяни, работилници, кръчми, ханове, хотели... До Освобождението Хаджи Елес е бил разположен в днешната северозападна част на града, на около един км от железопътната гара. Само за две десетилетия центърът му се прехвърлил в непосредствена близост до гарата. Населението на Хаджи Елес, Дервент и другите селища от околията вземат дейно участие в Съединението на Източна Румелия с Княжество България. След Съединението бурното развитие на Хаджи Елес продължава. В резултат на новоприет закон на 1 януари 1887 г. Хаджи Елес от град става село. Следват бурни протести и предложения, в резултат на които на 18 ноември 1889 г. V-то Обикновено народно събрание взема решение, утвърдено с Указ № 589/30.11.1889 г. на княз Фердинанд, поместен в брой № 5/08.01.1890 г. на “Държавен вестник” с което Хаджиелеската селска община отново е преименувана в градска, т.е. възстановява се статутът на град на Хаджи Елес. Пет години по-късно, при раждането на престолонаследник на българския княз, Фердинанд удовлетворява молбата на жителите на града и с Указ № 63/31.01.1894 г. Хаджи Елес е преименуван на Борисовград на името на бъдещия български цар – Борис III. През 1906 г., с Указ № 462, обнародван на 21.12.1906 г. село Дервент е преименувано на Дебър, а село Юртчи – на Любеново. През 1893 г., според “Български алманах” от същата година, в Хаджи Елес се появяват и двама “фабриканти на спиртни питиета”. През 1895-1896 г. към тях се присъединява още един. В четвъртия “Български алманах” от 1897 г. дословно пише: “Раде Балабановъ. Борисовградъ. Фабрикантъ на спиртни питиета. Фабриката е основана презъ 92 год. И произведенията ѝ се експедира въ цялата околия а така също и въ другитъ близни окръ., които по качествата си сж извъстни за най-добри.” Вероятно в случая става дума не за фабрики в класическия смисъл, а за големи занаятчийски работилници. Подобна на тях е и фабриката за “сусанови масла”, появила се в началото на XX век в Борисовград. Бурното развитие на Борисовград продължава и след 1900 година. Растежът му не е прекъснат дори от унищожителното земетресение през април 1928 г., когато в резултат на три много силни труса: на 14 април – Чирпанското земетресение, класифицирано със сила 6.9 степен по Рихтер, IX степен по официалната в България MSK-64 (скалата на Медведев-Шпонхойер-Карник); на 18 април – Пловдивското земетресение, със сила 7.0 по Рихтер и IX – X степен по MSK-64 и на 25 април – Старозагорското земетресение – магнитуд 5.7 по Рихтер, VIII степен по MSK-64. Резултатите от тези земетресения са плачевни за населението на днешен Първомай. В Борисовград и Дебър няма здрава сграда, 90 % са практически неизползваеми. Още по-трагично е положението в Любеново – на практика незабавно е взето решение селото да се премести и изцяло да се застрои наново на около 1.5 км южно от разрушеното, на днешното място. На фона на разрушенията – само след първия трус разрушените сгради са над 1 000, жертвите са сравнително малко – обикновено се посочват 8 убити, предимно деца и около 100 – 150 ранени. Още при първия трус са убити 6 души, в това число 4 деца, а са ранени около 20, 11 от които тежко. Населението, което първоначално се разбягало, с помощи от цялата страна и от чужбина постепенно се окопитва и започва да преодолява последствията. Но за да се преодолеят всички последствия са били нужни над десет години и милиони левове. Първите истински предприятия в града се появяват

около 1940 г. През 1938 г. се появява тъкачната фабрика “Селянка”, на следващата година е основано и акционерното дружество “Витекс” за производство и експорт на пулт, консервирани зеленчуци и млян червен пипер. Появяват се и няколко малки предприятия – мелници за червен пипер, които при национализацията през 1947 г. са присъединени към “Витекс” и то се превръща в “Партизанин”, един мощен консервен комбинат от седемдесетте и осемдесетте години на XX век. Към “Партизанин” след 1985 г. е изградено първото в България предприятие за кетчуп – “Булто” След 1989 г. КК “Партизанин” бе реорганизиран в акционерно дружество “Булконс”, а “Булто” продължи да съществува като напълно самостоятелна фирма. С МЗ № 9159 на Министъра на просвещението, обнародвана на 05.01.1946 г. Борисовград е преименуван на Първомай. С Указ № 829, обнародван на 29.08.1969 г. към Първомай са присъединени като квартали бившите села Дебър и Любеново. През втората половина на XX век в Първомай се появяват предприятия, като най-голямата пасмантерийна фабрика в Югоизточна Европа – “Искра”, Авторемонтния завод “Иван Чуков” – сега АРЗ, Завод “Георги Ганев” – сега “Изипласт”, Завод за спирачни съоръжения (ж.п. калодки), голямо млекопреработващо предприятие – клон на “Млечна промишленост” – Пловдив, птицекарница, шивашкото предприятие “Кап. Георги Кротнев” – дн. “Алена Р” ООД, изчезналия вече Машиностроителен завод “Сребрин Чуков”, агонизиращата кооперация “Единство” – бивша ТПК “Желю Иванов”, РПК “ПетърБояджиев” – дн.ВК “Съгла-сие”... Почти всички вече са приватизирани, поети от нови собственици и е нужно известно време за да стане ясно тяхното бъдещо развитие. През последните няколко години започнаха да възникват и нови частни производствени фирми. Сред тях заслужава да се отбележи изграждащото се изцяло с френски капитали голямо предприятие за обработка на вълна, няколко добре работещи шивашки предприятия, консервно предприятие – клон на “Олинеза”, оранжерии и др. Първомайско е голям производител на селскостопанска продукция, особено в областта на зеленчукопроизводството. Селскостопанското производство е дело на местните кооперации и преди всичко на частни стопани, които произвеждат значително количество продукция, но страдат от липса на пазари и реализация. Населението на града нараства непрекъснато до около 1970 година, след което се забелязва известен застой, дори намаляване на броя на жителите, което е резултат на редица обективни и субективни фактори. Движението на населението се вижда в посочената по-долу таблица (посочените в червено цифри в последната колона са получени чрез обикновено събиране и служат само за ориентировка спрямо данните след 1969 г.):

Изводи:

- *Общината е разположена в развит район за планиране, както е Южен Централен район;*
- *Общината е в близост до голям административен, стопански и културен център както е гр.Пловдив;*
- *Релефът на общината е сравнително хълмист характер;*
- *Климатът също е в преходно-континентален в големи температурни амплитуди;*
- *Общината разполага с богати естествени водни ресурси и такива създадени от човека;*
- *Съхранена природа с богато биологично разнообразие, включително горска флора и фауна, както и наличие на защитени територии;*
- *Горският и земеделски фондове, заедно с климатичните условия, предоставя благоприятни условия за развитие на селското и горско стопанства, животновъдството, производството на екологично чисти продукти, лозарството, трайните насаждения и др.;*
- *Голям потенциал за развитие на туристически маршрути и на защитените местности.*

2. Състояние на местната икономика. Тенденции.

Един от показателите за състоянието на местната икономика е броя на предприятията. В периода 2014-2018г., броя на предприятията в община Първомай расте незначително с 2,6%, като растежа се дължи на микропредприятията, чийто растеж е с 3%. Броя на малките предприятия остава същия -69, а средните наляват с едно.

Икономически показатели на нефинансовите предприятия: брой предприятия, приходи разходи, печалба, загуба.

Общини / години	Групи предприятия според заетите в тях лица	Предприятия	Произведена продукция ¹	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба
		Брой	Х и л я д и л е в о в е					
2014 година	Общо	895	249 241	443 122	392 726	439 687	28 719	25 914
	Микро до 9	809	79 805	135 460	122 093	147 097	11 238	22 098
	Малки: 10 - 49	69	73 758	193 207	181 009	186 021	9 070	..
	Средни:50 - 249	17	95 678	114 455	89 624	106 569	8 411	..
	Големи над 250	-	-	-	-	-	-	-
2015 година	Общо	895	261 717	505 713	442 897	502 716	30 546	30 659
	Микро до 9	806	72 710	141 315	126 556	153 761	10 618	24 513
	Малки:10-49	71	72 949	231 126	208 271	223 589	9 197	2 617
	Средни:50-249	18	116 058	133 272	108 070	125 366	10 731	3 529
	Големи над 250	-	-	-	-	-	-	-
2016 година	Общо	935	283 512	520 273	451 816	496 110	32 559	11 867
	Микро до 9	841	77 285	149 370	131 380	145 764	10 810	8 356
	Малки:10- 49	76	80 877	227 231	203 869	218 584	10 664	..
	Средни:50-249	18	125 350	143 672	116 567	131 762	11 085	..
	Големи над 250	-	-	-	-	-	-	-
2017 година	Общо	933	337 449	510 836	433 499	465 096	46 448	4 176
	Микро до 9	839	93 872	179 782	146 605	152 211	27 953	2 228
	Малки:10 - 49	74	74 212	111 154	96 099	104 525	7 100	..
	Средни:50-249	20	169 365	219 900	190 795	208 360	11 395	..
	Големи над 250	-	-	-	-	-	-	-
2018 година	Общо	918	397 079	554 018	488 408	523 633	36 127	9 177
	Микро до 9	833	91 884	168 702	151 607	161 551	12 710	6 957
	Малки:10-49	69	93 206	137 887	111 890	131 086	7 991	..
	Средни:50-249	16	211 989	247 429	224 911	230 996	15 426	..
	Големи над 250	-	-	-	-	-	-	-

Данни НСИ 2020

Приходите от продажба растат с 20% за разглеждания период, печалбите растат с 26%, а загубите намаляват със 75%.

Заетите са с 14% повече в 2018г - 5194, в сравнение с 2014г., като най-добрата година е 2017г. със 5326 заети. Наестите в 2018г.с 15% повече в сравнение с 2014г. Разходите за възнаграждения в 2018г. са със 60% повече в сравнение с 2014г., като това нарастване е със 77% в средните фирми т.е. реално наестите.

Икономически показатели на нефинансовите предприятия: заети, наети, разходи за възнаграждения, ДМА, добавена стойност, оборот.

Общини / години	Групи предприятия според заетите в тях лица	Заети лица ²	Наети лица ²	Разходи за възнаграждения	ДМА	Добавена стойност по факторни разходи	Оборот
		Б р о й		Х и л я д и л е в о в е			
2014 година	Общо	4 569	3 846	26 364	423 822	.	.
	Микро до 9 заети	1 479	849	4 877	..	.	.
	Малки от 10 до 49	1 409	1 335	8 730	..	.	.
	Средни от 50 до 249	1 681	1 662	12 757	62 570	.	.
	Големи над 250	-	-	-	-	.	.
2015 година	Общо	4 850	4 063	29 174	444 538	98 276	444 975
	Микро до 9 заети	1 554	891	5 226	286 570	37 640	126 759
	Малки от 10 до 49	1 455	1 353	9 302	75 810	28 713	208 605
	Средни от 50 до 249	1 841	1 819	14 646	82 158	31 923	109 611
	Големи над 250	-	-	-	-	NA	-
2016 година	Общо	5 043	4 167	33 786	449 880	111 672	454 824
	Микро до 9 заети	1 606	866	5 458	283 488	42 121	132 279
	Малки от 10 до 49	1 548	1 431	11 166	79 996	30 533	204 784
	Средни от 50 до 249	1 889	1 870	17 162	86 396	39 018	117 761
	Големи над 250	-	-	-	-	-	-
2017 година	Общо	5 326	4 485	37 914	471 387	128 279	436 988
	Микро до 9 заети	1 678	946	6 550	289 650	54 802	146 789
	Малки от 10 до 49	1 467	1 375	9 892	56 581	24 858	97 651
	Средни от 50 до 249	2 181	2 164	21 472	125 156	48 619	192 548
	Големи над 250	-	-	-	-	-	-
2018 година	Общо	5 194	4 421	42 220	465 724	130 937	492 142
	Микро до 9 заети	1 669	970	7 330	276 471	45 260	152 174
	Малки от 10 до 49	1 488	1 434	12 269	84 347	31 812	114 660
	Средни от 50 до 249	2 037	2 017	22 621	104 906	53 865	225 308
	Големи над 250	-	-	-	-	-	-

Данни НСИ 2020

Съотношението на заетите в частния и обществен сектор говори за работеща икономика, която дава реално работни места в производствени предприятия. Не особено нормално е отношението между възнагражденията на заетите в частния и обществен сектор, където превес имат заплатите в обществен сектор.

Брой наети по сектори

Общини / Години	Общо	Обществен сектор	Частен сектор
2014 година	4 984	1 273	3 711
2015 година	5 065	1 169	3 896
2016 година	5 248	1 255	3 993
2017 година	5 473	1 158	4 315
2018 година	5 455	1 162	4 293

Средно годишни работни заплати по сектори

Общини / Години	Общо	Обществен сектор	Частен сектор
2014 година	6 868	8 145	6 428
2015 година	7 180	8 696	6 721
2016 година	7 906	8 702	7 651
2017 година	8 522	10 272	8 047
2018 година	9 505	11 312	9 011

Брой регистрирани земеделски стопани по земища в община Първомай за стопанската 2018/2019 г.

№	Землище	Брой регистрирани ЗС
1.	гр.Първомай	239
2.	с.Брягово	16
3.	с.Буково	51
4.	с.Бяла река	31
5.	с.Виница	23
6.	с.Воден	16
7.	с.Градина	66
8.	с.Добри дол	4
9.	с.Драгойново	5
10.	с.Дълбок извор	51
11.	с.Езерово	12
12.	с.Искра	44
13.	с.Караджалово	26
14.	с.Крушево	15
15.	с.Поройна	4
16.	с.Православен	13
17.	с.Татарево	19
	Общо:	635

2018/2019 стопанска година Община Първомай

пшеница			ечемик			тритикале			царевица за зърно		
засети /ха/	Произв. /тона/	Ср.добив кг/ха	засети /ха/	Произв. /тона/	Ср. добив кг/ха	засети /ха/	Произв. /тона/	Ср. добив кг/ха	засети /ха/	Произв. /тона/	Ср. добив кг/ха
9200	38640	4200	70	385	5500	540	2430	4500	200	1200	6000
маслодайна рапица			маслодаен слънчоглед			шарен слънчоглед			фуражен грах		
засети /ха/	Произв. /тона/	Ср. добив кг/ха	засети /ха/	Произв. /тона/	Ср. добив кг/ха	засети /ха/	Произв. /тона/	Ср. добив кг/ха	засети /ха/	Произв. /тона/	Ср. добив кг/ха
790	1580	2000	4800	9120	1900	420	1050	2500	200	300	1500
царевица силажна			тютюн-ориенталски			тютюн-вирджиния			домати		
засети /ха/	Произв. /тона/	Ср.добив кг/ха	засети /ха/	Произв. /тона/	Ср.добив кг/ха	засети /ха/	Произв. /тона/	Ср. добив кг/ха	засети /ха/	Произв. /тона/	Ср. добив кг/ха
250	10000	40000	21	25.5	1210	640	960	1500	15	1050	70000
пипер			картофи			дини			пъпеши		
засети /ха/	Произв. /тона/	Ср.добив кг/ха	засети /ха/	Произв. /тона/	Ср.добив кг/ха	засети /ха/	Произв. /тона/	Ср.добив кг/ха	засети /ха/	Произв. /тона/	Ср.добив кг/ха
70	910	13000		125	25000	10	20	2000	8	20	2500
ябълки			круши			сливи			черешки		
плодода в ащи /ха/	производство /тона/	среден добив кг/ха	плодода в ащи /ха/	производство /тона/	среден добив кг/ха	плодода в ащи /ха/	производство /тона/	среден добив кг/ха	плодода в ащи /ха/	производство /тона/	среден добив кг/ха
257.3	5146	20000	23.8	130.9	5500	90.9	636.3	7000	90.4	28	800
вишни			кайсии			праскови			лавандула		
плодода в ащи /ха/	Произв. /тона/	Ср.добив кг/ха	плодода в ащи /ха/	Произв. /тона/	Ср.добив кг/ха	плодода в ащи /ха/	Произв. /тона/	Ср.добив кг/ха	плодода в ащи /ха/	Произв. /тона/	Ср.добив кг/ха
24.1	30	2140	4.4	1	500	17.5	10.5	600	5.4	10.8	2000
лозя-винени					лозя-десертни						
плодода в ащи	производство /тона/	среден	плодода в ащи	производство /тона/	среден	плодода в ащи	производство /тона/	среден	плодода в ащи	производство /тона/	среден

ащи /ха/		добив кг/ха	ащи /ха/		добив кг/ха
188.8	1321	7000	47.5	380	8000

Селскостопански животни към 31.12.2019 г.в община Първомай

Вид	Брой
Едър рогат добитък	7 000
Дребен рогат добитък	9 000
Свине	34
Птици /патици/	63 000

Места за настаняване

Обект	Адрес	Бр. стаи	Бр., легла	телефон	Електронна поща
Семеен хотел „Европа“	ул. „Цариградска“ № 100 кв.Дебър	7	14	0899150902	evropa2000@abv.bg
Семеен хотел „Марти“	ул. „Ангел Войвода“ 2	10	20	033666998	info@hotelmarti.net
Хостел „България“	ул. „Орфей“ 16	18	47	0887542505	pegas98@abv.bg
Семеен хотел „Финест“	ул. „Орфей“ 30	12	19	0899777767	finest_leo@abv.bg
Хотел „Цариград“	ул.„Цариградска“15а кв Дебър	25	50	033666777	hotel_tzarigrad@abv.bg
Самостоятелни стаи	ул. „Димитър Благоев“ 1	4	8	0888200426	boivan@abv.bg
Къща за гости „Красимир“	с. Брягово	4	8	0888942453	margi_73us@yahoo.com
Къща за гости „Маргарита“	с. Брягово	3	6	0888942453	margi_73us@yahoo.com
Стаи за гости „Асклеп“	гр. Първомай ул., Ангел Войвода „ №2	5	10	0888612564	asklep.apr.bgmail.com
Апартамент за гости „Каприз“	гр. Първомай ул. „ Княз Борис I „ № 10	2	4	0878813940	tmd@abv.bg
Стаи за гости „Язовир Брягово“	с. Брягово	3	6	0882855988	

Проекти, реализирани от местни фирми с подкрепата на ЕС

1. Проект: „Повишаване конкурентоспособността на ИСКРА ООД чрез инвестиции в съвременно технологично оборудване и разработване на маркетингова стратегия”

ОП "Развитие на конкурентоспособността на българската икономика" 2007-2013

Бенефициент: „ИСКРА” ООД

Период на изпълнение: 05.07.2012 г. - 05.12.2013 г.

Стойност: 486 373 лв.

Дейности: Доставка, монтаж и изпитване на оборудване и софтуер; разработване на маркетингова стратегия.

2. Проект: „Подобряване на условията и безопасността на труда в "МБАЛ-Първомай" ЕООД”

ОП "Развитие на човешките ресурси" 2007-2013

Бенефициент: "МБАЛ-Първомай" ЕООД”

Период на изпълнение: 07.08.2012 г. - 01.11.2013 г.

Стойност: 124 180 лв.

Дейности: Анализ на състоянието и проектиране на организацията на трудовата дейност на база измервания на факторите на работната среда; закупуване на лични предпазни средства и специално работно облекло; модернизация на вентилационната инсталация; обучения за безопасна работа с нововъведеното оборудване

3. Проект: "Безопасен труд в "ПЪРВОМАЙ - БТ" АД"

ОП "Развитие на човешките ресурси" 2007-2013

Бенефициент: "ПЪРВОМАЙ - БТ" АД

Период на изпълнение: 20.06.2013 г. - 01.10.2014 г.

Стойност: 149 937 лв.

Дейности: Анализ на състоянието и проектиране на организацията на трудовата дейност в „Първомай-БТ” АД; модернизация на цех за обезжилване на едрolistен тютюн; закупуване на лични предпазни средства и специално работно облекло; разработване (внедряване) и сертифициране на стандарт за безопасни условия на труд; обучение на служителите в „Първомай-БТ” АД за безопасна работа.

4. *Проект: "Подкрепа за стартиране на финансово-счетоводна фирма "СК Гери Консулт" ЕООД"*

ОП "Развитие на човешките ресурси" 2007-2013

Бенефициент: "СК ГЕРИ КОНСУЛТ" ЕООД

Период на изпълнение: 12.07.2013 г. - 12.07.2014 г.

Стойност: 19 234 лв.

Дейности: Развитие на човешкия капитал в гр. Първомай чрез създаване на заетост на безработни лица в стартиране на жизнеспособна самостоятелна стопанска дейност в сферата на счетоводните услуги.

5. *Проект: "Подкрепа за стартиране на сладкарски цех в гр. Първомай"*

ОП "Развитие на човешките ресурси"

Бенефициент: „А 99 - Атанас Атанасов”

Период на изпълнение: 02.04.2014 г. - 01.08.2015 г.

Стойност: 19 071 лв.

Дейности: Доставка на машини, оборудване и обзавеждане, наемане на безработни лица и стартиране на дейността на предприятието.

6. *Проект: "Създаване на Доминатор-ИКП ЕООД - успешна бизнес инициатива"*

ОП "Развитие на човешките ресурси"

Бенефициент: "ДОМИНАТОР - ИКП" ЕООД

Период на изпълнение: 04.04.2014 г. - 01.03.2015 г.

Стойност: 19 041 лв.

Дейности: Стартиране на независима и самостоятелна стопанска дейност при осигуряване на първоначален стартов капитал.

7. *Проект: „Нови работни места в "Хроновски БГ" ЕООД"*

ОП „Развитие на човешките ресурси” 2014-2020

Бенефициент: „ХРОНОВСКИ БГ” ЕООД

Период на изпълнение: 10.08.2016 г. - 09.11.2017 г.

Стойност: 485 713 лв.

Дейности: Осигуряване на заетост на 40 безработни/неактивни лица; обучение за придобиване на квалификация по част от професия "Електромонтьор", специалност "Електрообзавеждане на транспортна техника"; след приключване на проекта фирмата ще осигури устойчива заетост на 20 от новонаетите безработни/неактивни лица.

8. *Проект: „Мезари ЕООД - социално отговорен работодател”*

ОП „Развитие на човешките ресурси” 2014-2020

Бенефициент: „МЕЗАРИ” ЕООД

Период на изпълнение: 01.09.2016 г. - 01.03.2018 г.

Стойност: 353 343, 72 лв.

Дейности: Разкриване на 32 нови устойчиви работни места, необходими за разширяването на обема на производството - откриване на нов цех на фирмата в гр.Първомай, област Пловдив. Закупуване на съответното оборудване за осъществяване на работния процес, назначаване на безработни и/или неактивни лица от целевите групи на новосъздадените във фирмата позиции и предоставяне на релевантни за

позициите обучения: офис мениджър; оперативен счетоводител, офис секретар, технолог, кройчи на текстил и машинни оператори шиене.

9. Проект: „Развитие на управленския капацитет и засилване растежа на „Сладък път“ ООД“

ОП „Иновации и конкурентоспособност“ 2014-2020

Бенефициент: „СЛАДЪК ПЪТ“ ООД

Период на изпълнение: 06.03.2017 г. - 06.09.2018 г.

Стойност: 171 276.00 лв.

Дейности: Инвестиции в обновяване и разширяване на материалната база; внедряване на ISO 14000 и IFS – стандарт; закупуване и монтаж на оборудване; внедряване на ERP система за управление на процесите на мениджмънт, производство, доставки, продажби.

10. Проект: „Подобряване условията на труд и осигуряване на организиран транспорт за служителите на ИСКРА ООД“

ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020

Бенефициент: „ИСКРА“ ООД

Период на изпълнение: 07.06.2017 г. - 07.10.2018 г.

Стойност: 193 656, 20 лв.

Дейности: Разработване на система за развитие на човешките ресурси и придобиване на софтуер за управлението им; реконструкция и изграждане на локални аспирационни системи и климатизация на помещенията, изграждане на пожароизвестителна инсталация и монтиране на газсигнализатор, подмяна на работните столове, модернизиране на системата от хидранти, придобиване на сертификат по стандарт BS OHSAS 18001:2007 и осигуряване на социални придобивки за работещите в предприятието; осигуряване на организиран транспорт до и от работното място за заети в предприятието, които живеят извън населеното място, в което се намира тяхната месторабота.

Изводи:

- *Първомай попада в центъра на т.н. „Оперативен триъгълник“, който обхваща най-активната територия на Южен централен район за планиране, очертан по „върховете“ от Пловдив, Стара Загора и агломерацията Хасково-Димитровград*
- *Общината има благоприятни климатични условия, подходящи почви и големи площи обработваема земеделска земя заразителна на селското стопанство;*
- *Разпокъсаност на собствеността върхуземията и липса на крупни земевладелци;*
- *Съществуват опит и традиции в растениевъдството и животновъдството;*
- *Наличие на суровини за хранително-вкусовата промишленост;*
- *Наличие на богата (флора и фауна и защитени видове като предпоставки за туризъм. Неразработени туристически ресурси;*
- *Наличие на традиции в производството на местните продукти от хранително-вкусовата и дървообработвателната промишленост;*
- *Активизиране икономическите субекти за привличането на инвестиции не само чрез фондовете на ЕС, но и такива, като инвестиции „назелено“—от български или чуждестранни инвеститори;*
- *Развитие на екологично земеделие и екологични производства;*
- *По-конкурентоспособно развитие на малките и средни предприятия /МСП/в общината;*
- *Опасност от общ икономически упадък в резултат на вирусната пандемия;*
- *Нарастване на конкуренцията на съседни общини и големи градове.*

3. Развитие на социалната сфера и човешките ресурси.

3.1. Демографски параметри: население, структура, прираст, икономическа активност, заетост, безработица

Демографските ресурси с техните образователни и квалификационни характеристики са един от решаващите фактори за регионалното развитие и растеж.

В сравнение с края на 2011 г. през 2018 г. населението на ЮЦ район намалява с 60 859 души, или с 4.1% (средногодишен темп на намаление 0.6%). По остротата на процесите на демографски спад областите в Южен централен район показват чувствителни различия. В област Кърджали се отбелязва нарастване на населението с 0.6%. В област Пловдив отбелязаното демографско намаление за периода е 1.8%, като град Пловдив увеличава своето население. Населението в областите Хасково и Пазарджик намалява съответно със 6.5% и 6.7%. С най-неблагоприятни демографски показатели е област Смолян, която през този период губи 12.5% от своето население.

Установена е ясна положителна връзка между относително по-благоприятните коефициенти на възрастова зависимост и показателите за инвестиции. Инвестициите търсят и от своя страна привличат хората в трудоспособна възраст. В тази връзка определен шанс би следвало да имат областите Кърджали, Пловдив и донякъде Хасково. Друго голямо предизвикателство в развитието на ЮЦР е активизирането на големия брой хора, особено младите, които на практика са извън пазара на труда.

Налице е тенденция за намаляване дела на нискообразованото население в района през последните години. Най-висока положителна промяна се отбелязва в област Смолян, където делът на това население намалява от 21% през 2014 г. на 15.5 % през 2018 г. Всички останали области, включително Пловдив, са със стойности на нискообразованото население над средните за страната, което определя незадоволителни характеристики на работната сила в района.

Подобни неблагоприятни характеристики се отбелязват и по отношение на дела на населението на възраст между 25-64 години с висше образование. Всички съставни области са с показатели по-ниски от средните за страната през 2018 г. В област Кърджали този проблем е най-силно изявен (делът на висшистите е 13,8 % при средно за ЮЦР - 22.2%, за страната - 27.8%, следван от област Хасково (17.3%) и Пазарджик (19.1%).

Като се има предвид изискванията за специализация на ЮЦР и съставните области в индустрия, която за да е конкурентоспособна в бъдещ период, следва да се основава на висококвалифицирана работна сила, е необходимо да се предприемат активни политики и мерки, водещи до реформиране и повишаване на гъвкавостта и качеството на образователната система, за привличане на децата и младежите към получаване на образование и умения, за да се отговори по-пълно на местните и регионалните нужди от професионални и технически кадри в различните сфери на икономиката.

В Таблица – е показана динамиката на населението на община Първомай за периода 2009 – 2018г. От нея се вижда, че за последните 10 години населението на общината намалява средно с около 440 души на година, като тенденцията на намалението е малко по-изразена в селата.

Население-община, град/село и пол

година	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
общо	27813	27398	25610	25349	25108	24830	24576	24197	23843	23416
в селата	13829	13665	12391	12248	12125	11970	12043	11826	11516	11296
жени	14457	14245	13213	13088	12991	12845	12694	12515	12315	12102

Разпределението по полова структура на населението в общината за същия период показва, лек превес на броя на жените над този на мъжете – тенденция, характерна за цялата ни страна.

Население по населени места

	2014	2015	2016	2017	2018
Първомай	24830	24576	24197	23843	23416
с. Брягово	444	458	447	423	419
с. Буково	429	428	430	413	408
с. Бяла река	710	678	659	645	626
с. Виница	780	774	771	769	764
с. Воден	595	619	611	596	589
с. Градина	2281	2207	2163	2131	2111
с. Добри дол	114	114	110	102	98
с. Драгойново	305	363	349	327	316
с. Дълбок извор	1316	1270	1259	1213	1172
с. Езерово	694	737	725	705	681
с. Искра	1373	1362	1318	1284	1234
с. Караджалово	1037	1047	1023	998	979
с. Крушево	781	763	763	753	752
с. Поройна	148	153	146	141	143
с. Православен	474	540	535	534	534
гр. Първомай	12860	12533	12371	12327	12120
с. Татарево	489	530	517	482	470

Данни НСИ 2020

На следващите три таблици са показани данните за раждаемостта в общината за периода от 2014 до 2018г.и ежегодния брой на починалите за същия период. От тях се вижда, че през целия период, ежегодно, в общината се случват повече умирения отколкото раждания, което е доказателство за тенденцията за отрицателния естествен прираст на населението и основната причина за намаляващата динамика на населението на общината през същия този период.

Раждания

година	2014			2015			2016			2017			2018		
	Общо	М	Ж	Общо	М	Ж	Общо	М	Ж	Общо	М	Ж	Общо	М	Ж
Първомай	235	136	99	212	103	109	210	95	115	217	108	109	197	108	89

Умирения

година	2014			2015			2016			2017			2018		
	Общо	М	Ж	Общо	М	Ж	Общо	М	Ж	Общо	М	Ж	Общо	М	Ж
Първомай	510	255	255	569	284	285	572	298	274	529	262	267	531	276	255

Естествен прираст

година	2014	2015	2016	2017	2018
Първомай	-275	-357	-362	-312	-334

Данни НСИ 2020

Механичният прираст на населението на общината за периода 2014 – 2018г.е показан в Таблица – . Вижда се, че почти през целия период механичния прираст е отрицателен с изключение на 20015г., когато заселилите се са с 103 повече от изселилите се в общината. Това ни дава основание тук да направим извода, че намалението на населението на общината през този период е заради отрицателния естествен прираст, а не заради механичния прираст на населението

Заселени

		2014	2015	2016	2017	2018
Първомай	Общо	399	679	389	472	446
	В града	161	132	170	244	194
	В селата	238	547	219	228	252

Изселени

		2014	2015	2016	2017	2018
Първомай	Общо	402	576	406	514	539
	В града	199	369	177	205	255
	В селата	203	207	229	309	284

Механичен прираст

		2014	2015	2016	2017	2018
Първомай	Общо	-3	103	-17	-42	-93
	В градовете	-38	-237	-7	39	-61
	В селата	35	340	-10	-81	-32

Данни НСИ 2020

В Таблица – е показано разпределението на населението в община Първомай под, в и над трудоспособна възраст като брой и в проценти. От нея се вижда, че трите групи запазват относителните си дялове в проценти, като за петте години процента на хората в трудоспособна възраст малко е намалял, за сметка на увеличаващия се процент на тези, над трудоспособна възраст.

Разпределение на населението в под, на и над трудоспособна възраст

Година	2014		2015		2016		2017		2018	
	Общо	Град	Общо	Град	Общо	Град	Общо	Град	Общо	Град
Общо	24830	12860	24576	12533	24197	12371	23843	12327	23416	12120
Под трудоспособна възраст	3342	1820	3338	1808	3305	1796	3328	1841	3343	1847
В трудоспособна възраст	13810	7568	13708	7282	13579	7227	13329	7135	13085	6992
Над трудоспособна възраст	7678	3472	7530	3443	7313	3348	7186	3351	6988	3281

Данни НСИ 2020

Регистрирани безработни в общината 2015-2019*

година	2015	2016	2017	2018	2019
брой	96	58	69	55	36

3.2. Здрави услуги

Видове лечебни заведения

2014		2015		2016		2017		2018	
ЛЗ за болнична помощ - общо	1	ЛЗ за извънболнична помощ - общо	3	ЛЗ за болнична помощ - общо	1	ЛЗ за извънболнична помощ - общо	3	ЛЗ за болнична помощ - общо	1
	3		3		3		3		3

„МБАЛ – Първомай” ЕООД

Предметът на дейност на лечебното заведение е осъществяване на лечебна дейност.

Съгласно разрешението за осъществяване на дейност издадено от Министерство на здравеопазването се осъществяват следните дейности:

- Диагностика и лечение на заболявания, когато лечебната цел не може да се постигне в условията на извънболнична помощ;
- Рехабилитация;
- Родилна помощ;
- Диагностика и консултации, поискани от лекар или лекар по дентална медицина от други лечебни заведения.
- Учебна и научна дейност

„МБАЛ – Първомай” ЕООД има разрешение за осъществяване на дейност по следните медицински специалности – Вътрешни болести; Кардиология; Гатроентерология; Пневмология и фтизиатрия; Хирургия; Физикална и рехабилитационна медицина; Анестезиология и интензивно лечение; Нервни болести; Педиатрия; Акушерство и гинекология; Неонатология; Обща и клинична патология; Клинична лаборатория; Образна диагностика.

Лечебната дейност се осъществява в следните отделения с легла с нива на компетентност:

Отделение по нервни болести – II ниво на компетентност в съответствие с утвърдения медицински стандарт „Нервни болести”

Отделение по вътрешни болести - II ниво на компетентност в съответствие с утвърдения медицински стандарт „Вътрешни болести”.

В отделението се осъществява дейност по медицинската специалност Пневмология и фтизиатрия, отговаряща на I ниво на компетентност в изпълнение на медицински стандарт „Пневмология и фтизиатрия”.

В това отделение се осъществява и дейност по медицинската специалност Кардиология, отговаряща на I ниво на компетентност в изпълнение на медицински стандарт Кардиология.

Осъществява се и дейност по медицинската специалност Гастроентерология, която също отговаря на I ниво на компетентност в изпълнение на медицински стандарт Гастроентерология.

Отделение по хирургия - II ниво на компетентност в съответствие с утвърдения медицински стандарт „Хирургия, неврохирургия, пластично-възстановителна и естетична хирургия и лицево-челюстна хирургия”.

Отделение по акушерство и гинекология - II ниво на компетентност в съответствие с утвърдения медицински стандарт „Акушерство и гинекология”. В отделението е създадена структура по **неонатология**, отговаряща на I ниво на компетентност в изпълнение на медицинския стандарт „Неонатология”.

Отделение по педиатрия - II ниво на компетентност в съответствие с утвърдения медицински стандарт „Педиатрия”

Отделение по анестезиология и интензивно лечение - II ниво на компетентност в съответствие с утвърдения медицински стандарт „Анестезия и интензивно лечение”

В МБАЛ – Първомай ЕООД са обособени и отделения без легла, а именно:

Образна диагностика - II ниво на компетентност в съответствие с утвърдения медицински стандарт „Образна диагностика” и

Отделение по клинична патология - в съответствие с утвърдения медицински стандарт „Клинична патология”

В дружеството има създадено и звено **Клинична лаборатория** II ниво на компетентност в съответствие с утвърдения медицински стандарт „Клинична лаборатория”

Към 31.12.2019 година заетите длъжности са 176,75 бр., както следва: Лекари – 44,50; Медицински специалисти по здравни грижи – 61,75; Висш немедицински персонал – 4,00; Магистър фармацевт - 1,00; Друг персонал – 65,50, в т.ч. санитарни – 35

През отчетния период дружеството е работило със среден брой от 115 легла, а броя на преминалите болни е 7009 броя. Реализираните леглодни през 2019 година са 29 185 броя.

Резултатите от дейността на Дружеството за 2019 год. са положителни - реализирана е печалба преди облагане с корпоративен данък в размер на 127 137 лева.

Показатели	2019 година (хил. лв.)	2018 година (хил. лв.)	Относителен дял %
Общо приходи	4865	4223	115
Общо разходи	4738	4119	115
Печалба от дейността	127	104	122

Медицински Център I – Първомай ЕООД

Предметът на дейност на лечебното заведение е осъществяване на специализирана извънболнична медицинска помощ:

- диагностика и амбулаторно лечение на остри заболявания, изострени хронични болести по следните основни медицински специалности: вътрешни болести, кардиология, ендокринология, офталмология, неврология, гастроентерология, УНГ, педиатрия, урология, АГ, психиатрия, хирургия, ортопедия и травматология, кожно-венерически болести, физиотерапия и рехабилитация;
- извършване на медико-диагностични изследвания-клинико-лабораторни, рентгенологични;
- диспансерно наблюдение на хронични болни здравно-осигурени лица;
- трудово-лекарска експертиза на трудоспособността.

През 2019г.в дружеството работят общо 43 души – в.т.ч

- лекари специалисти – 19 бр.
- среден мед.персонал – 16 бр.
- друг персонал –8бр, /санитари-4,администрация-4 /

С най-голям относителен дял са лекарите специалисти, което отговаря на изискванията за съвременните стандарти за качество на здравното обслужване на населението.

Икономически показатели

Икономически показатели	2019 година
приходи от мед.дейност-в т.ч.	577 356
общо приходи:	606 728
общо разходи:	606 446

В общината има **17 общо практикуващи лекари**, от тях 12 базирани в гр.Първомай и по един съответно в с. Дълбок Извор, с. Езерово, с. Градина, с. Караджалово и с. Винаца.

Лекарски практики в община Първомай

Лекар	Юрид. лице	Адрес	Специалност
Пенко Костадинов Запрянов	Д-р Пенко Запрянов- АИППМП ЕООД	ул. Княз Борис I 51, 'Медицински център I - Първомай ЕООД, ет.1, каб.№13	Общопрактикуващ лекар
Стефан Василев Бялков	ЕТ Стефан Бялков- АИППМП	ул. Ангел Войвода № 2, ет. 2, каб.№№ 26, 27, 28	Общопрактикуващ лекар
Стефан Василев Бялков	ЕТ Стефан Бялков- АИППМП	ул. Княз Борис I №51,ет.2, каб.№№ 34, 35	Общопрактикуващ лекар
Стефан Великов Димитров	АИСМППФ	ул. Княз Борис I №51	Пневмология и фтизиатрия
Стефан Павлов Павлов	АИШ1МП	ул. Княз Борис I 51, ет.1, каб.17 и 18	Общопрактикуващ лекар
Стефан Павлов Павлов	-АШ11МП	ул. Ангел войвода №2, ет.2, каб.25, 27 и 28	Общопрактикуващ лекар
Янка Ганева Димитрова	АИПСАГП на Д-р Янка Ганева Димитрова	ул. Княз Борис I 48	Акушерство, гинекология и репродуктивна медицина
АнтонГеоргиевХинов	Медицински център Асклеп ООД	ул. Ангел войвода №2 Хирургия	
АтанаскаЗапрянова Тенгулова	ЕТ Д-р Атанаска Тенгулова - АИПСМП по Неврология	филиал - ул. Княз Борис I №87, ет.1, каб.№1	Нервни болести
Атанаска Стоянова	ЕТ Д-р Атанаска	ул. Ангел Войвода №2,	Общопрактикуващлекар

Симеонова	Стоянова Симеонова - АИППМП	ет.2 каб.22,27,28	
Атанас Милев Карагъзов	МЦ I - ПЪРВОМАЙ ЕООД	ул. Княз Борис I № 51	Образна диагностика
Васил Николов Попов	ЕТ Васил Николов Попов-АИППМП	ул. Орфей № 3-б	Общопрактикуващ лекар
Величка Тодорова Кичекова	ЕТ ВеличкаКичекова	ул. Княз Борис I №51,ет.2,каб.31,32	Общопрактикуващ лекар
Величка Тодорова Кичекова	ЕТ ВеличкаКичекова	ул. Ангел войвода № 2, – – ет.3, каб. 33, ет. 2, 27,28	Общопрактикуващ лекар
Весела Ламбрева Тошева	ЕТ Весела Тошева-АИППМП	ул. Княз Борис I № 51, ет.3, каб.66,67	Общопрактикуващ лекар
Весела Ламбрева Тошева	ЕТ Весела Тошева-АИППМП	ул. Ангел Войвода № 2, ет.3, каб.34, ет.2, каб.27,28	Общопрактикуващ лекар
Веселина Янчева Досева	ЕТ Д-Р ВЕСЕЛИНА ЯНЧЕВА - АИППМП	ул. Ангел войвода №2, ет. 2, каб.№№21, 27, 28	Общопрактикуващ лекар
Гина Димитрова Христовова	ЕТ ГинаХристовова - АИППМП	ул. Княз Борис I № 51, Медицински център I Общопрактикуващ каб.61	Общопрактикуващ лекар
Диан Недков Гладичев	ЕТ Диан Гладичев-АИППМП	ул. Княз Борис I 51 ет.3 каб. 65;66 Първомай ЕООД, ет.3,	Общопрактикуващ лекар
Елена Пенчева Карагъзова	ЕТ Д-р Еленка Пенчева Карагъзова - АИППМП	ул. Ангел войвода №2, ет.2, каб.23,27,28	Общопрактикуващ лекар
Лиляна Петрова Минчева	АИПСМПпо ВБ и ендокринология ЕООД	л.Княз Борис I 1а ет 1	Ендокринология болести на обмяната
Лъчезар Стоянов Павлов	Д-р Лъчезар Павлов - АИПСМП-ЕООД	ул.Княз Борис I 1а ет 2 Кардиология	Общопрактикуващ лекар

Данни НЗОК 2020

Стоматологичната помощ се осъществява от **17 стоматолози**, преобладаващо с кабинети в гр.Първомай. Стоматологични кабинети работят и в с. Бяла река, с. Градина, с. Искра, с. Езерово, с. Караджалово и с. Брягово.

Бройлекари

Към	31.12.2018		
	Лекари	Лекари по дентална медицина	Медицински специалисти по Здравни грижи
Първомай	65	17	92

Населениенаединлекар

	2013	2014	2015	2016	2017
Общо за страната	250	250	246	240	234
Пловдив	220	212	208	202	195
Първомай	369	371	372	356	356

От информацията става ясно, че жителите на община Първомай разполагат със значително по-малко медицинска помощ, в сравнение със тази на жителите на областния център и като цяло за страната, но това е естествено, с оглед концентрацията на медицински заведения и специалисти в областния център Пловдив.

Население на един лекар по дентална медицина

	2013	2014	2015	2016	2017
Общо за страната	1000	1027	952	887	844
Пловдив	630	651	603	562	543
Първомай	1255	1655	1170	1152	1192

Данни НСИ 2020

Значително по-добре е представена стоматологичната помощ за жителите на общината, в сравнение със средните статистически данни за страната. Тук основния проблем е денталната грижа за жителите на малките населени места.

Необходими инвестиции според кметовете на населени места:

- **Буково:** необходим е основен ремонт на Здравната служба. Сградата не е в състояние да бъде оказвана в нея първична медицинска помощ, както и да се осъществяват медицински прегледи.
- **Крушево:** основен ремонт на здравна служба
- **Татарев:** здравната служба се нуждае от ремонт.

Проекти в здравеопазването реализирани с подкрепата на НДЕФ:

1. Проект: „Повишаване на енергийната ефективност на сградата на „Медицински център I - Първомай“ ЕООД, община Първомай“

Източник на финансиране: НДЕФ

Период на изпълнение: 04.09.2019 г. - 19.12.2019 г.

Стойност: 408 981,33 лв.

Дейности: Топлинно изолиране на външни стени, подмяна на съществуващата дограма с нова, повишаване ефективността на системата на топлоснабдяване.

2. Проект: „Повишаване на енергийната ефективност на сградата на „МБАЛ - Първомай“ ЕООД, община Първомай“

Източник на финансиране: НДЕФ

Стойност: 601 478,70 лв.

Дейности: Топлинно изолиране на външни стени, топлинно изолиране на таванска плоча и хидроизолация на покрив, повишаване ефективността на ОИ и системата за БГВ.

3.3. Образователни услуги

Детски ясли

Община Първомай е добре обезпечена с места в детските ясли, но очевидно традицията е за слабо ползване на тази услуга от родителите на деца до 3 годишна възраст – тя е едва 9, 9% от децата, които попадат в тази възрастова група. Ползващите тази услуга са почти два пъти по-малко от тези за страната.

Места в детски ясли

2014		2015		2016		2017		2018	
Заведения	Места	Заведения	Места	Заведения	Места	Заведения	Места	Заведения	Места
3	81	3	45	3	51	3	52	3	55

Брой деца до 3г.възраст от 100 посещаващи детска ясла

	2014	2015	2016	2017	2018
Общо за страната	15,8	16,2	16,4	16,6	16,6
Пловдив	14,8	14,8	15,0	15,1	15,8
Първомай	12,2	8,4	9,5	8,8	9,9

Данни НСИ 2020

Детски градини

На територията на община Първомай функционират седем броя общински детски градини. Две от тях са със статут на средищни. В три от тях има обособени яслени групи.

В две от училищата на територията на общината има обособени подготвителни групи за 5 годишните и 6 годишните, чиято подготовка е задължителна.

Детските градини са на целодневна организация, разполагат с добра материално-техническа база, педагогически кадри и помощен персонал с опит и квалификация, оптимални условия за отглеждане, възпитание, обучение и социализация на децата. В детските заведения се осигурява равен достъп на всички деца за качествено образование, гарантиран е достъп до добра подготовка на всяко дете за постъпване в училище, създадени са условия за овладяване на книжовен български език в междуетническа среда. Осигуряват се адекватни възможности за обучение на деца със специални образователни потребности. Всички детски градини са общински, разполагат с достатъчен сграден фонд, отговарящ на условията за цялостен, качествен и пълноценен процес на предучилищно образование. Има какво да се подобри относно състоянието на сградите в съседните села, както и монтиране на съоръжения в дворовете на детските заведения. Важно е да се осигурят специалисти – логопед и психолог за детските градини, които да помагат в мониторинга на ранното детско развитие.

Общината разполага с 734 места за деца в детските градини, разпределени в 32 групи, което говори за нормална пълняемост и очевидно, услугата е популярна сред родителите.

Места в детски градини

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Общо за страната	245966	243420	237962	234551	233766
Пловдив	20833	20341	20257	20756	19972
Първомай	656	704	744	744	734

Брой групи в детските градини

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Общо за страната	9911	10115	9576	9355	9285
Пловдив	922	934	922	910	901
Първомай	31	35	34	32	32

Обезпечеността с места в детските градини удовлетворява напълно потребностите от тази услуга в община Първомай.

Места на 100 деца в детските градини

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Общо за страната	102	105	106	106	107
Пловдив	90	90	94	97	93
Първомай	88	92	104	104	102

Педагогически персонал в детските градини

	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Страната	20542	20420	19909	19617	19799
Пловдив	1936	1944	1901	1901	1887
Първомай	67	70	71	70	72

Данни НСИ 2020

Профилът на педагогическите специалисти, които работят в детските градини в община Първомай, показва увеличаване на средната възраст на педагогическите колективи. Основен проблем при наемането на по-млади учители е ниският брой на студенти, завършили начална и предучилищна педагогика, които планират да работят по специалността. За обръщане на негативната нагласа на обществото към една от най-отговорните професии е необходимо и родителите да подобрят своя диалог с преподавателите, с което допълнително ще допринесат за привлекателността на професията сред младите учители.

Грижата и обучението на децата се осъществява от 72 педагози.

Данните сочат, че в община Първомай съществува традиция в предлагането и ползването на услугата за грижа и обучение на децата. Тази тенденция е стабилна и последователно провеждана от общинските ръководства.

Детски градини в Община Първомай по населени места

№	Наименование.Седалище. Адрес на детската градина	Втори адрес, на сградата, в която се провежда предучилищно образование	Трети адрес, на сградата, в която се провежда предучилищно образование
1	Детска градина „Осми март“, град Първомай, ул. „Спартак“ № 11	кв. Любеново, пош. код. 4270, ул. „Струма“	с. Караджалово, пош. код. 4283, ул. „8-ма“ № 1
2	Детска градина „Марица“, град Първомай, пош. код. 4270, ул. „Ралица“ № 6	с. Виница, пош. код. 4284, ул. „Иван Вазов“ № 26	
3	Детска градина „Пролет“, град Първомай, кв. Дебър, пош. код. 4271, ул. „Симеон Велики“ № 17	с. Бяла река, пош. код 4285, ул. „5- та“ № 29	
4	Детска градина „Първи юни“, с. Градина пош. код 4290, ул. „Д-р Петър Генов“ №	село Градина,, пош. код 4290, ул. „Христо Ботев“ № 4	село Крушево, пош. код 4291, ул. „5-та“ № 1
5	Детска градина „Искра“, с. Искра, пош. код 4297, ул. „Шипка“ № 1		
6	Детска градина „Детелина“, с. Дълбок извор, пош. код 4280, ул. „34“ № 4		
7	Детска градина „Теменуга“, с. Воден пош. код 4289, ул. „1-ва“ № 24	Езерово, пош. код 4288, ул. „11-та“ № 2	

Видно от следващата таблица в дванадесет от населените места в общината има детски градини или техни филиали.

Състояние на сградния фонд и отопление на детските градини:

Детска градина „Осми март“, град Първомай, с адреси на ползваните от ДГ сгради:

- кв. Любеново, ул. „Струма“ № 2
- село Караджалово, ул. „8 – ма“, № 1
- Седалище: ул. „Спартак“ № 11а

Основната сграда е двуетажна и е построена за 6 детски групи. Към основната сграда има постройка. Сградата е в добро състояние. Санирана е отвън и е с ПВЦ дограма. Отвътре е ремонтирана цялостно. Отоплението е на газ и осигурява нормални условия за отглеждане на децата, което се явява изключително предимство на детската градина. Дворът на детската градина включва обособени детски площадки и тревни площи. Разпределен е на площадки. Необходимите съоръжения за игра на открито - катерушки, пързалки – са не достатъчни. Няма физкултурен салон.

Сградите в двора на ДГ, кв. Любеново и с. Караджалово също са санирани и реновирани. В дворовете не достигат необходимите уреди за игра на открито. Отоплението е на климатици и печки на дърва и въглища. Сградата в с. Караджалово се нуждае от цялостен ремонт, а сградата в кв. Любеново от ремонт на спалня, занималня перално помещение, също така и от ремонт площадката на двора.

В детската градина има осигурен пропускателен режим, не са изградени съвременни инсталации за охрана и безопасност.

Детска градина „Марица“, град Първомай, с адрес на ползвана от ДГ сграда:

- село Виница, ул. „Иван Вазов“ № 26
- Седалище: ул. „Ралица“ № 6

Централната сграда на ДГ е с външна изолация, с подменена дограма, и ремонтиран покрив. Ремонтът, който ще бъде необходим в следващите години е за подземния етаж. Сградата на ДГ в с. Виница е опасна за използване и не подлежи на ремонт. Предстои изграждане на нова сграда.

В ДГ има просторен физкултурен салон, както и самостоятелни площадки за игра на децата от всяка група, в това число и във с. Виница. Всички игрови съоръжения по площадките са вече морално и материално остарели.

Отоплението в ДГ е решено с локално парно на газ. ДГ в с. Винаца е с твърдо гориво и има осигурени климатици, за занималнята и за спалнята по един. Съвременни инсталации за охрана и безопасност в ДГ- няма.

Детска градина „Първи юни”, село Градина, с адреси на ползваните от ДГ сгради:

- село Градина, ул. „Христо Ботев” № 4
- село Крушево, ул. „5 – та” № 1
- Седалище: с. Градина, ул. „Д-р Петър Генов“ № 7

Централната сграда е санирана, без таваните, и е с подменена дограмата. През годините е направен основен ремонт на южната половина на покрива. Филиала в с. Градина е с основно ремонтиран първи етаж, където условията са много добри. Във филиала в с. Крушево е подменена дограмата на спалнята, занималнята и тоалетната. Остава за подмяна дограма на кухнята и на централния вход. Няма физкултурен салон. Във филиалите са обособени площадки за игра. Всички съоръжения в дворовете на централната сграда и на филиалите са физически остарели. Няма изградени съвременни инсталации за охрана и безопасност. В централната сграда има локално парно отопление на дърва и въглища. Филиала в с. Градина е с климатици, а в с. Крушево - климатик и печки на дърва и въглища.

Детска градина „Пролет”, град Първомай, кв. Дебър, с адрес на ползвана от ДГ сграда:

- село Бяла река, ул. „5 – та” № 29
- Седалище: гр. Първомай, кв. Дебър, ул. „Симеон Велики“ № 7

На централната сграда е направен основен ремонт - външна изолация, изцяло ремонтиран покрив и подменена дограмата. С течение на времето се установява теч, капандурата на вторият етаж се нуждае от ремонт. Филиала в с. Бяла река се нуждае от основен ремонт.

В основната сграда няма физкултурен салон. Има обособени самостоятелни площадки за игра. Всички съоръжения в дворовете на централната сграда и филиала в с. Бяла река са морално и материално остарели. В централната сграда има локално парно отопление на газ и климатици. Отоплението на филиала в с. Бяла река е на климатици.

Детска градина „Теменуга”, село Воден, с адрес на ползвана от ДГ сграда:

- село Езерово, ул. „11 – та” № 2

Сградата в с. Воден е стара, но е измазана и боядисана откън и към настоящия момент е в добро състояние. Необходима е смяна на прозорци. В основна сграда няма физкултурен салон. Дворът има нужда от по-добра поддръжка, свързана с оформяне на различни кътове за децата - необходимо е изграждането на площадка.

Отоплението е на твърдо гориво и климатици.

Сграда в с. Езерово е монолитна и е измазана преди много години. В сградата няма физкултурен салон. Дворът има нужда от по-добра поддръжка след изравняване, свързана с оформяне на различни кътове за децата, необходимо е изграждането на площадка.

Отоплението е на твърдо гориво.

Детска градина „Искра”, село Искра

Сградата се нуждае от ремонт на покрива, боядисване на спални помещения и занималня, поставяне на хидроизолация. Отоплението се извършва на дърва и въглища. Детската градина има нужда от подмяна на съоръжения за игра, тъй като сегашните са морално остарели.

Детска градина „Детелина”, село Дълбок извор

Сградата се нуждае от ремонт. Дворът има нужда от по-добра поддръжка, както и нова ограда и врата за двора, необходимо е изграждането на площадка за игра, тъй като

детските съоръжения за игра са морално остарели. Отоплението се извършва на твърдо гориво и климатици.

Необходими мерки за развитие на детските градини в община Първомай в периода 2021-2027 г.

Реновиране на детските площадки, подмяна на съоръженията за игра, саниране и подмяна на дограмата в някои от детските градини, изграждане на физкултурни салони, построяване на нова детска градина в с. Винаца.

Осигуряване на достъпна архитектурна, обща и специализирана подкрепяща среда, технически средства, специализирано оборудване, дидактически материали, методики и специалисти.

Прогноза за персонала в детските градини за периода 2021 – 2027 г.

№	ДЕТСКА ГРАДИНА	Персонал 2021-2027 г.		общо
		педагогически	непедагогически	
1	ДГ "Осми март" гр. Първомай	20,5	17	37,5
2	ДГ „Марица” гр. Първомай	13,5	14	27,50
3	ДГ „Пролет” гр. Първомай, кв.Дебър	10,5	10	21,5
4	ДГ „Първи юни” с. Градина	11,5	12	23,50
5	ДГ „Теменуга” с.Воден	4	4	8
6	ДГ”Искра” с. Искра	4	4	8
7	ДГ „Детелина” с. Дълбок извор	2	2	4

Прогноза за брой деца и брой групи в детските градини и в подготвителните групи за периода 2021-2027 г.

№	детска градина/селище	2-4 годишни	5 г в ДГ	6 г в ДГ	всичко	брой групи
1	ДГ "Осми март", гр. Първомай	92	43	28	188	6
	втори адрес на ползване от ДГ - кв. Любеново	13	6	5	24	1
	трети адрес на ползване от ДГ - с. Караджалово	18	12	9	39	2
	общ брой деца в ДГ "Осми март"	123	61	42	226	9
2	ДГ"Марица", гр. Първомай	60	31	22	134	5
	втори адрес на ползване от ДГ - с. Винаца	9	10	5	24	1
	общ брой деца в ДГ "Марица"	69	41	27	137	6
3	ДГ"Пролет",гр. Първомай, кв. Дебър	53	27	22	102	4
	втори адрес на ползване от ДГ - с. Бяла река	6	6	6	18	1
	общ брой деца ДГ "Пролет"	59	38	28	120	5
4	ДГ "Първи юни", с. Градина	37	13	11	88	3
	втори адрес на ползване от ДГ - с. Градина	9	1	7	17	1
	трети адрес на ползване от ДГ - с. Крушево	7	9	7	23	1
	общ брой деца ДГ "Първи юни"	53	23	25	101	5
5	ДГ "Искра", с. Искра	23	6	5	34	2
	ДГ "Теменуга", с. Воден	11	0	1	12	1
	втори адрес на ползване от ДГ - с. Езерово	6	6	2	14	1
6	общ брой деца ДГ "Теменуга"	17	6	3	26	2
7	ДГ "Детелина", с. Дълбок извор	12	6	6	24	1
	Общ брой деца в ДГ	356	176	136	668	30
	Полудневна детска градина					
1	ПДГ към ОУ "Св. св. Кирил и Методий", гр. Първомай		7	10	17	1

2	ПДГ към ОУ "Д-р П. Берон", с. Буково		3	4	7	1
	общ брой деца в ПДГ към УЗ	0	10	14	24	2
	общ брой деца в ДГ,ПДГ	356	186	150	692	32

Статистиката сочи, че броят на децата и групите ще се запази през следващите седем години. В някои от селата може да последва намаляване броя на децата и съответно броя на групите, поради миграция на населението и ниска раждаемост.

Училища.

Учебните заведения в община Първомай са 13 – едно средно общообразователно, девет основни училища, две начални и една професионална гимназия. Общият брой ученици, учащи в тях в началото на 2019 г. са 1764, а обучението им е организирано в паралелки, преподаващи – 175 души педагогически персонал.

Провежда успешна политика по отношение подготовката на учениците по професии и специалности, които са търсени на пазара на труда и предполагат успешна реализация на завършващите училище. Прилага се комплексен подход за повишаване на образователните постижения и намаляване на преждевременно напусналите училище. В изпълнение на ПМС № 100 от 08.06.2018 г. за създаване и функциониране на Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст и на Заповед на Началника на РУО-Пловдив, екипът за обхват за район на компетентност в Община Първомай оптимизира процесите и алгоритъма за съвместна работа на институциите в проследяването на всички незаписани, отпаднали, реинтегрирани, повторно и новоотпаднали деца/ученици.

Трайна положителна тенденция в училищата е, наред с традиционните методи, да се прилагат и методи с иновационен и интерактивен характер – работа на учениците в екип с цел изготвяне на доклади и съобщения по даден проблем, презентации на учебно съдържание, разработване и защита на проекти, семинарни занятия и др.

Основно училище "Христо Ботев"

Село Градина

Адрес: с. Градина,

ОУ "Христо Ботев" е основно (I - VII клас) с общинско финансиране.

Учебни смени: една смяна

Основно училище "Свети Свети Кирил и Методий"

Село Дълбок извор, ул. Първа №59,

ОУ "Св.Св.Кирил и Методий" е основно (I - VII клас) с общинско финансиране.

Учебни смени: една смяна

Основно училище "Отец Паисий"

Село Искра, ул. "Г. Димитров" №14,

ОУ "Отец Паисий" е основно (I - VII клас) с общинско финансиране.

Учебни смени: една смяна

Основно училище "Св.Св. Кирил и Методий"

Село Караджалово

ОУ "Св.Св.Кирил и Методий" е основно (I - VII клас) с общинско финансиране.

Учебни смени: една смяна

Основно училище "Св.Св. Кирил и Методий"

Град Първомай, ул."Гимназиална" 1,

ОУ "Св. св.Кирил и Методий" е основно (I - VII клас) с общинско финансиране.

Учебни смени: една смяна

Начално училище "Петко Рачев Славейков" (Село Воден)

Тип: Начално училище

Село Воден

НУ "П.Р. Славейков" е начално (I - IV клас) с общинско финансиране.

Учебни смени: една смяна

Основно училище "Д-р Петър Берон"

Село Буково

ОУ "Д-р Петър Берон" е основно с (присъединена) група в детска градина с общинско финансиране.

Учебни смени: една смяна

Средно училище "Проф. д-р Асен Златаров"

гр. Първомай, ул.Кочо Честименски № 20,

СУ "Асен Златаров" е средно (I - XII клас) с общинско финансиране.

Учебни смени: една смяна

Основно училище "Георги Караславов"

Град Първомай , ул. „Княз Борис“ № 188,

ОУ "Георги Караславов" е основно (I - VII клас) с общинско финансиране.

Учебни смени: една смяна

Начално училище "Христо Ботев"

Град Първомай, ул. "Христо Ботев" №5,

НУ "Христо Ботев" е начално (I - IV клас) с общинско финансиране.

Учебни смени: една смяна

Професионална гимназия по селско стопанство "Васил Левски"

Град Първомай, ул. Братя Миладинови - север № 53а,

ПГСС "Васил Левски" е професионална гимназия с общинско финансиране.

Учебни смени: една смяна

Основно училище "Васил Априлов"

Село Винаца

ОУ "Васил Априлов" е основно (I - VII клас) с общинско финансиране.

Учебни смени: една смяна

Основно училище "Любен Каравелов"

с. Бяла река

ОУ "Любен Каравелов" е основно (I – VII клас) с общинско финансиране.

Учебни смени: една смяна

Пет от училищата са в града, а останалите осем са в осем села.

Най-голямото училище е СУ „Проф. д-р Асен Златаров“, а най-малко е НУ „П.Р. Славейков“ в с. Воден.

От селските училища най-голямо е ОУ „Христо Ботев“ в с.Градина.

Брой училища по вид

Уч годи на.		Общо	Общообр азователн и училища	Специа лни учили ща	Учили ща по изкуст вата	Спор тни учил ища	Професно нални гимназии	Професно нални колежи	Професно нални училища ⁴
2014/ 2015	Страната	2569	2019	68	23	24	395	40	-
	Пловдив	204	162	5	3	1	30	3	-
	Първомай	14	13	-	-	-	1	-	-
2015/ 2016	Страната	2547	2014	64	22	24	387	36	-
	Пловдив	202	162	5	3	1	30	1	-
	Първомай	14	13	-	-	-	1	-	-
2016/ 2017	Страната	2505	1990	61	22	24	373	35	-
	Пловдив	200	160	4	3	1	30	2	-
	Първомай	14	13	-	-	-	1	-	-
2017/ 2018	Страната	2413	1969	10	22	24	359	29	-
	Пловдив	193	158	1	3	1	29	1	-
	Първомай	14	13	-	-	-	1	-	-
2018/ 2019	Страната	2394	1955	9	21	25	359	25	-
	Пловдив	193	158	1	3	1	29	1	-
	Първомай	14	13	-	-	-	1	-	-

Брой на учители по години

2014/2016				2015/2016				2016/2017				2017/2018				2018/2019			
Об щ о	I - I V	V - VII I	IX - XII I	Общ о	I - I V	V - VII I	IX - XII I	Общ о	I - I V	V - VII I	IX - XII I	Общ о	I - I V	V - VI I	VII I - XII	Общ о	I - I V	V - VI I	VII I - XII
148	5 6	75	17	148	5 5	76	17	135	5 4	64	17	174	8 2	77	15	175	8 0	80	15

Прогноза за персонала – педагогически, непедагогически в училищата за периода 2021-2027 г.

Училища	Години	персонал		общо
		педагогически	непедагогически	
СУ „Проф.д-р Асен Златаров“ Гр.Първомай	2021/2027 г.	70	13	83
ОУ „Св.Св. Кирил и Методий“ Гр.Първомай	2021/2027 г.	16.50	4.75	21.25
НУ „Христо Ботев“ Гр.Първомай	2021/2027 г.	9	5	14
ОУ „Георги Караславов“ Гр.Първомай, кв.Дебър	2021/2027 г.	24	8	32
ОУ „Христо Ботев“ с. Градина	2021/2027 г.	20	6	26
ОУ „Св.Св. Кирил и Методий“ с. Дълбок извор	2021/2027 г.	8	3,125	11,125
ОУ „Васил Априлов“ с. Виница	2021/2027 г.	8	2	10
ОУ „Отец Паисий“ с. Искра	2021/2027 г.	12	4	16
ОУ „Св.Св. Кирил и Методий“ с. Караджалово	2021/2027 г.	13	3	16
ОУ „Любен Каравелов“ с. Бяла река	2021/2027 г.	7	3,25	10,25
ОУ „Д-р Петър Берон“ с. Буково	2021/2027 г.	8	3	11
НУ „П.Р.Славейков“ с. Воден	2021/2027 г.	4	1.25	5.25
ПГСС „Васил Левски“ Гр.Първомай	2021/2027 г.	35	20	55

Педагогическият персонал в училищата са с образователно квалификационна степен магистър или бакалавър. Голяма част от учителите са с добър професионален опит, повечето от тях имат присъдена професионално квалификационна степен и продължават да повишават професионалната си квалификация. Педагогическият колектив работи за обезпечаване на доброто развитие на своите ученици, като се стреми да създава позитивен психологичен климат в училище. Административният и обслужващо-помощен персонал обхваща почти пълно дейностите по охрана, поддръжка и административно обслужване.

Прогноза за брой паралелки и брой ученици в периода 2021-2027 г.

Училища	Години	ОБЩО	
		брой паралелки	брой ученици
СУ „Проф.д-р Асен Златаров“ Гр.Първомай	2021/2027 г.	34	736
ОУ „Св.Св. Кирил и Методий“ Гр.Първомай	2021/2027 г.	7	128
НУ „Христо Ботев“ Гр.Първомай	2021/2027 г.	4	96
ОУ „Георги Караславов“ Гр.Първомай, кв.Дебър	2021/2027 г.	11	180
ОУ „Христо Ботев“ с. Градина	2021/2027 г.	10	208
ОУ „Св.Св. Кирил и Методий“ с. Дълбок извор	2021/2027 г.	4	56
ОУ „Васил Априлов“ с. Виница	2021/2027 г.	4	63
ОУ „Отец Паисий“ с. Искра	2021/2027 г.	7	79
ОУ „Св.Св. Кирил и Методий“ с. Караджалово	2021/2027 г.	7	74
ОУ „Любен Каравелов“ с. Бяла река	2021/2027 г.	4	40
ОУ „Д-р Петър Берон“ с. Буково	2021/2027 г.	4	26
НУ „П.Р.Славейков“ с. Воден	2021/2027 г.	2	15
ПГСС „Васил Левски“ Гр.Първомай	2021/2027 г.	19	335
ОБЩО		117	2036

Тенденцията при училищата в периода 2021-2027 г. ще бъде динамична. При някои се очаква повишаване на броя ученици и брой паралелки, а при други спад. Възможно е при спад на ученици в някои от по-малките училища да доведе до слети паралелки в начален етап. Факторите, които оказват това влияние са демографски, миграционни, качествено образование, засилени мерки за контрол на отсъствията и успеха на учениците, разширяване на сградния фонд и др.

Училища	I-IV клас	V-VII клас	VIII- XIII клас
СУ „Проф.д-р Асен Златаров“ Гр.Първомай	288	228	220
ОУ „Св.Св. Кирил и Методий“ Гр.Първомай	69	59	-
НУ „Христо Ботев“ Гр.Първомай	96	-	-

ОУ „Георги Караславов“ Гр.Първомай, кв.Дебър	110	70	-
ОУ „Христо Ботев“ с. Градина	113	96	-
ОУ „Св.Св. Кирил и Методий“ с. Дълбок извор	31	25	-
ОУ „Васил Априлов“ с. Виница	34	29	-
ОУ „Отец Паисий“ с. Искра	39	40	-
ОУ „Св.Св. Кирил и Методий“ с. Караджалово	40	34	-
ОУ „Любен Каравелов“ с. Бяла река	22	18	-
ОУ „Д-р Петър Берон“ с. Буково	18	8	-
НУ „П.Р.Славейков“ с. Воден	15	-	-
ПГСС „Васил Левски“ Гр.Първомай	-	-	335
ОБЩО	875	607	555

Прогноза за брой ученици по класове в периода 2021-2027 г.

Информация за отпаднали ученици за периода 2021-2027 г.

Училища	Бр. отпаднал и ученици 2021 г.	Бр. отпаднал и ученици 2022 г.	Бр. отпаднал и ученици 2023 г.	Бр. отпаднал и ученици 2024 г.	Бр. отпаднал и ученици 2025 г.	Бр. отпаднал и ученици 2026 г.	Бр. отпаднал и ученици 2027 г.
СУ „Проф.д-р Асен Златаров“ Гр.Първомай	12	10	7	7	6	6	6
ОУ „Св.Св. Кирил и Методий“ Гр.Първомай	3	5	3	4	4	3	3
НУ „Христо Ботев“ Гр.Първомай,.	3	3	3	3	3	3	3
ОУ „Георги Караславов“ Гр.Първомай, кв.Дебър	5	3	4	4	3	3	3
ОУ „Христо Ботев“ с. Градина	5	6	6	7	6	7	7
ОУ „Св.Св. Кирил и Методий“ с. Дълбокизвор	-	-	-	-	-	-	-
ОУ „Васил Априлов“ с. Виница	4	3	3	2	3	2	2
ОУ „Отец Паисий“ с. Искра	-	1	-	1	1	-	-
ОУ „Св.Св. Кирил и Методий“ с. Караджалово	4	3	-	3	2	3	2
ОУ „Любен Каравелов“ с.Бяла река	1	1	1	1	1	1	1
ОУ „Д-р Петър Берон“ с..Буково	-	-	-	-	-	-	-
НУ „П.Р.Славейков“ с. Воден	-	-	-	-	-	-	-
ПГСС „Васил Левски“ Гр.Първомай	4	3	2	1	3	2	2

Стратегическа цел за следващите години е дела на напусналите, отпаднали ученици да бъде сведен до минимум. Превенция, която цели предотвратяване на възникването на предпоставки за преждевременно напускане на училище, както и ограничаване на условията, които го благоприятстват. Политиките и мерките за превенция са насочени от образованието и грижите в ранна детска възраст до завършване на средното образование. Компенсиране, което има за цел да подпомогне преждевременно напусналите училище отново да се включат в образованието, като им бъдат предложени разнообразни и достъпни форми за завръщане в системата на образование и обучение и/или придобиване на квалификация.

Състояние на сградния фонд и отопление на училищата

- СУ „Проф.д-р Асен Златаров“ гр.Първомай

Състоянието на сградния фонд е много добро. Всяка година се правят частични ремонти. Училището има нужда да се облицоват таваните на цялостната квадратура на сградния фонд. Отоплението е на газ и водогрейни котли.

- НУ „Христо Ботев“ гр.Първомай

Сградата на училището е в добро състояние. В следващите години ще се наложи ремонт на оградата, покрива на училището, смяна на горелка на отоплителната инсталация, саниране на сградата. Основен ремонт ще бъде необходим на медицинския кабинет. Отоплението на училището е на газ.

- ОУ „Св.Св. Кирил и Методий“ гр.Първомай

Училището разполага с две сгради. Учебният процес се осъществява в малката сграда.Сградният фонд е в добро състояние. Няма наложащи ремонтни дейности, само леки освежавания. Отоплението се извършва на газ.

- ОУ „Георги Караславов“ гр.Първомай, кв.Дебър

Състоянието на училището е добро.Класните стаи са добре поддържани.Нужда за ремонт има спортната площадка, нуждае се от преасфалтиране.Отоплението е на твърдо гориво – пелети.

- ОУ „Христо Ботев“ с. Градина

Сградата на училището е добре поддържана.Няма наложащи ремонтни дейности.Отоплението е на парно – въглища.

- ОУ „Св.Св. Кирил и Методий“ с. Дълбок извор

Сградата на училището не е цялостно реновирана.Има изградени вътрешни тоалетни, извършвани са частично подобрения по сградата.Необходим е ремонт на покрива, тъй като има теч.

- ОУ „Васил Априлов“ с. Винаца

Състоянието на училището е добро. Няма необходимост от наложащи ремонтни дейности, само от някои минимални подобрения по стаите в училището. Отоплението е на твърдо гориво.

- ОУ „Любен Каравелов“ с. Бяла река

Сградата на училището е нова, направен е основен ремонт по европейски проект.Има изградени и външни тоалетни.Училището се отоплява на парно с пелети.

- ОУ „Св.Св. Кирил и Методий“ с. Караджалово

Състоянието на сградния фонд е добро.Класните стаи са добре поддържани, но коридорите и електричеството в сградата е за ремонт.Очаква се построяване на вътрешни санитарни възли.Отоплението се извършва на твърдо гориво – дърва и въглища.

- ОУ „Отец Паисий“ с. Искра

Състоянието на сградния фонд е в добро състояние.Училището се поддържа добре и с времето ще се наложат някои леки ремонтни дейности.Отоплението се осъществява на парно на пелети.

- НУ „П.Р.Славейков“ с. Воден

Състоянието на сградния фонд е на много добро ниво.През следващите години ще бъдат наложащи частични ремонти.Училището се нуждае от обособяване и оборудване на медицински кабинет.Отоплението е на твърдо гориво.

- ОУ „Д-р Петър Берон“ с .Буково

Сградният фонд е на относително добро ниво.Правят се частични ремонти периодически.Отоплението се извършва на дърва и въглища.

- ПГСС „Васил Левски“ гр.Първомай

Сградния фонд на гимназията се състои от 7 сгради. Направен е основен ремонт на училището по европейски проект.Санирани са сградите с подменена дограма и парна инсталация.Една от сградите се нуждае от ремонт на покрив.В сградата се провежда общообразователната, теоретичната професионална и част от практическата подготовка на учениците.Отоплението се осъществява на дизелово гориво.

Извън училищни структури за образование и изкуства

Тези дейности съпътстват и подпомагат учебния процес и имат съществена роля за засилване на интереса на учениците към образователно-възпитателния процес и намаляване риска от отпадане от училище. Съществува реална необходимост за осмисляне на свободното време на учениците чрез форми и дейности, подпомагащи интелектуалното, духовното, нравственото и физическото им израстване, които да развиват творческите интереси и възможности на учениците. Училищата в община Първомай участват във всички инициативи, чествания и спортни събития, организирани на национално, областно, регионално и местно ниво, както и в проекти, чийто дейности се извършват на територията на града и с участие на жителите на общината.

Необходими мерки за развитие на училищата в община Първомай за периода 2021-2027 г.

За да продължава да се развива едно училище трябва да гарантира достъпа на всеки ученик до подкрепа за личностно развитие в зависимост от неговите индивидуални потребности с оглед възможността за възникване на затруднения в процеса на обучението и на необходимостта от подходяща подкрепа. Постигането на качествен образователен процес ще бъде реализирано с помощта на висококвалифицирани педагози, изграждане и модернизирание учебната и спортната база, прилагане на различни форми на обучение – самостоятелна, индивидуална, комбинирана, с цел да дадем достъп до образование, както и за да се предотврати преждевременно отпадане и ранно напускане на училище. Обучение в сътрудничество между основните партньори в училищната общност – ученици, учители и родители. Продължаване, обогатяване и утвърждаване на традиции и ритуали в училищния живот.

Необходими инвестиции/според директорите/ в детските градини:

- **Първомай:**
 - ДГ „Марица“:** оборудване с климатици в помещенията за деца. Оборудване на детска площадка на двора.
 - ДГ „Осми март“:** ремонт на покрива на основната сграда. Изграждане на физкултурен салон, в Любеново: смяна на дограма и вътрешен ремонт, в Караджалово: ремонт на покрива. Ремонт на дворовете и оборудване на детски площадки
- **Виница:** детската градина се нуждае от спешен ремонт, мазилката от стената се руши, част от пода е гредоред и е пропаднал и опасен за децата
- **Воден:** ДГ „Теменуга“: във връзка със сигурността на децата първо трябва да бъдат отремонтирани оградата в Езерово и дворната врата във Воден. Оборудване на детските площадки и в двата двора, както и смяната на прозорците в Езерово заради огромното количество умиращи насекоми по старите такива
- **Градина - ДГ „Първи юни“:** разширение на двора в границите на получено дарение. Фасадно боядисване на сградата в с. Градина на ул. „Хр. Ботев“ № 4. Ограда за двора в с. Крушево. Подмяна на котли и горелки с пелети или с газ, ако бъде прекаран от края на селото до центъра в централна сграда. Демонтиране на инсталацията за когенерация на слънчева енергия. Закупуване на пързалка и катерушка за двора на филиала в с. Градина. Основен ремонт на кухненския блок в централната сграда. Основен ремонт на ламариненият покрив над кухнята в с. Крушево. Закупуване на 3 броя интерактивни дъски.
- **Дълбок извор - ДГ „Детелина“:** самата сграда на детската градина е сравнително нова, в добро състояние. Необходими са: ремонт на терасите с цел обезопасяване, ремонт на от ограда на двора; детска площадка - плочки,

пясъчник, сенник; закупуване на нови легла, масички, дидактични шкафове, гардеробчета.

- **Искра - ДГ „Искра“:** обновяване на материалната база-закупуване на 2 броя дидактични шкафове и такъв за санитарни материали. Ремонт на покрива на топла връзка към кухня и подмяна на изгнилия балатум./общинско финансиране/.Монтиране на вентилационна система в кухненски блок;
- **Православен:** постоянно расте броя на децата в населеното място - нужда от построяване на детска градина.
- **Дебър:** закупуване на климатици. Ремонт на ВиК инсталация, ремонт на покривната конструкция.

Необходими инвестиции/според директорите/ в училищната мрежа:

- **Първомай:**
ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“: ремонт на площадките и плочките на двора. Довършване на оборудването на всяка стая с компютър и мултимедия. Подмяна на маси и столове в класните стаи. Назначаване на ресурсен учител и логопед.
СУ „Проф. д-р Асен Златаров“: ремонт на тавани и осветление към тях. Нов плочник. Разширяване на закритата спортна база. Работещ басейн.
НУ „Христо Ботев“: ремонт на класни стаи, обновяване на мебели и техника. Обособяване на кътове за отдих, спорт, и учене в двора на училището. Саниране на сградата. Ремонт на ограда.
- **Буково:** ремонт на оградата и интериора на училището, смяна на дограмата от северната страна.
- **Бяла река:** необходимо дофинансиране от община Първомай, във връзка с натрупани плащания за минали периоди.
- **Виница: ОУ „Васил Априлов“:** необходимост от помощен персонал - работник поддръжка. Ненавременно дофинансиране от общината или изцяло липсващо. Промяна на отоплението с твърдо гориво. Изграждане на вътрешна тоалетна.
- **Воден: НУ „П.Р.Славейков“:** запазване на училището като институция и задържане броя на учениците – разяснителна кампания сред родителите от населеното място и съседните такива. Допълнително оборудване и ремонтни дейности.
- **Градина:** изграждане на ограда на училището. Подмяна на котел за отопление и реконструкция на отоплителната инсталация, преминаване на отопление с пелети или газ пропан бутан
- **Дълбок извор - ОУ „Св.св. Кирил и Методий“:**сградата е голяма, масивна, в добро състояние, има изготвен проект за саниране, подмяна на дограмата и поставяне на слънчеви батерии, за решаване на проблема с отоплението, което в момента е с печки на твърдо гориво.
- **Искра – ОУ „Отец Паисий“:** подмяна на настилка в училищния двор-стойност 23400 лв. Изграждане на открита Спортна площадка
- **Караджалово - ОУ „Св. св. Кирил и Методий“:** изграждането на централно отопление на сградата. Подмяната на плочките на двора и изграждане на вътрешните санитарни възли.
- **Дебър:** ремонт и оборудване на спортната площадка на училището.

Проекти в образованието реализирани с подкрепата на ЕС

1. Проект: "Децата на Първомай – равен старт за всички"

ОП „Развитие на човешките ресурси” 2007-2013

Партньори: ОУ „Георги Караславов”, ОУ „Св. Св. К. и Методий”, ОУ „Христо Ботев”, ПГСС „Васил Левски”

Срок на изпълнение: 10.01.2013 г. – 09.02.2014 г.

Стойност: 257 557, 08 лв.

Дейности: Изграждане на комплекс от услуги, целящи ранни интервенции за превенция на отпадането от училище и пълноценна образователна интеграция на деца от ромски етнически произход, намаляване на риска от отпадане от училище и повишаване капацитета на деца в ранна детска възраст, родители и неформални лидери от общността за включване в образователните процеси; провеждане на занимания и кръжоци по „Футбол”, „Баскетбол”, „Мажоретен състав”, „Приложно колоездене”, „Майсторителница”, „Краезнание”, „Кръжок да мислиш е забавно” и други; осигуряване на програмен продукт за интерактивно обучение на учениците по български език и математика.

2. Проект: „Подобряване на материално – техническата база на Професионална гимназия по селско стопанство – гр. Първомай с цел повишаване качеството на образователната среда“

ОП „Региони в растеж” 2014 - 2020

Бенефициент: Община Първомай

Период на изпълнение: 20.12.2016 г. - 20.12.2018 г.

Стойност: 1 297 814.59 лв.

Дейности: Ремонт и реконструкция на сградата и прилежащите пространства; изпълнение на необходимите енергоспестяващи мерки; доставка на оборудване и обзавеждане за кабинетите и залите в гимназията.

Тенденциите, които ще окажат влияние върху сектора на образованието през следващите години отразяват основните изисквания за равнопоставен достъп до качествено образование на всички равнища и за всички социални групи и по-добро обвързване на образованието с науката и бизнеса, с търсените знания и умения. Планираните реформи се очаква да подобрят резултатите в цялостната образователна система на всички нива и ефективното разположение на необходимата инфраструктура в пространството на всеки район.

Оптимизирането на училищната мрежа ще създаде предпоставки за финансиране на професионални училища с национално и регионално значение, защитени професии, съобразно потребностите на общините в конкретния район, както и с внедряване на обучение чрез работа (дуално обучение).

В системата на висшето образование в държавните университети ще се финансират приоритетно области, свързани с развитието на онези сектори на икономиката, които имат по-висока добавена стойност и ясен принос към задължителните технологични трансформации.

3.4. Социални услуги

ДПЛФУ с. Езерово е специализирана институция предоставяща социални услуги за пълнолетни лица с увреждания.

Основан е през 1966г.и е с дългогодишни традиции в тази област.

Сградата на дома е разположена в близост до центъра на с. Езерово и на разстояние 12 км.от гр. Първомай. Същата е на два етажа и разполага с 14 спални помещения с по едно, две, три и четири легла, съответно на първи етаж: 6 стаи за мъже и на втори етаж: 8 стаи за жени. Оборудвани с нощни шкафчета, легла и гардероби.

На всеки етаж има по една обща баня и по четири санитарни възела.

Има оборудвана дневна стая, стая за релаксация и усамотяване, помещение за социални контакти и хранене.

Капацитета на социалното заведение е 40 човека.

На своите потребители домът предлага следните социални услуги свързани с дейности по задоволяване на:

- ежедневни потребности: храна, отопление, 24 часово медицинско, санитарно и хигиенно обслужване.
- здравни: непрекъснато се наблюдава здравословното състояние на потребителите и при необходимост се уведомява личния лекар.
- социални: индивидуална работа с лицата изразяваща се в подпомагането им на възникнал личен проблем.
- социална работа в залата за социални услуги изразяваща се в игротерапия, задоволяване на образователни потребности, музикотерапия и групов социална работа; културотерапия - изразяваща се в организиране на културни програми, екскурзии, честване на лични и обществени празници, организиране на беседи.
- осигурена е възможност на лицата самостоятелно да организират свободното си време.

ДПЛФУ е отворена институция и това улеснява както настанените лица, така и техните близки да осъществяват лесен контакт.

Високото ниво на санитарно-хигиенните условия в дома спомагат за повишаване комфорта на потребителите. Социалното заведение е оборудвано с високо капацитетни професионални перални машини, сушилни и каландър. Това помага да се задоволяват нуждите на потребителите от винаги чисти дрехи и постелъчен инвентар. Домът разполага с локална парна инсталация, която поддържа целодневен отоплителен режим в помещенията и създава нормални условия за пребиваване на живеещите в дома. В експлоатация е и слънчева колекторна инсталация. Храната която се предлага е винаги топла и качествена. Тя се приготвя на място в кухнята по предварително изготвено седмично меню. Ястията са съобразени с индивидуалните особености на заболяванията. Всички изброени услуги, които се предлагат на потребителите в социалното заведение се предоставят от 21 човека щатен персонал с необходимото образование, продължителен професионален опит и квалификация, както следва: Директор, социален работник, трудотерапевт, домакин, рехабилитатор от МБАЛ гр. Първомай, счетоводител, ст. мед сестра, три медицински работника, две готвачки, огняр, шофьор, перач и седем санитарни.

Център за настаняване от семеен тип на деца без увреждания гр. Първомай

Доставчик на социалната услуга – СНИК СТАРТ ООД гр.София, ул. „Русаля“ 9а. Договор РД-13-286/28.12.2017 г., влязал в сила от 01.04.2018 г.. Срок на договора до 31.03.2023 г. Ръководител на социалната услуга – Силвия Тилкова.

Целева група: деца от 3 до 18 годишна възраст без увреждания, за които са изчерпани възможностите за връщане в семейството или е необходимо да бъдат подкрепяни, за да водят сравнително самостоятелен начин на живот.

Капацитет: 14 деца без увреждания. Дейността на центъра е свързана с настаняване и обгрижване на деца лишени от родителска грижа, невъзможност да бъдат отглеждани в семейна среда, или разширения семеен кръг. Дейности: социална услуга – резидентен тип, свързана с предоставянето на жизнена среда, близка до семейната за пълноценното израстване и развитие на деца, за които към момента са изчерпани възможностите за връщане в биологичното семейство, настаняване в семейството на близки и роднини, в приемно семейство или осиновяване. Център за настаняване от семеен тип е с изграден екип от специалисти, който включва: пет възпитатели, социален работник, психолог, социален асистент.

През 2019г.в ЦНСТДБУ са преминали през изход от услугата двама потребители, а един е бил настанен със Заповед на Дирекция „Социално подпомагане“ Първомай.

Център за обществена подкрепа гр. Първомай

Доставчик на социалната услуга – СНИК СТАРТ ООД гр.София, ул. „Русаля“ 9а. Договор с дата 24.02.2010 г. Срок на договора до 31.12.2020 г. Ръководител на

социалната услуга – Десислава Миткова.

Целева група: деца до 18 годишна възраст в риск и техните семейства. Капацитет: 50 места.

Дейности: ЦОП Първомай предоставя комплекс от социални услуги за деца и техните семейства, свързани с деинституционализация и реинтеграция на деца; превенция на насилието и отпадането от училище; превенция на изоставянето; обучение в умения за самостоятелен живот и социална интеграция на деца от институции; консултиране и подкрепа на семейства в риск; оценяване и обучение на бъдещи приемни родители и осиновители; консултиране и подкрепа на деца с противообществени прояви; работа със семействата на децата. Правно и психологическо консултиране на родителите; превенция на ранните бракове; семейно планиране.

През 2019 година Дирекция „Социално подпомагане“ Първомай няма направени предложения до АСП за азкриване на нови социални услуги, за промяна в капацитета или закриване на съществуващите услуги. Няма направени предложения и за промяна на социалните услуги на територията на община Първомай. Към социалните услуги, предоставяни от ЦОП Първомай има засилен интерес.Откроява се необходимостта обществото да получава подкрепа, съдействие и насоки във връзка с преодоляването на затруднения, кризисни ситуации или възникнали необичайни такива в живота им. Специалистите предоставяха своята подкрепа и работата им се осъществяваше в 12 Програми.

През 2019 година към ЦОП Първомай са издадени 145 направления за полване на социални услуги, което се дължи на поголемия брой постъпили сигнали в Отдел “ЗД” и по-големия брой постъпили молби от семейства със заявена необходимост да ползват социална подкрепа в центъра. Екипа на ЦОП разполага със двама социални работници, психолог, логопед, педагог и социален асистент.Ръководителят на двете услуги ЦОП и ЦНСТ е един. Център за настаняване от семеен тип е с изграден екип от специалисти, който включва: пет възпитатели, социален работник, психолог, социален асистент.

Клубове на пенсионера.

Клубовете на пенсионера, като форма на социална интеграция и социална услуга в Общността имат за цел да съдействат за подържане на социални контакти и жизнен стандарт на пенсионерите в Община Първомай. За изпълнение на своите цели клубовете на пенсионера организират и провеждат самостоятелно или съвместно с неправителствени организации, Съюз на пенсионерите в България, частни физически лица и др. инициативи и дейности като:

- Разговори, събеседване по актуални събития, гледане на телевизия, слушане на музика.
- Организиране на спортни и забавни игри, излети, екскурзи и др.
- Среци със сродни организации от други населени места в страната и чужбина,
- Отбелязване на лични празници за членовете на клуба.

Основни принципи при извършване на дейността са: взаимното уважение, позитивно отношение към посетителите на клуба без оглед на пол, етническа и религиозна принадлежност, създаване на добър микроклимат, уважение и разбиране към личността и изграждане на чувство, че всеки е потребен и значим в живота.

Клубовете провеждат мероприятия за повишаване на здравната и социална услуга на своите членове.В Общинския клуб на пенсионера всеки вторник се измерва кръвното налягане от медицински специалист и се правят срещи с лекари и специалисти от гр.София и гр.Пловдив. Клубовете на пенсионера на цялата територия на Община Първомай работят съвместно по проекти с Читалищата по места като: Традиционни тракийски ястия 2018г. и Традиционни родопски ястия 2019г.

На територията на община Първомай са разкрити 20 клуба. Към края на 2019 г. общият брой на членовете към клубовете за пенсионера са 1351 души. През периода няма закрити клубове. Разкрити нови 1 бр. в с. Драгойново.

Към края на 2019 г. клубовете и членуващите към тях / залатили съответно такса / изглеждат по следния начин:

Клубове на пенсионера

№	Клуб на пенсионера	град/село	Брой членове към 31.12. 2019 г.
1.	„Хаджи Димитър“	Първомай	187
2.	„Христо Ботев“	Първомай	143
3.	„Кочо Ченистеменски“	Първомай	71
4.	„Спартак“	Първомай	100
5.	„Никола Паскалев“	Първомай	117
6.	„Чудомир“	кв. Дебър	138
7.	„Георги Караславов“	кв. Дебър	80
8.	„Слав Караславов“	кв. Дебър	47
9.	Градина	с. Градина	110
10.	Дълбок извор	с. Д. извор	62
11.	Брягово	с. Брягово	42
12.	Татарево	с. Татарево	
13.	Езерово	с. Езерово	33
14.	Любеново	кв. Любеново	27
15.	Искра	с. Искра	25
16.	Бяла река	с. Бяла река	40
17.	Караджалово	с. Караджалово	50
18.	Православен	с. Православен	20
19.	Виница	с. Виница	29
20.	Драгойново	с. Драгойново	30
		Общо:	1351

Данни община Първомай

Социално подпомагане за периода 2015-2019 г.

Вид помощи	2015	2016	2017	2018	2019
Отпуснати еднократни здравни помощи ОБС	36	37	11	10	12
Отпуснати еднократни помощи ДСП	8	5	11	13	16
Отпуснати семейни помощи за деца	3340	2093	2499	2475	2275
Отпуснати интеграционни добавки	7692	7125	6553	6537	3259
Отпуснати целеви помощи за медицински изделия	537	569	598	428	378
Отпуснати целеви помощи за отопление	973	854	767	728	852

Данни ДСП

Проекти в областта на социалните услуги, реализирани със средства на ЕС

Проект: „Подкрепа за достоен живот“

ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2007 – 2013

Конкретен бенефициент: Агенция за социално подпомагане

Партньор: Община Първомай

Стойност: 795 715, 73 лв.

Период на изпълнение: 01.11.2010 г. – 31.01.2015 г.

Дейности: Осигуряване на грижа в домашна среда на над 350 потребители; разширяване на възможностите за ползване на социални услуги в общността; превенция на институционализацията, чрез предоставянето на грижа в семейна среда; повишаване на трудовата активност и създаване възможност за започване на работа на над 350 лични асистента, създаване на нови работни места в сектора на социалните услуги за специалисти, търсещи допълнителна работа; създаване на банка от лични асистенти за изпълнение на социалната услуга.

Проект: „И аз имам семейство“

ОП „Развитие на човешките ресурси“ 2007 – 2013

Конкретен бенефициент: Агенция за социално подпомагане

Партньор: Община Първомай

Стойност: 273 110, 39 лв.

Период на изпълнение: 08.12.2011 г. – 31.12.2015 г.

Дейности: Предоставяне на социалната услуга „Приемна грижа”; увеличаване броя на приемните семейства; осигуряване на заетост като приемни родители на безработни лица; разширяване обхвата на услугата „Приемна грижа” като инструмент за превенция настаняването в специализирана институция на децата от целевите групи и/или тяхната деинституционализация.

Проект: „Център за нашите деца”

ОП „Регионално развитие” 2007-2013

Стойност: 817 285, 40 лв.

Период на изпълнение: 10.09.2012 г. – 10.09.2014 г.

Дейности: Строеж и оборудване на Център за настаняване от семеен тип, осигуряване на подходящи условия за живот на деца и младежи на различна възраст (над 3 г.), които се нуждаят от това; осигуряване на лични помещения, помещения за ежедневни дейности и помещения за общи занимания.

Проект: „Център за нашите деца”

ОП „Развитие на човешките ресурси”

Стойност: 233 116, 58 лв.

Период на изпълнение: 01.04.2014 г. – 31.10.2015 г.

Дейности: Разработване на процедура с критерии за подбор и избор на персонал за ЦНСТ; разработване на планове за преместване на децата и младежите от специализираните институции в ЦНСТ; разкриване на резидентна услуга – Център за настаняване от семеен тип за деца и младежи; създаване на модел за качествена грижа в среда, близка до семейната за деца и младежи, съобразно индивидуалните им потребности; наемане на външни консултанти - психолог, трудотерапевт и консултант по социални дейности.

Проект: „Интегрирана подкрепа в семейна среда”

ОП „Развитие на човешките ресурси” 2014 - 2020

Стойност: 498 739, 86 лв.

Срок на изпълнение: 01.11.2015 г. - 01.09.2017 г.

Дейности: Разширяване на дейността на изграденото Звено за услуги в домашна среда към Домашен социален патронаж в община Първомай и предоставяне на услугите „Личен асистент”, „Социален асистент”, „Домашен помощник”, психологически, социални и здравни услуги; създаване на комплекс от интегрирани услуги за хората с невъзможност за самообслужване и за хората с увреждане и комплексни действия в посока осигуряване на дългосрочна грижа.

Проект „Приеми ме 2015”

ОП „Развитие на човешките ресурси” 2014 - 2020

Бенефициент: Агенция за социално подпомагане

Партньор: Община Първомай

Период на изпълнение: 2016 г.- 31.03.2018 г.

Дейности: Усъвършенстване и разширяване на обхвата на услугата „Приемна грижа” на местно ниво като алтернативна форма за отглеждане на деца в риск в семейна среда. Основен акцент е предоставянето на услугата „приемна грижа” на деца до 3 годишна възраст, както и „специализирана приемна грижа” за деца с увреждания; деца, жертви на насилие или трафик, и за деца, непридружени бежанци.

3.5. Дейности в културата

Читалищната дейност в община Първомай се организира чрез общинско читалищно сдружение, което включва 16 читалища – две в града и 14 в селата. В следващата таблица са изброени читалищата, наличието или не на библиотека или на музейна сбирка, разполагаемата площ за репетиции и щатните бройки, с които разполагат

Общинско читалищно сдружение – 1990г. гр.Първомай

№	Населено място	Читалище	Библио-тека	музейна сбирка	квадратура	щатна бр.
1	гр.Първомай”	НЧ „Св.св.Кирил и Методий - 1894г.-	да	не	1265 кв.м	13
2	гр.Първомай”, кв.Дебър	НЧ „Пробуда – 1905г.-кв.Дебър”	да	не	1340 кв.м.	4,5
3	с.Градина	НЧ „Селска пробуда-1896г	да	не	1250 кв.м.	2,5
4	с.Крушево	НЧ „Максим Горки -1929г.	да	не	235 кв.м.	1
5	с.Искра	НЧ „Иван Вазов-1896г	да	има	930 кв.м.	2
6	с.Дълбок извор	НЧ „Пробуда-1908г	да	има	840 кв.м.	1,5
7	с.Бяла река	НЧ „Хр.Смирненски-1928г.	да	не	442 кв.м.	1
8	с.Православен	НЧ „д-р Димо Тодоров-1928г.-	да	не	500 кв.м.	0,5
9	с.Езерово	НЧ „Зора- 1897г.	да	не	30 кв.м.	1
10	с.Татарево	НЧ „Народна просвета-1929г.	да	не	1000 кв.м.	1
11	с.Воден	НЧ „Еделвайс-1938г.	да	не	56 кв.м.	1
12	с.Драгойново	НЧ „П.Д.Орловски-1909г.	да	има	1435 кв.м.	1
13	с.Караджалово	НЧ „Светлина-1926г.	да	не	1200 кв.м.	1
14	с.Виница	НЧ „Г.С.Раковски-1928г	да	не	100 кв.м.	1
15	с.Брягово	НЧ „Развитие- 1895г.	да	не	190 кв.м.	1
16	с.Буково”	НЧ „Светлина-1937г	да	не	373 кв.м.	1

Най-голям проблем пред читалищата е намаленото финансиране, започнало от 2010г. Намален бе стандартът за една щатна бройка, и въпреки малкото повишение през тази година, по-малко от 2%, то е с много под стандарта през 2009 г. например. В същото време цените на ток, вода, телефони, услуги, консумативи са увеличени.

В последните години отпадна допълващата субсидия от Министерство на културата, с които средства читалищата успяваха да си закупят компютри или да направят дребни текущи ремонти.

Необходими инвестиции в читалищата на община Първомай:

- **Брягово:** залата на читалището се нуждае от основен ремонт, клуба на самодееца - опасност от пропадане на пода.
- **Буково:** техническо оборудване на читалището.
- **Бяла река:** читалището е със счупени стъкла от южната страна на сградата. Смяна на дограма, ремонт на флоатата.
- **Виница:** читалището в селото е без санитарен възел и вода. Ремонт и саниране на ползвания сграден фонд.
- **Воден:** ремонт на материалната база. Осигуряване на отопление.
- **Градина:** необходимост от цялостно саниране на читалище „Селска пробуда”- отопление, сцена, библиотека, реконструкция на приземни помещения.
- **Драгойново:** цялостен вътрешен ремонт на сградата, залата и клуба на пенсионера,
- **Дълбок извор:** сградата на читалището се нуждае от ремонт на покрива, инсталациите и вътрешно боядисване, подмяна на подови покрития.
- **Езерово:** необходим е ремонт на читалищната сграда, в момента читалището се помещава в кметството.
- **Искра:** основен ремонт на Читалището, като неотложен е ремонта на покрива..
- **Караджалово:** необходим цялостен ремонт на читалищната сграда.
- **Крушево:** основен ремонт на читалище „Максим Горки -1929“, осигуряване на отопление.
- **Татарево:** читалището е построено 1957 год. и се нуждае от основен ремонт и осигуряване на средства за отопление.
- **Дебър:** ремонт на покрива на читалищната сграда, смяна на дограмата на репетиционните зали и библиотеката.

Реален стимул за развитие на културната и икономическата интеграция на селските землищав Южен централен района обекти на културното наследство от Античната

тракийска цивилизация, Късноантичната и Средновековна култура, Късното Средновековие и Новото време, специфичната традиционна селска архитектура в Родопския ареал.

Югоизточна Европа представлява кръстопът на цивилизации и религии през вековете, медиатор между Изтока и Запада, между Севера и Юга, свързани с общи исторически корени. Във времето в региона се формират културни коридори, транснационални оси на вековни взаимодействия на цивилизациите и връзки между народите, които го населяват.

През територията на Южен централен район преминават **европейски културни коридори** от различни епохи:

Виа Диагоналис преминава през Югоизточна Европа, свързвайки Европа с Азия, една от най-древните артерии по това направление с трансконтинентално и световно значение. По Виа Диагоналис протича непрекъснат търговски, културен, религиозен и политически обмен, диагоналният път е свързан с Поклонническите пътища в Европа и походите на кръстоносците. Той е културна ос на древни тракийски царства, седалища на римски провинции, на империи (Римска, Византийска, Османска), на княжества и държави (Сръбска, Българска, Латинска, Лидийска, Хетска). Столиците на пет държави, през които днес преминава Диагоналният път, се простират върху него (Люблина, Загреб, Сараево, Белград, София и Анкара).

Източен трансбалкански пътнопреминава през Югоизточна Европа в посока север-юг (Румъния, България, Гърция) и свързва Балтийско с Егейско море и Средиземноморието. По своето трасе на север Източният трансбалкански път прави връзка с големия Европейски маршрут Виа Реджия (Пътят на Кралете) в Лвов (Украйна), прекосяващ Европа от Киев до Сантяго де Компостела (Испания). Като основен гръбнак на манастирските средища в Югоизточна Европа, Източният трансбалкански пътпоема от религиозния ареал на църквите в Молдавия и дървените църкви в Марамуреш (Румъния) и се спуска на юг към Търновската Света гора и Родопската Света гора. Коридорът се влива в религиозната ос Виа Егнация при някогашния голям манастирски център MountPapikion.

На територията на Р България Източният трансбалкански път съхранява сложна стратификация на времеви пластове (културата на двадесети век в град Русе на река Дунав, манастирите, църквите и народната архитектура на Новото време във Великотърновския и Асеновградския културен ареал, Средновековните крепости на север от Стара планина и в Родопите, Казанлъшката и Свещарската тракийски гробници, Неолитните жилища в Стара Загора, Долината на тракийските царе, скалните светилища Перперикон и Белинташ, разкрива изключителните постижения на майстори - строители, дърворезбари, зографи в уникалните църкви в Молдавия, Марамуреш, Скалните манастири в Иваново, манастирите на Търновската и Родопската Света гора, по протежението му са разположени исторически градове (Сигишоара, Сибиу, Букурещ, Русе, Велико Търново, Пловдив).

На територията на Южен централен район по Източния трансбалкански път са разположени редица обекти на културното наследство: Антични селища в Родопски селски землища, Араповски манастир, Бачковски манастир, Асенова крепост, Атеренски мост, Тракийско светилище Белинташ, Горноводенски манастир, Дванадесетте Римски моста на град Неделино, Джамии в Родопските села, Крепост Вишеград, Късноантични и Средновековни крепости в Родопските селски землища, Кварталите Райково и Устово в Смолян, Римски крепости, мостове, пътища в Родопите, Скални гробници, светилища, Средновековни мостове, некрополи, Тракийски крепости, Православни църкви.

Културното наследство като материално и духовно послание представлява мощен ресурс за устойчиво развитие и качество на живот чрез възможностите на културния туризъм и обмена на знания и ценности.

Финансирането на проекти по Програма „Рехабилитация и социална интеграция на хора с увреждания“, Програма „Достъпна среда“, проекти по Smart системи на информационни нива е приоритет в социалната дейност за културно познание. Smart системите интегрират управлението на интелигентните технологии и предоставят големи база данни за вземане на по-добри решения в пространственото развитие и инфраструктурата на културното наследство. Читалищата като уникална и традиционна за България културна институция, е

част от системата на децентрализираната културна мрежа в района и изпълняват ролята си на средища за културна, информационна и социална дейност.

Културното наследство на територията на Южен централен район е стимулатор на икономически растеж. Интегрираният подход е водещ при опазването на културното наследство, което изисква при изследването и стратегическото планиране за района да се търси пространствена интеграция на културното наследство със съседните райони и страни.

Развитие на елементите на културното наследство

Културното наследство с неговите материални и нематериални измерения представлява фактор за развитието на обществото в диалога между общностите, катализатор за социалното и икономическо развитие на районите. Р България притежава ресурс от близо 40 хиляди недвижими културни ценности като част от европейската и световна култура, които непрекъснато се допълват и обогатяват. Това налага преосмисляне на социалната и икономическа роля на културното наследство и все по-нарастващата необходимост от привличането на обществото към процеса на опазване на този потенциал.

Съхраняването и развитието на потенциала на културното наследство обхващат целия комплекс от дейности по опазване, реставриране, експониране и социализиране с цел превръщането му в стимулатор на пространственото развитие на обществото. Културното наследство в неговото териториално развитие следва да се разглежда като елемент на интегрираното пространствено планиране.

Съществено предимствона Южен централен район е уникалната природа, културните ценности от различни епохи, съхранените бит и традиции, които подходящо експонирани и брандирани, са предпоставка за извеждане на българската идентичност

като водеща дестинация за културния туризъм, ориентиран към незасегнати от урбанизацията територии.

Туризмът в община Първомай притежава значителен потенциал за разширяване и разнообразяване на регионалния туристически продукт. Благоприятните природни фактори, културното наследство, натрупаният опит в предлаганите туристически услуги, изградената в значителна степен туристическа база спомагат за разширяването на туристическата индустрия и увеличаване на приходите от туризъм. Преобладаващата част от базата за туризъм и предлаганите услуги в района са концентрирани около и в населени места с курортно значение (балнеолечение, културни забележителности, курортни зони и комплекси в района на Родопите).

На територията на района съществуват природни и антропогенни зони и фактори (реки и язовири, пещери, природни местности, религиозно и културни обекти, населени места с етнографско значение, недвижими културни ценности и обекти с археологическа стойност), които биха могли да се използват по-пълноценно за разнообразяване на туристическия продукт, за увеличаване на приходите и целогодишна заетост в повече части от територията на района.

Природо-екологичните дадености на района, в съчетание с уникалната самобитност и култура са предпоставка за развитието на алтернативен туризъм: Еко туризъм (със защитана територии и видове); Селски туризъм със съхранени културни традиции и потенциал за развитие на биоземеделие; Приключенски и екстремн туризъм (по южните склонове на Стара планина и в Родопите); Винен туризъм (Родопската яка) и др.

Интегрирането на природното и културно наследство и техните обекти за развитието на туризма изисква: Опазване, социализация, експониране и популяризиране на недвижими, движими материални и нематериални културни ценности; Изграждане и реконструкция на инфраструктурата за достъп до културното наследство и природните забележителности; Осигуряване на достъп за хора в неравностойно положение; Разработване на планове за опазване и управление на националните археологически резервати; Въвеждане на съвременни технологии за обмен на информация и интерактивна комуникация в реално време.

В прогнозите на Съвета на Европа културното наследство има изключителна роля в „информационното общество“ на Двадесет и първи век. Териториите с културна памет все по-трайно привличат хора, дейности и инвестиции. Създаването на регионални туристически продукти, разкриващи пълното богатство на феномена, предполага изграждането на регионална туристическа стратегия, трансгранични контакти, дългосрочна политика в опазване и валоризиране на културното наследство. Това изисква нов тип комуникационна наследството с обмен на знания, ориентиран към всички възрастови групи, използващ съвременни форми на комуникация.

Интегрирането на културното наследство като катализаор на икономически растеж и качествена жизнена среда, приобщаването на националната културна идентичност в Европейското социо-културно пространство, са фактори за устойчиво пространствено развитие и социално равновесие.

Изводи:

- *Задълбочаване на демографските проблеми и застаряване на населението;*
- *Тенденция към бъдещо обезлюдяване на малките населени места;*
- *Намаляване на населението и хората в трудоспособна възраст;*
- *Намаляване на безработицата;*
- *Потенциал на трудовите ресурси с традиции в промишлено производство и селското стопанство;*
- *Относително добра възрастова структура на населението;*

- *Заетост – тенденция към благоприятно съотношение между икономическите сектори*
- *Добро образователно равнище (в града)*
- *Професионална квалификация и производствен опит в отраслите на икономиката, все още съхранени специалисти*
- *Добре развита образователна инфраструктура.. Наличие на кадри в сферата на образованието;*
- *Добре развита здравна мрежа и осигуреност на населението със здравни услуги, добра материална база;*
- *Необходимост от разширяване на мрежата от социални услуги, особено за хората в напреднала възраст;*
- *Добре развита читалищна мрежа;*
- *Липса на инициатива за социализация и експониране на културно историческото наследство;*
- *Ограничен инструментариум на общинско ниво за въздействиена пазара на труда;*

4. Инфраструктурно развитие, свързаност и достъпност

4.1. Транспортна инфраструктура

Едно от основните задължения на общината е да подsigури транспортните връзки на населението в общината с общинския и областен център Пловдив и съседните общини. В община Първомай това се осъществява с автобусен и железопътен транспорт - като масови превозни средства, както и с лек автомобилен транспорт по уличната и пътна мрежа на общината.

Автобусен транспорт

Автобусният транспорт се осъществява по транспортна схема разработена от Общината. Тя е отворена и има възможност за развитие - при формирането на допълнителен пътникопоток и включва:

Към 2013 година всички населени места в общината имат минимум 3 ежедневни автобусни връзки с общинския център Първомай (изключение прави само с. Добри дол).

Осем курса по две направления свързват Първомай с областния град Пловдив. Директна автобусна връзка с областния град Пловдив имат 7 населени места от общината с население 24 230 души или 77,7% от населението.

Директна връзка със Стара Загора имат 3 населени места в общината /Първомай, Крушево, Градина/ с население 19784 души или 63% от населението.

Преминаването на първокласния път Е-80 през общината дава възможност населението да ползва и превози, организирани от други общини. Превозите се осъществяват само от частни фирми. Конкурсното начало при възлагането на превозната дейност дава възможност общината да защити претенциите на обществения интерес към превозвачите.

4.2. Пътна мрежа

Състоянието на пътната мрежа е определящ фактор за обслужването на населените места и възможностите за развитие в района. Повече от средния процент за страната е и пътна мрежа в добро състояние в областите Пловдив и Пазарджик. Териториалният анализ на обслужването на общините от района с РПМ дава база за определяне на техния потенциал за развитие. Пътищата от по-висок клас ситуират определената община в по-високо териториално ниво, определяйки възможностите за пространствена организация на икономическите, социалните и административните комуникации в по-голям мащаб, респ. с повече други общини и центрове от по-висок ранг. И обратно, обслужването с по-нисък клас пътна мрежа „свива“ комуникациите в по-малък периметър на територията и ограничава възможностите за развитие.

Групата на *пътищата с международно и национално значение* включва автомагистралите, пътищата I клас и някои от второкласните пътища, категоризирани в европейската мрежа, по които се провежда значителен трафик, включително транзитен. Повечето от пътищата от тази група са част от инфраструктурата на TEN-T мрежата и осигуряват интеграцията на пътната мрежа на страната с тази на съседните страни. В пространствено отношение те имат важно значение за интегрирането на територията, както в национален, така и в европейски план. Чрез тях се осигурява достъпа до пристанищата, летищата с международно значение, както и връзките между големите градски центрове, вкл. Столицата.

В най-благоприятна позиция са 24 броя центрове на общини, които се обслужват от пътищата с международно и национално значение и в Южния централен район това са: Пазарджик, Лесичево, Септември (област Пазарджик); Пловдив, **Първомай**, Марица, Раковски, Стамболийски, Съединение, Родопи (обл. Пловдив); Димитровград, Симеоновград, Харманли, Любимец, Свиленград, Хасково (обл. Хасково)- обслужвани от автомагистрала и Белово (област Пазарджик); Карлово, Садово, Сопот (област Пловдив); Кирково, Кърджали, Момчилград, Черноочене (област Кърджали)- обслужвани от първокласни пътища.

Общините, обслужвани от главни жп линии имат възможности за комуникации на по-високо териториално ниво, съответно-по-добри възможности за развитие. В тази група попадат 21 броя общини от Южен централен район: Белово, Пазарджик, Септември (област Пазарджик); Карлово, Сопот, Пловдив, Марица, Раковски, Родопи, Садово, Стамболийски, **Първомай** (област Пловдив); Кърджали, Момчилград, Кирково (област Кърджали); Хасково, Димитровград, Симеоновград, Харманли, Любимец, Свиленград

(област Хасково).

Дължината на уличната мрежа в общината е 462 км, от които:

- асфалтови настилки 58 км
- бетонови настилки 2.5 км
- баластрени настилки 200.0 км
- без настилки 180.0 км

176000 кв. м са направените тротоарни настилки. Положени са 88 км бордюри. На територията на община Първомай има изградена общинска пътна мрежа 110 км, чиято поддръжка е в компетенциите на общинското ръководство. Всички общински пътища са първа категория:

- PDV1210 -Първомай-Караджалово-граница общ.(Първомай -Димитровград)-Скобелево-Сталево-Ябълково;
- PDV1213-Първомай-Бяла река-Православен-Драгойново-Буково;
- PDV1214-Плодовитово-Първомай-Градина-Крушево-Добри дол;
- PDV1216-Поповица-Бяла река/-Първомай,кв.Дебър-Татареве;
- PDV1217-Поповица-Бяла река/-Първомай,кв.Дебър-Брягово-Искра;
- PDV1218-Поповица-Върбица/-Бяла река-Езерово-Воден.

Железопътна инфраструктура

През територията на общината минава жп линия №1 - ЖП - коридор №10 Сърбия – Турция (Ниш - София – Пловдив- Истанбул). В момента гарата разполага с 4 коловоза. Товаро-разтоварната дейност се осъществява с един 5-тонен кран. Директна ЖП-връзка с областния град Пловдив имат 3 населени места от общината /Първомай, Караджалово и Винаца – общо с население от 18072 души, или 58% от населението на общината/.

Необходими инвестиции в пътната мрежа според кметовете на населени места:

- **Винаца:** пътя свързващ селото с една от основните Цариградско шосе е амортизиран, на места липсва настилка, както и пътят за Първомай.
- **Воден:** амортизиран е пътя до селото, нуждае се от рехабилитация.
- **Дълбок извор:** достъп до населеното място осъществява се чрез път III-667 от Републиканската пътна мрежа. Пътя е без маркировка, не е ремонтиран от 30 години, само частично се кърпят дупките.
- **Езерово:** пътя до Бодрово се нуждае от ремонт.
- **Караджалово:** пътя от Първомай до с. Караджалово е в лошо състояние. При първоначалното асфалтиране на почти 7 км. не е положен втори износващ слой асфалт и вследствие на годините експлоатация и това, че по този път минаха многотонни камиони за строежа на новата ж.п. линия, състоянието е лошо. През 2019 година е положен нов асфалт на около 600м.
- В участъка от с. Караджалово до с. Скобелево на община Първомай около 2км. от пътя е унищожен. Превозните средства пътуват по селскостопански път през необработваема нива №000123 - общинска собственост.
- **Татареве:** достъпът до населеното място е чрез пътя кв. Дебър- с.Татареве и пътя с. Татареве - Татаревска чешма. Пътищата са в лошо състояние, с разбита асфалтова настилка, на места с пропадане на основата, прилежащите платна са обрасли с треви, храсти и дървета, канавките са засипани.

Необходими инвестиции в уличната мрежа според кметовете на населени места:

- **Брягово:** незадоволително състояние, определени улици имат спешна нужда от ремонт.
- **Буково:** необходимо е баластриране на улиците с трошен камък. Сегашното им състояние води до сериозни затруднения в придвижването на населението, а при

промяна на метеорологичната обстановка, в зимния период се стига и до затруднения при снеготопиването.

- **Бяла река:** уличната мрежа е разбита от извършената подмяна на водопроводната мрежа. Некачествено са запълвани изкопите, съществува пропадане на асфалта и образуване на дупки.
- **Воден:** необходимост от ремонт на улици.
- **Градина:** Разбити пътища, липса на пътни знаци, маркировка. След изграждането на новия мост над река Марица се очаква засилен трафик по ул. „Христо Ботев”. Необходим е цялостен проект на пешеходни пътеки, спирки на междуградския транспорт, препястващи съоръжения за превишена скорост и др.
- **Драгойново:** необходимост от рехабилитация на уличната мрежа
- **Дълбок извор:** уличната мрежа е в лошо състояние, разбита и с много дупки.
- **Езерово:** необходимост от ремонт на уличната мрежа. Бетониране на улица в Срещна махала.
- **Искра:** улична мрежа се нуждае от изкърпване.
- **Караджалово:** Уличната мрежа е в окаяно състояние. През последните 10 години са ремонтирани два участъка от по 300 метра, а „асфалтираните” улици са 12 км. и приличат на лунен пейзаж.
- Улиците с нетрайна настилка са около 12 км. и не са ремонтирани и подравнявани през последните двадесет години. Част са непроходими.
- **Крушево:** ремонт на улична мрежа. Основен ремонт на моста над р. „Омуровска”
- **Поройна:** изкърпване на уличната мрежа.
- **Православен:** голяма част от пътната мрежа е изровена от дъждовете през годините. На площада няма заграждение и се качват коли, които повреждат целостта му.
- **Татарево:** уличната мрежа в по-голямата си част е асфалтова настилка и на 100% се нуждае от ремонт, баластрираните улици са изровени от метеорологичните условия (дъждове, снегове и свлачища)
- **Дебър:** рехабилитация на уличната мрежа
- **Любеново:** след строежа по новата ЖП линия и полагане на нов водопровод и канализация, инфраструктурата на кв. Любеново е в изключително лошо състояние. Достъпа до населеното място е затруднен, заради лошата улична мрежа, преобладаващо улиците са с нетрайна настилка, тротоарите са неподдржани а на места липсват. Входящите улици на кв. Любеново, а именно - ул. „К. Фотинов” и ул. Бр. Миладинови” - са осеяни от множество дупки.

Необходими инвестиции в тротоарната мрежа и обществените пространства според кметовете на населени места:

- **Бяла река:** тротоарите се ремонтират според финансовите възможности на жителите, на собствени разходи. Централната част на селото /площада/ е със стари плочки от 70 –те години, които са изпочупени и на много места липсват.
- **Виница:** Тротоарите в селото от полагането им до сега нямат правен ремонт и на места липсват, както и плочките в центъра на селото, част от които са счупени
- **Воден:** ремонт на тротоари
- **Дълбок извор:** тротоарна настилка има частично на улица 1-ва и на още 2-3 улици.
- **Езерово:** необходимост от ремонт на тротоарната мрежа, ремонт на площада
- **Искра:** ремонт на тротоари, които са без плочки

- **Крушево:** полагане на тротоарна настилка
- **Татарево:** тротоарите и площада в централната част на селото не са ремонтирани от построяването им преди около 50 години.

4.3. Водоснабдителна мрежа

Гр. Първомай е в една водоснабдителна зона със селата Градина и Крушево. Водоснабдяването става с подпочвени води от 13 бр. тръбни кладенци с бункерни помпени станции. Дебитът на водоизточника е 130 л/сек. Последните изпращат водата в напорен резервоар 2500 м³ в гр. Първомай. На площадката на водоема има хлораторна станция. В гр. Първомай е изградена помпена станция 2-ри подеи с две групи помпи - една за гр. Първомай и една за кв. Дебър, с. Градина и с. Крушево. Понастоящем водата за гр. Първомай се подава гравитачно.

Обеззаразяването на водата от кладенците се извършва с хлоргаз. Хлораторното помещение е в рамките на помпена станция „Първомай“ 2-ри подеи. Хлоргазът се съхранява във варели с обеи, съдържащи по 400 кг. Хлораторното е оборудвано с един работен варел за хлоргаз. Дозирането на хлоргаза с оглед осигуряване на остатъчен хлор с концентрация 0,30,4 мг/л. в подаваната вода, се извършва с хлор апарати ADVANCE - Унгария.

Съгласно данните от „ВиК“ ЕООД Пловдив общият брой на аварияте по външните водопроводи на града не са много на брой. При голямата дължина на външните водопроводи тази аварийност е незначителна. Подмяната на старите етернитови и стоманени тръби, обаче, е необходима.

Водопроводите от водоизточника са стари и амортизирани. Това се отнася особено за старите етернитови тръби. Лошото състояние на етернитовите тръби е потенциален източник за проблеми във външното водоснабдяване.

Разпределителната мрежа на зона Първомай е с обща дължина около 112,69 км. Изпълнена е предимно от етернитови тръби, малка част - стомана, както и полиетиленови тръби. Мрежата е амортизирана. По данни от оператора „ВиК“ ЕООД, гр. Пловдив - 100 % от регистрираните консуматори имат водомери.

Необходими инвестиции във водоснабдителната мрежа, според кметовете на населени места:

- **Брягово:** нужда от подмяна на водопроводната мрежа, обезопасяване на водоемите на селото.
- **Буково:** с проект „Смяна на вътрешен водопровод“ преди години е подаван в Министерството на земеделието, храните и горите по процедура, която сега не е активна. Налага се Проектът да бъде преработен и пренасочен към Министерството на регионалното развитие и благоустройството.
- **Виница:** водоснабдяването е за подмяна.
- **Воден:** реконструкция на водопроводната мрежа
- **Градина:** изключително амортизирана мрежа за водоснабдяване - чести аварии.
- **Драгойново:** основен ремонт на водопроводната мрежа.
- **Дълбок извор:** водоснабдяването е основен проблем на населеното ни място. Водопроводната мрежа е от 1953 г., остаряла, с етернитови тръби, които са канцерогенни и непрекъснато се аварират, разбива се уличната мрежа. Освен честите аварии, основен проблем е и недостигът на питейна вода, особено през летните месеци и в периоди на засушаване
- **Караджалово:** водопроводната мрежа е построена от 1953 до 1958 година с етернитови тръби и при слягане на земните пластове от сушата се чупят и аварияте са много.
- **Поройна:** изготвяне на проект и реализация на водоснабдяване.

- **Православен:** мрежата за питейна вода е много стара и често стават аварии. При отстраняването им се нарушава целостта на уличната мрежа и тротоарите, тъй като голяма част от мрежата за питейна вода минава под тях
- **Татарев:** нуждае се от основен ремонт цялата мрежа.

Проекти в областта на водоснабдяването, реализирани със средства на ЕС

Проект: "Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа на с. Бяла река, община Първомай"

Програма за развитие на селските райони 2007-2013

Стойност: 4 755 456 лв.

Период на изпълнение: 23.10.2009 г. – 30.03.2015 г.

Дейности: Подмяна на 15 км. водопроводна мрежа, в т.ч. земни работи, тръбопроводи от тръби полиетилен висока плътност със съответни диаметри, възстановяване на асфалтови и тротоарни настилки.

Проект: „Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа на с. Искра, общ. Първомай“

Програма за развитие на селските райони 2007-2013

Стойност: 5 064 832, 41 лв.

Период на изпълнение: 16.06.2011 г. – 15.10.2015 г.

Дейности: Изграждане на водопроводна мрежа с обща дължина 22 800 м; изграждане на 5 главни водопроводни клона и множество второстепенни клонове по улиците на селото; монтаж на редуцир вентил с водомер на входа на селото, който спомага напора в селото да е в рамките на нормативния; подмяна на водопроводните отклонения към имотите до имотната им граница.

Проект: „Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа на с. Езерово, общ. Първомай“

Програма за развитие на селските райони 2007-2013

Стойност: 2 644 389, 48 лв.

Период на изпълнение: 16.06.2011 г. – 15.10.2015 г.

Дейности: Изграждане на водопроводна мрежа с обща дължина 12 000 м; изграждане на 2 главни водопроводни клона и множество второстепенни клонове по улиците на селото; подмяна на водопроводните отклонения към имотите до имотната им граница, като към всяко водопроводно отклонение е изградена външна водомерна шахта в тротоара.

Проект: „Реконструкция на вътрешна водопроводна мрежа на с. Крушево, общ. Първомай“

Програма за развитие на селските райони 2007-2013

Бенефициент: Община Първомай

Стойност: 2 866 672, 25 лв.

Период на изпълнение: 16.06.2011 г. – 15.10.2015 г.

Дейности: Изграждане на водопроводна мрежа с обща дължина 13 600 м.; изграждане на 3 главни водопроводни клона и множество второстепенни клонове по улиците на селото; подмяна на водопроводните отклонения към имотите до имотната им граница, като към всяко водопроводно отклонение е изградена външна водомерна шахта в тротоара

4.4. Телекомуникационна мрежа

4.5. Енергийна мрежа. ВЕИ. Енергийна ефективност

Изградената мрежа за НН- Ниско напрежение е 420 км в община Първомай. Има построени 78 ТП-Трафопоста. Електроенергийната система в общината е добре развита и оразмерена да поеме много по-голямо натоварване, което би улеснило бъдещите

консуматори и би стимулирало икономическото развитие. Значителна част от съоръженията средно и ниско напрежение са в експлоатация повече от 20 години. Част от стълбовете и проводниковата мрежа е с изтекъл срок на годност. Съществуват проблеми в отделни селища и квартали с пад на напрежението над допустимите норми, произтичащо от дълги мрежи с малки сечения и недостатъчен брой трафопостове. Всички населени места в общината са електрифицирани, но преносната мрежа (36% морално и физически износена) до и във тях се нуждае от реконструкция и модернизация. Електропреносната система в общината е оразмерена да поеме много по-голямо натоварване, което би улеснило бъдещите консуматори и би стимулирало икономическото развитие.

Необходими инвестиции в енергийната мрежа и уличното осветление:

- **Брягово:** некачествена услуга от дружеството (ЕВН) често прекъсване на електрозахранването с промяна на напрежението
- **Дълбок извор:** подаваният ток е с по-ниско напрежение от нормалното, особено в почивните дни, което води до аварии на ел.уреди и по-високи сметки за ток.
- **Брягово:** уличното осветление се нуждае от подмяна с нови енергоспестяващи тела (LED)
- **Бяла река:** Уличното осветление се нуждае от подмяна на осветителните тела.
- **Виница:** подмяна на част от уличното осветление, нови осветителни тела, част от които не функционират.
- **Градина:** подмяна на уличното осветление с енергоспестяващи осветителни тела.
- **Драгойново:** подмяна на осветителните тела
- **Дълбок извор:** една трета от лампите на уличното осветление са изгорели и са за подмяна, а освен това с цел икономии на средства, от 00.00 часа се изключва осветлението.
- **Езерово:** подмяна на уличното осветление
- **Православен:** половината от уличните лампи са стари често се повреждат и консумират много електроенергия.
- **Татарево:** голяма част от уличното осветление се нуждае от ремонт.

4.6. Съобщителна мрежа

4.7. Сметосъбиране. Дял на обслужваното население

По отношение на анализа и оценката на действащото законодателство и програмни документи в областта на управлението на отпадъците са формулирани следните изводи и препоръки:

- Към настоящия момент в Община Първомай са приети и действащи следните наредби, които съдържат разпоредби, свързани с дейностите по управление на отпадъците:
 - Наредба за управление на отпадъците на територията на община Първомай (в сила от 19.06.2014 г., приета с Решение № 437/19.06.2014 г.);
 - Наредба за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги, предоставяни от Община Първомай (в сила от 01.05.2014 г., изм. и доп. с Решение № 86 от 22.06.2016 г., последно актуализирана на 20.07.2020 г.);
 - Наредбите са в съответствие с новия ЗУО и в частично с промените в ЗМДТ по отношение на новите разпоредби относно формирането на таксата за битови отпадъци;
 - Наредбите са публикувани и достъпни за гражданите и заинтересованите лица, органи и организации на интернет страницата на общината. Основното предоставяне на информация в община Първомай е чрез секция „Екология“;

„Обяви“, „Общински съвет“ и „Проекти“ на интернет страницата на общината <http://www.parvomai.bg>, именно - информация за взетите решения на Общински съвет във връзка с политиката по управление на отпадъци. Информацията за управление на отпадъците в общината се разпространява и чрез публикуване на съобщения на информационното табло, както и при необходимост в местните медии.

- На територията на община Първомай функционира добре организирана система за сметосъбиране на смесените битови отпадъци, като с осигурената техника и съдове са обхванати всички населени места. Община Първомай е изготвила и поддържа регистър на площадките за предаване на отпадъци от пластмаси, стъкло, хартия и картон на нейната територия, съгласно изискванията на чл.19, ал.3, т.14 от ЗУО.
- Липсва информация за количествата образувани строителни отпадъци на територията на община Първомай. Няма изградена инфраструктура за третиране на отпадъците от строителство и разрушаване.
- На територията на община Първомай има една функционираща пречиствателна станция за отпадъчни води, която се намира в град Първомай. Пречиствателната станция е в началото на своята експлоатация и все още не генерира значителни количества утайки за третиране.
- Необходимо е да се регулират дейностите по управление на строителните отпадъци и да се сключи договор с организация по оползотворяване на излезли от употреба гуми (ИУГ) или с лица, притежаваща разрешение за дейност с отпадъци по ЗУО.
- В изпълнение изискванията на чл.19, ал.3, т.13 от ЗУО са осигурени 2 броя площадки, на които гражданите могат да предават разделно събрани опасни отпадъци, едрогабаритни и др. Необходимо е да бъде осигурена инфраструктура за разделно събиране на растителни и биоразградими отпадъци при източника на образуване в т.ч. домакинства, търговски и административни обекти и заведенията за обществено хранене - вкл. осигуряване на необходимото оборудване и на съоръжения и техника за разделно събиране на зелени и биоразградими отпадъци.
- Дейностите по управление на отпадъците в община Първомай се осъществяват от служители на дейност „Чистота“ към Общината. Въведено е организирано сметосъбиране във всички населени места. Към момента на територията на община Първомай са осигурени и се обслужват общо 106 броя контейнери тип „бобър“ с обем 1,1 куб. м. и 6 612 броя кофи тип „кука“ с обем 240 л., а в дейността работят 56 човека.
- Количествата на разделно събраните битови отпадъци бележат тенденция към намаление с 11,1% за 2016 г. (249 т.) спрямо 2015 г. (280 т.).
- Основните изводи и препоръки, които са формулирани на основата на анализа за инфраструктурата за отпадъци на територията на община Първомай са следните:
- Община Първомай е член на Регионално сдружение за управление на отпадъците - Регион Асеновград. На територията на община Първомай няма изградена претоварна станция и инсталация за предварително третиране на отпадъците, поради което всички генерирани
- смесени битови отпадъци се депонират в „Регионален център за обезвреждане на твърди битови отпадъци“ за общините Асеновград, Първомай, Садово, Куклен и Лъки.
- Община Първомай е осигурила необходимата инфраструктура за събиране, транспортиране и последващо третиране на следните масово

разпространени отпадъци:отпадъци от опаковки, ИУЕЕО, ИУМПС, НУБА и отработени масла, чрез сключени договори с организации по оползотворяване.

- Основни изводи от анализа на институционалния капацитет в сферата на управлението на отпадъците, с акцент върху контролните функции, са представени по-долу:
 - Отговорните лица по управлението на дейностите с отпадъците са: Общински съвет, кмета на общината, кметове на населени места, служители от Общинска администрация и служители на „Сикюрити Глобъл" ЕООД, осъществяващо по силата на договор контрол по спазване на общинските наредби.
 - Община Първомай разполага с необходимата материално-техническата и информационна обезпеченост на персонала за изпълнение на функциите - осигурени помещения, офис оборудване, но няма специализиран автомобил за осъществяване на контролната дейност по отпадъците. Дейностите по сметосъбиране и сметоизвозване на смесените битовите отпадъците се извършват от Дейност „Чистота" към Община Първомай.
 - За повишаване на професионалния капацитет е препоръчително служителите,ангажирани с дейностите по опазване на околната среда и в частност с управлението наотпадъците да участват в семинари, работни срещи, обучения и други, организирани от МОСВ, Организации по оползотворяване, Браншови организации, РИОСВ, Регионални сдружения,проекти на администрацията по ОПАК и други.
- Основните изводи от извършения анализ на замърсени в миналото площадки за обезвреждане на отпадъците и осъществени мерки за тяхното възстановяване в община Първомай са следните:
 - На територията на община Първомай съществува площадка със старо замърсяването е старото общинско депо, находящо се в землището на кв. Дебър, гр. Първомай, чиято експлоатация е преустановена със Заповед № РД - 143 от 16.07.2009 г. на Директора на РИОСВПловдив. Община Първомай има изготвен проект „Рекултивация и закриване на старо общинско депо в землището на кв. Дебър". Изпълнението на проекта, както иследексплоатационните грижи и мониторинг на депото ще гарантират предотвратяване замърсяването на компонентите на околната среда и ограничаване на риска за човешкото здраве.
- Основните изводи от извършения анализ на организационните схеми за управлениена отпадъците, планиране, финансиране и определяне на цени и такси за услугите са:
 - В Наредбата за управление на отпадъците е указан редът за изпълнение на дейностите по третиране на отпадъците, както и контрола, глобите и санкциите за замърсяванес отпадъци.
 - В Наредбата за определяне и администриране на местни такси и цени на услуги,предоставяни от Община Първомай е указан редът за заплащане на такса „Битови отпадъци". Община Първомай е създадала нормативна възможност за юридическите лица да заплащат услугите по организирано събиране и транспортиране на битовите отпадъци въз основа на количество изхвърлени отпадъци.

Година	Дял на населението, обхванато от системи за организирано	Общо образувани битови отпадъци	Депонирани битови отпадъци	Предадени за предварително третиране битови отпадъци	Предадени за рециклиране битови отпадъци
--------	--	---------------------------------	----------------------------	--	--

	сметосъбиране				
2015	100,0	6121	5976	94	51
2016	100,0	5839	5705	99	36
2017	100,0	6783	6639	126	18

Необходими инвестиции в сметосъбирането:

- **Брягово:** състоянието на чистотата е трагично, броят на съдовете за боклук е недостатъчен, както и броят на извозването им (два пъти месечно).
- **Бяла река:** извозването на битовите отпадъци се извършва два пъти в месеца, което не е достатъчно за населението. Кошове са амортизирани и недостатъчни, на пет адреса се полага един кош за отпадъци
- **Градина:** подмяна типа на контейнерите.
- **Драгойново:** удвояване на съдовете за смет
- **Дълбок извор:** събирането на битовите отпадъци е един от основните проблеми на селото ни. 80% от съдовете за събиране на отпадъци са изпочупени и почти негодни за употреба. Един контейнер се ползва от 2 или 3 домакинства, което е крайно недостатъчно. Сметоизвозването става един път седмично, но понякога не се чистят контейнерите във всички улици и това предизвиква недоволството на хората. Всичко това води до нерегламентирано изхвърляне на отпадъци в и около селото.
- **Езерово:** необходимост от подмяна на съдове за смет и учестяване в графика за извозване
- **Искра:** остра нужда от контейнери за битов отпадък
- **Караджалово**
- **Крушево:** извозване на битовите отпадъци всяка седмица. Осигуряване на съдове за смет на всяко домакинство.
- **Поройна:** подмяна на счупените съдове за отпадъци.
- **Православен:** камиона на чистотата минава два пъти месечно, което е недостатъчно. Част от съдовете за смет са повредени и се нуждаят от подмяна.
- **Дебър:** увеличаване на броя на съдовете.
- **Любеново:** нужно да се доставят съдове за смет, за подмяна на вече амортизираните такива.

Изводи:

- Сепицната мрежа и пътищата са сравнително добре развити и има налична на ж.п. линия
- Всички населени места са водоснабдени, телефонизирани и електро снабдени;
- Липса на канализация и ПСОВ в населените места на общината;
- Необходимост от допълнително благоустрояване и по-добро поддържане на изградената инфраструктура на населените места и подобряване условията на живот на населението;
- Газификация и използване на възобновяеми енергийни източници.
- Влошаване качеството на техническата инфраструктура и липса на средства за нейната поддръжка;
- Недостатъчни възможности, за осигуряване на инвестиции чрез европейски средства за инфраструктурата в общината;
- Зависимост на общинския бюджет от централната власт;

5. Екологично състояние и рискове

5.1. Канализационна мрежа - изграденост. Пречистване на отпадъчни води

През 2012 г. е изготвен проект за обект „Подобряване и развитие инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в гр. Първомай“.

На 23 октомври 2015 г. стартира дейността на ПСОВ, изградена по проект № DIR-51011116-62-146 „Подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в гр. Първомай“ по процедура № BG161PO005/10/1.11/02/16 „Подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в агломерации с над 10 000 екв. ж.“.

Основната цел на проекта е да се подобри инфраструктурата във водния сектор в община Първомай, в съответствие с директивите на ЕС, а специфичните цели: подобряване на екологичното състояние на региона и подобрена градска среда в резултат от развитието на канализационната система и ПСОВ, подобрена екологична обстановка по отношение на общественото здраве и правилното събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчни води. Вследствие на проекта е изградена канализационна мрежа в кв. Любеново, включваща два главни канализационни колектора Главен колектор I и Главен колектор II, разположени изцяло в регулацията на квартала; изградени второстепенни клонове на канализационната мрежа в кв. Любеново, Дебър и Ромска махала; изградени сградни канализационни отклонения, едновременно с изграждането на канализационната мрежа; поставени ревизионни шахти на местата, на които се сменят направлението, диаметъра и наклона на канала; реконструкция/рехабилитация на съпътстваща водоснабдителната мрежа в кварталите Любеново, Дебър и част от Ромска махала; изграден довеждащ колектор до площадката на ПСОВ; изграждане на пречиствателна станция за отпадъчни води за гр. Първомай, община Първомай, със следната технологична схема: механично предварително пречистване на отпадъчните води; отделяне на мазнини; SB - реактор за биологичното пречистване на битовата отпадна вода; събиране на излишната активна утайка (включително резервоар за разбъркване на утайката, високонапорна помпа, дозираща станция за полимер, камерна филтър-преса). Определено може да се твърди, че канализацията на града изпълнява своите функции относно улавянето и отвеждането на битовите отпадъчни води.

Необходими инвестиции в канализационната мрежа:

- **Виница:** канализацията е доста стара и за подмяна.
- **Градина:** липса на канализация. Цялостен ремонт на канализацията за дъждовни води- създава опасност от наводнение на селото.
- **Дълбок извор:** канализация за обратна вода селото ни няма
- **Татарево:** няма канализация.

Проекти в областта на канализацията и пречистването на отпадни води, релизирани със средства на ЕС

Проект: „Подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в гр. Първомай“

ОП „Околна среда“ 2007-2013

Стойност: 36 007 563, 02 лв.

Период на изпълнение: 05.12.2012 г. – 05.09.2015 г.

Дейности: Изграждане на канализационна мрежа в кв. „Любеново“, включваща два главни канализационни колектора; изграждане на второстепенни клонове на канализационната мрежа в кв. „Любеново“, „Дебър“ и „Ромска махала“; изграждане на сградни канализационни отклонения, едновременно с изграждането на канализационната мрежа; поставяне на ревизионни шахти на местата, на които се сменят направлението, диаметъра и наклона на канала; реконструкция/рехабилитация на съпътстваща водоснабдителната мрежа в кварталите „Любеново“, „Дебър“ и част от „Ромска махала“; изграждане на довеждащ колектор до площадката на ПСОВ.

5.2. Управление на битовите отпадъци

Екологосъобразното управление на отпадъците се урежда от Закона за управление на отпадъците (ЗУО), публикуван в ДВ, бр.53 от 13.07.2012 год. Със закона се регламентират правата, задълженията, решения, действия и дейности свързани с образуването и третирането на отпадъци, както и различните форми на контрол. Законът се прилага за битови, строителни, производствени и опасни отпадъци.

На основание чл.52 от ЗУО общините разработват Общински програми за управление на отпадъците. Програмите се приемат от Общинските съвети. Програмите са неразделна част от общинските програми за околна среда по чл.79 от Закона за опазване на околната среда, публикуван в ДВ, бр.91/2002 г. и се разработват, приемат и отчитат по реда на глава пета от Закона за опазване на околната среда.

В програмите се предвиждат мерки за постигане на следните цели:

- Намаляване или ограничаване образуването на отпадъци, както и на степента на тяхната опасност;
- Рециклиране, регенериране или други форми на оползотворяване;
- Екологосъобразно обезвреждане;
- Почистване на старите замърсявания с отпадъци.

Програмите включват:

1. Анализ на състоянието и прогноза за вида, произхода, свойствата и количествата на отпадъците, образувани и подлежащи на третиране;
 2. Целите, етапите и сроковете за тяхното постигане;
 3. Начините и съоръженията за третиране или безопасно съхраняване;
 4. Описание на специализираните инсталации за третиране, както и на терените, подходящи за третиране на отпадъци;
 5. Схема за движението на отпадъците към инсталациите за третиране;
 6. Специфични за съответната територия или предприятие решения за управление на дейностите по отпадъците;
 7. Финансовите средства за осъществяване на програмата;
 8. За изграждане на съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъците на места, намиращи се възможно най-близо до източника на образуването им, и чрез използването на най-подходящи методи и технологии;
 9. План за привеждане на действащи инсталации и съоръжения за обезвреждане на отпадъците, включващ конкретни мерки, средства и срокове за тяхното изпълнение, в съответствие с изискванията на този закон и подзаконовите нормативни актове по прилагането му;
 10. Мерки за третиране на биоразградимите отпадъци с цел поетапно намаляване на количествата им и недопускане на тяхното депониране;
 11. Координация с други програми, имащи връзка с дейността;
 12. Система за отчет и контрол на изпълнението;
 13. Система за оценка на резултатите и за актуализация на програмата;
 14. Информация за връзка с упълномощените лица, отговорни за управлението на отпадъците;
 15. Информация от лицата, извършващи дейности по събиране на отпадъци, за съоръженията, на които предават отпадъците за оползотворяване и/или обезвреждане.
- При разработването на програмите за управление на дейностите по отпадъците в общините се привличат и представители на обществени екологични движения и организации. На основание чл. 22 от ЗУО Общинските съвети на общините приемат наредба, с която се определят реда и условията за:

- изхвърлянето, събирането, включително разделното, транспортирането, претоварването, оползотворяването и обезвреждането на битови, включително

биоразградими, строителни, опасни отпадъци, образувани от физически лица и масово разпространени отпадъци на своя територия;

- заплащането за предоставяне на съответните услуги по реда на Закона за местните данъци и такси.

На основание чл.52 от ЗУО, общините отчитат годишната дейност по управление на отпадъците и изпълнението на програмите, като екземпляр от отчета се представя в РИОСВ - Пловдив.

Информация за заложените ангажименти на общините в Програмите от Закона за управление на отпадъците, във връзка с изпълнение на задълженията им за разделно събиране на битовите отпадъци, община Първомай има въведена система за събиране на отпадъци от опаковки, обслужвана от "Екоколект" АД, като броя на площадките и на местата за разделно събиране на различните видове МРО не е уточнен, има и една площадка за негодни за употреба батерии и акумулатори.

Битови отпадъци са тези, които се получават в резултат от жизнената дейност на населението по домовете, в административни, социални и обществени сгради. Към тях се приравняват и отпадъци от търговски обекти, занаятчийски дейности, обекти за отдих и забавления, когато нямат характер на опасни отпадъци и в същото време тяхното количество или състав няма да попречи на последващото им третиране съвместно с битовите. Количеството и състава на отпадъците зависят от мястото на тяхното образуване, от стандарта на живот на населението и неговата култура, степента на благоустроеност на населените места, начина на отопление и др.

В Закона за управление на отпадъците се регламентира създаването на регионална система за управление на отпадъците, състояща се от регионално депо и/или други съоръжения за третиране на отпадъците.

Регионалната система за управление на отпадъците има за цел изпълнение на задълженията на общините във връзка с дейностите по управление на отпадъците, формирани на тяхна територия, както и тяхното ефективно третиране чрез предприемане на мерки в следната последователност:

1. предотвратяване или намаляване на количеството и опасните свойства на образуваните отпадъци;
2. рециклиране, повторно използване и/или извличане на вторични суровини и енергия от отпадъците, чието образуване не може да се предотврати;
3. обезвреждане на отпадъците при невъзможност за тяхното предотвратяване, намаляване и/или оползотворяване.

Общинският съвет на съответната община приема решение за участие в сдружението на чиято територия се предвижда изграждането или е разположено регионално депо. Общинският съвет на община от съответния регион може да приеме решение за присъединяването ѝ към сдружение на общини от друг регион, при условие че не се осуетява създаването или функционирането на регионалното сдружение или регионалната система за управление на отпадъците в собствения ѝ регион, след представяне на положителни становища на двете регионални сдружения и на регионалната инспекция по околната среда и водите. Членове на регионалното сдружение могат да бъдат само общини. Регионалното сдружение е юридическо лице със седалище в общината, която е собственик на терена, върху който е изградено или се предвижда изграждането на регионално депо, или която има учредено право на строеж. Регионалното сдружение не формира и не разпределя печалба, не придобива собственост. Неговата дейност се подпомага и осигурява от съответните общински администрации.

Общините могат да получат финансиране на проекти в областта на управление на отпадъците от европейските фондове, държавния бюджет, Предприятието за

управление на дейностите по опазване на околната среда към Министерството на околната среда и водите или други национални публични източници на финансиране само след създаването на регионално сдружение. Община, която откаже да участва, предизвика забавяне, осуети създаването или функционирането на регионално сдружение и/или на регионална система за управление на отпадъците, заплаща вредите и пропуснатите ползи на останалите общини от съответния регион.

В Раздел III „Задължения на органите на местното самоуправление и местната администрация” от ЗУО, обнародван ДВ, бр.53 от 13.07.2012 год. на общините се вменят допълнителни задължения по управление на строителните отпадъци, битовите отпадъци и отпадъците от опаковки.

На територията на регионалната инспекция - Пловдив има изградени в съответствие с действащите нормативни изисквания четири регионални депа за неопасни отпадъци – на община Пловдив – депо в землището на с. Цалапица; община Пловдив - „Инсталация за биологично разграждане по закрит способ с Депо за неопасни отпадъци”, с. Шишманци, общ. Раковски; община Карлово и община Асеновград, за експлоатацията на които има издадени от МОСВ – София Комплексни разрешителни, съответно отнасящите се до Първомай са:

1. КР № 355-Н0/2008 г. на Община Пловдив за „Регионално депо за неопасни отпадъци за общините Марица, Калояново, Стамболийски, Родопи, Перушица, Съединение, Кричим, Асеновград, Раковски, Садово, Брезово и Първомай”, в землището на с. Цалапица, общ. Родопи, което е в сила от 02.01.2009 г.;
2. КР № 451-Н0/2013 г. на Община Асеновград за „Регионален център за обезвреждане на твърди битови отпадъци - I-ви етап“ за общините Асеновград, Първомай, Садово, Куклен и Лъки - преустановено обезвреждането на отпадъци, чрез депониране.
3. КР № 451-Н1/2019 г. на Община Асеновград за „Регионален център за обезвреждане на твърди битови отпадъци за общините Асеновград, Първомай, Садово, Куклен и Лъки – изпълнение на клетка 2 за битови отпадъци и клетка 2 за строителни отпадъци“

Съгласно изискванията на Закона за управление на отпадъците и районирането в Националната програма за управление на отпадъците на територията, контролирана от РИОСВ – Пловдив има вече създадени три Регионални сдружения на общини, за експлоатацията на съществуващите регионални депа и съоръжения за оползотворяване и обезвреждане на отпадъците, като това в което членува община Първомай е: Регионално сдружение със седалище Община Асеновград – за експлоатация на Регионално депо за неопасни отпадъци, разположено в землището на гр. Асеновград, включващо общините Асеновград, Първомай, Садово, Куклен и Лъки.

Съществуващи депа, на които се депонират производствени или опасни отпадъци, които не съответстват на нормативните изисквания: гр.Първомай, южно от левия бря на р.Мечка, имот №450 и 451 в землището на с.Бяла река и имот №288 и 290 в землището на кв.Любеново. Теренът е предоставен за депониране на производствени отпадъци с цел рекултивиране на нарушен терен в старото корито на р. Мечка, от което са изземвани инертни материали. Обезвреждането се извършва съгласно утвърден от МОСВ работен проект за техническа и биологична рекултивация на нарушени терени с изх. № ЗНПБ - 1397 от 20.07.2007г. и съгласно изискванията на Наредба № 26. към момента са запълнени около 40% от предоставения терен и не е извършвана рекултивация.

Закрито и рекултивирано депо за битови отпадъци: Гр. Първомай, имот № 000442, Местност “Кошитско Юртвето” - Прекратена е експлоатацията със Заповед № РД-143/16. 07. 2009г. на Директора на РИОСВ – Пловдив.

5.3.Замърсявания и антропогенни въздействия върху компонентите на околната среда

Ръководството на Община Първомай отчита факта, че опазването на природата е в основата на устойчивото развитие на общината и провежда системно политика за подобряване на компонентите на околната среда, защита на природното наследство и популяризиране на биологичното разнообразие. Политиката се изразява в извършването на проверки, изразяването на становища по отношение на благоустрояването и опазването на околната среда. Община Първомай поддържа „зелен телефон“ и имейл адрес, на който заинтересованите граждани да съобщават за нередности и предложения. Географските и икономическите условия в общината са благоприятни за запазване на околната среда.

Община Първомай попада в района на действие на Регионалната инспекция по околната среда и водите - Пловдив, която осигурява на регионално равнище държавната политика за опазването и осигуряването на благоприятна и здравословна среда в съответствие с установените стандарти и нормативи.

Непрекъснатата връзка с РИОСВ допринася за намаляване конфликта между развитието на местната промишленост и замърсяването, което оказват нейните производства върху състоянието на околната среда.

Въздух

Със Закона за чистотата на атмосферния въздух се уреждат условията, реда и начина за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, като по този начин се осигурява провеждането на държавната политика по оценка и управление на КАВ, в това число – подобряване на КАВ в районите, в които е налице превишаване на установените норми. Основните показатели, характеризиращи качеството на атмосферния въздух в приземния слой са суспендирани частици, фини прахови частици, серен диоксид, азотен диоксид и/или азотни оксиди, въглероден оксид, озон, олово (аерозол), бензен, полициклични ароматни въглеводороди, тежки метали – кадмий, никел и живак, арсен.

От направеното моделиране към актуализираните програми на общините е видно, че приноса на различните източници към замърсяването е аналогичен, както и при предходните програми с изтекъл период на действие.

В общинските програми по КАВ са планирани мерки за подобряване качеството на въздуха, като се изпълняват мерки в краткосрочен, средносрочен и дългосрочен период на изпълнение.

Част от мерките по отношение на битово отопление и отопление на обществени сгради са свързани с:

- изготвяне и изпълнение на проекти за повишаване на енергийната ефективност на общински сгради;
- изпълнение на проекти за подмяна на горивни инсталации в общински сгради за работа с възобновяеми енергийни източници и/или алтернативни горива;
- изготвяне и изпълнение на проекти за подмяна на неефективни по отношение на КАВ форми на отопление на жилищни сгради;
- проучване и реализиране на възможности за подпомагане на социално слаби граждани с по-качествени твърди горива, които са нискоемисионни характеристики;
- засилени проверки в кварталите за нерегламентирано изгаряне на гуми, пластмаси и др.;
- засилени проверки на строителните обекти.

Част от мерките по отношение на транспорта, включват:

- увеличаване на контрола по спазване на определения маршрут за движение на товарните автомобили, превозващи строителни отпадъци и/или земни маси до съоръжения/площадки, отговарящи на изискванията на ЗУО;
- разширяване и поддържане на градската транспортна схема, включваща оптимизация на комуникационните потоци и обособяване на еднопосочно движение, където е приложимо;
- оптимизиране на движението на светофарно регулираните кръстовища, чрез въвеждане на система за адаптивно управление на графика (интелигентна система за управление на трафика) и въвеждане на приоритизация на автомобилите на спешните служби и градски транспорт;
- текущ и основен ремонт на пътната и тротоарна настилка на територията на общината;
- инициране на предложение за въвеждане на по-строг контрол върху контролно - техническите пунктове за периодични прегледи на пътни превозни средства, по отношение, извършването на прегледи на превозни средства с дизелови и бензинови двигатели за наличие на пречистващи отработените газове системи, включително отнемане на разрешението за извършване на дейността;
- повишаване привлекателността на градския транспорт;
- създаване, възстановяване и поддържане на зелени площи в прилежащи зони около транспортната инфраструктура, включително и използване на рекултивационни мрежи за укрепване на почвата;
- поетапно увеличаване честотата на миене на уличната мрежа с включване на вътрешно-кварталните улици в зависимост от атмосферните условия;
- ежегодно извършване на залесителни мероприятия върху ерозирани и замърсени терени.

В резултат на мерките, които общините изпълняват през последните години се наблюдава значително намаляване на замърсяването на атмосферния въздух.

По отношение на атмосферния въздух контролираните обекти са 19 на брой. За констатиране превишения на нормите за допустими емисии от обекти с точкови източници в атмосферния въздух са наложени текущи санкции.

1. От извършена оценка на представени резултати от проведени собствени периодични измервания през 2018 г. от оператор „Агродоминатор“ ЕООД, обект в гр. Първомай и установено превишение на НДЕ по показатели прах и азотни оксиди е наложена текуща санкция в размер на 236,45 лв./месечно.

2. "Хелиос ойл" ЕООД, площадка в град Първомай – наложената текуща месечна санкция за установени наднормени концентрации по показател прах в отпадъчни газове, в размер на 47,95 лв., след проведени измервания през 2015 г. остава без промяна

На територията на община Първомай е разположен един оператор с издадено разрешително за парникови газове: „Грийнс“ ООД, гр. Първомай

Води

През 2018 г. оперативният контрол е съсредоточен върху опазването на повърхностните води по поречията на реките Марица и Тунджа от замърсяване в резултат заустване на отпадъчни води след или без пречистване. Извършвани са проверки за изпълнение на изискванията, поставени в разрешителните за заустване, както и по условия на издадени Комплексни разрешителни, в това число: спазване на индивидуалните емисионни ограничения, изпълнение на плана за собствен мониторинг на отпадъчните води и др.

Участъците в лошо състояние на територията на община Първомай са: Река Чинардере от язовир Леново до вливане в р. Мечка“ - водното тяло е в лошо екологично състояние

по биологични елементи за качество (БЕК)- дънна макробезгръбначна фауна и умерено състояние по физико-химични елементи за качество: БПК, амониев азот, азот нитритен, общ азот, ортофосфати и общ фосфор. Лошото състояние се дължи на заустване на битово-фекални и промишлени отпадъчни води.

От извършените проверки на действащите пречиствателни станции и съоръжения за отпадъчни води към фирмите и предприятията се установи, че същите се поддържат в сравнително добро състояние. Затрудненията и проблемите при експлоатацията на съоръженията са предимно по финансови и организационни причини, предизвикани от нередовната работа на основните производства. В отделни случаи не се предприемат действия и не се извършват своевременно необходимите ремонти и подмяна на амортизирани машини и съоръжения, с цел същите да се поддържат в непрекъсната техническа и експлоатационна изправност. За констатираните нередности са давани своевременно предписания и са извършвани проверки за тяхното изпълнение. За установените нарушения са съставяни актове и са налагани имуществени санкции и глоби.

По-големи обекти, източници на отпадъчни производствени води, които имат изградени ПСОВ и пречиствателни съоръжения:

1. Община Първомай - през 2015 г. приключи изпълнението на проект „Канализация и ПСОВ гр. Първомай“ със средства по ОП „Околна среда“. ГПСОВ е приета в редовна експлоатация. За обекта има издадено разрешително за ползване на воден обект на община Първомай, съгласно което отпадъчните води заустват в р. Първомайско дере, поречие р.Марица. При извършените контролни проверки през 2019 год., е отчетено превишаване на ИЕО по показателите посочени в разрешителното за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води както и проблеми, свързани с техническата експлоатация на ГПСОВ. При проверките са дадени предписания за отремонтване на аварирали съоръжения. Предстои проверка за изпълнението им през 2020 год. За неизпълнение на заложените условия в разрешителното за заустване на Община Първомай има съставен АУАН.

2. „Бор - Чвор“ ООД гр. Пловдив обект „Млекопреработвателно предприятие“ с. Дълбок извор. Издадено е разрешително за заустване на отпадъчните води в р. Тополовска. Има изградена и въведена в експлоатация пречиствателна станция за биологично пречистване на битови и производствени отпадъчни води. Извършват собствени периодични измервания на отпадъчните води. При извършените контролни проверки не е установено нарушение на ИЕО.

3. „ТЕР - М“ ЕООД гр. Първомай - изградено и въведено в експлоатация пречиствателно съоръжение за биологично пречистване на битови и производствени отпадъчни води. За превишаване на индивидуалните емисионни ограничения дружеството е санкционирано

Подземно водно тяло, определено като зона за защита на подземните води, предназначено за питейно-битово водоснабдяване се констатира лошо състояние, като се наблюдава завишено съдържание над контролно ниво/максимална стойност съгласно Наредба №9/2001 г.(изм. ДВ. бр.102 от 12 Декември 2014г.) за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели, както следва:

- в МП при с. Православен (ПС-ПБВ-тр.кл.) се наблюдава средногодишна концентрация (2019 год.) за показателя фосфати - 0,69 mg/l, в отделни проби от 0,77 Bq/l до 1,07 Bq/l (стандарт за качество на питейни води – 0,50 mg/l).
- обща α -активност – средногодишни концентрации над контролно ниво за качество на питейни води се фиксират в МП при с. Православен (0,9133 Bq/l) и гр. Първомай (0,9775 Bq/l) (контролно ниво за качество на питейни води – 0,1 Bq/l)

- естествен уран – средногодишни концентрации над стандарт за качество на питейни води се фиксират в МП при с. Православен (0,0423 mg/l) и гр. Първомай (0,0415 mg/l) (стандарт за качество на питейни води – 0,03 mg/l)

Земни и почви

На територията на община Първомай Регионалната инспекция по околната среда и водите - Пловдив има определен един пункт № 233 в с. Православен първо ниво за пробонабиране, определен от ИАОС.

При извършеният мониторинг не са констатирани замърсявания с тежки метали, металоиди, устойчиви органични вещества (пестициди).

Няма данни за киселини и засолен почви на територията на общината, както и няма определен пункт за мониторинг.

На територията на РИОСВ Пловдив се провежда ежегоден мониторинг на складове, в които залежават забранени и негодни за употреба продукти за биологична защита. Такъв склад за съхранение на продукти за растителна защита в гр. Първомай също подлежи на ежегоден мониторинг, като складът е в добро състояние и в него се съхраняват 65 900 кг. твърди и 4 000 литра течни пестициди.

При сегашната структура и принос на основните икономически дейности не се очаква негативно въздействие върху състоянието на почвите. Въпреки това, при планиране на икономическото развитие на общината - развитие на земеделско и горско стопанство, добивна промишленост - трябва да се отчита възможността за проявление на подобни процеси.

Община Първомай нямаше разработена Общинска програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване на почвите в съответствие с изискванията на чл. 26 от Закона за почвите. Същата се изготвя успоредно с настоящата програма.

Шум

Основните източници на шум са свързани с транзитно преминаващ автомобилен и ЖП-и вътрешно селищния транспорт. Натоварени от движението на превозни средства са преминаващия през територията автомобилен път по направление „Пловдив – Свиленград“ (международен път Е80). Въздействие оказват различните дейности на населението – работилници, търговски обекти и др. Големите промишлени източници са разположени в съществуващи индустриални зони.

Радиационен контрол

В община Първомай са разположени пунктове за наблюдение на радиационния фон в кв. „Дебър“, участък „Дебър“, р. Марица, р. Мечка. В последните години не са установени източници на радиационно замърсяване и не са отчетени йонизиращи лъчения.

Опасни химични вещества и смеси и управление на риска от големи аварии с опасни вещества: На територията на община Първомай е разположена петролна база на ТД „Държавен резерв“ гр. Пловдив към ДА „Държавен резерв и военновременни запаси“. Обектът е класифициран като „Предприятие с висок рисков потенциал“.

Оценка на натиска от климатични изменения

Климатичните промени са част от глобалните промени и това още повече усилва неблагоприятните последствия от метеорологичните, климатичните и хидроложките бедствия поради факта, че те се реализират в райони, които са все по-гъсто населени, застроени, стопански усвоени и икономически обвързани.

Особено уязвими са по-слабо развитите страни, но статистиката от последните няколко години включва и развити страни в списъка на най-тежко засегнатите от природни бедствия, като водещ е дялът на метеороложките, климатичните и хидроложките бедствия.

Въздействията от изменение на климата застрашават живота на хората и нанасят икономически щети на земеделието, промишлената, транспортната и социалната инфраструктура в населените места. Неблагоприятният ефект от тях се изразява и в индиректните загуби от епидемии, нарушени комуникации, енергоснабдяване, загуба на селскостопанска и промишлена продукция и др. Щетите зависят главно от чувствителността и уязвимостта на системите по отношение на въздействието.

Потенциално, всички видове натиск, описани в Рамковата директива за водите (РВД) са чувствителни към климатични промени. В този контекст "преки" и „косвени“ въздействия се дефинират както следва:

- Преките въздействия афектират естествените системи и процеси (метаболизма на организмите, например) и/или променят ефектите от човешкото въздействие.
- Косвените въздействия са дефинирани като "влияния, вследствие адаптацията на човешката дейност към климатични промени", например повишаването на ретензираните обеми, което води до по-високи концентрации на замърсителите в долните течения.

Адаптивните мерки, насочени към влияние, или комбинация от влияния, могат да увеличат риска от недостигане на целите на РДВ за други влияния, или да въведат нови въздействия върху водните тела. Същевременно е възможно предприетите мерки към дадени влияния да намалят магнитудата на други. Във всеки случай, е резонно да се предположи, че именно косвените въздействия ще се отразят най-силно върху статуса на водните тела, в краткосрочен план.

Механизмът на преките и косвени въздействия върху водните ресурси зависи от спецификата на района, от естествената изменчивост, климатичните и обществени фактори.

Водни ресурси

- В резултат от изменение на климатични фактори като:
 - Повишаване на температурите;
 - Намаляване на валежите;
 - Промени в разпределението на валежите;
 - Топене на ледени масиви;
 - Повишаване на морското равнище,
- очакваните значими преки въздействия са:
 - Намален отток в реките;
 - Понижени водни нива в язовирите;
 - Понижени нива на подпочвените води;
 - Сезонни промени в оттока;
 - Промени в периодите на снеготопене;
 - Засоляване на подпочвените води.
- В комбинация с природни и социални фактори като:
 - Понижена способност за регенерация на почвата, свързана с обезлесяване и урбанизация;
 - Повишена потребност от вода за селскостопански, производствени и битови нужди;
 - Влошаване състоянието на съществуваща инфраструктура (язовири, водоснабдителни и канализационни системи),
- очакваните значими косвени въздействия са:
 - Недостиг на вода за селскостопански, производствени и битови нужди;
 - Въздействия върху производството на храни и износни култури;
 - Въздействия върху производствената инфраструктура;
 - Въздействия върху градските услуги.

Рискът от климатичните промени по отношение на водните ресурси касае пряко въпросът за това как те ще се отразят на тяхното количество. Същевременно, макар и косвено, климатичните промени имат потенциал да влияят и на качеството на водите. Количеството на водните ресурси се изчислява средно за период от най-малко три десетилетия. Възобновимите ресурси на пресни води са сумата от вътрешния отток (разликата между обемът на валежите и изпаренията) и притока на води от други територии.

Постоянните ресурси от прясна вода (95% обезпеченост) на страната възлизат на 76786 Mill. m³ 1 . От външен приток се формира по-голямата част от тях поради съществения дял на водите от р. Дунав. Поради преходния характер на климата в България и разнообразието на релефа, разпределението на водните ресурси по територията на страната не е равномерно. Освен това, минимумът и на валежите, и на оттока е през летните месеци в повечето региони на страната, когато и потреблението на вода е по-високо (за напояване, за охлаждане и др.). Именно с тези обстоятелства е свързана и главната опасност от недостиг на вода и водни кризи в някои региони на страната на фона на една сравнително добра обезпеченост с вода на глава от населението общо за страната.

Темпът на нарастване на водовземането зависи от промените в икономическото развитие, както и от природните условия и наличието на вода. През 2011 г. иззетите пресни води се оценяват на около 6.4 млрд. м³, или с 4% повече от равнището за 2000 г. Общественото водоснабдяване осигурява питейна вода на над 99% от населението на страната чрез ВиК. Много висок е делът на загубите на вода по пътя и до потребителите, като през 2011 г. те възлизат на 60,4% от подадената вода. Това е един много голям резерв за оптимизиране на използването на водните ресурси, който може да бъде усвоен, ако се извършат необходимите инвестиции за обновяване на водопроводната мрежа, която е изградена в 72% от етернитови тръби преди около 25-30 години. Средногодишно се изграждат по 93 km водопроводна мрежа, което явно не допринася съществено за решаването на проблема с големите загуби на питейна вода. Въпреки че населението на страната е намаляло от 7640,2 хил.д. през 2007 г. до 7327,2 хил.д. през 2011, средногодишното потребление на вода на човек от населението не намалява и е по 100 l/d/pc през 2011г. С по-ниско потребление на домакинствата се очертава само Източнобеломорския район за басейново управление на водите.

Използвана вода. Структурата на водоползването в страната е относително стабилна. През 2011 г.:

- 3% от водата е използвана за охлаждане в енергопроизводството,
- 14% - за други индустриални дейности,
- 7% - за напояване,
- 6% - за битовия сектор (услуги, домакинства).

Най-съществено е нараснало използването на вода в земеделието (за напояване - 44%) и в енергетиката (8%), и като цяло използването на водите е нараснало с 4,4%. Намаленото използване на водите в сферата на услугите и домакинствата е много вероятно да се дължи на наблюдавания спад в броя на населението като цяло.

Недостиг на вода.

Делът на населението с режим на водоснабдяване е намалял от 22% през 2000 г. на 1% през 2011 г. (МОСВ, 2013). Въпреки това, този показател все още се влияе много силно от климатичните условия и положителните тенденции на смекчаване на проблема не са устойчиви във всички региони на страната.

По-висок е делът на населението с режим на водоснабдяването в Дунавския район за басейново управление на водите през 2011 г. Анализ и оценка на уязвимостта на водния

сектор към климатичните промени Оценката на уязвимостта на водния сектор към климатичните промени се базира на три основни вида информация:

- Информация за актуалното състояние на валежите, температурите на въздуха, количеството и качеството на водните ресурси в страната и оценката на хидроклиматичния риск;
- Информация за климатичните модели и климатичните сценарии според Четвъртия и Петия доклад на Междуправителствената експертна група по изменение на климата (AR4, AR5, IPCC, 2007 и 2013) и за техните проекции за територията на България и оценката на чувствителността на водния сектор към климатичните промени в т. ч. за влиянието им върху температурите и валежите;
- Анализ на влиянието на климатичните промени на сектор „води“.

Тенденции в изменението на индикаторите за оценка на уязвимостта на водния сектор към климатичните промени в България.

Резултатите от анализа на индикаторите, показва, че по отношение на ресурсите от пресни води и тяхното разпределение на глава от населението няма съществена промяна и потреблението е обезпечено с вода, както за битово водоснабдяване, така и с води за обезпечаване работата на всички икономически сектори в страната при сегашните темпове на развитие. Индексът на експлоатация на водните ресурси в България потвърждава тези изводи.

По отношение на индикаторите за въздействие върху водните ресурси се наблюдават следните положителни тенденции:

- нараства делът на пречистваните отпадъчни води, както и този на населението с обществена канализация и селищни пречиствателни станции;
- делът на населението обслужвано от селищни пречиствателни станции е значително по-нисък от средния за страните в ЕС;
- намалява делът на населението подложено периодично на режим на водоснабдяване;
- физикохимичното състояние на повърхностните води и химичното състояние на подземните води бележи подобрене през последните години;
- съдържанието на нитрати в подземните води все още е значително.
- Понастоящем натискът (от природен и антропогенен характер), както върху количеството, така и върху качеството на водните ресурси е управляем чрез оптимизиране на потреблението:
- намаляване на загубите на вода, които са недопустимо високи поради амортизираните съоръжения за пренос
- обхващане на всички отпадъчни води от пречиствателни съоръжения,
- контрол на качеството и опазване на екосистемите от които зависи възобновяването на водните ресурси.

Решаването на тези проблеми ще повиши в много голяма степен устойчивостта на сектора с оглед на възможните промени в климата на страната във времеви хоризонт до 2035 г. В по-дългосрочен план обаче, във времеви хоризонт до 2050 г., предизвикателствата пред сектора може да се окажат изключително големи.

Капацитетът на новоизгражданата инфраструктура трябва да е съобразен както с опасността от продължителни сухи периоди и необходимостта от сериозни водни запаси и изграждане на напоителни системи, така и с осигуряването на резервоари, канализационни и отводнителни системи за много по-големи обеми вода от тези, за които са проектирани сега съществуващите съоръжения.

Възможни последствия от климатичните промени за сектора:

- Водоснабдяване за питейно-битови нужди /подпочвени и течащи повърхностни води:
 - Промени свързани с режима на оттока във връзка с промени във времето на снеготопене, повишено търсене;
 - Неблагоприятни последствия за качеството на повърхностните и подземните води; замърсяване на водоизточници. Повишено търсене на вода;
 - Щети, свързани наводнения и свлачища. Засоляване на сондажните води от морски наводнения на вода.
- Водоснабдяване за питейно-битови нужди /водовземане от язовир
 - Повишено търсене на вода; Повишено разпространение на еутрофикация и др.
 - Силно неравномерен отток и повишени изисквания към управлението на язовирите с комплексно предназначение;
 - Рискове при отвеждане на високата вълна.
- Напояване в земеделието /подпочвени и течащи повърхностни води
 - Повишено търсене на вода при силно неравномерен характер на режима на оттока. Деградиране на земята; ниски добиви, повреди по растенията и компрометиране на реколтата;
 - Щети от наводнения. Засоляване на сондажните води и водите за напояване
- Напояване в земеделието /водовземане от язовир:
 - Силно неравномерен отток и повишени изисквания към управлението на язовирите с комплексно предназначение;
 - Разрушаване на инфраструктура поради наводнения и свлачища. Разходи за защитни съоръжения. Рискове при отвеждане на високата вълна
- Рибовъдство, воден спорт, водопой на животни и др.:
 - Загуба на добитък, повишено търсене на вода;
 - Рискове при отвеждане на високата вълна, поради поддържане на високо водно ниво в язовира.
- Индустрия - за производство и охлаждане /от подпочвени и течащи повърхностни води:
 - Повишено търсене на вода за охлаждане;
 - Загуби при засушаване от намалена ефективност;
 - Разрушаване на инфраструктура поради наводнения и свлачища. Засоляване на сондажните води от морски наводнения. Разходи за защитни съоръжения.
- Индустрия - за производство и охлаждане /водовземане от язовир:
 - Повишено търсене на вода за охлаждане;
 - Силно неравномерен отток и повишени изисквания към управлението на язовирите с комплексно предназначение
 - Разрушаване на инфраструктура поради наводнения и свлачища. Разходи за защитни съоръжения. Рискове при отвеждане на високата вълна.

Ефектите от влиянието на изменението на климата, които се изразяват в покачване на температурите, намаляване на валежите, промяна в оттока на реките и в екосистемите и засушаване (от една страна), но и в проблеми, свързани с внезапни наводнения (от друга страна) е вече факт в определени райони на България, най-вече в долната част на басейна на р. Арда, р.Тунджа, р. Марица и р. Бяла.

Предвидени мерки в Плана за управление на риска от наводнения:

По приоритет 1: Опазване на човешкия живот и общественото здраве:

с.Крушево, Община Първомай: Почистване и стопанисване на речните легла в границите на урбанизирана територия - Основно и ежегодно почистване на коритото и бреговете на р. Омуровска в зоната на с. Крушево от дървета, храсти, битови и строителни отпадъци - дължина 2000 м, площ ок. 40 дка. Основно почистване - 500 лв./дка; ежегодно почистване - 300 лв./дка.

с.Дълбок извор, Община Първомай: Почистване и стопанисване на речните легла в границите на урбанизирана територия - Основно и ежегодно почистване на коритото и бреговете на р. Чинардере в зоната на с. Дълбок извор от дървета, храсти блатна растителност, битови и строителни отпадъци - дължина 2500 м, площ ок. 40 дка. Основно почистване - 500 лв./дка; ежегодно почистване - 300 лв./дка.

По приоритет 2: „По-висока степен на защита на критичната инфраструктура и бизнеса“:

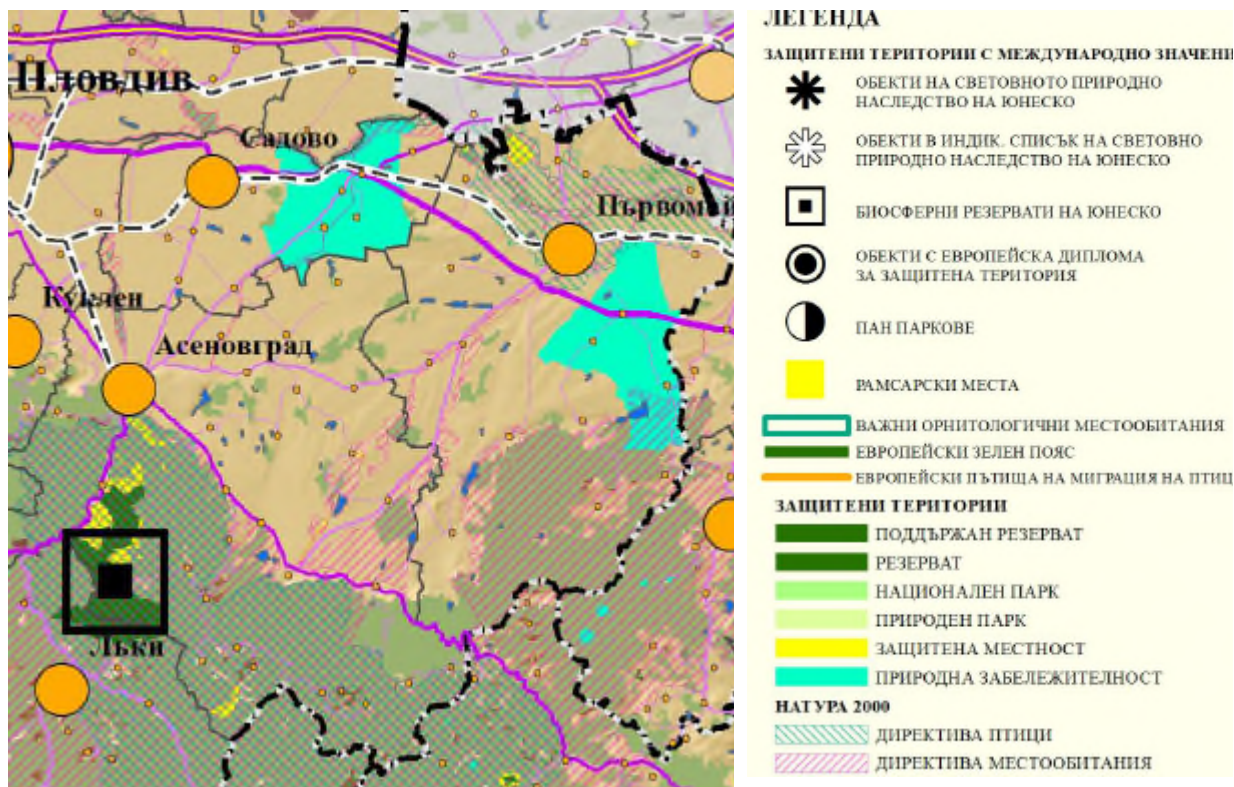
с.Караджалово, Община Първомай: Почистване на речни участъци и дерета за осигуряване преминаване на висока вълна- Периодично почистване на коритото на р. Марица в зоната на моста на Републикански път III-807 - 500 м нагоре и 500 м надолу по течението, площ 200 дка.

с.Поройна, Община Първомай: Почистване на речни участъци и дерета за осигуряване преминаване на висока вълна - Основно и ежегодно почистване коритото на р. Чинардере по 100 м преди и след моста/водосток над реката в зоната на с. Поройна от дървета, храсти и блатна растителност - площ - 6 дка.

гр. Първомай, Община Първомай: Почистване на речни участъци и дерета за осигуряване на преминаване на висока вълна - Основно и ежегодно почистване на коритото и бреговете на р. Мечка в зоната на мостовете при гр. Първомай от дървета, храсти блатна растителност, битови и строителни отпадъци - дължина 4000 м, площ ок. 100 дка.

гр. Първомай, Община Първомай: Почистване на речни участъци и дерета за осигуряване преминаване на висока вълна - Отнемане на наносни отложение основно в зоната на моста на Републикански път I-8 при гр. Първомай - приблизително 100 м³.

5.4. Територии в Национална мрежа Натура 2000 и защитени територии

Находище на блатно кокиче - Защитена местност

Местоположение: Област: Пловдив, Община: Първомай,
Населено място: с. Винаща

Площ: 17.85 хектара

Документи за обявяване: Заповед No.1938 от 03.07.1970 г., бр. 65/1970 на Държавен вестник 1938-1970 г.

Документи за промяна: Промяна в режима на дейностите със Заповед No.РД-215 от 12.03.2012 г., бр. 33/2012 на Държавен вестник 215-2012 г.; Промяна в площта - актуализация със Заповед No.РД-215 от 12.03.2012 г., бр. 33/2012 на Държавен вестник 215-2012 г.

Цели на обявяване: Опазване на естествено находище на блатно кокиче.

Режим на дейности:

- Забранява се промяна в предназначението и начина на трайно ползване на земята;
- Забранява се строителство;
- Забранява се разораване и разкопаване на земята;
- Забранява се търсене, проучване и добив на подземни богатства;
- Забранява се изкореняване на екземпляри от блатно кокиче;
- Забранява се косене на тревната растителност преди 20 юни;

- Забранява се паша и бивакуване на хора и домашни животни преди 20 юни;
- Забранява се провеждането на дърводобивни дейности за периода 30.11.- 20.06., както и в случаите на преовлажнени почви;
- Забранява се изкореняване на дървесната и храстовата растителност;
- Забранява се залесяване с неместни за района дървесни и храстови видове;
- Забранява се палене на огън.

Припокриване (частично или пълно): Защитена зона по директивата за птиците: Марица Първомай

Находище на блатно кокиче - Защитена местност

Местоположение: Област: Пловдив, Община: Първомай, Населено място: с. Градина

Площ: 234.44 хектара

Документи за обявяване: Заповед No.РД-148 от 20.03.2006 г., бр. 75/2006 на Държавен вестник 148-2006 г.

Цели на обявяване: Опазване находище на блатно кокиче (*Leucojumaestivum*L.) и естествена равнинна крайречна гора от полски ясен (*Fraxinusoxycarpa*), полски бряст (*Ulmusminor*) и летен дъб (*Quercusrobur*);

Режим на дейности:

- Забранява се промяна в начина на трайно ползване на имотите;
- Забранява се разораване, с изключение на просеките (дивечови ниви);
- Забранява се изкореняване на екземпляри от блатно кокиче;
- Забранява се косене на ливадите преди 20 юни;
- Забранява се паша и бивакуване на хора и домашни животни преди 20 юни;
- Забранява се провеждане на дърводобивни дейности за периода 30.11. - 20.06., както и в случаите на преовлажнени почви;
- Забранява се изкореняване на дървесна и храстова растителност;
- Забранява се залесяване с неместни за района дървесни и храстовидни видове;
- Забранява се замърсяване с отпадъци;
- Забранява се палене на огън;
- Забранява се строителство;

Припокриване (частично или пълно): Защитена зона по директивата за птиците: Марица Първомай

Поповата ада - Защитена местност

Местоположение: Област: Пловдив, Община: Първомай, Населено място: с. Виница

Площ: 17.89 хектара

Документи за обявяване: Заповед No.РД-696 от 19.09.2007 г., бр. 89/2007 на Държавен вестник 696-2007 г.

Цели на обявяване: Опазване на природни местообитания с конзервационна значимост - вътрешни лонгозни гори край р.Тунджа и р. Марица и смесени тополови гори край реките; Опазване на защитени животински видове, като: голям гребенест тритон (*Triturus cristatus*), обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*), каспийска блатна

костенурка (*Mauremys caspica*), малък корморан (*Haliaeetus pygmaeus*), нощна чапла (*Nycticorax nycticorax*), малък воден бик (*Ixobrychus minutus*), черна каня (*Milvus migrans*), черен кълвач (*Dryocopus martius*), видра (*Lutra lutra*) и др.; Запазване на представителни съобщества и екосистеми от островен тип в поречието на р. Марица;

Режим на дейности:

- Забранява се промяна на предназначението и начина на трайно ползване на земята;
- Забранява се търсене, проучване и добив на подземни богатства;
- Забранява се строителство, с изключение на хидроинженерни съоръжения, свързани с осигуряване оводняването на части от острова, с цел поддържане на заливаемите гори и дейности по възстановяване на възжени мостове;
- Забранява се извеждане на сечи, с изключение на санитарни и сечи, свързани с премахване на неместни храстови и дървесни видове;
- Забранява се добив на инертни материали;
- Забранява се паленето на огън;
- Забранява се разораване и разкопаване на площи от територията на острова;
- Забранява се замърсяване с отпадъци;
- Забранява се залесяване с неместни растителни видове.

Фосилни находки - Природна забележителност

Местоположение: Област: Пловдив, Община: Първомай, Населено място: с. Бяла река, с. Езерово, с. Православен, Община: Садово, Населено място: с. Ахматово, с. Богданица, с. Поповица, с. Селци

Площ: 9100.0 хектара

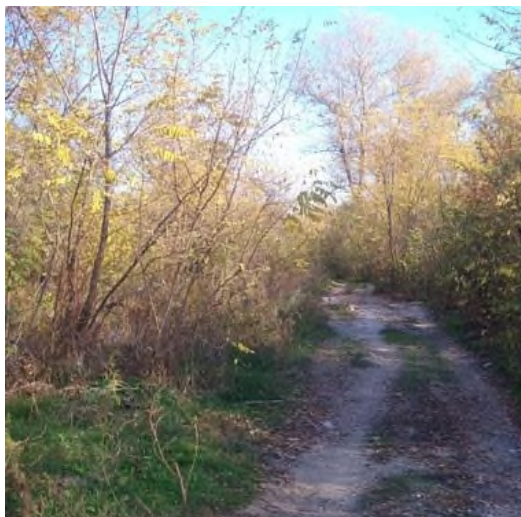
Документи за обявяване: Заповед No.36 от 11.01.1968 г., бр. 43/1968 на Държавен вестник

Цели на обявяване: Опазване на вкаменелости от хоботни бозайници

Режим на дейности:

- Забранява се извършването на каквито и да било разкопки от частни лица и обществени учреждения и организации без разрешение на Министерството на горите и горската промишленост и катедрата по палеонтология при Софийския държавен университет;
- Забранява се чуленето, разрушаването и присвояването на случайно открити фосилни остатъци от хоботни бозайници от частни и служебни лица;
- Забранява се изкопаването на кости, зъби, хоботи и др. При обработка на почвата от тракторите, членовете на ТКЗС и други лица да се предават за съхранение в горското стопанство, което от своя страна да уведомява своевременно Министерството на горите и горската промишленост.

Шарения остров - Защитена местност

Местоположение: Област: Пловдив, Община: Първомай, Населено място: гр. Първомай

Площ: 1.36 хектара

Документи за обявяване: Заповед No.2122 от 21.01.1964 г., бр. 6/1964 на Държавен вестник

Документи за промяна: Прекатегоризация със Заповед No.РД-325 от 31.03.2003 г., бр. 42/2003 на Държавен вестник ; Промяна в площта - увеличаване със Заповед No.РД-856 от 07.11.2006 г., бр. 6/2007 на Държавен вестник; Промяна в режима на дейностите със Заповед No.РД-856 от 07.11.2006 г., бр. 6/2007 на Държавен вестник

Цели на обявяване: Опазване на типична, естествено формирала са лонгозна рактителност върху островно образувание на р. Марица.

Режим на дейности:

- Забранява се разораването и разкопаването;
- Забранява се промяната в начина на трайно ползване на земята;
- Забранява се пашата и бивакуването на хора и домашни животни;
- Забранява се изсичането, изкореняването и увреждането на дървесна и храстова растителност;
- Забранява се залесяването с неместни за района дървесни и храстови видове;
- Забранява се търсенето, проучването и добивът на подземни богатства;
- Забранява се строителството;
- Забранява се паленето на огън;
- Забранява се замърсяването с отпадъци;

Припокриване (частично или пълно): 33 по директивата за птиците: Марица Първомай

Защитени зони:

Градинска гора - защитена зона по директивата за местообитанията

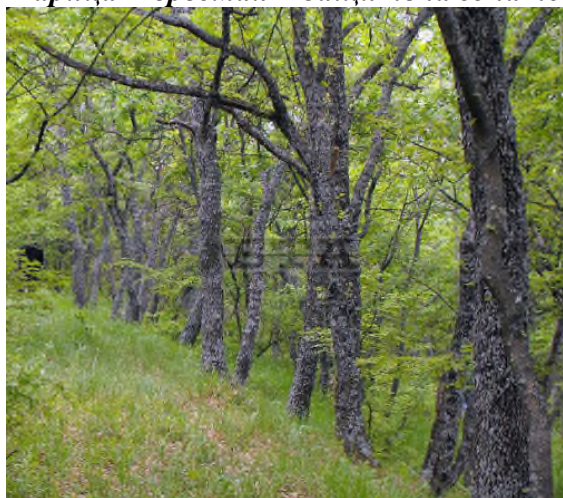
Местоположение: Област: Пловдив, Община: Първомай,

Населено място: с. Градина; Област: Стара Загора, Община: Братя Даскалови, Населено място: с. Мирово

Площ: 439.78 хектара

- *Безгръбначни*: Бисерна мида (*U. crassus*); Бръмбар рогащ (*L. cervus*); Буков сечко (*M. funereus*).
- *Земноводни и влечуги*: Голям гребенест тритон (*T. karelinii*); Жълтокоремна бумка (*B. variegata*); Об. блатна костенурка (*E. orbicularis*); Смок (*E. sauromates*); Червенокоремна бумка (*B. bombina*); Шипобедрена костенурка (*T. graeca*); Шипоопашата костенурка (*T. hermanni*).
- *Бозайници, без прилепи*: Видра (*L. lutra*); Лалугер (*S. citellus*); Пъстър пор (*V. peregusna*).

Марица Първомай – Защитена зона по директивата за птиците

Площ: 11513.09 хектара

Местоположение:

Област: Пловдив, Община: Първомай, Населено място: гр. Първомай, с. Бяла река, с. Винаца, с. Градина, с. Добри дол, с. Караджалово, с. Крушево; Община: Раковски, Населено място: с. Белозем, с. Чалъкови; Община: Садово, Населено място: с. Милево, с. Поповица, с. Селци; Област: Стара Загора, Община: Братя Даскалови, Населено място: с. Мирово; Община: Чирпан, Населено място: гр. Чирпан, с. Зетово, с. Златна ливада; Община: Димитровград, Населено място: с. Великан, с. Скобелево, с. Сталево, с. Ябълково.

Документи за обявяване: Заповед No.РД-909 от 11.12.2008 г., бр. 13/2009 на Държавен вестник 2-1-2081-909-2008

Цели на обявяване: Опазване и поддържане на местообитанията на посочените в видове птици за постигане на тяхното благоприятно природозащитно състояние; Възстановяване на местообитания на видове птици, за които е необходимо подобряване на природозащитното им състояние.

Предмет на опазване (видове и местообитания):

1. Малък воден бик (*Ixobrychus minutus*), Нощна чапла (*Nycticorax nycticorax*), Малка бяла чапла (*Egretta garzetta*), Голяма бяла чапла (*Egretta alba*), Червена чапла (*Ardea purpurea*), Черен щъркел (*Ciconia nigra*), Бял щъркел (*Ciconia ciconia*), Поен лебед (*Cygnus cygnus*), Белоока потапница (*Aythya nyroca*), Черна каня (*Milvus migrans*), Морски орел (*Haliaeetus albicilla*), Орел змияр (*Circus gallicus*), Малък креслив орел (*Aquila pomarina*), Малък орел (*Hieraaetus pennatus*), Малък сокол (*Falco columbarius*), Ливаден дърдавец (*Crex crex*), Малък горски водобегач (*Tringa glareola*), Речна рибарка (*Sterna hirundo*), Земеродно рибарче (*Alcedo atthis*), Синявица (*Coracias garrulus*), Черен кълвач (*Dryocopus martius*), Полска бъбрица (*Anthus campestris*), Червеногърба сврачка (*Lanius collurio*), Черночела сврачка (*Lanius minor*), Малък корморан (*Phalacrocorax pygmaeus*), Късопръст ястреб (*Accipiter brevipes*), Белоопашат мишелов (*Buteo rufinus*), Сирийски пъстър кълвач (*Dendrocygus syriacus*), Белочела сврачка (*Lanius nubicus*), Голям маслинов присмехулник (*Hippobolais olivitorum*); 2. Малък гмурец (*Tachybaptus ruficollis*), Голям корморан (*Phalacrocorax carbo*), Сива чапла (*Ardea cinerea*), Няма лебед (*Cygnus olor*), Голяма белочела гъска (*Anser albifrons*), Зимно бърне (*Anas crecca*), Зеленоглава патица (*Anas platyrhynchos*), Голям ястреб (*Accipiter gentilis*), Малък ястреб (*Accipiter nisus*), Обикновен мишелов (*Buteo buteo*), Северен мишелов (*Buteo lagopus*), Черношипа ветрушка (*Falco tinnunculus*),

Воден дърдавец (*Rallus aquaticus*), Зеленоножка (*Gallinula chloropus*), Лиска (*Fulica atra*), Стридожд (*Haematopus ostralegus*), Речен дъждосвирец (*Charadrius dubius*), Обикновена калугерица (*Vanellus vanellus*), Средна бекасица (*Gallinago gallinago*), Голям горски водобегач (*Tringa ochropus*), Пчелояд (*Merops apiaster*), Брегова лястовица (*Riparia riparia*).

Режим на дейности:

- Забранява се премахването на характеристики на ландшафта (синори, единични и групи дървета) при ползването на земеделските земи като такива;
- Забранява се залесяването на ливади, пасища и мери, както и превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения;
- Забранява се използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади;
- Забранява се паленето на тръстикови масиви и крайречна растителност;
- Забранява се намаляването площта на крайречните гори от местни дървесни видове.

Припокриване (частично или пълно):. Защитена местност: Находище на блатно кокиче; Защитена местност: Шарения остров.

Река Каялийка – Защитена зона по директивата за местообитанията

Местоположение: Област: Пловдив,
Община: Първомай,
Населено място: с.Езерово;
Област: Хасково, Община: Димитровград,
Населено място: с. Бодрово, с. Върбица,
с. Скобелево с. Сталево

- *Безгръбначни:* Бисерна мида (*U. crassus*).
- *Риби:* Горчивка (*Rh. sericeus*); Маришка мряна (*B. plebejus*); Обикновен щипок (*C. taenia*).
- *Земноводни и влечуги:* Голям гребенест тритон (*T. karelinii*); Об. блатна костенурка (*E. orbicularis*); Смок (*E. sauromates*); Шипобедрена костенурка (*T. graeca*); Шипоопашата костенурка (*T. hermanni*).
- *Бозайници, без прилепи:* Видра (*L. lutra*); Лалугер (*S. citellus*); Пъстър пор (*V. peregusna*).

Река Марица - Защитена зона по директивата за местообитанията

Тип: Защитена зона по Директива 92/43/ЕЕС за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна

Площ: 14 693,10 ха

Местоположение: Област: Пазарджик, Община: Белово, Населено място: гр. Белово, с. Дъбравите, с. Мененкьово, Община: Пазарджик, Населено място: гр. Пазарджик, с. Величково, с. Говедаре, с. Звъничево, с. Мирянци, с. Мокрище, с. Огняново, с. Синитово, с. Хаджиево, Община: Септември, Населено място: гр. Ветрен, гр. Септември, с. Бошуля, с. Виноградец, с. Злокучене, с. Карабунар, с. Ковачево
Област: Пловдив, Община: Марица, Населено място: с. Костиево, с. Маноле, с. Рогош, Община: Пловдив, Населено място: гр. Пловдив, район Западен, район Северен, Община: Първомай, Населено място: гр. Първомай, с. Винаца, с. Градина, с. Добри дол, с. Караджалово, с. Крушево, Община: Раковски, Населено място: с. Белозем, с. Чалъкови, Община: Родопи, Населено място: с. Оризари, с. Цалапица, с. Ягодово, Община: Садово, Населено място: с. Катунца, с. Милево, с. Поповица, с. Селци, с. Чешнегирово, Община: Стамболийски, Населено място: гр. Стамболийски, с. Ново село, с. Триводици, Област: Стара Загора, Община: Братя Даскалови, Населено място: с. Мирово, Община: Чирпан, Населено място: с. Зетьово, с. Златна ливада, Област: Хасково, Община: Димитровград, Населено място: гр. Димитровград, с. Брод, с. Великан, с. Златополе, с. Крум, с. Радиено, с. Райново, с. Скобелево, с. Сталево, с. Черногорово, с. Ябълково, Община: Любимец, Населено място: гр. Любимец, с. Георги Добрево, с. Йерусалимово, Община: Свиленград, Населено място: гр. Свиленград, с. Генералово, с. Капитан Андреево, с. Момково, Община: Симеоновград, Населено място: гр. Симеоновград, с. Константиново, с. Свирково, Община: Харманли, Населено място: гр. Харманли, с. Бисер, с. Българин, с. Доситеево, с. Преславец, с. Рогозиново, с. Шишманово, Община: Хасково, Населено място: с. Нова Надежда
Безгръбначни

Зоната е определена по Директивата за хабитатите. Предмет на опазване в защитената зона са: природните местообитания – алувиални гори от черна елша (*Alnus glutinosa*) и планински ясен (*Fraxinus excelsa*) крайречни смесени гори от летен дъб (*Quercus robur*), бял бряст (*Ulmus laevis*), планински и полски ясен (*Fraxinus excelsior*, *F. angustifolia*), крайречни галерии от бяла върба (*Salix alba*) и бяла топола (*Populus alba*) и др.

Зоната представлява местообитание на редица редки и защитени животински видове, поради което предмет на опазване в нея от бозайниците са лалугер (*Spermophilus citellus*), видра (*Lutra lutra*), мишевиден сънливек (*Myomimus roachi*), от земноводните и влечугите червенокоремна бумка (*Bombina bombina*), обикновена блатна костенурка (*Emys orbicularis*), южна блатна костенурка (*Mauremys caspica*), шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*), шипоопашата костенурка (*Testudo hermanni*), голям гребенест тритон (*Triturus karelinii*), а от рибите распер (*Aspius aspius*), маришка мряна (*Barbus plebejus*), обикновен щипок (*Cobitis taenia*), балкански щипок (*Sabanejewia aurata*), горчивка (*Rhodeus sericeus amarus*).

Защитената зона представлява местообитание и място за гнездене и размножаване на редица редки и защитени видове птици– тръстиков блатар (*Circus aeruginosus*), ливаден блатар (*Circus pygargus*), малка бяла чапла (*Egretta garzetta*), осояд (*Pernis apivorus*), ръждива чапла (*Ardea purpurea*), земеродно рибарче (*Alcedo atthis*), нощна чапла (*Nycticorax nycticorax*) голяма бяла чапла (*Egretta alba*), бял щъркел (*Ciconia ciconia*), черен щъркел (*Ciconia nigra*), малък воден бик (*Ixobrychus minutus*), гривеста чапла (*Ardeola galloides*), ливаден дърдавец (*Scolopax scolopax*), малък креслив орел (*Aquila rapax*), орел змияр (*Circus gallicus*) и др.

Река Мечка – Защитена зона по директивата за местообитанията

Местоположение: Област: Пловдив, Община: Асеновград, Населено място: с. Леново, с. Новаково, с. Тополово, Община: Първомай, Населено място: гр. Първомай, с. Брягово, с. Бяла река, с. Дълбок извор, с. Искра, с. Поройна

Площ: 3310.7 хектара

- *Безгръбначни:* Алпийска розалия (*R. alpina*); Бисерна мида (*U. crassus*); Бръмбар рогач (*L. cervus*); Буков сечко (*M. funereus*); Обикновен сечко (*C. cerdo*); Ручеен рак (*A. torrentium*).
- *Рибни:* Балкански щипок (*S. aurata*); Горчивка (*Rh. sericeus*); Маришка мряна (*B. plebejus*); Обикновен щипок (*C. taenia*).
- *Земноводни и влечуги:* Голям гребенест тритон (*T. karelinii*); Жълтокоремна бумка (*B. variegata*); Об. блатна костенурка (*E. orbicularis*); Смок (*E. saurogates*); Червенкоремна бумка (*B. bombina*); Шипобедрена костенурка (*T. graeca*); Шипоопашата костенурка (*T. hermanni*).
- *Бозайници, без прилети:* Видра (*L. lutra*); Вълк (*C. lupus*); Пъстър пор (*V. peregusna*).
- *Прилети:* Голям нощник (*M. myotis*); Голям подковонос (*Rh. ferrumequinum*); Дългопръст нощник (*M. saraccinii*); Малък подковонос (*Rh. hipposideros*); Южен подковонос (*Rh. euryale*).

Река Омуровска - Защитена зона по директивата за местообитанията

Местоположение: Област: Пловдив, Община: Брез ово, Населено място: с. Чехларе; Област: Пловдив, Община: Първомай, Населено място: с. Градина; Област: Стара Загора, Община: Братя Даскалови, Населено място: с. Братя Даскалови, с. Голям дол, с. Горно Белево, с. Горно ново село, с. Долно ново село, с. Малко Дряново, с. Малък дол, с. Марково, с. Медово, с. Найденово, с. Партизанин, с. Плодовитово, с. Славянин, с. Сърневец, с. Черна гора

- *Безгръбначни*: Алпийска розалия (*R. alpina*); Бисерна мида (*U. crassus*); Бръмбар рогащ (*L. cervus*); Буков сечко (*M. funereus*); Обикновен сечко (*C. cerdo*); Ценагрион (*C. ornatum*).
- *Риби*: Балкански щипок (*S. aurata*); Горчивка (*Rh. sericeus*); Маришка мряна (*B. plebejus*); Обикновен щипок (*C. taenia*).
- *Земноводни и влечуги*: Голям гребенест тритон (*T. karelinii*); Жълтокоремна бумка (*B. variegata*); Об. блатна костенурка (*E. orbicularis*); Смок (*E. sauromates*); Червенокоремна бумка (*B. bombina*); Шипоопашата костенурка (*T. hermanni*).
- *Бозайници, без прилепи*: Видра (*L. lutra*); Вълк (*C. lupus*); Лалугер (*S. citellus*); Пъстър пор (*V. peregrina*).
- *Прилепи*: Голям нощник (*M. myotis*); Дългоух нощник (*M. bechsteinii*); Малък подковонос (*Rh. hipposideros*); Остроух нощник (*M. blythii*); Трицветен нощник (*M. emarginatus*); Широкоух прилеп (*B. barbastellus*).

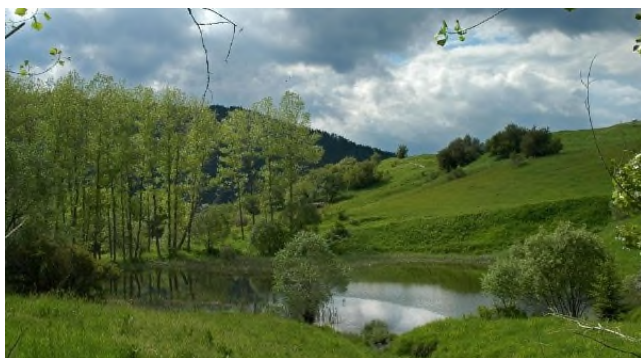
Река Чинардере - Защитена зона по директивата за местообитанията

Местоположение: Област: Пловдив, Община Асеновград, Населено място: с. Леново, с. Нови извор, с. Патриарх Евтимово, с. Тополово, *Община: Първомай, Населено място: с. Дълбок извор, с. Поройна*

- *Безгръбначни*: Алпийска розалия (*R. Alpina*); Бисерна мида (*U. crassus*); Бръмбар рогащ (*L. cervus*); Буков сечко (*M. funereus*); Обикновен сечко (*C. cerdo*); Ручеен рак (*A. torrentium*).
- *Риби*: Маришка мряна (*B. plebejus*); Обикновен щипок (*C. taenia*).
- *Земноводни и влечуги*: Голям гребенест тритон (*T. karelinii*); Жълтокоремна бумка (*B. variegata*); Об. блатна костенурка (*E. orbicularis*); Об. блатна костенурка (*E. orbicularis*); Смок (*E. sauromates*); Червенокоремна бумка (*B. bombina*); Шипобедрена костенурка (*T. graeca*); Шипоопашата костенурка (*T. hermanni*).
- *Бозайници, без прилепи*: Видра (*L. lutra*); Вълк (*C. lupus*); Пъстър пор (*V. peregrina*).

Родопи - Средни - Защитена зона по директивата за местообитанията

Площ: 155107.69 хектара

Документи за обявяване: Решение No.611 от 16.10.2007 г., бр. 85/2007 на Държавен вестник 2-2-1031-611-2007

Документи за промяна: Промяна в площта - увеличаване с Решение No.811 от 16.11.2010 г., бр. 96/2010 на Държавен вестник

Местоположение: Област: Кърджали, Община: Ардино, Населено място: с. Аврамово, с. Ахрянско, с. Башево, с. Боровица, с. Бял извор, с. Горно Прахово, с. Дойранци, с. Дядовци, с. Китница, с. Кроячево, с. Латинка, с. Любино, с. Песнопой, с. Рибарци, с. Русалско, с. Сполука, с. Стар читак, с. Стояново, с. Търносливка, Община: Кърджали, Населено място: с. Върбенци, с. Голяма бара, с. Илиница, с. Ненково, с. Пъдарци, с. Ходжовци, с. Чеганци, Община: Черноочене, Населено място: с. Бакалите, с. Безводно, с. Бели вир, с. Беснурка, с. Боровско, с. Босилица, с. Водач, с. Войново, с. Габрово, с. Даскалово, с. Дядовско, с. Женда, с. Йончово, с. Каняк, с. Комунига, с. Куцово, с. Мурга, с. Небеска, с. Новоселище, с. Ночево, с. Паничково, с. Русалина, с. Соколите, с. Средска, с. Черна нива, с. Яворово; Област: Пловдив, Община: Асеновград, Населено място: гр. Асеновград, с. Бачково, с. Бор, с. Врата, с. Горнослав, с. Добростан, с. Долнослав, с. Жълт камък, с. Косово, с. Лясково, с. Мостово, с. Мулдава, с. Нареченски бани, с. Новаково, с. Орешец, с. Сини връх, с. Тополово, с. Три могили, с. Узуново, с. Червен, Община: Куклен, Населено място: с. Добралък, с. Яврово, Община: Лъки, Населено място: гр. Лъки, с. Белица, с. Борово, с. Джурково, с. Дряново, с. Здравец, с. Лъкавица, с. Манастир, с. Югово, Община: Първомай, Населено място: с. Брягово, с. Буково, с. Воден, с. Драгойново, с. Езерово, с. Искра, Област: Смолян, Община: Баните, Населено място: с. Баните, с. Босилково, с. Вишнево, с. Вълчан дол, с. Глогоино, с. Гълъбово, с. Давидково, с. Две тополи, с. Дебеляново, с. Загражден, с. Кръстатина, с. Малка Арда, с. Оряховец, с. Планинско, с. Рибен дол, с. Сливка, с. Стърница, Община: Смолян, Населено място: с. Кутела, с. Момчиловци, с. Петково, с. Славейно, Община: Чепеларе, Населено място: с. Богутево, с. Павелско, с. Хвойна; Област: Хасково, Община: Димитровград, Населено място: с. Бодрово, с. Горски извор, с. Светлина, Община: Минерални бани, Населено място: с. Ангел войвода, с. Боян Ботево, с. Брястово, с. Караманци, с. Колец, с. Сираково, с. Спахиево, с. Сусам, с. Сърница, с. Татарево, Община: Хасково, Населено място: гр. Хасково, с. Вългарово, с. Гарваново, с. Клокотница, с. Николово

- *Растителни видове:* Венерино пантофче (*C. calceolus*); Калописиева дактилориза (*D. kalopissii*).
- *Безгръбначни:* *Dioszeghyana schmidtii*; *E. quadripunctaria*; *Ph. Nausithous*; Алпийска розалия (*R. alpina*); Бисерна мида (*U. crassus*); Бръмбар рогащ (*L. cervus*); Буков сечко (*M. funereus*); Буков сечко (*M. funereus*); Еуфидриас (*E. aurinia*); Об. паракалоптенус (*P. caloptenoides*); Обикновен сечко (*C. cerdo*); Полиоматус (*P. eroides*); Ручеен рак (*A. torrentium*).
- *Риб:* Балкански щипок (*S. aurata*); Горчивка (*Rh. sericeus*); Маришка мряна (*B. plebejus*); Обикновен щипок (*C. taenia*).
- *Земноводни и влечуги:* Голям гребенест тритон (*T. karelinii*); Жълтокоремна бумка (*B. variegata*); Леопардов смък (*E. situla*); Об. блатна костенурка (*E. orbicularis*);

Смок (*E. sauromates*); Шипобедрена костенурка (*T. graeca*); Шипоопашата костенурка (*T. hermanni*).

- *Бозайници, без прилепи*: Видра (*L. lutra*); Вълк (*C. lupus*); Дива коза (*R. r. rupicapra*); Лалугер (*S. citellus*); Мечка (*U. arctos*); Пъстър пор (*V. peregusna*).
- *Прилепи*: Голям нощник (*M. myotis*); Голям подковонос (*Rh. ferrumequinum*); Дългокрил прилеп (*M. schreibersii*); Дългопръст нощник (*M. capaccinii*); Дългоух нощник (*M. bechsteinii*); Малък подковонос (*Rh. hipposideros*); Остроух нощник (*M. blythii*); Подковонос на Мехели (*Rh. mehelyi*); Средиземноморски подковонос (*Rh. blasii*); Трицветен нощник (*M. emarginatus*); Широкоух прилеп (*B. barbastellus*); Южен подковонос (*Rh. euryale*).

Припокриване (частично или пълно): Природна забележителност: родопски силивряк - с. Дядовци; Природна забележителност: Свети Дух; Природна забележителност: Скален мост в местността Шапран дупка.

5.5. Роля на ПИРО за повишаване на енергийната ефективност, внедряване на ВЕИ, намаляване на емисиите от парникови газове и употребата на изкопаеми горива

Изводи:

- *Община Първомай е сред общините в страната, за които проблемите с околната среда, предизвикани от антропогенното въздействие, не изискват специални и незабавни действия.*
 - *Липсват ярко изразени екологични проблеми, замърсявания и увреждания на околната среда, застрашаващи човешкото здраве, което е предпоставка за високо качество на живот за жителите и посетителите на общината;*
 - *Приоритетните насоки за бъдещата работа в сферата на опазване на околната среда са решаването на проблемите с водоснабдяването, замърсяването на водите поради липсата на канализация и пречистване, обезвреждане на отпадъците от пестициди, решаване на проблемите със шума и атмосферното замърсяване от бита и транспорта в селищата през които преминава жп линията София — Истанбул и международният първокласен път Е 80 на територията на община Първомай.*
 - *При формирането на бъдещата екологична политика на общината е съществена оценката на очакваните промени в климата и влиянието им върху територията на община Първомай, свързани най-вече с промяната в режима на температурите и валежите, загубата на биологично разнообразие, щетите върху селското и горското стопанство от засушавания, пожари и др., нарастването на честотата и интензитета на екстремните климатични събития, както и защитата на населението от природни бедствия.*
 - *Общинската администрация следва да отчете трите основни приоритета на Стратегията Европа 2020 в сферата на климатичните промени и енергията, а именно:*
 - *намаляване на емисиите на парникови газове*
 - *добиване на 20 % от енергията от възобновяеми енергийни източници;*
 - *увеличаване на енергийната ефективност с 20 %.*
 - *Налагането на забрана или намаляване до минимум отсичането на дървета във вододайните и изворни зони е важна задача стояща пред общинското ръководство и съответните власти;*
 - *Постепенното реструктуриране на горския фонд и нарастването на дела на широколистните видове е предпоставка за подобряване екологичното състояние и решаване на част от проблемите с недостига на вода.*
- 6. Административен капацитет.**

7. Културно историческо наследство.

В района на с. Езерово е открит прочутия Езеровски пръстен и уникален скелет на дейнотериум от преди 10 милиона години.

Районът около връх „ Драгойна”- проучванията на археолозите от Пловдивския археологически музей и ПУ „ Паисий Хилендарски“, с подкрепата на Община Първомай започват през 2004г.

Разкритията показват, че южно от с.Драгойново е съществувало голямо тракийско селище, активно до около III в. пр.н.е. Според археолозите, то е най-голямото разкривано досега в Южна Тракия.

Откритият през 2012г. тракийски амфитеатър на връх „Драгойна” е уникално съоръжение, подобно на това в Пловдив. Археологическият обект е с площ около 1 декар, ограден с каменна стена . В основната си част е от местни каменни отломки, но са запазени и обработени камъни с историческа информация. Възстановяването на амфитеатъра ще привлече туристи в района, а реставрацията и реконструкцията на сцената му ще позволи провеждането и на културни мероприятия.

На километър от Драгойново е открита и уникална крепост от византийско време, която местните наричат „ Козлек”.

Голям интерес за археолозите представлява църквата открита в местността „Църквището”. Тя е от ранно-християнския период, от края на IV век, и е съществувала някъде до края на VI и началото на VII век. Вече е изяснено, че е била разделена на три части - кораби. Общият вид на църквата се интерпретира като корабна базилика.

Според учените тъкмо в околностите на с.Драгойново за първи път са намерени доказателства за съществуването на култура, в която мирно са съжителствали българи и ромеи. В района са открити уникални скални двуезични надписи. Най-големият от тях е от 17 реда, в който част от думите са изписани с букви от гръцката азбука, а другите са изписани на кирилица.

В района на с.Драгойново и Буково са запазени и едни от най- старите останки в района и страната на скални гробници, култови ниши, винарни и др.

Буково е най-старото запазено име на селище в района. То е било крепост и епископски център от Първата българска държава – около IX век.

Край с.Искра са открити следи от древни селища, вероятно от тракийско време, от Първата и Втората български държави. В месността Големия Хасар са открити следи от църква, принадлежаща на епископията в Буково.

Край с.Татарево, в местността „ Константин и Елена”, са намерени интересни археологически находки – бронзова тракийска ризница от VI в. пр.н.е., статуя на гладиатор тракиец от I-II век, следи от тракийско селище.

В местността „Чолак баир“ край Първомай са намирани находки, предимно керамика от преди 6-7 хиляди години. Оттук е и експонирания в Археологическия музей в Пловдив реставриран макет на праисторическа пещ.

Тъй като находките след реставрацията стават експонати на музеите в страната, възниква идеята те да се опишат и изработят копия, които да бъдат експонирани в музейни сбирки на територията на община Първомай.

Определен интерес представляват и най-старите църковни храмове в общината – тези в Брягово с килийното училище към него, в Първомай /църквата Св. Димитър/, в с.Драгойново, както и множеството параклиси.

Жителите на общината пазят традициите и обичаите на родния край с множеството възстановки организирани от читалищата и кметствата във връзка с различни

празници като: „Бабин ден”, „Трифон Зарезан”, „Лазаров ден”, „Ден на християнското семейство” и др. Във всички населени места се провеждат общоселски събори свързани с почитането на различни светци като например: „Св. Константин и Елена” в с.Татарево, „Спасовден” в с.Дълбок извор и кв.Любеново, „Петровден” в кв. Дебър, с. Буково, с.Драгойново и с.Езерово и др. Общината има 16 читалища и към всяко има самодееен колектив. Тази година НЧ „ П.Д. Орловски”, с.Драгойново ще чества 105 години от създаването си.

Основен организатор на мероприятията, включени в Културния календар на общината е НЧ „Св.Св. Кирил и Методий – 1894 г”, което през тази година навършва 120 години. Много от мероприятията са се превърнали в традиция и интересът към тях расте. Показател за това е голямата посещаемост от гости на града, чуждестранни гости, делегации от побратимени общини, Такива мероприятия са:

- „Празник на виното и винопроизводството ” „
- „Празник на града”
- „Майски културни тържества”
- „Празник на тракийската народна музика и песен”
- „Национален конкурс за кларнетисти с мелодиите на Стойчо Кузмов“
- „Традиционен есенен панаир
- „Октомврийскилитературни празници“

8. Селищна мрежа и жилищен сектор.

Селищната мрежа на община Първомай се състои от 17 населени места – град Първомай и селата Брягово, Буково, Бяла Река, Винаца, Воден, Градина, Добри дол, Драгойново, Дълбок извор, Езерово, Искра, Караджалово, Крушево, Поройна, Православен и Татарево. Селищата са сравнително равномерно разположени на територията на общината, а самия общински център – гр.Първомай се намира в северната част на общинската територия.

Най – близо до общинския център се намира село Градина – на 4км. То е и най-голямото село от общината с население от около 2 350души. Най – далече от Първомай е разположено село Искра – на около 20км. разстояние.

Всички населени места са с компактна селищна структура, но самото развитие на общината, логично, е довело до съсредоточаване на основните административни, промишлени и културни дейности и услуги в гр.Първомай. Въпреки това останалите селища не са толкова изолирани като начин на живот и не са населени с предимно възрастни хора, както е в много други райони на страната. В тях освен възрастните хора, които се занимават със земеделие в лични стопанства, има и по-млади такива, които развиват и предприемачество. Тези населени места са подходящи за развитие на екологично земеделие и екологични производства.

Най-малкото село в общината е село Поройна, а най-голямото е село Градина.

Всички селища разполагат със сравнително добре изградена инфраструктура по отношение на електроснабдяване, водоснабдяване, съобщителни връзки и транспортен достъп.

Жилищен сектор.

От следващата таблица, става ясно, че в община Първомай няма активност в строителството на нови жилищни сгради за периода 2014-2018г., като най-ниски са показателите за 2018г.

Въведени в експлоатация сгради по години, жилищна и полезна площ

Години	Сгради - брой			Жилища - брой	Ползна площ - м ²		
	общо	нови	разширени		общо	жилищна	обслужваща
2014	1	1	-	1	151	109	42
2015	1	1	-	1	247	227	20
2016	1	1	-	1	215	135	80
2017	5	5	-	5	759	519	240
2018	1	-	1	1	113	85	28

Практически жителите на общината са добре обезпечени със жилищна площ. Най-много са тристайните жилища – 38% от всички, почти по равно са двустайните и четиристайни жилища – по 20%, петстайните – 8% и шестстайните – 9%.

Жилища по години по брой стаи

Общини / години	Общо	Жилища по брой на стаите						Жилища на 1000 души от населението	Среден брой лица на едно жилище
		едно-стайни	дву-стайни	три-стайни	четири-стайни	пет-стайни	с шест и повече стаи		
2014	12 598	263	2 630	4 885	2 647	1 028	1 145	507,4	2,0
2015	12 596	262	2 629	4 884	2 648	1 028	1 145	512,5	2,0
2016	12 597	262	2 629	4 884	2 648	1 028	1 146	520,6	1,9
2017	12 601	262	2 630	4 883	2 649	1 030	1 147	528,5	1,9
2018	12 602	262	2 630	4 883	2 649	1 031	1 147	538,2	1,9

Възниква въпроса за ефективното използване на жилищната площ, както и за отоплението през зимните месеци, особено за по-големите от тристайните жилища. Показателя „среден брой лица на едно жилище“ е почти неизменен за разглеждания период – 1,9.

Ползна площ на жилищата по години

Общини / години	Ползна площ			
	общо	жилищна	спомогателна	площ на кухните
2014	978 781	776 432	128 300	74 049
2015	978 764	776 468	128 277	74 019
2016	978 979	776 603	128 332	74 044
2017	979 677	777 078	128 456	74 143
2018	979 790	777 163	128 472	74 155

9. Елементи на градското културно наследство

9.1. Паметници от изключителна важност

Военни паметници на територията на община Първомай

Наименование	Местоположение	Точно място	Собственост	Събитие	Честване
Паметна плоча на загинал летец-изстребител	Татаревска чешма, община Първомай, област Пловдив	На пътя между с. Поповица и гр. Първомай на около 20м. южно от разклона за с. Винаца. Изградена е чешма и паргинг	Пътно управление	На 06.07.1960 г. по време на учение при изпълнение на фото стрелба по земна цел със самолет Миг 17 загива лейтенант Михаил Димитров Чепреганов. Випуск 1958 г.	

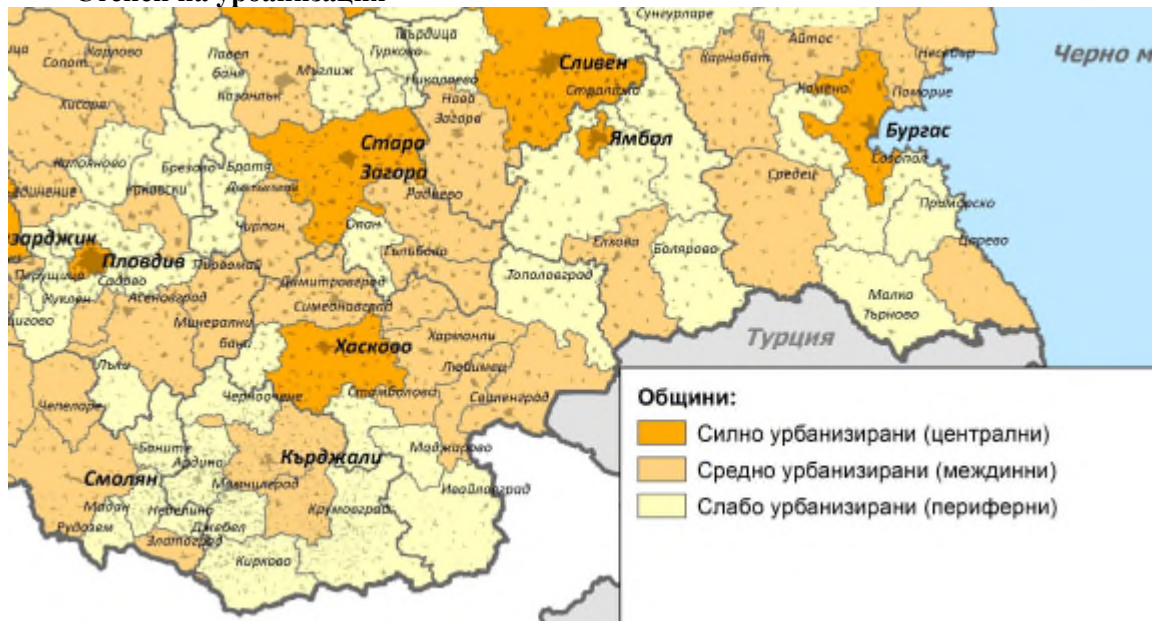
Паметник на загиналите в антифашисткото движение и Отечествена война 1944-1945 г.	с. Бяла река, община Първомай, област Пловдив	В центъра на селото	Общинска собственост	Паметта на загиналите в антифашистката борба и Отечествена война 1944-1945г.	На 3 март, 6 и 9 май и 2 юни
Паметник на загиналите във войните 1912 - 1918 г.	с. Дълбок извор, община Първомай, област Пловдив	В центъра на селото	Общинска собственост	Паметта на загиналите във войните 1912-1918 г.	На 3 март, 6 и 9 май и 2 юни
Мемориална стена на загиналите в Отечествена война 1944-1945 г.	с. Дълбок извор, община Първомай, област Пловдив	В центъра на селото	Общинска собственост	Паметта на загиналите в Отечествена война 1944 -1945 г.	На 3 март, 6 и 9 май и 2 юни
Паметна плоча на опълченеца Иван Ганчев Паничаров	гр. Първомай, община Първомай, област Пловдив	В центъра на кв. „Дебър”, на югоизточната стена на сградата на библиотеката на НЧ “Пробуда”	Общинска собственост	Паметта на участник в Руско-турската война 1877-1878 г.	На 3 март
Паметна плоча на опълченеца Никола Гачев Гатев	гр. Първомай, община Първомай, област Пловдив	В центъра на кв. „Дебър”, на пресечката на ул. “Княз Борис І” и ул. “Симеон Велики”, североизточно от НЧ “Пробуда”	Общинска собственост	Паметта на участник в българското опълчение 1877 - 1878 г.	На 3 март
Паметник на загиналите в Балканската война 1912 г.	гр. Първомай, община Първомай, област Пловдив	В центъра на кв. „Дебър” в двора на църковния храм “Свети Никола”	Земята е църковна собственост	Паметта на загиналите в Балканската война 1912 г.	13 март и 2 октомври
Паметник на загиналите във войните 1915 - 1918 г.	гр. Първомай, община Първомай, област Пловдив	В центъра на кв. „Дебър” в двора на църковния храм “Свети Никола”	Земята е църковна собственост	Паметта на загиналите във войните 1915-1918 г.	13 март и 2 октомври, панахиди
Паметник на загиналите в Отечествена война 1944-1945 г.	с. Добри дол, община Първомай, област Пловдив	В парка в центъра на селото	Общинска собственост	Паметта на загиналите в Отечествена война 1944-1945 г.	На 3 март, 6 и 9 май и 2 юни
Паметник на загиналите за Родината	с. Езерово, община Първомай, област Пловдив	В центъра на селото	Общинска собственост	Паметта на загиналите за Родината	На 3 март, 6 и 9 май и 2 юни

Паметник на загиналите във войните 1912-1918 г. и Отечествена война 1944-1945 г.	с. Градина, община Първомай, област Пловдив	В центъра на селото	Общинска собственост	Паметта на загиналите във войните 1912-1918г. и Отечествена война 1944-1945 г.	На 3 март, 6 и 9 май и 2 юни
Паметник на загиналите в Отечествена война 1944 -1945 г.	с. Искра, община Първомай, област Пловдив	В центъра на селото	Общинска собственост	Паметта на загиналите в Отечествена война 1944-1945 г.	На 3 март, 6 и 9 май и 2 юни
Паметник на загинал граничар	с. Искра, община Първомай, област Пловдив	В двора на училище "Отец Паисий"	Общинска собственост	Паметта на Иван Колев - загинал на границата	
Паметник на загиналите в Отечествена война 1944-1945 г.	с. Караджалово, община Първомай, област Пловдив	На площада в центъра на селото	Общинска собственост	Паметта на загиналите в Отечествена война 1944-1945 г.	На 3 март, 6 и 9 май и 2 юни
Паметник	с. Крушево, община Първомай, област Пловдив	Североизточен край на с. Крушево до черквата "Света Петка"	Общинска собственост	Паметта на загиналите за България във войните 1912-1918 и Отечествена война 1944-1945 г.	2 юни и 14 октомври - Петковден
Мемориал с паметник на загиналите във войните 1912 - 1918 г.	гр. Първомай, община Първомай, област Пловдив	В центъра на града, североизточно от ж.п. гара Първомай, между улиците "Братя Миладинови - север" и "Цар Иван Шишман"	Общинска собственост	Паметта на загиналите за България във войните 1912-1918 г.	На 3 март, 6 и 9 май и 2 юни и др.
Паметник на загиналия в Отечествена война 1944-1945 г. жител на селото Ангел Примов	с. Поройна, община Първомай, област Пловдив	В центъра на селото	Общинска собственост	Паметта на загинал в Отечествена война 1944-1945 г.	На 3 март, 6 и 9 май и 2 юни и др.
Паметник на загиналите във войните 1912-1918 и в Отечествена война 1944-1945 г.	с. Православен, община Първомай, област Пловдив	В центъра на селото	Общинска собственост	Паметта на загиналите във войните 1912-1918 г. и в Отечествена война 1944-1945 г.	На 3 март, 6 и 9 май и 2 юни
Паметна плоча на загиналите в Отечествена война 1944-1945 г.	с. Винаца, община Първомай, област Пловдив	В центъра на селото	Общинска собственост	Паметта на загиналите в Отечествена война 1944-1945 г.	На 3 март, 6 и 9 май и 2 юни

9.2. Неизключителни наследствени елементи

10. Връзка на общината със съседни територии

Степен на урбанизация

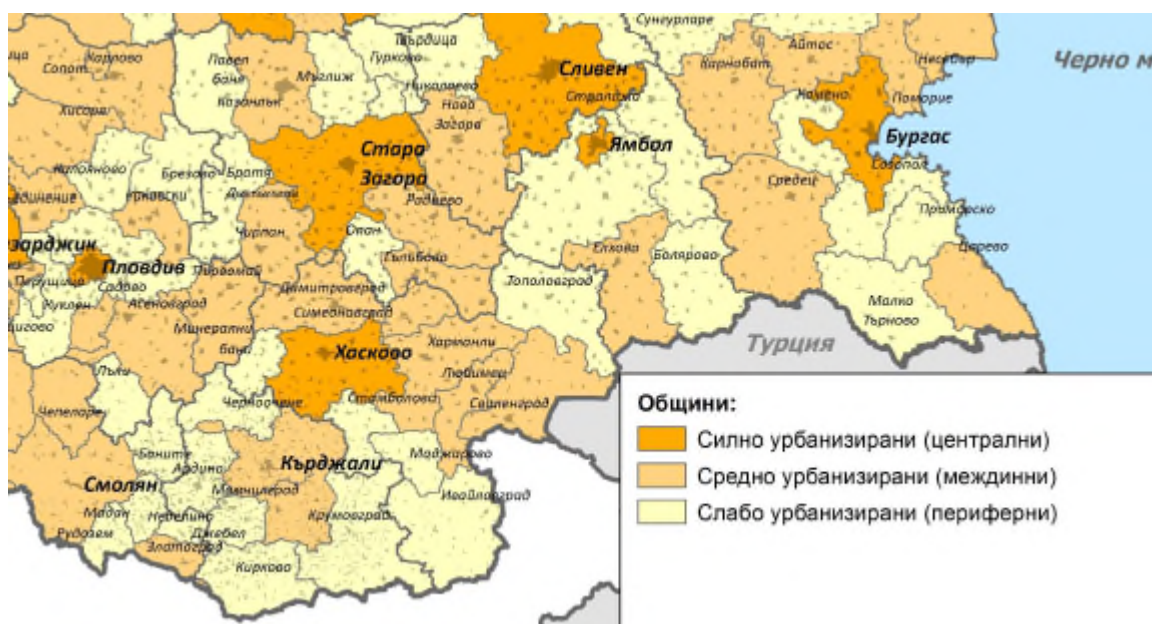
На ниво община, 50.0 % (29 бр.) от общините в ЮЦ район се класифицират като слабо урбанизирани (периферни), 44.8 % (26 бр.) са средно урбанизирани (междинни) и само 5.2 % (3 бр.) са силно урбанизирани (централни). Слабо развитите периферни общини са с малконаселение и без изявен град-център и те се нуждаят от целенасочена подкрепа за преодоляване на основните проблеми. Слабо урбанизирани селски общини са разположени предимно в южната, родопската крайгранична територия на района, където формират типична периферия с проблеми. Община Първомай е една от тях и това е съвсем естествено, поради липсата на градски център в общината.

Урбанизационни оси

Според Националната концепция за пространствено развитие сегменти от територията на Южен централен район попадат в две основни и три второстепенни урбанизационни оси. В тази връзка районът е включен най-силно като териториален носител на развитие в страната. Основната ос, в която попадат най-големи части от ЮЦР, е „Драгоман - София - Пловдив - Свиленград - Одрин - Истанбул“ (по направлението на коридора от ТЕН-Тмрежата „Ориент/Източно Средиземноморски“) и отклонението ѝ „Пловдив - Стара Загора - Бургас“. Това е най-важната ос на натрупване на демографски и икономически потенциали. И двете оси засягат перспективата за развитие на община Първомай.

Степен на урбанизация

На ниво община, 50.0 % (29 бр.) от общините в ЮЦ район се класифицират като слабо урбанизирани (периферни), 44.8 % (26 бр.) са средно урбанизирани (междинни) и само 5.2 % (3 бр.) са силно урбанизирани (централни). Слабо развитите периферни общини са с малконаселение и без изявен град-център и те се нуждаят от целенасочена подкрепа за преодоляване на основните проблеми. Слабо урбанизирани селски общини са разположени предимно в южната, родопската крайгранична територия на района, където формират типична периферия с проблеми. Община Първомай е сред средно урбанизирани общини.

Урбанизационни оси

Според Националната концепция за пространствено развитие сегменти от територията на Южен централен район попадат в две основни и три второстепенни урбанизационни оси. В тази връзка районът е включен най-силно като териториален носител на развитие в страната. Основната ос, в която попадат най-големи части от ЮЦР, е „Драгоман - София - Пловдив - Свиленград - Одрин - Истанбул“ (по направлението на коридора от ТЕН-Тмрежата „Ориент/Източно Средиземноморски“) и отклонението ѝ „Пловдив - Стара Загора - Бургас“. Това е най-важната ос на натрупване на демографски и икономически потенциали. И двете оси засягат перспективата за развитие на община Първомай.

11. Влияние на инфраструктурни проекти с регионално и национално значение

12. SWOT - анализ

Най-агрегирано силните страни и слабостите, благоприятните възможности и заплахите за развитие на общината могат да бъдат обобщени в SWOT-анализ, като в силните страни се изброяват най-важните разполагаеми ресурси, умения, достижения или други предимства, които има завоювани общината, а в слабите - се излагат обективните и субективните ограничения (недостиг на ресурси, умения, способности и др.), които възпрепятстват прогресивното развитие на общината до сега и ако не се отстранят могат да повлияят отрицателно и върху бъдещото ѝ развитие.

Въможностите са съвкупност от систематизирани бъдещи благоприятни елементи на външната и вътрешната среда, които ще влияят положително върху бъдещото социално-икономическо развитие на общината, а заплахите са онези неблагоприятни елементи на вътрешната и на външната среда, които могат да ограничат, а в някои случаи и да спрат бъдещото развитие на цели отделни сектори от социално-икономическото развитие на общината.

СИЛНИ СТРАНИ

1. Добро транспортно-географско положение, осигуряващо условия за сътрудничество със съседните териториални общности.
2. През Общината преминават важни транспортни коридори, свързващи Европа с Близкия Изток.
3. Общината се намира в сравнително слабо сеизмичен район и благоприятни за строителство територии.
4. Запазено ниво в инвестициите и ръст на продукцията в преработващата промишленост, селското стопанство и др. сектори.
5. Наличие на поземлени ресурси с високи агробиологични качества. Благоприятни почвено-климатични условия за отглеждане на характерните за общината земеделски култури
6. Високо биологично разнообразие в общинската територия.
7. Добро управление на земите и съчетаване на интензивно с био-производство.
8. Традиции и опит при отглеждане на селскостопанските култури. Налице са утвърдени мощни арендатори на земеделска земя.
9. Наличие на богат генофонд от култури и сортове и породи.
10. Активност в усвояване на средства по ПРСР.
11. Добре организирано и поддържано стопанство.
12. Добри запаси от дървесина, добри места за паша и условия за лов и риболов.
13. Голям потенциал за отглеждане на билки и диворастващи плодове и гъби.
14. Добре развита социална инфраструктура, съобразена с обслужваното население и населените места.
15. Наличие на достъп до интернет и други комуникационни възможности във всички селища на общината.
16. Реализира се проект за решаване на проблемите с канализацията на общината и пречистване на отпадните води
17. Реализирани са проекти по ПРСР за подобряване на питейното водоснабдяване на селата.
18. Добър опит в подготовката и реализацията на проекти по оперативните програми на ЕС и ПРСР

СЛАБИ СТРАНИ

1. Проблемно демографско изменение, изразяващо се с намаляващи възможности за естествено възпроизводство, миграция и застаряване и намаляване на населението, в т.ч. и в трудоспособна възраст.

2. Силна концентрация на населението в общинския център гр. Първомай и все още непреодоляна тенденция към обезлюдяване на периферията.
3. Затруднена транспортна достъпност до периферията.
4. Непълноценно използване на природните ресурси;
5. Наличие на малки визуални замърсители като микросметища.
6. Липсва план за пълното оползотворяване на урбанистичните коридори – контактни зони, инвестиционни полета;
7. Относително богато наличие на значими културни, исторически и археологични паметници и непроучени ресурси .
8. Забавяне на растежа и обновяването на предприятията в нефинансовия сектор.
9. Липса на достатъчно техника и финансови средства за обработване в селското стопанство.
19. Неефективно производство, нарушена връзка между наука, производство и пазар. Ниско ниво на организираност на производителите, липса на действени организационни структури на местно ниво.
10. Липса на популярност като дестинация за отпих в сравнение със съседните общини;
11. Трудности при финансирането на малкия и среден бизнес в областта на туризма;
12. Неразвити са сегментите на туристическото предлагане - пешеходен, планински колоездачен, селски, вилен, ловен, риболовен, културен туризъм, туристически маршрути, конна езда;
13. Неизползвани еко и етно възможности за развитие на туризма.
14. Липса на комплексен продукт за туристическата дестинация „Първомай“.
15. Липса на информационно обслужване на сектор туризъм.
16. Недостатъчно използване на природните дадености за производство на ел. енергия.
17. Проблеми в развитието на ВиК сектора, изразяващи се в: недобра канализационна мрежа; високи загуби при преноса на питейна вода.
18. Недостиг от финансов ресурс за поддържане на техническата инфраструктура.

ВЪЗМОЖНОСТИ

1. По-широко използване на възможностите на европейските фондове (чрез добре обосновани и подготвени проекти) за подобряване на жизнената среда и качеството на човешкия капитал, административния капацитет на публичните институции, конкурентоспособността и интелигентността на икономиката чрез развитие на предприемачеството, използващо най-новите постижения на науката.
2. Задълбочаване на връзките между аграрния университет и професионалните гимназии с аграрен профил и хранително-вкусова индустрия.
3. Повишаване инвестиционния интерес и разкриване на нови предприятия.
4. Развитие на интензивното земеделие. Увеличение на поливните площи.
5. Развитие на биологичното производство
6. Развитие на производството на билки и гъби.
7. Създаване на интернет базирана система за набиране на информация за ресурсите и предлаганите продукти и услуги в областта на икономиката.
8. Създаване на регионални еко туристически продукти и тематични маршрути.
9. Разширяване привличането на туристи чрез представяне на бита, фолклора, празниците и обичаите в селата от общината.
10. Преструктуриране на икономиката в селата към неземеделски дейности и усвояване на пустеещите земи.
11. Възможности за използване формите на публично-частното партньорство.

12. Привличане на инвестиции за развитие на МСП и внедряване на екологични нови производства.
13. Въвеждане на нови технологии в селското стопанство и промишлеността, развитие на , създаване и развитие на клъстер на селскостопанските производители в общината.
14. Създаване на специализирана борса и пазар за директни продажби на крайния клиент или преработващото предприятие и елиминиране на прекупвачите.
15. Повишаване енергийната ефективност в Общината.
16. По-пълноценно използване на природните ресурси за производство на енергия, вкл. за сградите, общинска собственост.

ЗАПЛАХИ

1. Общ икономически упадък, финансови кризи предизвикани от вирусната пандемия.;
2. Задълбочаване на демографските проблеми и застаряване на населението.
3. Тенденция към бъдещо обезлюдяване на малките населени места.
4. Заплаха от продължаващо увеличение на вътрешно-общностните различия, особено между гр. Първомай и селата на общината.
5. Ограничен инструментариум на общинско ниво за въздействие на пазара на труда.
6. Влошаване качеството на техническата инфраструктура и липса на собствени средства за нейната поддръжка.
7. Задълбочаване на неорганизираността на производителите, което да доведе до загуби на пазар и нереализация на продукцията.
8. Недостатъчни инвестиции в културно-историческото наследство и туризма.
9. Слаба активност на НПО и бизнеса за месно развитие.
10. Зависимост на общинския бюджет от централната власт;
11. Липсата на достатъчен общински финансов ресурс за подготовката на проекти за финансиране, чрез инструментите на ЕС.
12. Недостатъчен административен капацитет за разгръщане на широка инвестиционна програма с привлечени средства и проблеми в координацията със структури в държавната администрация, с отговорности в усвояването на средства от ЕС
13. Дълъг период от кандидатстване по определени мерки до реализация на проектите.
14. Нарастване на конкуренцията на съседни общини, големи градове, региони и чужди страни по отношение кадри, средства, заетост, инвестиции и др

ЧАСТ II. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027.

ПИРО съдържа визия за развитието на общината, стратегически цели, както и приоритети, насочени към потенциала за развитие на територията със съответни мерки към тях. За общините от 1-во, 2-ро и 3-то йерархично ниво съгласно НКПР при необходимост (в зависимост от резултатите от анализа) се формулират отделни приоритети за територията на града, административен център на общината, насочени към устойчивото градско развитие. По този начин ИПГВР се интегрира в рамките на ОПР.

Използването на интегриран подход за планиране на регионалното и пространственото развитие на общината изисква целите и приоритетите да бъдат съгласувани и да предвиждат взаимодействието с факторите, условията и потенциала за специфичното развитие на общината, мрежата от населени места и отделните сектори (индустрия, транспорт, екологична инфраструктура, туризъм, аграрни дейности и др.), залегнали в устройствените планове за развитие на територията.

От особено важно значение е ПИРО да бъде разработван и прилагани като част от общата система от стратегически документи, установена със законодателните разпоредби и в рамките на националната политика за регионално развитие, като интегрират регионалното и пространственото развитие. Чрез прилагането на единен подход на планиране на развитието, и взаимната обвързаност с документите за пространствено развитие и стратегическите документи за регионално развитие, чрез използването на механизми за широко партньорство и координация между органите и институциите, бизнеса и гражданското общество, както и на общи инструменти за финансово подпомагане, се постига по-значим ефект и ефикасност за реализация на целите на местното развитие.

В тази част на документа се определя стратегията за реализация на плана, която обхваща и проследява взаимовръзката между формулираните визия, определените стратегически цели на развитието и свързаните с тях приоритети за действие, които ще бъдат реализирани посредством изпълнението на програмата за реализация (предвидения пакет от мерки и дейности, включващ подготовката, финансирането и изпълнението на конкретни проекти).

Визията за развитието на общината дава характеристики на специфичния потенциал на общината и насоките за бъдещото ѝ развитие. Тя отразява и пространствените перспективи на територията на общината на основата на икономическите и социалните фактори, като отчита възможностите за преодоляване на различията между градските и селските територии.

Целите и приоритетите на ПИРО се определят в съответствие с целите и приоритетите на стратегическите документи за регионално и пространствено развитие на по-високите нива, като се обвързват с постигането на резултати за територията на общината. Целите на плана следва да **отразяват местните потенциали за развитие** и да се съсредоточават върху **решаването на конкретните проблеми на общината**.

Приоритетите, дефинирани в ПИРО са в съответствие с предвижданията на НКПР и другите секторни политики, но без да ги преповтарят. На ниво ПИРО се гарантира връзката между регионалния и местния стратегически контекст за развитие чрез ограничен брой ключови приоритети и евентуални допълващи приоритети.

Приоритетите следва **логически да произтичат от изводите на аналитичната част на документа**, като следва да се фокусират върху конкурентните предимства на общината. Всеки от приоритетите е свързан със съответна стратегическа цел и представлява по-краткосрочна и конкретна цел, която води до постигането на по-общата стратегическата цел.

Стратегическата част на ПИРО е фокусирана и конкретна и ясно показва избраната посока на развитие на общината и съответната сфера или сфери, към които приоритетно са насочени усилията и основната част от инвестициите. Именно поради тази причина са набелязани ограничен брой ключови приоритети, които отразяват избрания фокус и специфика за развитие. Целта е да се постигне концентрация и осезаем ефект на база на конкретните потенциали и местни специфики, а не да се формулират твърде общи и универсални цели и приоритети.

ЦЕЛ 1: Икономическо развитие, чрез подобряване на бизнес средата, насърчаване на предприемачеството, стимулиране на инвестициите в иновации, неутрални към климата производства, туризъм и селско стопанство.

Приоритет 1: Стимулиране на създаване и развитие на местен бизнес и привличане на инвеститори, чрез създаване на нови индустриални и технологични паркове.

Като инструмент за насърчаване на инвестициите, индустриалните зони се превръщат във важен елемент на държавната и местна политика. Общинското ръководство и обществеността следва да положи усилия за привличане на инвестиции за изграждане и модернизиране на индустриални зони, при доказан икономически ефект и наличие на инвеститори. Необходимо е създаване на устройствени условия за повишаване на привлекателността на територията за развитие на икономически дейности. Създаването на нови индустриални зони и терени за удовлетворяване на локализационните изисквания на съвременните високотехнологични производствени зони, ядра и центрове означава, че трябва да се предложат достатъчно такива терени, за да могат инвеститорите да имат избор. Резервирането на места за нови индустриални зони не означава, че веднага трябва да се промени предназначението на земята. Това става само когато се появят инвестиционни инициативи от инвеститори с доказано ефективно използване на зоните в полза на местните общности.

За по-ограничени инвестиционни инициативи за отреждането и съоръжаването на индустриални терени инвеститорът следва сам да поеме разходите по изграждане на вътрешната техническа инфраструктура.

През периода 2021-2027 г. ще продължи доизграждането на съществуващите и създаването на нови индустриални зони и терени.

Приоритет 2: Насърчаване на предприемачеството

Въпреки нарастването на предприемаческата активност в начална фаза (ПАНФ) в България, нивото остава сред най-ниските в света. За четвърта поредна година се наблюдава превес на ПАНФ в сектори с ниска добавена стойност, ниска степен на иновации и много малък дял на интернационализация. Търговията продължава да е предпочитаният сектор за предприемачите в България и достига 49.3%. България отчита традиционно ниско ниво на интернационализация на ПАНФ - 7.4% за 2018 г., Това са констатациите на Глобалния предприемачески мониторинг (GEM) за 2018/2019 г. Негативно влияние оказва и отчетената ниска припознаваемост на възможностите за предприемачество в България (3739%), като индивидите не се чувстват по-подготвени да стартират бизнес (19%-19.5%).

Политиките, които ще се насочат към подобряване условията, които благоприятстват предприемаческите начинания, са:

Мярка 1: Подкрепа за създаване на нови микро- и малки фирми в общината. Стимулиране на стартъри, в т.ч в технологични производства и услуги;

Мярка 2: Изграждане на нова предприемаческа култура, придобиването на предприемачески, управленски и бизнес умения, както и професионални и ИТ умения.

Предоставяне на целенасочена консултантска подкрепа за стартиране на самостоятелна стопанска дейност;

Мярка 3: Създаване на възможности за заетост чрез самонаемане;

Мярка 4: Насърчаване на предприемачеството сред уязвимите групи на пазара на труда, включително и социалното предприемачество за безработни лица, хора с увреждания и лица от групи в неравностойно положение;

Мярка 5: Насърчаване на кооперирането между местните предприятия чрез подпомагане на клъстерирането и предоставянето на подкрепа за веригите на доставките, особено в случаите на привличане на стратегически инвеститори.

Приоритет 3: Развитие на устойчиво селско стопанство

Ефективното, балансирано и репродуктивно използване на природните ресурси е основна цел на устойчивото развитие на Южен централен район, която трябва да се подкрепи с Интегрираната териториална стратегия за развитие.

Наличието на природни ресурси за развитие на селско стопанство и хранително-вкусова промишленост, относително добре развита напоителна система, наличието на научен потенциал в секторите, университети и научно-изследователски институти в Пловдив и в района са съществени предпоставки за развитието на устойчиво и диверсифицирано селско стопанство.

Към това следва да се добавят отличните постижения в областта на винопроизводството, в създаването и отглеждането на разнообразни сортове и в опазването на генетичните ресурси.

Политиките в периода 2021-2027 г. ще се насочат към повишаване на конкурентоспособността на селското стопанство и същевременно ще гарантира повишаването на степента на устойчиво и ефективно използване на ресурсите в отрасъла. Приоритетните дейности са насочени към структурното балансиране на селскостопанския отрасъл,

Мярка 1: Преодоляването на технологичното изоставане и повишаване общата производителност;

Мярка 2: Внедряване на иновативни решения в земеделската практика и изграждане на подходяща инфраструктура;

Мярка 3: Развитие на цифровата инфраструктура в селските райони и използване на цифрови технологии от земеделските производители.

Мярка 4: Инвестиции в производството на плодове, зеленчуци, както и в животновъдството и биологично производството

Мярка 5: Интервенции към пчеларството и лозаро-винарския сектор.

Мярка 6: Разнообразяване на икономиката в селските райони с цел запазване на заетостта на местното население; насърчаване развитието на микро и МСП, които са потенциално жизнеспособни от икономическа гледна точка и допринасят за подобряване на структурата на местната икономика

Мярка 7: Активизиране на бизнеса в изоставачи селски райони чрез насърчаването на индивидуалното и колективното предприемачество

Мярка 8: Въвеждане на нови технологии и иновации в МСП в изостанали селски райони ;

Мярка 9: Повишаване на конкурентоспособността на селскостопанския сектор, включително насърчаване на научноизследователската дейност, иновациите и енергоефективните решения - модернизиране на стопанствата; подобряване на инфраструктурата, свързана със селското стопанство; професионално обучение и информационни дейности за заетите в селското стопанство;

Мярка 10: Прилагане на BOMP.

Мярка 11: Ограничаване на използването на висококатегорийни земеделски земи в общините от Пловдивското поле, включително община Първомай за нуждите на промишлеността и складовото стопанство чрез насочване на инвеститорския интерес посредством инфраструктурно обезпечаване на територии със слабопродуктивни земи в Родопи;

Мярка 12: Прилагане на интегрирани (устройствени и агротехнически) решения за рекултивация и използване на замърсените територии (отглеждане на технически култури и др.).

Приоритет 4: Устойчиво развитие на туризма.

Туризмът все повече се налага като икономическа дейност, която има значителен дял в икономиката в районите, създава заетост и мобилизира местни и чужди инвестиции. Различните видове туризъм - културен, екологичен, почивен и др. - се установиха като дейност, създаваща брутна добавена стойност за районите, която се основава на доброто използване на местния потенциал за развитие - природни ресурси и забележителности, климатични условия, културно-историческо наследство.

Съществено предимство на ЮЦР е уникалната природа, културните ценности от различни епохи, съхранените бит и традиции, особено в отдалечени общини и територии, които подходящо експонирани и брандирани, ще изведат българската идентичност като водеща за целеви групи в туризма, ориентирани към незасегната от урбанизацията среда.

Природо-екологичните дадености на района, в съчетание с уникалната самобитност и културно наследство, са предпоставка за развитието на различни видове туризъм: Еко туризъм (със защита на територии и видове); Балнеоложки и почивен и ски центрове; Селски туризъм със съхранени културни традиции и потенциал за развитие на биоземеделие; Приключенски и екстремен туризъм; Винен туризъм и др.

В същото време се наблюдава подчертано несъответствие между разнообразните туристически потенциали и възможности и практически неразвения туризъм, който акцентира на отделни културни и природни обекти.

Много от потенциалните туристически атракции не са разработени по начин, който да оползотворява техния потенциал, а свързаната с тях прилежаща туристическа инфраструктура е незавършена, остаряла, износена или липсваща.

Съществуващите атракции и продукти се рекламират поотделно, а не като част от един по-голям регионален продукт.

Националната политика в областта на туризма ще е основно насочена към устойчиво развитие и промотиране на туристически продукти с по-висока добавена стойност, към намаляване на сезонността в сектора, както и към диверсификация на туристическия продукт. Ще бъдат положени допълнителни усилия за подкрепа на развитието на продукти във фаза на растеж, като здравния, фестивално-събитийния, екологичния, спортния туризъм, както и в други специализирани и нишови продукти, в които страната и нейните райони имат потенциал. Развитието на продукти, които са във фаза на въвеждане, като културно-познавателния, религиозния и винено-кулинарния туризъм, също ще бъде насърчавано приоритетно.

Биоразнообразието и ландшафтното разнообразие е не само природно богатство, но и потенциал за бъдещото развитие на района. Защитените видове на флората и фауната ще се популяризират като символи на района, които да засилват интереса към него. Ще се инвестира в създаването на подходящи условия за развитие на екотуризма, познавателния и устойчив туризъм.

Необходими са инвестиции в обучението на персонала за обслужване на туристическото развитие на района, за подпомагане развитието на регионални продукти и пазарната информация, инвентаризация и оценка на туристическите

ресурси, средства и услуги, регионален маркетинг, регионални проучвания за възможния пазарен сегмент и очакванията на туристите, разработване на регионални стратегии за развитие на туризма, разработване на туристически пакети и др.

Мярка 1: Подкрепа за изграждане на специализирана инфраструктура за оползотворяване на туристическите ресурси и развитието на различни видове туризъм, включително и транспортна инфраструктура до туристическите обекти;

Мярка 2: Подкрепа за интегриране на културно-историческото наследство с тематични туристически маршрути (винени, религиозни, природно -екологични и др.)

Мярка 3: Повишаване на професионалната квалификация на заетите в туризма.

Мярка 4: Създаване и развитие на регионален туристически продукт.

Приоритет 5: Подкрепа на общинската икономика за иновации и технологично развитие

Необходимо е да се даде достатъчно тежест на значението и подкрепата на дейността на съществуващите научни организации в ЮЦР, които са в аграрния сектор, медицината, мехатроника и чисти технологии, информатика и ИКТ, Изследване на нови материали и приложенията им

Основен акцент: на подкрепата на научно-изследователския потенциал и научните изследвания в ЮЦР е насочен към повишаване на качеството, ефективността и комерсиализацията на научните проекти и насочването им към бизнеса и обществото.

С помощта на националната политика и политиката за сближаване мерките ще се концентрират в подкрепа на дейността на съществуващите научни организации в ЮЦР и изграждане на нови. Ще бъде поставен акцент върху развитието на регионални и местни лаборатории за технологични изпитвания, насърчаване на предприемачеството в организации, които се занимават с научни изследвания, поддържане на успешни клъстери, адресиране на пропуските в научно-изследователската инфраструктура и оптимално използване на споделения инфраструктурен капацитет. Иновативните предприятия, особено микро и малките, имат ограничен достъп до капитал за НИРД и ИТ проекти. Затова се планира да се разработи по-привлекателна система от фискални стимули, която да се занимава с предприятията, отделните инвеститори (бизнес ангели) и инвестиционните фондове.

Бъдещите мерки в областта на изграждане и подобряване на иновационна инфраструктура и насърчаване на иновациите включват:

Мярка 1: Стимулиране на иновационни МСП;

Мярка 2: Разширяване на мрежите за бизнес иновации и подкрепа за иновационни клъстери;

Мярка 3: Подкрепа на дейности за въвеждане на нови технологии, в т.ч. за намаляване на ресурсната и енергийна ефективност на производството.

Приоритет 6: Цифровизация на икономиката:

Като съществен проблем е отчетен изоставането в цифровизацията и развитието на ИКТ в Южен централен район. В ИТ сектора след столицата единствено Варна и Пловдив успяват да имат осезаем ръст в наетите в информационните технологии.

В областта на дигитализацията планираните интервенции се насочват към:

- Насърчаване на дигиталната трансформация на предприятията;
- Подкрепа за подобряване достъпа на МСП до технологии, базирани на ИИ, изчислителен капацитет и облачни платформи.

Според Националната програма за развитие „България 2030“ направленията, в които ще бъдат насочени усилията, са: укрепване на връзката между науката и индустрията в страната за развитието на Индустрия 4.0 чрез създаването на фонд за финансиране на български проекти в областта на Индустрия 4.0 и изкуствения интелект и тестов център за изпробване/апробиране на технологии от Индустрия 4.0, както и за проектни

предложения, кандидатствали по Рамкова програма „Хоризонт 2020“ и получили Печат за високи постижения, но не са получили финансиране по програмата; ускорено интегриране на България в Европейски и международни програми, Чрез специални програми и целева финансова подкрепа бъдещият дългосрочен бюджет на ЕС ще помогне за преодоляването на недостига на инвестиции в областта на цифровите технологии в ЕС, включително в отдалечените и селските райони. Той е насочен към справяне с цифровите предизвикателства — от изкуствения интелект до насърчаването на развитието на цифрови умения, от персонализираната медицина, базирана на суперкомпютри, до осигуряването на средства, с които ЕС да противодейства на кибератаките и киберпрестъпността. За целта Комисията предлага да бъде създадена нова програма „Цифрова Европа“ (2021-2027).

Инвестиции в сферата на цифровите технологии ще са възможни по четирите направления на бъдещия фонд Invest EU, по конкретно:

Мярка 1: Инвестиции в цифровата инфраструктура,

Мярка 2: Цифрова трансформация на малките предприятия,

Мярка 3: Подкрепа на социалната икономика чрез цифрова трансформация.

Мярка 4: Подкрепа за повишаване на квалификацията и за преквалификация на работната сила с цел подготвянето ѝ за бъдещите предизвикателства, свързани с цифровизацията и автоматизацията.

Подобни възможности се предвиждат в ОПРЧР 2021-2027 г.

ЦЕЛ 2: Подобряване на социалната среда

Имайки предвид, че основен фактор за определяне качеството на живот в даден регион е възможността за жителите му да получават висококачествени социални, здравни, културни и други обществени услуги, се предвиждат инвестиции както във физическите параметри на заведенията, където се предлагат тези услуги (сгради, оборудване и т.н.), така и с подобряване на "меката" инфраструктура, свързана с количеството и качеството на предлаганите услуги в тези заведения. Тук се включват дейности по ремонт, възстановяване или изграждане на сгради, помещения, подобряване на енергийната ефективност и др., както и закупуване на оборудване.

Важен фактор за интегрираното развитие на района е постигането на подобро качество на човешкия капитал чрез подобряване на здравеопазването, образованието и социалните услуги и чрез повишаване на общото културното ниво.

Приоритет 7: Осигуряване на достъп до качествени здравни услуги

Ще продължат усилията за оптимизиране на разходната структура на здравеопазването, с акцент нарастване на ролята и значимостта на извънболничната помощ и развитие на дългосрочните грижи. повишаване на ефективността на усилията за засилване на здравната промоция и превенция, включително за повишаването на здравната култура

По отношение на болничната помощ ще бъдат положени усилия в посока нейното оптимизиране, като фокусът ще бъде повишаване на ефективността. Същевременно чрез Националната здравна карта, структурата на здравната мрежа ще бъде адаптирана към потребностите на населението, гарантирайки на всеки български гражданин равнопоставен достъп на здравни услуги на всички нива в извънболничната и болничната помощ. Целта е да се постигне териториално фокусиране на интервенциите, което да подобри достъпа на населението до първична, специализирана и болнична помощ, особено в труднодостъпните и отдалечени места в страната.

За реализиране на политиката в областта на здравеопазването и предоставянето на равен достъп до здравни услуги Министерство на здравеопазването планира реализирането на комплекс от дейности и проекти, на основата на принципа за териториално фокусиране на интервенциите, което да подобри достъпа на населението до първична, специализирана и болнична помощ.

Мярка 1: Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечени и труднодостъпни места.

Мярка 2: Инвестиране в специализирани болници и отделения, в които се извършват дейности за долекуване, продължително лечение и рехабилитация и хосписи запаациенти, които имат нужда от продължителен болничен престой и не могат да се обслужват сами в домашна обстановка;

Мярка 3: Инвестиране в СМР и ремонтни дейности за създаване на медицински кабинети за новозавършили общопрактикуващи лекари в трудно достъпни райони на страната

Мярка 4: Икономически ефективни мерки за намаляване на основни рискови за здравето фактори и подобряване профилактиката на болестите.

Приоритет 8: Достъп до специализирана дългосрочна грижа и социално включване

Предмет на целенасочени интервенции ще бъде осигуряването на равен достъп до специализирана дългосрочна грижа (вкл. здравна), повишаване на качеството и разширяване на обхвата на предоставяните социални услуги и подкрепа за развитие на интегрирани услуги.

Фокусът на политиките ще продължи да бъде върху деинституционализацията на грижата за децата, възрастните хора и хората с увреждания и за предоставяне на услуги в домашна среда, в специализирана среда, както и услуги, които се предоставят мобилно, включително изграждане на необходимата инфраструктура и доставка на оборудване. В съответствие с Националната стратегия за дългосрочна грижа, ще продължат усилията за изграждане и/или рехабилитация на социална инфраструктура, чрез която да се обезпечат потребностите от услуги на възрастните и хората с увреждания.

По отношение на финансирането на инфраструктура ще се търси допълняемост и подкрепа от Европейския социален фонд+ (ЕСФ+), Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (една част от обектите, които ще бъдат предложени за финансиране, ще бъдат в малки населени места, поради което ще се търси допълняемост и със средства от ЕЗФРСР).

Ще бъде приета Националната карта на социалните услуги, чрез която ще се осъществи планирането на национално ниво на социалните услуги, финансирани от държавния бюджет. В картата следва да бъдат включени и интегрираните здравно-социални услуги.

Домовете за деца, лишени от родителска грижа, които се управляват от общините, и домовете за медико-социални грижи за деца, които се управляват от Министерството на здравеопазването, се предвижда да бъдат закрити.

В рамките на програмния период 2021-2027 г. се планира изграждане на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за подобряване на средата/реформиране на съществуващи социални услуги, съответно за:

Мярка 1: Създаване на нови социални услуги за резидентна грижа за възрастни хора;

Мярка 2: Създаване на нови социални и интегрирани здравно-социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания;

Мярка 3: Създаване на съпътстващи специализирани и консултативни социални услуги за лица с увреждания;

Мярка 4: Изграждане на Центрове за ранно детско развитие, се финансират здравни, образователни и социални дейности на едно място,

Приоритет 9: Добро образование и обучение, основа за професионална реализация

Европейският стълб на социалните права има за свой водещ приоритет предоставянето на качествено и приобщаващо образование, обучение и учене през целия живот.

Дейностите и мерките са насочени към подобряване на знанията и уменията на работната сила и инвестициите в човешките ресурси в предприятията като ключ за постигане на по-висока конкурентоспособност на икономиката, а така също осигуряването на баланс между търсенето и предлагането на знания и умения за по-успешното адаптиране на работната сила към потребностите на пазара на труда. Националната програма за развитие „България 2030“ предвижда цялостно модернизиране на образователната система на всички нива, което ще благоприятства за пълноценната професионална и лична реализация.

Най-важните характеристики на човешкия капитал, които повишават неговата работоспособност са: знания, квалификация и професионални умения. Едва 2 % от населението в страната са въввлечени във форми на учене през целия живот при 11 % средно за ЕС-28. Едва 31 % от фирмите (при 66 % за ЕС-28) финансират програми за обучение на работното място.

Важно е образователните услуги да се предоставят с равни възможности за населението, независимо от мястото, областта или общината, в която живеят.

Приоритетните дейности по тази специфична цел в областта на предучилищното образование са ориентирани към

Мярка 1: Осигуряване достъпа до качествено предучилищно и училищно образование;

Мярка 2: Изграждане на адекватна инфраструктура за образование;

Мярка 3: Прилагане на ефективни мерки за включване на децата от уязвимите групи към образование;

Мярка 4: Постигане на гъвкавост на образователната система спрямо промените и изискванията на бизнеса и местните пазари на труда;

Мярка 5: Разширяването на дуалното обучение и увеличаване на възможностите за осъществяването му по различни професии, което да е съобразено с потребностите на бизнеса на регионално и местно ниво.

Мярка 6: Осигуряване на безплатен безжичен интернет за училищата в общината, съгласно инициативата WiFi4EU за училищата следва да

Мярка 7: Инвестициите в ключови умения, включително на компютърни и цифрови умения на човешките ресурси, което препятства широкото използване на ИКТ и базираните на тях услуги.

Мярка 8: Прилагане на комплексна оценка на потребностите на базата на разработени модели за работа и провеждане на обучения на служители, професионалисти и др.;

Мярка 9: Осигуряване на условия за качествена заетост на трудоспособните лица;

Мярка 10: Осигуряване на достъп до програми за активизиране, ориентиране, обучение и заетост;

Мярка 11: Подкрепа за бърз преход от училище и безработица към работа и успешно включване в активен икономически живот, в т.ч. чрез стажове, чиракуване, професионално, неформално и самостоятелно обучение и придобиване на умения.

Приоритет 10: Подкрепа на културните институции и социализация и представяне на културно историческото наследство. Достъп до спорт и услуги

Ще бъдат извършвани дейности в подкрепа на местни културни средища, включително читалища, библиотеки, музеи, галерии и др., при използване на достиженията на модерните (цифрови) технологии за повишаване на достъпността на създавания културен продукт. Същевременно, ще бъдат търсени начини за оптимизация на механизмите за финансиране на културните дейности и институции с цел включване на частния и независим творчески сектор

Културното наследство - както материално, така и свързано с нематериални ценности - е част от съвременното пространство на градовете и района.

Културното богатство включва регистрирани недвижими културни ценности на материалното недвижимо културно наследство с тяхната принадлежност към определен исторически период като праисторически, антични, средновековни, възрожденски, от ново и най-ново време, както и с научна и културна стойност като археологически, исторически, архитектурно-строителни, художествени, урбанистични, културни ландшафти с културни напластявания от взаимодействието на човека и природната среда, парково и градинско изкуство, етнографски, културни маршрути. Като основни мерки, свързани с опазване, развитие и популяризиране на културното наследство в ЮЦР район, се предвиждат:

Мярка 1: Опазване на паметниците на културното наследство, включително реставрация, консервация и социализация;

Мярка 2: Изграждане на съпътстваща инфраструктура на значими археологически и природни обекти и превръщането им в туристически атракции;

Мярка 3: Маркетинг на дестинациите с акцент върху по-значими културни и природни атракции чрез обмен на ноу-хау и добри практики в областта на туризма.

Мярка 4: Използване на интерактивни и смарт технологии, в т.ч. виртуална реалност, wi-fi осигуряване на обектите;

Мярка 5: Поддръжка, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата и селския ландшафт и др.

Мярка 6: Подобряване на училищната спортна инфраструктура;

Мярка 7: Поддържане на открити и закрити спортни площи за насърчаване на масовия спорт и провеждането на масови спортни събития.

Цел 3: Подобряване на екологичната инфраструктура

Изграждането на екологична инфраструктура и опазване на биологичното разнообразие е друг аспект на политиката за устойчиво развитие на района.

В района има дефицит на инфраструктура за опазване на околната среда, а намаляване на негативното въздействие върху околната среда, включително посредством по-ефективно използване на ресурсите е приоритет залегнал във всички стратегически и програмни документи.

Тази цел има комплексен характер и е свързана главно с изграждане на техническата инфраструктура, свързана с опазване на околната среда (водопровод и канализацияи локални станции за пречистване на питейни и отпадъчни битови и промишлени води и др.).

Приоритет 11: Подобряване на ВИК инфраструктурата.

Мерките по отношение на водоснабдяването ще се предприемат след извършване на оценка на нивото на течовете по водоснабдителната система и изготвяне на план с действия за намаляване на течовете. Изключително високото ниво на загуби на вода, дължащо се преди всичко на амортизираната водопроводна мрежа, изисква спешна подмяна и модернизация, на база на оценката и плана за действие. За отстраняване режима на водоподаване е необходимо да се реконструират съществуващите резервоари или да бъдат изградени нови такива.

Мярка 1: Подмяна и модернизация на водопроводната мрежа;

Мярка 2: Реконструкция на съществуващи и изграждане на резервоари за питейна вода.

Мярка 3: Изграждане на нови и реконструкции на канализационни системи.

Мярка 4: Осигуряване на подходяща технология на пречистване на водите, изготвяне на оценка за приложимостта и икономическата обосновааност на централизирано отвеждане и пречистване на отпадъчните води в малките населени места, с разпръснато и намаляващо население.

Приоритетни ще останат дейностите по управление на отпадъчните води и повишаването на свързаността на населението с пречиствателни станции за отпадъчни води, при подобряване на технологиите на пречистване и постигане на съответствие с изискванията на националното и европейското законодателство.

Приоритет 12: Развитие на енергийната инфраструктура. Енергийна ефективност.

Осигуряването на достъп до перспективен и ефективен енергиен източник за промишлеността, домакинствата и обществените сгради в общините, които не са включени в списъка на определените територии за газоразпределение, е важно условие за подобряване на бизнес средата и насърчаване на икономическото развитие и конкурентоспособността.

Освен степента на развитие и пространствената организация на газопроводната мрежа със съпътстващите диспропорции във възможностите за достъп, допълнителен проблем за битовите потребители да използват тази възможност, се явява и финансовият.

Основната причина е високата начална цена за инвестиция в газовата инсталация, непреодолима за голяма част от българските домакинства и вероятно недостатъчна осведоменост за по-ниските разходи като консумативи вече в процеса на потребление на природен газ. Тук се изисква много грижлива политика от страна на държавата да намери баланса между икономическите възможности на населението и по-глобалните екологични цели, респ. поетите национални ангажименти за намаление емисиите на CO².

Следва да се предприемат действия насочени към изпълнение на пакета „Кръгова икономика“ с цел превръщане на отпадъците в ресурси.

Мярка 1: Насърчаване използването на енергията от възобновяеми източници, особено от биомаса и биогорива в съответствие с НПДЕВИ.

Мярка 2: Топлинна изолация на ограждащите конструкции на сградите и подмяна на дограма.

Мярка 3: Подобряване на енергийната ефективност на уличното осветление (УО) и парковото осветление

Мярка 4: Монтаж на котли на биомаса/дървесни пелети, слънчеви колектори за БГВ и др

Мярка 5: Подобряване ефективността на сградните инсталации

Мярка 6: Оптимизира събирането и третирането на отпадъци и внедряване на съвременни технологии за разделно събиране, предварително третиране, компостиране на биоразградимите отпадъци, с цел повишаване на количествата рециклирани отпадъци и стимулиране на повторната употреба.

Мярка 7: Приоритетна рекултивацията на депата за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания.

Приоритет 13: Инвестиции за опазване на биологичното разнообразие и защита от рискове от климатични промени

Мярка 1: Разработване и актуализиране на планове за управление на защитени територии и на защитени зони от Националната екологична мрежа.

Мярка 2: Мониторинг, обхващащ защитените територии и зони, както и мониторингът извън тях, касаещ ценни, редки и защитени растителни и животински видове.

Мярка 3: Разработването на планове за действие за застрашени животински и растителни видове, както и опазването, поддържането и възстановяването на местообитания и видове в района.

Мярка 4: Създаване и актуализация на база данни за рискови зони, доизграждане на системи за ранно предупреждение за възникващи опасности от наводнения, пожари, активиране на свлачищни райони,

Мярка 5: Почистване на корита на реки и изграждане на защитни съоръжения, изследване на последиците от промените в климата;

Мярка 6: Изграждане на съоръжения за борба с ерозията, залесяване на обезлесени участъци, устойчиво използване на земите и други.

ЦЕЛ 4: Балансирано териториално развитие

Териториално балансираният растеж ще се постигне чрез подобряване на свързаността в района и качеството на средата в населените места, укрепване на градовете центрове и ориентиране към полицентрично пространствено развитие.

Приоритет 14: Подобряване на транспортната достъпност и свързаност:

За подобряване на свързаността на района в международен, национален и вътрешнорегионален план се планира да бъдат реализирани редица проекти за обновяване и разширяване на транспортно-комуникационната инфраструктура и изграждане на съвременна цифрова инфраструктура, осигуряваща достъп на всички населени места до интернет и получаване на базови електронни услуги.

Планират се следните проекти в областта на комуникационно-транспортната мрежа, допринасящи за свързаността и достъпността на района:

- Изграждане на скоростен път „Пловдив-Асеновград“;
- Модернизация на пътя „Асеновград-Смолян-Рудозем“;
- Модернизиране на пътя Чепеларе-Хвойна-Храбрино-Пловдив;
- Реконструкция, рехабилитация на пътища от републиканската мрежа като Път I-5, Път III-865, Път III-5009.
- Модернизация на ж.п. линията „Русе -Г. Оряховица-Димитровград“;
- Рехабилитация на железопътния участък Пловдив - Бургас Фаза 2" Проектът включва и внедряване на ETCS по протежение на цялата железопътна линия от Пловдив до Бургас с обща дължина от 293 км.;
- Изграждане на жп връзка с летище Пловдив;

Мярка : Подобряване на мрежата от общински пътища в селските райони за осигуряване на достъп до туристически, исторически обекти, както и достъп до образователни, здравни и социални услуги в населените места;

Мярка : Насърчаване изграждането на местната инфраструктура, обновяването на селата, предлагането на местни основни услуги и опазването на местното културно и природно наследство - създаване, подобряване и разширяване на дребна по мащаби инфраструктура, въвеждане и използване на възобновяеми източници; инфраструктура за отдих, туристическа информация и обозначаване на туристически обекти;

Приоритет15: Осигуряване на цифрова свързаност и достъпност

В Националната програма за развитие „България 2030 г. като приоритет е залегнала „цифрова свързаност“. Заложената цел е осигуряване свързаността на територията на цялата страна, така че да се позволи развитието на цифровите услуги и гарантиране използването на информационни и телекомуникационни технологии във всички области на нашия живот и населени места.

Основната цел на цифровите проекти за свързаност е да се увеличи покритието с високоскоростен широколентов достъп в района.

Цифрови мерки, които следва да се реализират:

Мярка 1: Осигуряване на свързаност към единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на администрацията на общината.,

Мярка 2: Осигуряване на по-добър достъп до приложения за електронна търговия, електронно управление и електронно здравеопазване.

Мярка 3: Подобряване достъпа до и развитието на он-лайн публични услуги.

Мярка 4: Развитие на широколентова инфраструктура и преодоляване на т.нар. „цифрова изолация“ на слабо населените и периферни райони.

ЧАСТ III.

ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ.

Партньорството и сътрудничеството са основни принципи, приложими при подготовката и реализацията на ПИРО. При идентифициране на нуждите, потенциала за развитие на общината и възможните решения на съществуващи проблеми, водещ е подходът „отдолу-нагоре“. Приоритетите и мерките, включени в плана, са формулирани в режим на диалог и сътрудничество между администрацията и гражданското общество и конкретните дейности, които гарантират успеха на този процес, са заложили в Комуникационната стратегия, разработена като част ПИРО. Стратегията е насочена към постигане на следните цели:

- Публичност на информацията и прозрачност в процеса на подготовка и изпълнение на ПИРО;
- Идентифициране на заинтересованите страни;
- Привличане на различните професионални и социални групи и на отделни представители на гражданското общество за активно участие при формиране и прилагане на местната политика за интегрирано устойчиво развитие;
- Мониторинг и контрол.

Осигуряването на необходимата публичност на процеса, идентифицирането на заинтересованите страни, осъществяването на контакт с тях и мотивацията им да участват активно в процеса на разработване и изпълнение на ПИРО е ангажимент на Общинска администрация.

Приоритетите и мерките в плана са обсъдени и съгласувани с всички заинтересовани публични органи, икономическите и социални партньори, физически и юридически лица с отношение към развитието на общината, структури на гражданското общество, организации ангажирани с проблемите на околната среда, социалното включване, гарантирането на основните права и правата на хората с увреждания, равенството между половете и недискриминацията, действащи на територията на общината.

Избраната Стратегия предвижда използването на различни комуникационни канали, което позволява списъкът с представители на заинтересованите страни, участващи в процеса на подготовка и изпълнение на ПИРО, да остане на практика отворен и да бъде резширяван на всеки етап до приключване на всички предвидени дейности.

Първоначално заинтересованите страни се идентифицират на база информацията за действащи на територията на общината публични, частни и неправителствени структури и организации, с която администрацията разполага. С тях е осъществен директен контакт - телефонен, или чрез електронна поща.

Привлечените партньори от своя страна имат възможност да поканят за участие в планираните дейности и представители на други структури, работещи в съответния сектор.

На сайта на администрацията периодично се публикува детайлна информация за всяко от предвидените в Комуникационната стратегия събития с покана заинтересованите граждани и организации да се включат в тях. По този начин всички желаещи имат възможност да участват в процеса активно - лично, или чрез писмено изпратени до Общината коментари и предложения на всеки етап от подготовката и изпълнението на плана.

За постигане на целите на Комуникационната стратегия са предвидени конкретни мерки, в които да се включат както представители на идентифицираните заинтересовани страни, така и всички граждани с активна позиция по проблемите на общината:

- Обществено обсъждане на проекта на ПИРО;

Общинска администрация публикува на сайта си разработения проект на ПИРО. В едномесечен срок всички заинтересовани лица имат възможност да се запознаят детайлно с документа и да изпратят на посочен в публикацията мейл своите коментари и предложения.

- Анкетно проучване;

В проучването са включени преставители на всички идентифицирани заинтересовани страни, ангажирани с ключови за развитието на общината дейности: култура, образование, социални дейности, здравеопазване, администрация, бизнес, инженерна инфраструктура, околна среда, НПО, кметове на населени места и кметски наместници. Анкетираните са поканени да посочат основни проблеми в сферите си на компетентност и конкретни мерки за решаването им.

- Фокус групи;

Приоритетите за развитие на общината, заложените мерки и проекти в ПИРО са обсъдени в тематични фокус групи, с участието на специалисти в конкретни направления: директори на детски градини, директори на училища, инфраструктурни специалисти, селскостопански производители, бизнес, кметове на села и кметски наместници, председатели на комисиите в Общински съвет и др.

- Публична дискусия;

В осигурена от Общинска администрация зала проектът на ПИРО се представя пред широката общественост. Датата, часът и мястото на дискусията са предварително обявени в сайта на Общината и чрез регионалните медии. Обсъждането е открито. С коментари и предложения в него имат възможност да участват всички заинтересовани граждани и организации.

Пред участниците в комуникационните събития се представя детайлна информация за значението на стратегическото планиране като механизъм за развитие на общината и повишаване на ефикасността на публичните разходи. Разяснена е ролята на гражданите и бизнеса при определяне на приоритетите, прогнозите за развитие на икономиката, социалната сфера, техническата инфраструктура, очакваните ефекти за околната среда. Обсъждат се възможностите за изграждане на публично-частни партньорства и реализацията на проектни идеи с участието на публичния сектор, насочени към подобряване на физическата среда и услугите, предоставяни на гражданите и бизнеса. Разяснени са конкретните задачи, които стоят пред кмета, Общинския съвет, Общинската администрация, социалните и икономически партньори, неправителствените организации и гражданското общество за осигуряване на висока ефективност при изпълнението на ПИРО.

След всяка дейност, предвидена в Комуникационната стратегия, се изготвя резюме на проведените обсъждания, което съдържа информация за участвалите представители на заинтересованите страни, направените от тях предложения и отразяването им в окончателния вариант на плана. Списъци на основните групи заинтересовани страни и конкретните техни представители, които са взели участие в процеса, се съставят като отделни приложения към резюмето.

Във всяка дейност от Комуникационната стратегия участват представители на Общинска администрация с подходяща за разискваната тема компетентност. Събитията са открити за медийно отразяване.

Преди окончателното утвърждаване на проектът на ПИРО, с направените по предложение на заинтересованите страни допълнения, се подлагат на дискусия в Общинския съвет. Всеки общински съветник разполага с документа и има възможност да формира позицията си по него преди заседанието.

Провеждането на предвидените комуникационни събития е съобразено с актуалната епидемична обстановка в страната и действащите към конкретния момент мерки за безопасност.

Комуникационен механизъм за осигуряване на информация, отчетност и прозрачност на постигнатите резултати и използваните финансови ресурси по програмата за реализация на ОПИР

Принципът на партньорство и сътрудничество с представители на различните групи заинтересовани страни се прилага в рамките на целия процес на реализация на плана. Обществеността е информирана за напредъка при изпълнение на мерките от инвестиционната програма, за резултатите от тях и за начина, по който са изразходвани финансовите ресурси, с които е обезпечено изпълнението на програмата.

Основните инструменти за осигуряване на информация и публичност в периода на изпълнение на плана са:

- Годишните доклади;
- Междинната оценка;
- Последващата оценка след края на периода на действие на плана.

В процеса на изпълнение на ОПИР докладите се изготвят и обсъждани по реда на вече утвърденото взаимодействие и в активно партньорство с всички заинтересовани страни.

С цел да бъде избегнат риска от негативен ефект върху околната среда в резултат от предвидените мерки за развитие на общината, в етапите за наблюдение и оценка на плана задължително се привличат представители на местните екологични власти и организации.

До цялата информация за резултатите от изпълнението на плана и възможностите за участие в процеса на неговата актуализация, широката общественост има достъп чрез сайта на Общинска администрация. Информация, в подходяща форма, е предоставяна и на печатните и електронни медии.

За осигуряване на одитна следа от изпълнението на Комуникационната стратегия Общината съхранява цялата информация от проведените прояви и публични мероприятия, списъци с участниците и снимки от всяко събитие.

Изпълнението на дейностите, предвидени в Комуникационната стратегия, гарантира достъп до информация и реално участие в процеса на формиране, изпълнение и контрол на политиките за устойчиво развитие на общината на всички заинтересовани страни и е предпоставка за създаване на ефективно, дългосрочно партньорство между администрацията и структурите на гражданското общество.

ЧАСТ IV.

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЗОНИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИНТЕГРИРАН ПОДХОД ЗА УДОВЛЕТВОРЯВАНЕ НА ИДЕНТИФИЦИРАНИТЕ НУЖДИ И ЗА ПОДКРЕПА НА ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ И НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА СЪТРУДНИЧЕСТВО С ДРУГИ ОБЩИНИ -ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

На база на анализа на силните и слабите страни на общинската територия, както и на потенциалите за развитие следва да бъдат определени приоритетни зони за въздействие на територията на общината, в които основно ще бъде съсредоточено изпълнението на мерките, предвидени в програмата за реализация на плана.

Зона за въздействие е пространствено обособена територия с определена характеристика и състояние на физическата среда, социална и/или етническа структура на населението и характер и структура на основните фондове. Зоните за въздействие се определят на базата на общи (идентични) характеристики на определена територия и/или общи проблеми или потенциали за развитие.

Зоните за въздействие могат да бъдат както части от територията на общината с конкретно функционално предназначение (например зони с преобладаващи административни/публични функции, индустриални или бизнес зони, зони за култура, за отдих и туризъм, зони с преобладаващи жилищни функции, зони за транспортна дейност и т.н.), така и други специфични обособени територии с идентични характеристики или собствен потенциал за развитие (например зони с потенциал за коопериране със съседни общини).

Зоната за въздействие се определя в границите на структурно обособена част от територията на общината, като конкретният ѝ териториален обхват се съобразява и с разполагаемите финансови, времеви, технологически и кадрови ресурси и потенциални партньорства, достатъчни за реализация на идентифицираните за съответната зона интервенции.

Зоните за въздействие, независимо от функционалното предназначение на тяхната територия, могат да бъдат два вида:

- Градски зони за въздействие;
- Други зони за въздействие със специфични характеристики.

Градските зони за въздействие включват територии в урбанизираната градска част (в рамките на строителните граници на града), градски покрайнини (малки по обхват съседни територии, вкл. и извън строителните граници на града) или функционални градски зони, обслужващи градско-селските връзки. Градски зони за въздействие се определят само за градове, административни центрове на общини, като определянето на приоритетни градски зони е задължително само за общините, които разработват ИПГВР като част от своя ОПР. За останалата част от общинската територия се определят други зони за въздействие със специфични характеристики.

Другите зони за въздействие със специфични характеристики могат също да представляват градски по своята същност зони (т.е. да включват територии от урбанизирана градска част, градски покрайнини и функционални зони), но могат да се отнасят до всеки вид населено място или част от територията на общината, както и да включват части от съседни общини.

Следва да се има предвид, че определените в рамките на ИПГВР за периода 2014-2020 г. зони за въздействие нямат отношение към определянето на зони за въздействие за новия период - 2021-2027 г. В тази връзка не е задължително за определянето на зони за въздействие в ОПР/ИПГВР 2021 -2027 г. да се прилагат критериите от Методическите насоки за разработване и прилагане на действащите за периода 2014-2020 г. ИПГВР,

тъй като част от тях може да са неактуални спрямо новите подходи. Същевременно, градските зони за въздействие могат да включват в обхвата си части от зоните за въздействие, определени в рамките на ИПГВР 2014-2020 г. или да се припокриват с техните територии, в случай че такова припокриване е обосновано с конкретен потенциал за развитие на съответната територия и ще има доказан принос към развитието на общината като цяло.

В ОПР могат да бъдат дефинирани неограничен брой зони за въздействие, но от тях следва да бъдат подбрани няколко приоритетни зони, които имат най-голям потенциал да повлияят върху социално-икономическото развитие на общината.

Целта на определянето на приоритетни зони за въздействие е постигане на максимален ефект с ограничените ресурси, с които разполагат общините. Това е особено необходимо за големите общини, при които изпълнението на отделни мерки в различни части от общината без ясна обвързаност между тях представлява само временно задоволяване на конкретна нужда, но не оказва въздействие върху цялостното развитие. Определянето на приоритетни зони за въздействие не ограничава инвестициите в териториите, които са извън тези зони, а е отражение на идентифицираните при анализа територии с най-голям специфичен потенциал за развитие. Приоритетните зони следва да бъдат с ограничен брой и така подбрани, че тяхното развитие да може в най-голяма степен да повлияе върху развитието на цялата община. Размерът на конкретната зона не се ограничава като площ, но за по-голяма по размер зона, са необходими по-силни мотиви и доказателства за необходимостта от обхващането на съответната територия, включена в обхвата на зоната.

Подборът на приоритетните зони за въздействие следва да бъде добре обоснован и базиран на реални данни и проучвания за съответната територия, а в плана следва да бъдат ясно описани характеристиките, проблемите и потенциалите на всяка зона, както и аргументите, въз основа на които съответната зона е определена като приоритетна за развитие. С цел засилване на обосновката и аргументация на възприетия подход на приоритизация на зоните за въздействие в плана следва да се съдържа подходящ графичен материал (карти, схеми и др.), онагледяващ идентифицираните приоритетни зони на въздействие, включително разположението им в рамките на общата територия на общината. Приоритетните градски зони за въздействие (за общините, за които са били определени такива) следва да бъдат обозначени по подходящ начин (например цветово), за да могат да бъдат разграничени от другите приоритетни зони със специфични характеристики в общината.

ЧАСТ V.

ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ

Анализ на състоянието на българските региони. Нужда от промяна в подхода.

Задълбочаване на междурегионалните и вътрешнорегионалните различия:

- Засилване на контраста в развитието на столицата София и другите големи градове в страната спрямо по-малките градове и периферните райони
- Неравномерно разпределение на населението по територията на страната – засилена миграция
- Песимистична прогноза относно демографската ситуация
- Българските региони – на последни места в ЕС по ключови показатели (напр. БВП, продължителност на живота, регионална конкурентоспособност, иновации и др.)

Интегрираното териториално развитие има за цел, ЦЕЛ 5 на ЕС: Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи.

Характеристики на нов интегриран подход при изработване и реализация на ПИРО:

- Подготовка на ПИРО: чрез интегриран процес на планиране, включващ всички нива на управление и секторни политики, на базата на съществуващи стратегически документи за развитие на местно ниво и при интегриране в тях на национални, регионални и секторни политики. Приемане на стратегията като „жив документ“, обект на ревизиране за максимизиране на потенциала за развитие. Фокус върху бъдещото изпълнение на фаза планиране.
- Изпълнение на ПИРО: определяне на: аналитична рамка; административна и управленска структура; връзка с приоритетите и индикаторите на Оперативните програми (ОП); план за действие за реализацията на проектите (също обект на ревизиране).
- Съгласуваност на стратегията с Оперативните програми: оценка както на ПИРО, така и на проектите в него, чрез критерии за подбор оценяващи, както приноса към изпълнение на целите в ПИРО, така и към ОП. Проследяване на други реализирани проекти на територията и оценка на приноса им към целите..
- Реализация на проектите: определяне на: времеви график; критерии за ревизиране на проектите.
- Сътрудничество между УО и месните власти: ясни критерии за избор на местни власти за реализация на ПИРО; въвличане на местните власти в подготовката на ОП чрез постоянна работна група или координационен механизъм. Своевременна подготовка и краен срок за одобряване на стратегии. Дейности по развитие и укрепване на капацитета, както на УО така и на местните власти, чрез техническа помощ. Създаване и координиране на регионални и национална мрежа по обмен на практики.

Оперативна програма „Развитие на регионите“

ПРИОРИТЕТ 1.: Насърчаване на интегрираното социално, икономическо и екологично развитие, културното наследство и сигурността в градските райони.

Насочен е към 10 големи общини- Видин, Плевен, Русе, Велико Търново, Варна, Бургас, Стара Загора, Пловдив, София и Благоевград, които са обособени в 4 клъстера, по райони от ниво 2 и при отчитане на функционалните връзки между тях.

ПРИОРИТЕТ 2.:Насърчаване на интегрираното социално, икономическо и екологично развитие на местно равнище, културното наследство и сигурността, включително за селските и крайбрежните райони

Ще обхваща 40 градски общини от 6-те района на ниво 2, в които има населени места над 15 000 жители. Отново на база 4 критерия, за всеки от районите от ниво 2 ще има отделен регионален бюджет. 52% от бюджета на Приоритета ще е за Северна България.

Процесът по подготовка и изпълнение на интегрираните териториални инвестиции включва следните стъпки:

1. Делегиране на отговорности към 6-те Регионални съвети за развитие (РСР), предмет на изменение на Закона за управление на средствата от ЕСИФ.
2. Разработване и одобрение на интегрирани териториални стратегии за развитие на регионите от ниво NUTS 2.
3. Създаване на партньорство, подписване на партньорско споразумение и подаване на концепция за ИТИ в ИСУН.
4. Публични обсъждания за осигуряване на обществена подкрепа и повишаване на осведомеността на обществеността относно планираните дейности в рамките на представените концепции за ИТИ (предвидени са конкретна процедура и инструменти).
5. Избор на концепции за ИТИ от експертното звено на РСР (предвидена е конкретна процедура).
6. Одобрение на концепциите за ИТИ от членовете на РСР (предвидена е конкретна процедура).
7. Подписване на общо рамково споразумение между партньорството и съответните УО (предмет на процедура между УО-и).
8. Подаване на детайлизираните проектни предложения от партньорството и оценка от съответните УО (всеки УО оценява съответния проект, част от концепцията за ИТИ, попадащ в обхвата на неговата оперативна програма).
9. Подписване на договори за безвъзмездна финансова помощ и изпълнение на проектите, които са част от концепцията за ИТИ (всеки УО подписва отделен договор за безвъзмездна финансова помощ за съответния проект, попадащ в обхвата на неговата оперативна програма).
10. Цялостна координация на процеса по време на фазата на изпълнение от УО на ОПРР, предмет на изменение на Закона за управление на средствата от ЕСИФ.
11. Цялостна координация на изпълнението на споразумението за партньорство по време на фазата на изпълнение от водещия партньор.

За всеки от регионите от ниво NUTS 2 се предвижда отделен индикативен бюджетен пакет. Всички оперативни програми, участващи в интегрирания териториален подход, ще допринесат за отделните пакети и в тази връзка ще бъде приложена специфична методология за разпределение на наличните средства между регионите. Методиката включва 3 общи:

- Население - тежест 15%;
- Територия - тежест 15%
- Брутна добавена стойност - тежест 20%.

и 1 конкретен индикатор, който отчита естеството на подкрепата по съответната програма.: Използваните специфични индикатори (индикатор 4) с тежест 50% за различните оперативни програми са:

- ОП „Развитие на регионите“ – инфраструктура;
- ОП „Иновации и конкурентоспособност“ – иновации;
- ОП „Наука и образование“ - висше образование и обучение през целия живот;
- ОП „Развитие на човешките ресурси“ - ефективност на пазара на труда;
- ОП „Електронно управление“ – институции;
- ОП „Околна среда“ - дял на населението (%), свързано със системите за събиране и пречистване на отпадни води.

Видовете мерки, които могат да бъдат подкрепени по линия на ОПРР, са в следните области:

- Здравна и социална инфраструктура, включително детски ясли;
- Образователна инфраструктура за предучилищно, училищно и висше образование, включително детски градини и професионално обучение;
- Културна инфраструктура;
- Спортна инфраструктура;
- Жилищно настаняване, включително обновяване на квартали/специфични територии от градовете с неблагоприятни социално-икономически характеристики;
- Енергийна ефективност, включително обновяване на жилищния фонд и кръгова икономика;
- Инвестиции за устойчива мобилност и функционални зони и всички видове мерки за пътна безопасност, включително превенция и повишаване на осведомеността;
- Цифрова и безопасна транспортна свързаност;
- Качествена и безопасна среда, включително зелена инфраструктур;
- Мерки за насърчаване на икономическата активност (включително инвестиции в индустриални зони или друга инфраструктура за развитие на икономически дейности и подкрепа за иновации и развитие на МСП);
- Туризъм;
- Културно-историческо наследство;
- Други действия, допустими по ЕФРР и идентифицирани въз основа на подхода „отдолу-нагоре“, при спазване на ясна процедура за демаркация с други оперативни програми.

Хоризонтална и задължителна мярка за всички изброени по-горе видове интервенции ще бъде осигуряване на достъпна физическа среда за хората с увреждания в съответствие с изискванията на националното законодателство. В допълнение, в случай на ново строителство или обновяване на сграда, изпълнението на всички необходими мерки за енергийна ефективност също ще бъде задължително изискване.

Подходящата демаркация и допълняемост между оперативните програми и липсата на двойно финансиране ще бъде подсигурано на нивото на предварителен подбор на концепциите за ИТИ в регионалните съвети за развитие и допълнително по време на процеса на подбор на проекти, изпълняван от всеки един УО преди подписване на договорите за безвъзмездна финансова помощ с бенефициентите.

Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“

ПРИОРИТЕТ 1 „Насърчаване на заетостта и развитието на умения“

СЦ 1. Подобряване на достъпа до трудова заетост на всички лица, търсещи работа, и по-специално на младите хора и дългосрочно безработните, както и на неактивните лица, като се поощрява самостоятелната заетост и социалната икономика: Подкрепа за активни мерки за достъп до пазара на труда, като:

- Включване на безработни и неактивни лица, включително младежи в обучения, стажуване и чиракуване, субсидирана заетост;
- Идентифициране, активиране, оценка на способностите и стимулиране на неактивни лица за включване на пазара на труда;
- Подкрепа за самостоятелна заетост, вкл. в областта на социалната икономика;
- „Пакети“ за мобилност за завръщане на лица от чужбина чрез осигуряване на стимули и мерки за трудова мобилност, в т.ч. транспорт в населени места, в които липсва ежедневен обществен транспорт;
- Стимулиране на работодателите за разкриване на работни места на първичния пазар и предоставяне на стимули за насърчаване на заетостта на целеви групи със специфични потребности, вкл. рано пенсионирани лица, образовани младежи от ромската общност, граждани от трети страни, участници с произход от други държави, в т.ч. чрез финансиране на менторство и наставничество;
- Подкрепа за развитието на социални предприятия на местно ниво и

СЦ 3. Насърчаване на участие на жените на пазара на труда, по-добър баланс м/у професионалния и личния живот, включително достъп до грижи за деца, здравословна и добре приспособена работна среда, отчитаща рисковете за здравето, адаптиране на работниците, предприятията и предприемачите към промените и активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве.

Съдържа две подцели, както следва:

СЦ 3.1. Насърчаване на участие на жените на пазара на труда, по-добър баланс между професионалния и личния живот, включително достъп до грижи за деца.

Подкрепа за:

- Практики, насърчаващи професионалната и географската мобилност на родителите;
- Насърчаване на участието на жените на пазара на труда;
- Насърчаване на равнопоставеността на жените и мъжете, недискриминацията и ненасилието на работното място;
- Практики за подкрепа на самотните и многодетни родители и улесняване достъпа им до пазара на труда и кариерното им развитие.

СЦ 3.2. Здравословна и добре приспособена работна среда, отчитаща рисковете за здравето, адаптиране на работниците, предприятията и предприемачите към промените и активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве.

Подкрепа за:

- Адаптиране на работната среда за справяне с рисковете за здравето;
- Развитие на секторни, регионални и фирмени стратегии и мерки за управление във връзка с възрастта;
- Обучение на работодателите в подкрепа на развитие на сферата на КСО дейности;
- Насърчаване на работодателите да подобряват работната среда;
- Насърчаване участието на по-възрастното население в пазара на труда;
- Подкрепа за активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве.

ПРИОРИТЕТ 2 „Социално включване и равни възможности“

СЦ 4. Насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се вземат предвид цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените и изискванията за нови умения, улесняването на преходите в професионалното развитие и насърчаването на професионалната мобилност

Подкрепа за:

- Повишаване квалификацията и преквалификацията на заети лица;
- Осигуряване на гъвкави възможности за обучения, усъвършенстване и преквалифициране, включително обучения на работното място;
- Подкрепа за създаване на благоприятна среда за учене през целия живот;
- Дейности по насърчаване на професионалната мобилност;
- Подкрепа за повишаване на професионалния капацитет на обучаващите се специализанти в системата на здравеопазването за придобиване на специфични за този сектор умения;
- Обучения, предназначени за предприемачи и служители на различни управленски нива за придобиване на бизнес умения по оперативен мениджмънт и др.

ПРИОРИТЕТ 2 „Социално включване и равни възможности“

СЦ 1. Поощряване на активното приобщаване с оглед на насърчаването на равните възможности и активното участие и по-добрата пригодност за работа

Подкрепа за:

- Разработване на мерки за активно приобщаване с цел подобряване на пригодността за заетост на уязвимите групи чрез интегрирана подкрепа и индивидуализиран подход – рехабилитация, обучение, включване в заетост, др.;
- Предоставяне на услуги за семейства с деца, вкл. с увреждания, чрез интегрирани услуги като семейно консултиране, ранно детско развитие и др.;
- Подобряване на достъпа до заетост на хората с увреждания и на други уязвими групи чрез предоставяне на комплексни услуги, вкл. към техните семейства;
- Специализирани подкрепящи мерки на работните места за хората с увреждания чрез компенсация в случаите на по-ниска производителност на труда и/или изключително натоварване на работодателя, вкл. менторство, наставничество;
- Надграждане на капацитета на работодателите за работа с хора с увреждания.

СЦ 2. Подобряване на равния и навременен достъп до качествени, устойчиви и достъпни услуги; модернизиране на системите за социална закрила, включително насърчаване на достъпа до социална закрила; подобряване на достъпността, ефективността и устойчивостта на системите на здравеопазване и на услугите за полагане на дългосрочни грижи

Подкрепа за:

- Подобряване на достъпа на уязвимите групи, включително на ромите, до специализирани и общодостъпни услуги;
- Предоставяне на подкрепа в семейството и общността, превантивни и подкрепящи услуги за деца и осигуряване на достъп до дългосрочни грижи (включително и инфраструктура);
- Модернизиране на системите за социална закрила, инвестиции за подобряване на достъпността на хората с увреждания;
- Подкрепа за заетите в сферата на закрила на детето;
- Услуги за пострадали от насилие, вкл. превенция и др.

ПРИОРИТЕТ 3 „Териториални инвестиции“

СЦ 1. Подобряване на достъпа до трудова заетост на всички лица, търсещи работа, и по-специално на младите хора и дългосрочно безработните, както и на неактивните лица, като се поощрява самостоятелната заетост и социалната икономика

Подкрепа за:

- Включване на безработни младежи в мерки за осигуряване на преход от образование към заетост и на първа работа;
- Предоставяне на обучения, включващи функционална грамотност, професионални умения, ключови компетентности, дигитална компетентност, обучение чрез работа и др;
- Обучения за придобиване на професионална квалификация/преквалификация за безработни и неактивни лица;
- Мерки за насърчаване на мобилност на работната сила, особено в населени места, в които липсва ежедневен обществен транспорт;
- Дейности за подкрепа за развитието на социални предприятия на местно ниво за създаване на устойчиви работни места;
- Подкрепа за стартиране на самостоятелна заетост.

СЦ 2. Насърчаване на участие на жените на пазара на труда, по-добър баланс м/у професионалния и личния живот, включително достъп до грижи за деца, здравословна и добре приспособена работна среда, отчитаща рисковете за здравето, адаптиране на работниците, предприятия и предприемачите към промените и активен живот на възрастните хора и остаряване в добро здраве.

Съдържа две подцели, както следва:

СЦ 2.1. Насърчаване на балансирано участие на жените на пазара на труда, равенство и по-добър баланс м/у професионалния и личния живот, включително чрез достъп до грижи за деца

Подкрепа за:

- Подкрепа и насърчаване на гъвкави форми на работа и иновативни форми на организация на труда;
- Практики, насърчаващи професионалната и географската мобилност на лица и членове на техните семейства;
- Подкрепа на самотните и многодетни родители и за хората, полагащи грижи за зависими членове на техните семейства, за улесняване достъпа им до заетост и кариерното им развитие.

СЦ 2.2. Насърчаване на адаптирането на работниците, предприятия и предприемачите към промените, на активния живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве и на здравословната и добре приспособена работна среда, отчитаща рисковете за здравето

Подкрепа за:

- Адаптиране на работната среда за справяне с рисковете за здравето;
- Адаптиране на работниците, предприятия и предприемачите към промените; реакция при криза;
- Насърчаване на работодателите да подобрят работната среда, вкл. и гъвкави и/или иновативни форми на организация на работното време, съгласно местни териториални специфики.

СЦ 3. Насърчаване на ученето през целия живот, по-специално гъвкавите възможности за повишаване на квалификацията и за преквалификация за всички, като се вземат предвид цифровите умения, по-доброто предвиждане на промените и

изискванията за нови умения, улесняването на преходите в професионалното развитие и насърчаването на професионалната мобилност

Подкрепа за:

- Повишаване на квалификацията и преквалификация на заети лица;
- Осигуряване на гъвкави възможности за обучения;
- Дейности по насърчаване на професионалната мобилност и привличане на необходима работна сила към регионите;
- Обучения за придобиване на базови дигитални умения за ползване на услуги във връзка с установени местни потребности.

СЦ 4. Насърчаване на социално-икономическата интеграция на граждани натрети държави и на маргинализирани общности, като например ромите

Подкрепа за:

- Включване в заетост, вкл. субсидирана заетост;
- Предоставяне на обучения, включително обучение чрез работа, стажуване или чиракуване;
- Обучения за придобиване на базови умения по различни професии;
- Подкрепа на самотните и многодетни родители и улесняване достъпа им до услуги;
- Предоставяне на услуги за семейства с деца, вкл. с увреждания, чрез интегрирани услуги като семейно консултиране, семейното планиране и отговорно родителство, услуги за ранно детско развитие, формиране на родителски умения; превенция на изоставянето на деца и др.;
- Предоставяне на подкрепа с цел подобряване достъпа до здравни услуги и здравна профилактика;
- Достъп до социални услуги и развитие на социални умения. Целеви групи: Лица, живеещи в маргинализирани общности и съ

СЦ 5. Поощряване на активното приобщаване с оглед на насърчаването на равните възможности и активното участие и подобрата пригодност за работа

Подкрепа за:

- Разработване на мерки за активно приобщаване с цел подобряване на пригодността за заетост на уязвимите групи, вкл. и техните семейства, както и предоставяне на комплексни услуги с цел достъп до заетост;
- Предоставяне на услуги за семейства с деца, вкл. с увреждания, чрез интегрирани услуги като семейно консултиране, ранно детско развитие и др.;
- Предоставяне на интегрирана подкрепа (посредничество за заетост, квалификация, преквалификация, дейности за достъп до социални услуги, образование и здравеопазване);
- Специализирани подкрепящи мерки на работните места за хората с увреждания.

СЦ 6. Подобряване на равния и навременен достъп до качествени, устойчиви и достъпни услуги; модернизиране на системите за социална закрила, включително насърчаване на достъпа до социална закрила; подобряване на достъпността, ефективността и устойчивостта на системите на здравеопазване и на услугите за полагане на дългосрочни грижи

Подкрепа за:

- Предоставяне на подкрепа в семейството и общността;

- Социални и интегрирани здравно-социални услуги в домашна среда и в общността за хора с увреждания, възрастни хора и хора в невъзможност за самообслужване;
- Подкрепа на родителите на деца с трайни увреждания, семействата и лицата, които полагат грижа в домашна среда за пълнолетни лица с трайни увреждания в невъзможност за самообслужване;
- Подкрепа и обучение на членове на семейството, които полагат неформална грижа в домашна среда за лица с трайни увреждания и за лица в надтрудоспособна възраст в невъзможност за самообслужване;
- Подкрепа за придобиване на трудови умения;

Оперативна програма „Наука и образование“ за периода 2021 – 2027 година

Описание на приоритетите:

ПРИОРИТЕТ 1 „Качествено и приобщаващо предучилищно и училищно образование“

Допустими мерки:

- Разширяване обхвата на предучилищното и начално образование, чрез подкрепа за механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст (чрез включване на медиатори, проследяване при пътуване и миграция на упражняването на правото на децата на задължително образование и др.);
- Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в предучилищното образование (чрез осигуряване на допълнителни психолози и др. специалисти, ранно оценяване на потребностите и превенция на обучителните затруднения и др.);
- Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в училищното образование (чрез повишаване на капацитета и уменията на педагогическите и непедагогическите специалисти и др.);
- Подкрепа за талантиливи деца и ученици с изяви дарби;
- Модернизиране на учебните програми и съдържание (чрез въвеждане на компетентностния модел, както и подготовка на индивидуални учебни планове и на индивидуалните учебни програми на ученици със специални образователни потребности и на ученици с изяви дарби);
- Дигитална трансформация на училищното образование, в т.ч. професионалното образование и обучение;
- Мобилност и проходимост в отделните етапи на образование;
- Подкрепа за иновативни учебни програми, иновативни класни стаи и иновативни училища;
- Превенция и предотвратяване на тормоза и намаляване агресията в училищата;
- Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери;
- Комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията;
- Достъп на уязвими групи до висше образование.

Операции от стратегическо значение:

1. Разширяване обхвата на предучилищното и начално образование, чрез подкрепа за механизма за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в

образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст;

2. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в предучилищното образование;

3. Обща и допълнителна подкрепа за личностно развитие в училищното образование;

4. Подкрепа за таланти деца и ученици с изяви дарби;

5. Модернизация на учебните програми и съдържание, чрез въвеждане на компетентностния модел, както и подготовка на индивидуални учебни планове и на индивидуалните учебни програми на ученици със специални образователни потребности и на ученици с изяви дарби;

6. Мобилност и проходимост в отделните етапи на образование;

7. Дигитална трансформация на училищното образование.

Предвижда се операциите от стратегическо значение да бъдат реализирани като дългосрочни операции със системен ефект под координацията на Министерство на образованието и науката. За тях ще бъде предвиден специфичен план за оценка и мониторинг, позволяващ оценка на въздействието в хода на изпълнение и ще бъде заложен гъвкав механизъм на актуализация, в зависимост от резултатите от оценките и мониторинга. Целеви групи: деца, ученици, младежи, възрастни извън задължителната училищна възраст, родители, учители, педагогически специалисти и друг персонал. Участниците в образователния процес, институциите в системата на предучилищното и училищното образование и общини, деца и ученици с пропуски в усвояването на учебния материал, деца и ученици в риск от отпадане от образователната система, родители на деца от уязвими групи, лица преждевременно напуснали училище и др.

Принос към териториалния подход: чрез операции: Създаване на условия за достъп до образование чрез преодоляване на демографски, социални и културни бариери и Комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация и против дискриминацията.

Бюджет: финансиране от ЕСФ+. 44.71% от бюджета (ЕС) на ОПНО.

За териториалния подход- 2.06% от бюджета (ЕС) на ОПНО.

ПРИОРИТЕТ 2 „Подобряване на връзка на образованието с пазара на труда“

Допустими мерки:

- Дейности в подкрепа на ПОО на национално ниво (чрез създаване на рейтингова система на професионалното образование и обучение; създаване на информационни портали на секторен и регионален принцип, включващи информация за ориентиране към определени професии, данни за развитие на пазара на труда по сектори и региони, профили на предприятия и пр.; изграждане/поддържане на платформи и бази-данни за осъществяване на връзка между бизнес и образование за реализиране на стажове и практики на национално, регионално, местно и секторно ниво и др.);
- Дейности в подкрепа на ПОО на регионално ниво (чрез разработване, тестване и реализиране на информационни и комуникационни стратегии и програми на териториално ниво; насърчителни мерки, в т.ч. стипендии и осигуряване на общежития за ориентиране на младите хора към приоритетни, важни за икономиката професии; ранно кариерно и професионално ориентиране към професии, характерни за тенденциите в развитието на регионалната икономика с

участието на бизнеса; създаване на контролен механизъм за партньорска „оценка на качеството“ на ПОО и системи за проследяване на реализацията и получаване на обратната връзка от страна на работодателите; подкрепа за практическото обучение на учениците от професионалните гимназии; засилване на практическото обучение и допълнителната професионална подготовка в образователните институции, чрез подкрепа за учебно тренировъчни фирми и доставка на специализирано оборудване и материали за ПОО и др.);

- Развитие на дуалната система на обучение (чрез допълнителна професионална подготовка, информационни кампании, създаване на мрежи, разработване на рамка и методология и провеждане на обучения, обучения на преподаватели и наставници, подготовка на учебно съдържание адекватно на нуждите на бизнеса учебно съдържание, доставка на специализирано оборудване, кариерно ориентиране и пробно стажуване; споделяне на опит);
- Ограмотяване на възрастни;
- Валидиране на знания, умения и компетентности;
- Преход към дуална форма на обучение във висшето образование;
- Кариерно ориентиране на студентите, и професионална подготовка;
- Обновяване и модернизация на учебни програми в приоритетни професионални направления, в партньорство с бизнеса, в съответствие с нуждите на пазара на труда и чрез въвеждане на компетентностен модел и развитие на Т-образни умения и развитие на творчески и универсални умения;
- Мобилност и синергия с Еразъм+ и Хоризонт Европа;
- Студентски кредити.

Операции от стратегическо значение:

Дейности в подкрепа на ПОО на национално ниво и Преход към дуална форма на обучение във висшето образование ще се реализират като дългосрочни операции от стратегическо значение, изпълнявани на централно ниво с включен план и специфични мерки за информация и публичност, мониторинг и оценка.

Целеви групи: ученици, педагогически специалисти, преподаватели във висшето образование; Висши училища и акредитирани за преподавателска дейност научни организации; студенти и докторанти; МОН, НАОА; Работодатели, в т.ч. национално представителните организации на работодателите и на работниците и служителите; общини.

Принос към териториалния подход: Планира се дейностите, насочени към: - Подкрепа на ПОО на регионално ниво; - Развитие на дуалната система на обучение; - Ограмотяване на възрастни; - Валидиране на знания, умения и компетентности, да бъдат реализирани на териториално ниво, чрез подходът на Интегрирани териториални инвестиции (ИТИ).

Бюджет: финансиране от ЕСФ+. 24.07% от бюджета (ЕС) на ОПНО.

За териториалния подход- 8.25% от бюджета (ЕС) на ОПНО.

ПРИОРИТЕТ 3 „Научна инфраструктура и приложни изследвания“

Допустими мерки:

Направление А: „Научна инфраструктура в стратегически определени научни центрове“

със следните действия:

- Модернизиране на научноизследователската инфраструктура и оборудване, в т.ч. ИКТ свързаност и съпътстващата инфраструктура в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;
- Подкрепа за пазарно ориентирани приложни научни изследвания (TRL 3-6), включително чрез привличане на млади учени и международно утвърдени висококвалифицирани учени, за стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;
- Интернационализация на научните изследвания в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;
- Разпространение и трансфер на научни резултати в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност;
- Подкрепа за високотехнологични стартиращи предприятия на подкрепените стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност.

Направление Б: „Приложни научни изследвания“

със следните видове действия:

- Подкрепа за пазарно ориентирани приложни научни изследвания (TRL 3-6), включително чрез привличане на млади учени и международно утвърдени висококвалифицирани учени.
- Интернационализация на научните изследвания;
- Разпространение и трансфер на научни резултати;
- Подкрепа за високотехнологични стартиращи предприятия.

Направление В: „Синергия с РП „Хоризонт Европа“

със следните видове действия:

- Модернизиране на научноизследователската инфраструктура и оборудване, в т.ч. съпътстващата инфраструктура в одобрени проекти по направление "SharingExcellence" на Хоризонт Европа;
- Подкрепа за пазарно ориентирани приложни научни изследвания (TRL 3-6), включително чрез привличане на млади учени и международно утвърдени висококвалифицирани учени за проекти по стълб II на Хоризонт Европа, получили печат за високи постижения;
- Интернационализация на научните изследвания за проекти по стълб II на Хоризонт Европа, получили печат за високи постижения;
- Разпространение и трансфер на научни резултати за проекти по стълб II на Хоризонт Европа, получили печат за високи постижения.

Операция от стратегическо значение: Модернизиране на научноизследователската инфраструктура и оборудване, в т.ч. ИТ свързаност и съпътстващата инфраструктура в стратегически определени научни центрове за върхови постижения и центрове за компетентност.

Предвижда се финансирането да се осъществи, чрез директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ на Центрове за върхови постижения и центрове за компетентност, които са включени в Националната пътна карта за научна инфраструктура и които са функционално оперативни, т. е. имат ясна и жизнена институционално-организационна структура.

Целеви групи: изследователи в научни организации, преподаватели в университети, докторанти, пост докторанти, млади учени, студенти, представители на бизнеса.

Бюджет: финансиране от ЕФРР. 28.26% от бюджета (ЕС) на ОПНО

Оперативна програма „Иновации и конкурентоспособност“ за периода 2021-2027 година

Програмна стратегия: Програмата за иновации и конкурентоспособност за периода 2021-2027 г. (ПИК) е пряко насочена към постигането на интелигентен и устойчив растеж на българската икономика, осъществяване на индустриална и иновационна трансформация. Програмата ще е и в отговор на Съобщението на ЕК за Европейската зелена сделка. То цели трансформиране на ЕС към проспериращо общество, с модерна и ресурсно ефективна, конкурентоспособна икономика при нулеви нетни емисии до 2050 г. и при гарантиране на икономически растеж с намаляващи количества отпадъци или продукти/услуги, произведени с по-малко вложени първични материали и ресурси. Описание на приоритетите: I.

ПРИОРИТЕТ 1: „Иновации и растеж“

СЦ 1. Засилване на капацитета за научни изследвания и иновации и на въвеждането на модерни технологии:

Индикативни групи дейности за подкрепа:

- 1) Развитие на иновационната екосистема, с акцент развитие на регионалните иновационни екосистеми:
 - Стимулиране на сътрудничеството между научноизследователските институции и индустрията за засилване на технологичния трансфер и комерсиализацията на резултатите от съвместната работа;
 - Подкрепа за предприятия и клъстерни обединения за участие в междурегионални партньорства, мрежи и платформи за сътрудничество;
 - Подкрепа за изграждане и развитие на научно-изследователска и иновационна инфраструктура в полза на предприятията на база отчетени нужди и потенциал за развитие;
 - Интернационализация на иновационния процес, вкл. чрез привличане на чуждестранни изследователи в процеса по разработване на иновации, с фокус върху предприятията в етап на растеж;
 - Подобряване на средата и условията за стимулиране на патентната продуктивност, включително подобряване на услугите, свързани със защитата на интелектуалната собственост.
- 2) Повишаване на иновационната и инвестиционна активност на предприятията:
 - Подкрепа за разработване и внедряване на иновации в предприятията, вкл. стимулиране осъществяването на вътрешни за предприятията НИРД;
 - Подкрепа за създаване на иновативни стартиращи предприятия, приоритетно с основна дейност във високотехнологичните или средно-високо технологичните сектори на преработващата промишленост и интензивните на знание услуги;
 - Подкрепа за заявяване и защита на индустриална собственост, в т.ч. патенти, полезни модели, търговски марки, дизайн;
 - Подкрепа за проектни предложения, кандидатствали по Рамкова програма „Хоризонт 2020“ и Хоризонт Европа и получили Печат за високи постижения с оглед синергия и допълняемост с другите инструменти на ниво ЕС в областта на НИРД и иновациите.
- 3) Насърчаване на НИРД и иновации с фокус към кръгова икономика и цифровата трансформация:
 - Подпомагане на предприятията за осъществяване на НИРД, разработването и въвеждането на иновативни продукти, процеси и бизнес модели, които въвеждат

безотпадни технологии, технологии въвеждащи използване на рециклируеми и устойчиви за дълготрайна употреба суровини и материали, технологии въвеждащи използване на суровини и материали, които заместват използването на пластмасата; разработването и въвеждането на зелени продукти и др.;

- Насърчаване на иновативни услуги, основани на устойчиво потребление и знания за материалните потоци и предимствата на кръговата икономика;
- Изграждане и развитие на дигитални иновационни хъбове (ДИХ), които да стимулират развитието на технологиите в областта на високопроизводителните изчислителни технологии, изкуствения интелект, киберсигурността и други иновативни цифрови технологии в полза на българските предприятия;
- Изграждане и развитие на демонстрационна еко-система в областта на Индустрия 4.0 чрез създаване на тестови центрове (лаборатории) за апробиране на технологии от Индустрия 4.0, целта на които е да покажат предимствата при използването на тези технологии и да насърчат предприятията да въвеждат такива.

Основни целеви групи: Предприятия (основно МСП), клъстери, научноизследователски организации и институции, публични ведомства и организации, които са свързани с предоставянето на услуги за подкрепа на НИРД, иновациите и защита правата по интелектуална собственост, юридически лица с нестопанска цел, обединения, занимаващи се с управление на иновационна инфраструктура.

СЦ 2. Усвояване на ползите от цифровизация на гражданите, дружествата и правителствата:

Индикативни групи дейности за подкрепа:

- Насърчаване на цифровата трансформация на предприятията в контекста на Индустрия 4.0;
- Насърчаване развитието и използването на изкуствен интелект (ИИ) в предприятията;
- Подкрепа за подобряване достъпа на МСП до технологии, базирани на ИИ, изчислителен капацитет и облачни платформи;
- Инвестиции, насочени към въвеждане на цифрови решения и програми, както и системи за електронно разплащане сред МСП;
- Подобряване на бизнес средата в областта на цифровата трансформация, вкл. подкрепа за въвеждане на стандарти в областта на Индустрия 4.0 (RAMI 4); Основни целеви групи: МСП, по отношение подобряване на бизнес средата може да се подкрепят институции и ведомства, действащи в полза на предприятията.

СЦ 3. Засилване на растежа и конкурентоспособността на МСП, включително чрез производствени инвестиции:

Индикативни групи дейности за подкрепа:

- Подкрепа за предприятията за внедряване на технологични продукти и услуги с висока добавена стойност с принос към икономическия растеж;
- Интернационализация на предприятията, вкл. подпомагане интеграцията на българските МСП във водещи технологични европейски партньорства;
- Насърчаване на предприемаческата активност и развитие на стабилна екосистема;
- Подкрепа за бързорастящи предприятия и насърчаване на мрежите за сътрудничество между тях;

- Подкрепа за предоставяне на услуги, насочени към развитие на предприемаческата екосистема и подобряване на елементи на бизнес средата, които представляват бариери за разрастването на МСП: услуги, свързани със създаване и развитие на различни форми на сътрудничество, обмен на информация и консултации в подкрепа на МСП; подкрепа за създаване и развитие на национални мрежи за провеждане на политиката за МСП, които в частност могат да подпомогнат и участието в европейските EEN, SMEEnvoynetwork, DIN, EUStart-upNationsStandard и др. международни мрежи; подкрепа за дейности по координиране и насочване на дейността на предприятията от туристическия сектор и създаване на подходяща среда за тяхното развитие;
- Дейности, свързани с привличане на чуждестранни инвестиции и насърчаване на интернационализацията, вкл. чрез развитие на услуги, предоставяни от експортни и дигитални хъбове.

Основни целеви групи: МСП, организации, институции, агенции в подкрепа на бизнеса и подобряване на бизнес средата.

Приоритет 2 “Кръгова икономика”:

Действия за подкрепа в рамките на 2 специфични цели (СЦ), както следва:

СЦ 1.: Насърчаване на мерките за енергийна ефективност и намаляване на емисиите парникови газове

Индикативни групи дейности за подкрепа:

- Дейности, насочени към изпълнение на мерки за енергийна ефективност в предприятията въз основа на препоръки от енергиен одит (обследване за енергийна ефективност);
- Въвеждане и сертифициране на системи за енергиен мениджмънт;
- Въвеждане на системи за мониторинг и контрол на енергопотреблението;
- Стимулиране на предприятията да използват електрическа, топлинна и охлаждаща енергия, произведена от възобновяеми източници за собствено потребление;
- Подкрепа за осигуряване на интегриран подход за фокусирано и координирано прилагане на мерки за енергийна ефективност във всички икономически сектори.

Основни целеви групи: МСП и големи предприятия с потенциал за реализиране на мерки за енергийна ефективност, АУЕР.

СЦ 2.: Насърчаване на прехода към кръгова икономика:

Индикативни групи дейности за подкрепа:

- Подкрепа за предприятията за инвестиции в използването на алтернативни суровини, използването на рециклирани материали като суровини и повторната употреба на материали;
- Подкрепа за подобряване управлението на отпадъците в предприятията, в т.ч. въвеждане на безотпадни технологии;
- Дейности, насочени към производството на „зелени продукти“, в т.ч. екодизайн;
- Насърчаване на пренасочването на производствата от продукти за еднократна към продукти за многократна употреба и модернизиране на продуктите за удължаване на живота им;
- Насърчаване преминаването към по-устойчиви производствени процеси с минимална употреба на химикали и вредни субстанции;

- Подкрепа за създаване на партньорства между предприятия за постигане на промишлена симбиоза – споделяне на ресурси, услуги, вторични продукти, създаване на връзка между производства, при която отпадъците от едното представляват суровина за другото;
- Създаване на браншови платформи (например по материални потоци: пластмаси, дърво, стъкло и т.н.) за обмяна на добри практики.

Основни целеви групи: предприятия (основно МСП от преработващата промишленост).

ПРИОРИТЕТ 3: „Подкрепа за интегрирано териториално развитие“:

Дейности изпълнявани чрез подхода интегрирани териториални инвестиции (ИТИ) и водено от общностите местно развитие (ВОМР), насочени към:

- създаване на условия за ускорено изграждане на нови или развитие на съществуващи индустриални зони като важен елемент от регионалната екосистема в областта на трансфера на технологии и подкрепата за развитие на предприятия в областите на интелигентната специализация;
- изпълнение на подхода ВОМР.

Основни целеви групи: юридически лица, отговарящи на определението за индустриална зона, юридически лица със стопанска цел.

Оперативна програма „Околна среда“

Описание на приоритетите:

ПРИОРИТЕТ 1 : „Води“

Допустими мерки:

- Изграждане и реконструкция на ВиК инфраструктура въз основа на РПИП в съответствие с нормативната база, приоритетно в агломерации с над 10 000 екв.ж., а при наличен финансов ресурс и в агломерации с между 2 000 и 10 000 екв. ж.;
- Разработване на стратегически документи в сектор „Води“ и за отрасъл „ВиК“, вкл. ПУРБ;
- Мерки за оптимизиране или надграждане на мрежите за мониторинг на водите и на системата за мониторинг и оценка на качеството на водите;
- Засилване капацитета за планиране, управление и изпълнение на задълженията в сектор „Води“ и отрасъл ВиК;
- Мерки от ПУРБ за подобряване на състоянието на водите; опазване качеството на водите, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, вкл. установяване на зони за опазването им в района на съоръженията за водовземане, др.

Допустими бенефициенти: ВиК дружества, Столична община, Български ВиК Холдинг ЕАД, Министерство на регионалното развитие и благоустройството, структури на/в Министерство на околната среда и водите, структури на/в Министерство на здравеопазването.

Принос към териториалния подход: Мерки ще могат да бъдат изпълнявани на териториално ниво чрез подхода за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ) на ниво район за планиране. Допустима ще е подкрепа за изграждане на индустриални зони/паркове в случаите, в които необходимата ВиК инфраструктура е идентифицирана в разработено РПИП за обособената територия.

ПРИОРИТЕТ 2: „Отпадъци“:

Допустими мерки: насочени към битови отпадъци, масово разпространени отпадъци, биоотпадъци, в т.ч. хранителни отпадъци, строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване:

- Мерки за развитието на инфраструктурата, свързана с управлението на битовите отпадъци за постигане на целите за 2030 г. за рециклиране на отпадъците и намаляване на количествата на депонираните отпадъци;
- Мерки за предотвратяване генерирането на отпадъци;
- Мерки за подготовка за повторна употреба и поправка;
- Мерки за рециклиране на отпадъците;
- Изграждане, разширяване и/или надграждане на системата за разделно събиране на отпадъци;
- Подобряване на базата от знания относно кръговата икономика, мониторинга на отпадъците и потоците от материали;
- Повишаване на осведомеността относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, както и информационни и разяснителни кампании за заинтересованите страни и населението.

Допустими бенефициенти: общини, юридически лица със стопанска цел, юридически лица с нестопанска цел, ПУДООС, ИАОС (за мерки за подобряване на базата от знания, мониторинга и повишаване на осведомеността и разяснителни кампании), НСОРБ (за мерки за подобряване базата от знания и повишаване осведомеността и разяснителни кампании за заинтересованите страни).

Принос към териториалния подход: По предварителна оценка като приложима е идентифицирана възможна мярка за осигуряване на разделно събиране и рециклиране на битови, масово разпространени и строителни отпадъци в индустриални зони (при доказана необходимост, без производствени и опасни отпадъци).

ПРИОРИТЕТ 3 „Биологично разнообразие“

Допустими мерки:

- Мерки, свързани с развитие на мрежата Натура 2000 – обезпечаване на органите за управление на мрежата Натура 2000 на национално и регионално ниво (включително техническо обезпечаване и изграждане на капацитет (обучения), подготовка на териториални планове за управление на защитени зони, обмяна на опит и добри практики, вкл. по отношение на управлението и мониторинга);
- Мерки, насочени към подобряване на природозащитното състояние на природни местообитания и видове (вкл. птици), предмет на опазване в мрежата Натура 2000 (вкл. подобряване знанията за тях) – мерки от Националната приоритетна рамка за действие за Натура 2000, мерки от планове за управление на защитени зони, мерки от планове за действие за защитени видове;
- Мерки за опазване/ възстановяване на екосистемите и присъщото им биологичното разнообразие с фокус върху подобряване на екосистемите и екосистемните услуги и осигуряване свързаността на мрежата Натура 2000 – изпълнение на мерки от Стратегия за биологичното разнообразие в Република България и Национален план за опазване и устойчиво ползване на биологичното разнообразие и генетичните ресурси 2020 – 2024 г.“, мерки от планове за

управление на защитени територии, мерки от НПРД за изграждане на синя и зелена инфраструктура извън Натура 2000;

Мерки за изграждане на капацитет на звената, вкл. обучения, отговорни за управлението и за прилагането на политиките по биологично разнообразие и по управление на Натура 2000.

Допустими бенефициенти: Структури за управление на Натура 2000, структури на/в МОСВ, структури на/в МЗХГ, Агенция „Пътна инфраструктура“ (за мерки, свързани с фрагментация на местообитания по съществуваща републиканска пътна мрежа), юридически лица с нестопанска цел, общини, научни институти; висши училища.

Принос към териториалния подход: По предварителна оценка като приложими са идентифицирани консервационни мерки, фокусирани върху видове и местообитания в неблагоприятно-незадоволително и неблагоприятно-лошо природозащитно състояние.

ПРИОРИТЕТ 4 „Риск и изменение на климата“

Допустими мерки:

- Мерки за превенция и управление на риска от наводнения и засушаване (в т.ч. екологосъобразна инфраструктура (ако е приложимо) в комбинация със сива инфраструктура);
- Анализи на риска и прилагане на мерки за превенция и защита при процеси, свързани с движение на земни маси – свлачища, срутища, ерозии, абразии и пр. (в т.ч. екологосъобразна инфраструктура (ако е приложимо) в комбинация със сива инфраструктура), вкл. такива по републиканска пътна мрежа, 4 идентифицирани като заплаха по отношение безопасността на движение на населението по пътищата;
- Проучвания и анализи, насочени към обследване на последиците от изменето на климата и отражението им върху водните ресурси на територията на страната;
- Мерки за превенция и управление на риска от горски пожари;
- Мерки за управление на риска от природни бедствия и за превенция на риска за живота и здравето на населението (в т.ч. повишаване на готовността на населението и силите за реагиране в случай на наводнения, пожари и земетресения) - фокус към изграждането на капацитет за действия на отговорните органи и на населението при природни бедствия в съответствие със стратегическите цели по отношение създаването на устойчивост към изменето на климата и повишаването на степента на информираност на населението за посочените бедствия.
- Изграждане на нови и оптимизиране и/или разширяване на съществуващи системи за предупреждение, наблюдение, докладване; прогнозиране и сигнализиране; разработване на цифрови модели и анализи и прогнози във връзка с климатичните изменения;
- Изпълнение на проучвания и оценки във връзка с изготвяне на ПУРН за периода 2028-2033 г.;
- Повишаване капацитета на отговорните звена по отношение на политиките, свързани с превенция и управление на риска и политиките по изменение на климата; повишаване информираността; обучителни и

информационнообразователни мерки за формиране, прилагане и изпълнение на целите на тези политики.

Допустими бенефициенти: общини, областни администрации, Агенция „Пътна инфраструктура“, МРРБ, структури на/в МОСВ, НИМХ (за прогнози, анализи, модели във връзка с климатичните изменения; и обучителни дейности), ГДПБЗН-МВР. Принос към териториалния подход: По предварителна оценка, като приложими са идентифицирани мерки за превенция и управление на риска от наводнения (в т.ч. екологосъобразна инфраструктура (ако е приложимо) в комбинация със сива инфраструктура), както и по отношение на свлачища в урбанизирани територии.

ПРИОРИТЕТ 5 „Въздух“

Допустими мерки:

- Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление – поетапна подмяна на отоплителни уреди на твърдо гориво, въвеждане на зони с ниски емисии, разширяване мрежата за централно топлоснабдяване;
- Мерки за намаляване на замърсяването на въздуха от транспорта – насърчаване на електромобилността чрез изграждане на инфраструктура за екологосъобразни превозни средства, насърчаване поетапната подмяна на остарелия автомобилен парк с електрически автомобили, въвеждане на зони с ниски емисии;
- Мерки за подобряване мониторинга на КАВ, вкл. за надграждане на Националната системата за мониторинг на качеството на атмосферния въздух в реално време и на информационната система за докладване на данни за качеството на атмосферния въздух;
- Зелени мерки в градска среда, вкл. изграждане на „зелени пояси/зони“;
- Разработване/актуализация на стратегически/ програмни/ планови/ аналитични документи във връзка с качеството на атмосферния въздух, прогнозиране, моделиране;
- Обучителни и информационно-образователни мерки.

Фокусът на интервенциите ще бъде към общините с нарушено качество на въздуха. Мерките за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление ще имат синергичен ефект с мерките за енергийната ефективност на сградния фонд по ОПРР. Мерките за намаляване на замърсяването на въздуха от транспорта осигуряват допълняемост с предвидените мерки по ОПРР при съблюдаване на демаркация с интервенциите за устойчива градска мобилност. Чрез изпълнението на „Зелени мерки в градска среда, вкл. изграждане на „зелени пояси/зони““ ще се осигури допълняемост към мерките за зелена инфраструктура в градовете, заложили по ОПРР, като фокусът по ОПОС е върху качество на въздуха чрез инвестиции в растителни видове, с най-висока степен на ефективност по отношение улавянето на ФПЧ и пречистването на въздуха по естествен път.

Допустими бенефициенти: общини, Изпълнителна агенция „Околна среда“, Национален доверителен екофонд, юридически лица със стопанска цел, Агенция „Пътна инфраструктура“, Национален институт по метеорология и хидрология (за обучителни и образователни мерки, мерки, свързани с разработване на прогнози, модели, аналитични документи, свързани с КАВ). Принос към териториалния подход: По предварителна оценка като приложими са идентифицирани зелени мерки в градска среда, вкл. изграждане на „зелени пояси/зони“ на територията на общини с нарушено КАВ, в допълняемост и демаркация с мерки, финансирани по ОПРР. Допустима ще е подкрепа за мерки, адресиращи източници на замърсяване на въздуха, и за общини, в които нормите на замърсителите се измерват чрез други методи извън рамките на Националната система за мониторинг на въздуха, за постигане на нормите за КАВ.

Оперативна програма „Електронно управление и техническа помощ“ за програмен период 2021-2027 година

Програмна стратегия:

- Цялостна цифрова трансформация на публичния сектор и надграждане на постигнатото в областта на електронното управление;
- Доизграждане на националната широколентова инфраструктура и ускоряване разгръщането на широколентовия достъп до интернет, предвид ключовото им значение за постигането на цифров растеж.

Описание на приоритетите:

ПРИОРИТЕТ 1. Цифрова трансформация на публичния сектор в полза на обществото:

Действия за подкрепа:

- Превръщане на данните в ключов капитал на обществото чрез изграждане на: нови модели на взаимодействие и споделяне на данни между гражданите, бизнеса и администрацията в дигитална среда; развитие на технологични средства за сигурно съхранение и обработка на персонални и публични данни и предоставянето им за ползване от гражданите, бизнеса и администрацията; създаване на съвременни инструменти за обработка на големи масиви от данни и оптимизация на процеси; изграждане на централизирана инфраструктура и технологични инструменти за деперсонализиране на чувствителни данни и създаване на условия за преизползването им от гражданите и бизнеса; развитие на модели за предоставяне на проактивни услуги и реализация на ключови услуги от типа „епизоди от живота/бизнеса“; развитие на системите на е-управление по ключови области на политики (е-здравеопазване; е-осигуряване; е-финанси и др.); развитие на трансграничните услуги за улесняване на трансграничното използване на данни в съответствие с изискванията на европейското законодателство и инициативите на европейско ниво;
- Реализиране на мерки за мрежова и информационна сигурност като част от националната система за киберсигурност чрез: укрепване на капацитета на националния и секторните екипи за реагиране при инциденти с компютърната сигурност; изграждане на национална електронна платформа за симулации на събития и инциденти в киберпространството; надграждане на възможностите на НКСЦ (национален киберситуационен център) със системи за управление и оркестриране на събития и инциденти в мрежовата и информационната сигурност; организиране и провеждане на специализирани обучения, семинари и конференции за органите и лицата, изпълняващи функции, свързани с мрежовата и информационна сигурност; организиране и провеждане на информационни кампании, събития и инициативи, насочени към подобряване на киберхигиената в цифровата икономика и цифровото общество;
- Провеждане на широкомащабни информационни и образователни кампании за насърчаване на културата за споделяне на данни и повишаване ползването на електронните публични услуги чрез: повишаване на осведомеността за възможностите и ползите (benefits) от използване и иновативно преизползване на публичните данни за създаване на стойност за икономиката и обществото; развиване на необходимите дигитални умения за използването на електронните публични услуги; популяризиране на внедрените цифрови решения и стимулиране на ползването на електронните публични услуги;

- Развитие на Държавния Хибриден Частен Облак (ДХЧО) и предоставяне на услуги от типа Платформа като услуга (PaaS) и Софтуер като услуга (SaaS) чрез: разширяване на капацитета на ДХЧО, в т.ч осигуряване на софтуер за виртуализация и за контейнеризация, необходими за предоставяне на услуги от типа Инфраструктура като услуга (IaaS) ; реализиране на мерки за сигурна защита на данните и системите, осигуряване на сигурни комуникационни канали и контрол на трафика за постигане на високо ниво на мрежова и информационна сигурност; Развитие на услуги от типа Платформа като услуга (PaaS) и Софтуер като услуга (SaaS); специализирани обучения за администраторите и процесите чрез интеграция с други публични облаци за използване на налични високотехнологични продукти и услуги. Целеви групи: Структури на държавната администрация на всички нива и нейните служители; граждани; бизнес. Принос към териториалния подход: Финансиране на дейности, свързани с осигуряване на мрежова и информационна сигурност на общините, разработване и внедряване на инструменти и онлайн платформи за подобряване на гражданското участие на местно ниво.

ПРИОРИТЕТ 2: Дигитална свързаност:

Действия за подкрепа:

- Доизграждане на единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) чрез изграждане на нова пасивна инфраструктура (оптични трасета) до районите в които няма изградена такава, както и разполагане на активно оборудване за свързаност в общинските центрове.

Целеви групи: 91 общински центъра, които не са свързани към ЕЕСМ; публичните институции, гражданите и бизнеса от общинските центрове.

ПРИОРИТЕТ 3: Хоризонтална техническа помощ:

Подкрепа за дейности в четири основни направления:

- Човешки ресурс: (Поддържане на високи нива на компетентност, мотивация и ангажираност на служителите, които да гарантират ефективно изпълнение на задълженията, свързани с прилагането на политиката на сближаване; Осигуряване на висококвалифицирани служители, участващи в прилагането на политиката на сближаване; Повишаване на методическата подкрепа с оглед подобряване на общата ефективност при управлението на фондовете на ЕС);
- Системи и инструменти: (Развитие на ИСУН 2020, с цел намаляване на административната тежест и goldplating, в т.ч. осигуряване на по-добра координация и обмен на информация за по-качествено и интегрирано предоставяне на услуги; както и с цел допълнителното ѝ използване като инструмент за получаване на структурирани данни за анализ и оценки на различни нива (национално, регионално, програмно); осигуряване на ИТ системи, необходими за изпълнение на функции по програмиране, управление, наблюдение, отчетност, контрол, одит координация и оценка на ЕСИФ);
- Публичност и комуникация: (Осигуряване на публичност на финансираните от ЕС инвестиции и на равен достъп до информация и възможности за финансиране чрез понататъшно развитие на национален уеб-портал за фондове на ЕС, организиране на информационни и рекламни кампании и сътрудничество с медиите, в т.ч. подкрепа за функционирането на мрежата от областни

информационни центрове; Подпомагане въвеждането на интегриран подход за териториално развитие; Подкрепа за насърчаване на по-широкото използване на финансови инструменти чрез популяризиране на възможностите за финансиране, потенциалните ползи за крайните получатели и общите ефекти от използването на инструментите);

- Стратегическо планиране и изпълнение, и методически дейности: (Осигуряване на засилен капацитет на властите за предоставяне на политики и стратегии, които биха могли да бъдат основа за изпълнението на програмите, финансирани от ЕС; Подкрепа за последващо наблюдение на изпълнението на разработените стратегически документи и оценка на въздействието; Мерки за изграждане на култура за оценка, обмен на знания и работа в мрежа по отношение засилване ролята на хоризонталните оценки на национално ниво за използване на потенциала им като мощен инструмент за подобряване на ефективността и ефикасността на програмите и за тяхното въздействие; Подкрепа за хоризонтална координация, за да се акцентират тематичните взаимодействия между сектори, програми и интервенции с цел осигуряване координирано и допълващо планиране, прилагане и оценка на междусекторни и междупрограмни инициативи и инструменти, което да насърчи по-високата добавена стойност на инвестициите; Изпълнение на допълнителни мерки за премахване на административната тежест за кандидатите и бенефициентите; Идентифициране и прилагане на цялостни мерки, насочени към намаляване броя и сериозността на нередностите, свързани с обществените поръчки и съответните финансови корекции; Мерки за подобряване на ефективността и ефикасността на звеното за държавна помощ и подобряване на сътрудничеството му с управляващите органи).

Целеви групи: служители на ЦКЗ, СО, ОО, НСИ, АОП, ДАЕУ, ДПРС, НСУИ на НПРД, АФКОС, ИА СОСЕЗФ, държавен фонд „Земеделие“; членове и наблюдатели на комитета за наблюдение на Споразумението за партньорство; областни информационни центрове; потребители на ИСУН, вкл. бенефициенти по програмите, финансирани от ЕСИФ; обществеността.

Оперативна програма „Транспортна свързаност“ за периода 2021-2027 година

Програмна стратегия: Оперативна програма „Транспортна свързаност“ (ОПТС) 2021-2027 г. ще концентрира инвестициите си основно върху завършването на приоритетните железопътни и пътни направления и за насърчаване на мултиmodalния транспорт посредством подобряване на връзките между отделните видове транспорт.

Описание на приоритетите: Предвижда се програмата да има пет приоритета, както следва: **ПРИОРИТЕТ 1: Развитие на железопътната инфраструктура по „основната“ и „широкообхватната“ Трансевропейска транспортна мрежа**
Допустими мерки:

- Изграждане, модернизация, рехабилитация, електрификация и внедряване на сигнализация и телекомуникации на железопътни участъци;
- Мерки за техническа помощ за подготовката/завършване на подготовката на инвестиционни проекти за развитие на железопътната инфраструктура по Трансевропейската транспортна мрежа.

Планирано е изпълнение на 5 стратегически проекта в сферата на железопътната инфраструктура:

1. Модернизация на железопътната линия София – Пловдив: жп участък Елин Пелин-Костенец, фаза 2;
 2. Модернизация на железопътната линия Перник-Радомир (фаза 2);
 3. Изграждане на жп връзка между България и Северна Македония;
 4. Доизграждане на съоръженията по жп линия Карнобат-Синдел; 5. Модернизация на железопътната линия София-Перник.
- Допустим бенефициент: ДП Национална компания „Железопътна инфраструктура“.
- Бюджет: Финансиране от КФ (евродял) в размер на 590 190 000 евро.

ПРИОРИТЕТ 2 „Развитие на пътната инфраструктура по „основната“ Трансевропейска транспортна мрежа“

Допустими мерки:

Изграждане и модернизация на участъци от пътната инфраструктура по „основната“ Трансевропейска транспортна мрежа;

Техническа помощ за подготовката/завършване на подготовката за инвестиционни проекти за развитие на пътната инфраструктура по Трансевропейската транспортна мрежа. Планираните операции от стратегическо значение по приоритета са:

1. Автомагистрала „Струма“, лот 3.2, фаза 2;
2. Обход на град Габрово, включително тунел под връх Шипка‘
3. Изграждане на АМ „Русе – Велико Търново“.

Допустим бенефициент: Агенция „Пътна инфраструктура“.

Бюджет: Финансиране от ЕФРР (евродял) от 590 190 000 евро.

ПРИОРИТЕТ 3: „Подобряване на интермодалността и развитие на устойчива градска мобилност“

Допустими мерки:

- Разширяване на метрото в София, включително закупуване на подвижен състав;
- Създаване на нови интермодални връзки за пътници в обществената транспортна система на София;
- Изграждане и реконструкция на гарови комплекси по протежение на главните железопътни линии;
- Изграждане и модернизация на железопътни връзки с летища, електрификация и внедряване на сигнализация и телекомуникации, развитие на жп възли;
- Мерки за техническа помощ за подготовката/завършване на подготовката на инвестиционни проекти за развитие на гарови комплекси, жп възли и мултимодални връзки.

Планираните операции от стратегическо значение по приоритета са:

1. Изграждане на Етап 3 на Линия 3 – Лот 1 (североизточен участък) от Софийското метро;
2. Изграждане на Етап 3 на Линия 3 – Лот 2 (югоизточен участък) от Софийското метро;
3. Изграждане на железопътна връзка към летище Бургас;

4.Изграждане на железопътна връзка към летище Пловдив;

5.Модернизация на ключови жп гари по жп линията София-Перник-Радомир;

6.Модернизация на ключови жп гари и изграждане на нови по жп линията София - сръбска граница;

7.Развитие на жп възел Горна Оряховица, жп възел Русе и жп възел Варна.

Допустими бенефициенти: „Метрополитен“ ЕАД и ДП Национална компания „Железопътна инфраструктура“. Бюджет: Финансиране от ЕФРР в размер на 327 140 000 евро.

ПРИОРИТЕТ 4: „Иновации в транспорта, модернизиращи системи за управление на трафика, подобряване на сигурността и безопасността на транспорта“

Допустими мерки:

- Развитие на информационни системи в транспорта, надграждащи съществуващите системи и системите в процес на изграждане;
- Доставка на мултифункционални плавателни съдове;
- Модернизация и изграждане на съоръжения за повишаване на безопасността на транспорта и опазване на околната среда, включително пристанищни съоръжения за безопасен, ефективен и сигурен вътрешно- воден и морски транспорт;
- Мерки за техническа помощ за подготовката/завършване на подготовката на проектите.

Допустими бенефициенти: - ДП Национална компания „Железопътна инфраструктура“; - ИА „Проучване и поддържане на река Дунав“; - ДП „Пристанищна инфраструктура“; - Агенция „Пътна инфраструктура“; - ИА „Морска администрация“.

Бюджет: Финансиране от ЕФРР (евродял) от 115 230 000 евро.

Оперативна програма „Храна“

Бъдещата програма, която сходно на настоящата ще покрива цялата територия на страната, ще се фокусира върху оказването на подкрепа в 4 основни Направления, всяко от които допълнено със съпътстващи мерки:

ВИД ПОМОЩ 1: „Подпомагане с пакети хранителни продукти и хигиенни материали“;

Средногодишно с около 350 000 пакета с основни хранителни продукти (храни влагани в приготвянето на храна за цялото семейство) и толкова с хигиенни материали (продукти за лична хигиена, почистващи, перилни и миешки препарати). Планира се помощта да се предоставя най-малко веднъж годишно. Съпътстващи мерки: за осигуряване възможност за активно участие в обществения живот и преодоляване на социалната изолация като: провеждане на занимания за базова компютърна грамотност и използване на социални мрежи сред възрастните хора, готварство, привличане на доброволци за каузи от типа „бедни помагат на бедни“, организиране на културни и спортни занимания, консултиране и насочване към реализирани социални услуги и услуги за обучение и заетост, финансирани от ЕСФ+ национални програми и др. Целеви групи: основна и допълнителна: лица, семейства и домакинства, обект на социално подпомагане; лица, които имат отказ от социално подпомагане и доходът им не надвишава линията на бедност; пенсионери с доход от пенсия под линията на бедност; лица, изпаднали в затруднено положение в резултат на природни бедствия,

пандемии и др. форсмажорни обстоятелства за овладяване на възникнали извънредни ситуации в страната. 2 Механизъм за изпълнение: Чрез две взаимнообвързани процедури- за закупуване и за раздаване на закупените храни и/или хигиенните материали. Хранителните продукти и хигиенните материали ще се закупуват от Агенцията за социално подпомагане (АСП). Избран изпълнител/изпълнители ще предоставя хранителните продукти и хигиенните материали до крайните получатели на помощта. Той директно или в партньорство с други организации, ще предлага съпътстващи мерки на крайните потребители.

ВИД ПОМОЩ 2: „Топъл обяд“;

Целогодишно подпомагане с топъл обяд, включващ супа, основно ястие и хляб. Съпътстващи мерки: индивидуално консултиране и съдействие за възможностите за ползване на: социални услуги; административни общински услуги; осигуряване на временен подслон на бездомни лица; подпомагане на достъпа до здравни и образователни услуги; управление на семейния бюджет; здравословно и балансирано хранене, или други форми на подкрепа, реализирани в отговор на установени конкретни нужди и проблеми на представителите на целевите групи. Целеви групи: лица, обект на социално подпомагане; хора със затруднения в самообслужването; лица с ниски доходи, бездомни лица и др. лица, изпаднали в затруднено положение в резултат на природни бедствия, пандемии и др. форсмажорни обстоятелства с оглед овладяване на възникнали извънредни ситуации в страната. Механизъм за изпълнение: Чрез общините и районите на общините въз основа на дългосрочни договори за осигуряване на топъл обяд, които директно или в партньорство с други организации, ще предлагат и съпътстващи мерки на крайните потребители. Бюджет: 235 065 600 лв. Ще се използват опростени разходи на база разход за единица продукт - обяд. За първите две години разхода за единица продукт - обяд е калкулиран в размер на 2.80 лв., за следващите 2 години - 3.00 лв., а за последните три - до края на програмния период – 3.20 лв. Административните разходи (превоз и съхранение) и разходите за съпътстващи мерки ще са с единна ставка на всеки от тях в размер на 5% от разходите за закупуване на храни и/или основно материално подпомагане.

ВИД ПОМОЩ 3: „Пакети за новородени деца;

Пакети с базови необходими продукти за новородени деца от бедни и рискови семейства. Индикативно пакетите ще включват: бебешки пелени, кърпи, бебешки козметични продукти и др. продукти, съобразени с основните нужди и възрастта на детето. Ще се предоставя най- малко два пъти до навършване на шест месеца на детето. Съпътстващи мерки: насочване на родителите към мерки за подкрепа, финансирани по ОП РЧР; мерки за превенция на изоставянето, семейно консултиране, индивидуална социална работа, насочване към съществуващи социални услуги за подкрепа на децата и семействата и др. 3 Целеви групи: новородени от бедни семейства, които са обект на социално подпомагане. Семейства, при които е установен риск от изоставяне на децата, както и майки, жертви на насилие. Механизъм за изпълнение: Продуктите ще бъдат закупувани от АСП. Предоставянето на пакетите ще бъде извършвано от избран бенефициент, който самостоятелно или в партньорство ще реализира и съпътстващи мерки. Предоставянето на пакетите за новородени, при обоснована необходимост и с оглед гарантиране на национално покритие на помощта, може да се извършва и от структурите на АСП по места, в партньорство с общините.

ВИД ПОМОЩ 4: „Детска кухня“.

Храна за обяд за деца от 10 месеца до тригодишна възраст. Съпътстващи мерки: съгласно нуждите на целевите групи. Целеви групи: деца от домакинства с ниски

доходи; деца с увреждания; деца лишени от родителски грижи; деца живеещи в лоши жилищни условия; деца в риск от изоставяне и др. Механизъм за изпълнение: Чрез общините и районите на общините, които директно или в партньорство с други организации, ще предлагат и съпътстващи мерки на крайните потребители. Ще се използват опростени правила за възстановяване на база разход за единица продукт - обяд в детска кухня. За определяне на единната ставка ще бъде извършено проучване за размера на таксите, които родителите/настойниците, заплащат за ползване на услугата, в това число и предвидените от общините облекчения за определени категории потребители.

ПИРО е стратегически документ относно политиката за постигане на устойчиво интегрирано развитие на общината, докато програмата за неговата реализация има оперативен характер и конкретизира начина, практическите мерки, инвестиционните дейности и проектните идеи за постигане целите на развитието. Програмата за реализация на ПИРО има за задача на основата на целите и приоритетите за развитие на общината, залегнали в плана, да осигури вътрешната и външната съгласуваност на факторите на развитието и ресурсите за реализация на плана, като оптимизира възможностите за финансиране, институционална подкрепа и техническа помощ за изпълнение на плана. Основните структурни елементи на програмата са мерките и проектните идеи по съответните цели и приоритети на плана. В тях са включени дейности, обединени по териториален, технологичен и времеви признак, с общо финансово управление и предвиден синергичен ефект. Всяка предвидена интервенция обхваща една или комплекс от дейности, подлежащи на финансиране със собствени или заемни средства, публично-частни партньорства, средства от различни оперативни програми или от други източници. Идентифицирани мерки, за чието изпълнение не винаги е необходим финансов ресурс..

Програмата за реализация, както всички останали части на ПИРО, е разработена на базата на **прилагането на интегриран подход**.

За постигане на интегриран подход на развитие на общинската територия е идентифицирана най-подходящата **комбинация от ресурси и мерки** (проекти, инвестиции, политики), които са използвани целенасочено за осъществяване на конкретна цел или приоритет. Това се осъществява чрез програмата за реализация, в която се определя пакетът от мерки и проектни идеи за реализация на целите и приоритетите за развитие на общината през периода 2021-2027 г., съответните финансови ресурси, административните структури за управление, наблюдение и оценка на проектите, индикаторите за цялостното изпълнение на програмата, а оттук - и на ПИРО.

Програмата за реализация на ПИРО има многогодишен характер (7-годишен период на действие) и може да бъде актуализирана периодично в зависимост от условията и прогнозите за реализацията на плана с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на плана и постигане целите и приоритетите за развитие.

Описанието дава обосновка за идентифицираните мерки и за приноса им за решаването на основните проблеми и оползотворяване на местния потенциал, идентифицирани в аналитичната част на документа.

Описанието на интегрирания подход в максимална степен отразява логиката на интервенциите - политически, институционални, организационни, информационно - комуникационни, финансови и контролни, за постигане на конкретни резултати и въздействие от изпълнението на ПИРО.

Наличните ресурси и планираните интервенции са добре комбинирани и целенасочено използвани и имат конкретен фокус, така че водят до постигане на определената цел.

Освен текстовата обосновка на мерките, те се представят в табличен вид - **Приложение №1** : изброяват се конкретните мерки за реализацията на приоритетите на плана, отделните дейности към всяка мярка), административните структури, отговорни за управление изпълнението на мерките/дейностите, източниците на финансиране и сроковете за изпълнение.

Мерките са приложими, постижими и реалистични, с конкретни измерими резултати и с реални източници на финансиране. Включените в програмата за реализация мерки не са „пожелателни“ или „потенциални“, а представляват реално планирани дейности и поети ангажименти от страна на общината или партньорите. Оформянето на мерките е тясно обвързано с провеждането на предвидената комуникационна стратегия за идентифициране на проектни идеи съгласно част III на документа. Мерките не се ограничават само до проекти или проектни идеи, а представляват или включват различни дейности (включително и политики) за реализация на приоритетите на плана.

Индикативният списък на важни за общината проекти е изготвен по образец, приложен към Методически указания - **Приложение № 1А**. Списъкът с проекти, които са от по-голяма важност за развитието на общината и за постигане целите на плана е неразделна част от програмата за реализация. Тъй като проектите по своята същност представляват мерки или част от мерки за реализация на отделните приоритети, включените в Приложение №1А проекти по съответните мерки фигурират и в Приложение №1 .

Условието за включване на конкретни проектни идеи по дадена мярка в Приложение №1А е общината съвместно с партньорите да са преценили, че

- съответният проект е от особена важност за развитието на общината и следва да бъде реализиран приоритетно и
- съответният проект да има известна степен на проектна готовност.

В тази връзка на етапа на изготвяне на ПИРО общината няма готовност с пълен списък съгласно Приложение №1А, той да бъде добавен по-късно, при актуализация на програмата за реализация на плана. Включените в списъка проекти са тясно обвързани с ключовите приоритети за развитие, а в програмата за реализация е обоснован приносът им към тях. Списъкът с проекти може да бъде актуализиран, като нови проекти се включват при спазване на принципа на партньорство чрез съответните мерки от комуникационната стратегия, описани в част III от плана.

Индикативната финансова таблица - **Приложение № 2**, представлява обща оценка на необходимите ресурси за реализация на приоритетите на плана и описва финансовата рамка на поетите ангажименти по изпълнението на плана от страна на всички партньори в местното развитие при водещата роля на органите на местното самоуправление, подпомагани от общинската администрация.

Ресурсите за реализацията на плана включват всички планирани средства за реализацията на идентифицираните за развитието на общината мерки и проектни идеи. В този смисъл индикативната финансова таблица включва в прогнозен план пълния обем на финансовите ресурси (собствени и привлечени) за инвестиции, текущи разходи, средства, получени като безвъзмездни помощи, субсидии (трансфери) или друг вид публични и частни средства и разходи, които ще бъдат реализирани на територията на общината и ще допринасят за развитието ѝ през периода до 2027 г., в съответствие с приоритетите и целите на ПИРО.

Общата сума на посочените финансови ресурси, включително по отделните приоритети, е индикативна и може да претърпи корекции в зависимост от възприетите

подходи и степента на изпълнение на приоритетите, промените в пазарните условия, необходимостта от гъвкаво управление и оптимизиране на предвидените средства чрез преразпределение между отделните приоритети на базата на аргументирани промени в предвидените мерки и проекти.

Програмата за реализация и приложенията към нея подлежат на периодична актуализация с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране.

Приложение № 1

Програма за реализация на ПИРО на община Първомай за периода 2021-2027 г. :
описание на предвидените мерки и дейности

Приоритет	Мярка	Дейност/проектна идея*	Кратко описание	Територия/зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)**	Индикативен бюджет (в хил. лв.)	Източник на финансиране	Срок за изпълнение	Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката
Приоритет 1	Мярка 1	Дейност (мярка)*	Подкрепа за създаване на нови микро- и малки фирми в общината. Стимулиране на стартъри, в т.ч в технологични производства и услуги;		2400	ОПИК		
Приоритет 1	Мярка 2	Дейност 1	Изграждане на нова предприемаческа култура, придобиването на предприемачески, управленски и бизнес умения, както и професионални и ИТ умения. Предоставяне на целенасочена консултантска подкрепа за стартиране на самостоятелна стопанска дейност;		500	ОПИК, ОПРЧР		
Приоритет 1	Мярка 3	Дейност 2	Създаване на възможностите за заетост чрез самонаемане;		1500	ОПИК, ОПРЧР		

Приоритет 1	Мярка 4	Дейност 3	Насърчаване на предприемачеството сред уязвимите групи на пазара на труда, включително и социалното предприемачество за безработни лица, хора с увреждания и лица от групи в неравностойно положение		1000	ОПИК, ОПРЧР		
Приоритет 1	Мярка 5	Дейност 1	Насърчаване на кооперирането между местните предприятия чрез подпомагане на клъстерирането и предоставянето на подкрепа за веригите на доставките, особено в случаите на привличане на стратегически инвеститори.		1000	ОПИК		
Приоритет 2	Мярка 1	Дейност 1	Преодоляването на технологичното изоставане и повишаване общата производителност		5000	ОПИК, ПРЗСР		
Приоритет 2	Мярка 2	Дейност 1	Внедряване на иновативни решения в земеделската практика и изграждане на подходяща инфраструктура		2000	ПРЗСР		
Приоритет 2	Мярка 3	Дейност 1	Развитие на цифровата инфраструктура в общината и използване на цифрови технологии от земеделските производители		500	ПРЗСР, ОПИК		
Приоритет 2	Мярка 4	Дейност 1	Инвестиции в производството на плодове, зеленчуци, както и в животновъдството и биологично производството		3000	ПРЗСР		

Приоритет 2	Мярка 5	Дейност 1	Интервенции към пчеларството и лозаро- винарския сектор		5000	ПРЗСР		
Приоритет 2	Мярка 6	Дейност 1	Разнообразяване на икономиката с цел запазване на заетостта на местното население; насърчаване развитието на микро и МСП, които са потенциално жизнеспособни от икономическа гледна точка и допринасят за подобряване на структурата на местната икономика		3000	ПРЗСР		
Приоритет 2	Мярка 7	Дейност 1	Активизиране на бизнеса чрез насърчаването на индивидуалното и колективното предприемачество		2000	ОПИК, ПРЗСР		
Приоритет 2	Мярка 8	Дейност 1	Въвеждане на нови технологии и иновации в МСП		4000	ОПИК		
Приоритет 2	Мярка 9	Дейност 1	Повишаване на конкурентоспособността на селскостопанския сектор, включително насърчаване на научноизследователската дейност, иновациите и енергоефективните решения - модернизиране на стопанствата; подобряване на инфраструктурата, свързана със селското стопанство; професионално обучение и информационни дейности за заетите в селското стопанство		1500	ОПИК, ПРЗСР		
Приоритет 2	Мярка 10	Дейност 1	Прилагане на BOMP		3000	ПРСР		

Приоритет 2	Мярка 11	Дейност 1	Ограничаване на използването на високатегорийни земеделски земи за нуждите на промишлеността и складовото стопанство чрез насочване на инвеститорския интерес посредством инфраструктурно обезпечаване на територии със слабопродуктивни земи		200	ПРЗСР		
Приоритет 2	Мярка 12	Дейност 1	Прилагане на интегрирани (устройствени и агротехнически) решения за рекултивация и използване на замърсените територии (отглеждане на технически култури и др.).		1000	ОПОС, ПРСР		
Приоритет 3	Мярка 1	Дейност 1	Подкрепа за изграждане на специализирана инфраструктура за оползотворяване на туристическите ресурси и развитието на различни видове туризъм, включително и транспортна инфраструктура до туристическите обекти		3000	ПРЗСР		
Приоритет 3	Мярка 2	Дейност 1	Подкрепа за интегриране на културно-историческото наследство с тематични туристически маршрути (винени, религиозни, природно -екологични и др.)		1000	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 3	Мярка 3	Дейност 1	Повишаване на професионалната квалификация на заетите в		400	ОПРЧР		

			туризма					
Приоритет 3	Мярка 4	Дейност 1	Създаване и развитие на регионален туристически продукт		100	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 4	Мярка 1	Дейност 1	Стимулиране на иновационни МСП;		3000	ОПИК		
Приоритет 4	Мярка 2	Дейност 1	Разширяване на мрежите за бизнес иновации и подкрепа за иновационни клъстери		1000	ОПИК		
Приоритет 4	Мярка 3	Дейност 1	Подкрепа на дейности за въвеждане на нови технологии, в т.ч. за намаляване на ресурсната и енергийна ефективност на производството		5000	ОПИК, ПРЗСР		
Приоритет 5	Мярка 1	Дейност 1	Инвестиции в цифровата инфраструктура		1000	ОПИК, ПРЗСР		
Приоритет 5	Мярка 2	Дейност 1	Цифрова трансформация на малките предприятия		1000	ОПИК, ПРЗСР		
Приоритет 5	Мярка 3	Дейност 1	Подкрепа на социалната икономика чрез цифрова трансформа		500	ОПИК, ПРЗСР		
Приоритет 5	Мярка 4	Дейност 1	Подкрепа за повишаване на квалификацията и за преквалификация на работната сила с цел подготвянето ѝ за бъдещите предизвикателства, свързани с цифровизацията и автоматизацията		500	ОПРЧР		
Приоритет 6	Мярка 1	Дейност 1	Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечени и труднодостъпни места		1000	ОПРР		

Приоритет 6	Мярка 2	Дейност 1	Инвестиране в специализирани болници и отделения, в които се извършват дейности за долекуване, продължително лечение и рехабилитация и хосписи за пациенти, които имат нужда от продължителен болничен престой и не могат да се обслужват сами в домашна обстановка		1000	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 6	Мярка 3	Дейност 1	Инвестиране в СМР и ремонтни дейности за създаване на медицински кабинети за новозавършили общопрактикуващи лекари в неатрактивни райони на страната		1500	ОПРР		
Приоритет 6	Мярка 4	Дейност 1	Икономически ефективни мерки за намаляване на основни рискови за здравето фактори и подобряване профилактиката на болестите		1000	ОПРР		
Приоритет 7	Мярка 1	Дейност 1	Създаване на нови социални услуги за резидентна грижа за възрастни хора		1500	ОПРР, ОПРЧР		
Приоритет 7	Мярка 2	Дейност 1	Създаване на нови социални и интегрирани. здравно-социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания		1000	ОПРР, ОПРЧР		
Приоритет 7	Мярка 3	Дейност 1	Създаване на съпътстващи специализирани и консултативни социални услуги за лица с увреждания		500	ОПРР, ОПРЧР		

Приоритет 7	Мярка 4	Дейност 1	Изграждане на Центрове за ранно детско развитие, с финансиране на здравни, образователни и социални дейности на едно място,		500	ОПРР, ОПРЧР		
Приоритет 8	Мярка 1	Дейност 1	Осигуряване достъпа до качествено предучилищно и училищно образование		3000	ОПРР, ОПНО		
Приоритет 8	Мярка 2	Дейност 1	Изграждане на адекватна инфраструктура за образование		7500	ОПРР, ОПНО		
Приоритет 8	Мярка 3	Дейност 1	Прилагане на ефективни мерки за включване на децата от уязвимите групи към образование		500	ОПРР, ОПНО		
Приоритет 8	Мярка 4	Дейност 1	Постигане на гъвкавост на образователната система спрямо промените и изискванията на бизнеса и местните пазари на труда		500	ОПРР, ОПНО		
Приоритет 8	Мярка 5	Дейност 1	Разширяването на дуалното обучение и увеличаване на възможностите за осъществяването му по различни професии, което да е съобразено с потребностите на бизнеса на регионално и местно ниво		1000	ОПРР, ОПНО		
Приоритет 8	Мярка 6	Дейност 1	Осигуряване на безплатен безжичен интернет за училищата в общината, съгласно инициативата WiFi4EU		500	ОПРР, ОПНО		

Приоритет 8	Мярка 7	Деятност 1	Инвестиции в ключови умения, включително на компютърни и цифрови умения на човешките ресурси, в подкрепа на широкото използване на ИКТ и базираните на тях услуги		500	ОПРЧР, ОПНО		
Приоритет 8	Мярка 8	Деятност 1	Прилагане на комплексна оценка на потребностите на базата на разработени модели за работа и провеждане на обучения на служители, професионалисти и др		200	ОПРЧР, ОПНО		
Приоритет 8	Мярка 9	Деятност 1	Осигуряване на условия за качествена заетост на трудоспособните лица		1000	ОПРЧР, ОПНО		
Приоритет 8	Мярка 10	Деятност 1	Осигуряване на достъп до програми за активиране, ориентиране, обучение и заетост;		1000	ОПРЧР, ОПНО		
Приоритет 8	Мярка 11	Деятност 1	Подкрепа за бърз преход от училище и безработица към работа и успешно включване в активен икономически живот, в т.ч. чрез стажове, чиракуване, професионално, неформално и самостоятелно обучение и придобиване на умения		1000	ОПРЧР, ОПНО		
Приоритет 9	Мярка 1	Деятност 1	Опазване на паметниците на културното наследство, включително реставрация, консервация и социализация		4000	ОПРР, ПРЗСР		

Приоритет 9	Мярка 2	Деятност 1	Изграждане на съпътстваща инфраструктура на значими археологически и природни обекти и превръщането им в туристически атракции		5000	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 9	Мярка 3	Деятност 1	Маркетинг на дестинациите с акцент върху по-значими културни и природни атракции чрез обмен на ноу-хау и добри практики в областта на туризма		300	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 9	Мярка 4	Деятност 1	Използване на интерактивни и смарт технологии, в т.ч. виртуална реалност, wi-fi осигуряване на обектите		100	ОПРР, ОПНО		
Приоритет 9	Мярка 5	Деятност 1	Поддръжка, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата и селския ландшафт и др		500	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 9	Мярка 6	Деятност 1	Подобряване на училищната спортна инфраструктура		2500	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 9	Мярка 7	Деятност 1	Поддържане на открити и закрити спортни площи за насърчаване на масовия спорт и провеждането на масови спортни събития.		3000	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 10	Мярка 1	Деятност 1	Подмяна и модернизация на водопроводната мрежа;		15000	ОПРР		
Приоритет 10	Мярка 2	Деятност 1	Реконструкция на съществуващи и изграждане на резервоари за питейна вода.		3000	ОПРР, ОПОС		
Приоритет 10	Мярка 3	Деятност 1	Изграждане на нови и реконструкции на канализационни системи		25000	ОПОС		

Приоритет 10	Мярка 4	Дейност 1	Осигуряване на подходяща технология на пречистване на водите, изготвяне на оценка за приложимостта и икономическата обосновааност на централизирано отвеждане и пречистване на отпадъчните води в малките населени места, с разпръснато и намаляващо население		7500	ОПОС		
Приоритет 11	Мярка 1	Дейност 1	Насърчаване използването на енергията от възобновяеми източници, особено от биомаса и биогорива в съответствие с НПДЕВИ		2500	ОПРР, НП		
Приоритет 11	Мярка 3	Дейност 1	Топлинна изолация на ограждащите конструкции на сградите и подмяна на дограма.		12000	ОПРР., ПРЗСР		
Приоритет 11	Мярка 4	Дейност 1	Подобряване на енергийната ефективност на уличното осветление (УО) и парковото осветление		2000	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 11	Мярка 5	Дейност 1	Монтаж на котли на биомаса/дървесни пелети, слънчеви колектори за БГВ и др		1000	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 11	Мярка 6	Дейност 1	Подобряване ефективността на сградните инсталации		2000	ОПРР		

Приоритет 11	Мярка 7	Дейност 1	Оптимизира събирането и третирането на отпадъци и внедряване на съвременни технологии за разделно събиране, предварително третиране, компостиране на биоразградимите отпадъци, с цел повишаване на количествата рециклирани отпадъци и стимулиране на повторната употреба		7500	ОПОС		
Приоритет 11	Мярка 8	Дейност 1	Приоритетна рекултивацията на депата за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания		5000	ОПОС		
Приоритет 12	Мярка 1	Дейност 1	Разработване и актуализиране на планове за управление на защитени територии и на защитени зони от Националната екологична мрежа.		150	ОПОС		
Приоритет 12	Мярка 2	Дейност 1	Мониторинг, обхващащ защитените територии и зони, както и мониторингът извън тях, касаещ ценни, редки и защитени растителни и животински видове.		150	ОПОС		
Приоритет 12	Мярка 3	Дейност 1	Разработването на планове за действие за застрашени животински и растителни видове, както и опазването, поддържането и възстановяването на местообитания и видове в района		100	ОПОС		

Приоритет 12	Мярка 4	Деятност 1	Създаване и актуализация на база данни за рискови зони, доизграждане на системи за ранно предупреждение за възникващи опасности от наводнения, пожари, активиране на свлачищни райони,		500	ОПОС		
Приоритет 12	Мярка 5	Деятност 1	Почистване на корита на реки и изграждане на защитни съоръжения, изследване на последиците от промените в климата		1000	ОПОС,		
Приоритет 12	Мярка 6	Деятност 1	Изграждане на съоръжения за борба с ерозията, залесяване на обезлесени участъци, устойчиво използване на земите и други		1000	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 13	Мярка 1	Деятност 1	Подобряване на мрежата от общински пътища, за осигуряване на достъп до туристически, исторически обекти, както и достъп до образователни, здравни и социални услуги в населените места		15000	ОПРР, ПРЗСР		

Приоритет 13	Мярка 2	Деятност 1	Насърчаване изграждането на местната инфраструктура, обновяването на селата, предлагането на местни основни услуги и опазването на местното културно и природно наследство - създаване, подобряване и разширяване на дребна по мащаби инфраструктура, въвеждане и използване на възобновяеми източници; инфраструктура за отдих, туристическа информация и обозначаване на туристически обекти		15000	ОПРР, ПРЗСР		
Приоритет 14	Мярка 1	Деятност 1	Осигуряване на свързаност към единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на администрацията на общината		200	ОПЕУ		
Приоритет 14	Мярка 2	Деятност 1	Осигуряване на по-добър достъп до приложения за електронна търговия, електронно управление и електронно здравеопазване		200	ОПЕУ		
Приоритет 14	Мярка 3	Деятност 1	Подобряване достъпа до и развитието на он-лайн публични услуги		200	ОПЕУ		
Приоритет 14	Мярка 4	Деятност 1	Развитие на широколентова инфраструктура и преодоляване на т.нар. „цифрова изолация“ на слабо населените и периферни райони на общината.		400	ОПЕУ		

Приложение № 1А

Индикативен списък на важни за общината проекти, включени в ПИРО на община Първомай за периода 2021-2027 г.

Приоритет	Мярка	Дейност/проектна идея*	Проектна готовност	Индикативен срок за изпълнение (месеци)	Общ индикативен бюджет на проектната идея (в хил. лева)	Допълнителна информация
Приоритет 1	Мярка 1	Подкрепа за създаване на нови микро- и малки фирми в общината. Стимулиране на стартьри, в т.ч в технологични производства и услуги;			2400	
Приоритет 1	Мярка 2	Изграждане на нова предприемаческа култура, придобиването на предприемачески, управленски и бизнес умения, както и професионални и ИТ умения. Предоставяне на целенасочена консултантска подкрепа за стартиране на самостоятелна стопанска дейност;			500	
Приоритет 1	Мярка 3	Създаване на възможностите за заетост чрез самонаемане;			1500	
Приоритет 1	Мярка 4	Насърчаване на предприемачеството сред уязвимите групи на пазара на труда, включително и социалното предприемачество за безработни лица, хора с увреждания и лица от групи в неравностойно положение			1000	

Приоритет 1	Мярка 5	Насърчаване на кооперирането между местните предприятия чрез подпомагане на клъстерирането и предоставянето на подкрепа за веригите на доставките, особено в случаите на привличане на стратегически инвеститори.			1000	
Приоритет 2	Мярка 1	Преодоляването на технологичното изоставане и повишаване общата производителност			5000	
Приоритет 2	Мярка 2	Внедряване на иновативни решения в земеделската практика и изграждане на подходяща инфраструктура			2000	
Приоритет 2	Мярка 3	Развитие на цифровата инфраструктура в общината и използване на цифрови технологии от земеделските производители			500	
Приоритет 2	Мярка 4	Инвестиции в производството на плодове, зеленчуци, както и в животновъдството и биологично производството			3000	
Приоритет 2	Мярка 5	Интервенции към пчеларството и лозаро-винарския сектор			5000	
Приоритет 2	Мярка 6	Разнообразяване на икономиката с цел запазване на заетостта на местното население; насърчаване развитието на микро и МСП, които са потенциално жизнеспособни от икономическа гледна точка и допринасят за подобряване на структурата на местната икономика			3000	

Приоритет 2	Мярка 7	Активизиране на бизнеса чрез насърчаването на индивидуалното и колективното предприемачество			2000	
Приоритет 2	Мярка 8	Въвеждане на нови технологии и иновации в МСП			4000	
Приоритет 2	Мярка 9	Повишаване на конкурентоспособността на селскостопанския сектор, включително насърчаване на научноизследователската дейност, иновациите и енергоефективните решения - модернизиране на стопанствата; подобряване на инфраструктурата, свързана със селското стопанство; професионално обучение и информационни дейности за заетите в селското стопанство			1500	
Приоритет 2	Мярка 10	Прилагане на BOMP			3000	
Приоритет 2	Мярка 11	Ограничаване на използването на висококатегорийни земеделски земи за нуждите на промишлеността и складовото стопанство чрез насочване на инвеститорския интерес посредством инфраструктурно обезпечаване на територии със слабопродуктивни земи			200	
Приоритет 2	Мярка 12	Прилагане на интегрирани (устройствени и агротехнически) решения за рекултивация и използване на замърсените територии (отглеждане на технически култури и др.).			1000	

Приоритет 3	Мярка 1	Подкрепа за изграждане на специализирана инфраструктура за оползотворяване на туристическите ресурси и развитието на различни видове туризъм, включително и транспортна инфраструктура до туристическите обекти			3000	
Приоритет 3	Мярка 2	Подкрепа за интегриране на културно-историческото наследство с тематични туристически маршрути (винени, религиозни, природно - екологични и др.)			1000	
Приоритет 3	Мярка 3	Повишаване на професионалната квалификация на заетите в туризма			400	
Приоритет 3	Мярка 4	Създаване и развитие на регионален туристически продукт			100	
Приоритет 4	Мярка 1	Стимулиране на иновационни МСП;			3000	
Приоритет 4	Мярка 2	Разширяване на мрежите за бизнес иновации и подкрепа за иновационни клъстери			1000	
Приоритет 4	Мярка 3	Подкрепа на дейности за въвеждане на нови технологии, в т.ч. за намаляване на ресурсната и енергийна ефективност на производството			5000	
Приоритет 5	Мярка 1	Инвестиции в цифровата инфраструктура			1000	
Приоритет 5	Мярка 2	Цифрова трансформация на малките предприятия			1000	
Приоритет 5	Мярка 3	Подкрепа на социалната икономика чрез цифрова трансформа			500	

Приоритет 5	Мярка 4	Подкрепа за повишаване на квалификациите и за преквалификация на работната сила с цел подготвянето ѝ за бъдещите предизвикателства, свързани с цифровизацията и автоматизацията			500	
Приоритет 6	Мярка 1	Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечени и труднодостъпни места			1000	
Приоритет 6	Мярка 2	Инвестиране в специализирани болници и отделения, в които се извършват дейности за долекуване, продължително лечение и рехабилитация и хосписи запациенти, които имат нужда от продължителен болничен престой и не могат да се обслужват сами в домашна обстановка			1000	
Приоритет 6	Мярка 3	Инвестиране в СМР и ремонтни дейности за създаване на медицински кабинети за новозавършили общопрактикуващи лекари в неатрактивни райони на страната			1500	
Приоритет 6	Мярка 4	Икономически ефективни мерки за намаляване на основни рискови за здравето фактори и подобряване профилактиката на болестите			1000	
Приоритет 7	Мярка 1	Създаване на нови социални услуги за резидентна грижа за възрастни хора			1500	

Приоритет 7	Мярка 2	Създаване на нови социални и интегрирани. здравно-социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания			1000	
Приоритет 7	Мярка 3	Създаване на съпътстващи специализирани и консултативни социални услуги за лица с увреждания			500	
Приоритет 7	Мярка 4	Изграждане на Центрове за ранно детско развитие, с финансиране на здравни, образователни и социални дейности на едно място,			500	
Приоритет 8	Мярка 1	Осигуряване достъпа до качествено предучилищно и училищно образование			3000	
Приоритет 8	Мярка 2	Изграждане на адекватна инфраструктура за образование			7500	
Приоритет 8	Мярка 3	Прилагане на ефективни мерки за включване на децата от уязвимите групи към образование			500	
Приоритет 8	Мярка 4	Постигане на гъвкавост на образователната система спрямо промените и изискванията на бизнеса и местните пазари на труда			500	
Приоритет 8	Мярка 5	Разширяването на дуалното обучение и увеличаване на възможностите за осъществяването му по различни професии, което да е съобразено с потребностите на бизнеса на регионално и местно ниво			1000	
Приоритет 8	Мярка 6	Осигуряване на безплатен безжичен интернет за училищата в общината, съгласно инициативата WiFi4EU			500	

Приоритет 8	Мярка 7	Инвестиции в ключови умения, включително на компютърни и цифрови умения на човешките ресурси, в подкрепа на широкото използване на ИКТ и базираните на тях услуги			500	
Приоритет 8	Мярка 8	Прилагане на комплексна оценка на потребностите на базата на разработени модели за работа и провеждане на обучения на служители, професионалисти и др			200	
Приоритет 8	Мярка 9	Осигуряване на условия за качествена заетост на трудоспособните лица			1000	
Приоритет 8	Мярка 10	Осигуряване на достъп до програми за активиране, ориентиране, обучение и заетост;			1000	
Приоритет 8	Мярка 11	Подкрепа за бърз преход от училище и безработица към работа и успешно включване в активен икономически живот, в т.ч. чрез стажове, чиракуване, професионално, неформално и самостоятелно обучение и придобиване на умения			1000	
Приоритет 9	Мярка 1	Опазване на паметниците на културното наследство, включително реставрация, консервация и социализация			4000	
Приоритет 9	Мярка 2	Изграждане на съпътстваща инфраструктура на значими археологически и природни обекти и превръщането им в туристически атракции			5000	

Приоритет 9	Мярка 3	Маркетинг на дестинациите с акцент върху по-значими културни и природни атракции чрез обмен на ноу-хау и добри практики в областта на туризма			300	
Приоритет 9	Мярка 4	Използване на интерактивни и смарт технологии, в т.ч. виртуална реалност, wi-fi осигуряване на обектите			100	
Приоритет 9	Мярка 5	Поддръжка, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата и селския ландшафт и др			500	
Приоритет 9	Мярка 6	Подобряване на училищната спортна инфраструктура			2500	
Приоритет 9	Мярка 7	Поддържане на открити и закрити спортни площи за насърчаване на масовия спорт и провеждането на масови спортни събития.			3000	
Приоритет 10	Мярка 1	Подмяна и модернизация на водопроводната мрежа;			15000	
Приоритет 10	Мярка 2	Реконструкция на съществуващи и изграждане на резервоари за питейна вода.			3000	
Приоритет 10	Мярка 3	Изграждане на нови и реконструкции на канализационни системи			25000	

Приоритет 10	Мярка 4	Осигуряване на подходяща технология на пречистване на водите, изготвяне на оценка за приложимостта и икономическата обоснованост на централизирано отвеждане и пречистване на отпадъчните води в малките населени места, с разпръснато и намаляващо население			7500	
Приоритет 11	Мярка 1	Насърчаване използването на енергията от възобновяеми източници, особено от биомаса и биогорива в съответствие с НПДЕВИ			2500	
Приоритет 11	Мярка 3	Топлинна изолация на ограждащите конструкции на сградите и подмяна на дограма.			12000	
Приоритет 11	Мярка 4	Подобряване на енергийната ефективност на уличното осветление (УО) и парковото осветление			2000	
Приоритет 11	Мярка 5	Монтаж на котли на биомаса/дървесни пелети, слънчеви колектори за БГВ и др			1000	
Приоритет 11	Мярка 6	Подобряване ефективността на сградните инсталации			2000	

Приоритет 11	Мярка 7	Оптимизира събирането и третирането на отпадъци и внедряване на съвременни технологии за разделно събиране, предварително третиране, компостиране на биоразградимите отпадъци, с цел повишаване на количествата рециклирани отпадъци и стимулиране на повторната употреба			7500	
Приоритет 11	Мярка 8	Приоритетна рекултивацията на депата за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания			5000	
Приоритет 12	Мярка 1	Разработване и актуализиране на планове за управление на защитени територии и на защитени зони от Националната екологична мрежа.			150	
Приоритет 12	Мярка 2	Мониторинг, обхващащ защитените територии и зони, както и мониторингът извън тях, касаещ ценни, редки и защитени растителни и животински видове.			150	
Приоритет 12	Мярка 3	Разработването на планове за действие за застрашени животински и растителни видове, както и опазването, поддържането и възстановяването на местообитания и видове в района			100	
Приоритет 12	Мярка 4	Създаване и актуализация на база данни за рискови зони, доизграждане на системи за ранно предупреждение за възникващи опасности от наводнения, пожари, активиране на свлачищни райони,			500	

Приоритет 12	Мярка 5	Почистване на корита на реки и изграждане на защитни съоръжения, изследване на последиците от промените в климата			1000	
Приоритет 12	Мярка 6	Изграждане на съоръжения за борба с ерозията, залесяване на обезлесени участъци, устойчиво използване на земите и други			1000	
Приоритет 13	Мярка 1	Подобряване на мрежата от общински пътища, за осигуряване на достъп до туристически, исторически обекти, както и достъп до образователни, здравни и социални услуги в населените места			15000	
Приоритет 13	Мярка 2	Насърчаване изграждането на местната инфраструктура, обновяването на селата, предлагането на местни основни услуги и опазването на местното културно и природно наследство - създаване, подобряване и разширяване на дребна по мащаби инфраструктура, въвеждане и използване на възобновяеми източници; инфраструктура за отдих, туристическа информация и обозначаване на туристически обекти			15000	
Приоритет 14	Мярка 1	Осигуряване на свързаност към единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на администрацията на общината			200	

Приоритет 14	Мярка 2	Осигуряване на по-добър достъп до приложения за електронна търговия, електронно управление и електронно здравеопазване			200	
Приоритет 14	Мярка 3	Подобряване достъпа до и развитието на он-лайн публични услуги			200	
Приоритет 14	Мярка 4	Развитие на широколентова инфраструктура и преодоляване на т.нар. „цифрова изолация" на слабо населените и периферни райони на общината.			400	

ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

ПИРО НА ОБЩИНА ПЪРВОМАЙ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г. /ХИЛ. ЛВ./

Приоритет	Собствени средства - Общински бюджет	Отн. дял (%)	Републикански бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО в лв.	ОБЩО в отн. дял (%)
Приоритет 1	0	0	1120	17,5	3360	52,5	1920	30	6400	3,1%
Приоритет 2	0	0	4530	15	13590	45	12080	40	30200	14,4%
Приоритет 3	225	5	1012,5	22,5	3037,5	67,5	225	5	4500	2,2%
Приоритет 4	0	0	1575	17,5	4725	52,5	2700	30	9000	4,3%
Приоритет 5	0	0	600	20	1800	60	600	20	3000	1,4%
Приоритет 6	225	5	1012,5	22,5	3037,5	67,5	225	5	4500	2,2%
Приоритет 7	350	10	787,5	22,5	2362,5	67,5	0	0	3500	1,7%
Приоритет 8	835	5	3173	19	12692	76	0	0	16700	8,0%
Приоритет 9	770	5	2926	19	11704	76	0	0	15400	7,3%
Приоритет 10	1010	2	14140	28	35350	70	0	0	50500	24,1%
Приоритет 11	1600	5	7200	22,5	21600	67,5	1600	5	32000	15,3%
Приоритет 12	0		870	30	2030	70	0	0	2900	1,4%
Приоритет 13	1500	5	7125	23,75	21375	71,25	0	0	30000	14,3%
Приоритет 14	0		300	30	700	70	0	0	1000	0,5%
Общо	6515	3,11	46371,5	22,12	137363,5	65,54	19350	9,23	209600	100%

ЧАСТ VI.

МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И ЗА АДАПТАЦИЯ КЪМ ВЕЧЕ НАСТЪПИЛИТЕ ПРОМЕНИ И ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РИСКА ОТ БЕДСТВИЯ

Със значително влияние върху подходите в регионалното и пространственото планиране са и климатичните фактори - глобалното затопляне, природните бедствия, рисковите територии и зони. Тези промени, заемащи важно място във всички европейски документи, са дали отражение и върху разработваните концепции и стратегии за пространствено планиране на държавите в ЕС, върху управлението на водите, земята и природните ценности. Адаптирането на подходите в планирането на регионалното и пространствено развитие към глобалното затопляне на климата ще осигури запазването на екологичния комфорт в урбанизираните територии и намаляването на рисковете от природни бедствия, класифицирани в Стратегията за редукция на риска на Обединените нации като хидроложки, метеорологични, геофизични и биологични природни явления и бедствия.

В тази част от ПИРО е описана връзката между идентифицираните в анализите рискове и проблеми, формулираните цели и приоритети в стратегическата част на документа и идентифицираните в програмата за реализация мерки за ограничаване на изменението на климата и за адаптация към вече настъпилите промени.

Стратегическите документи в областта на околната среда на национално и европейско ниво поставят общи цели и редица изисквания, свързани с изменението на климата и адаптация към климатичните промени, които са интегрирани в процеса на планиране на регионалното и пространствено развитие като са съобразени с характерните особености и проблеми на общината. Основната цел е да се определи доколко и по какъв начин процесите на регионалното и пространствено развитие влияят върху състоянието на околната среда и качеството на живот в определена територия, какви са основните проблеми и възможните мерки за тяхното решаване, какви дейности и съответно ресурси ще бъдат необходими за това през съответния период на планиране.

При разработването на ПИРО за периода 2021 -2027 г. се взе под внимание разработения проект на „Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие“.

Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и план за действие

Цел:Националната стратегия има за цел да "развие най-високото възможно ниво на устойчивост на страната срещу изменението на климата чрез предприемане на всички необходими и изпълними мерки, като по обезпечи безпрепятственото функциониране на икономическите сектори, запази здравето благосъстоянието на населението и богатите природни активи на страната".

Дългосрочната цел на Стратегията е "активно да се стреми към дългосрочна икономическа, социална и екологична устойчивост, която да позволи на българските граждани, частния сектор и държавните институции да се подготвят и да се защитят по подходящ начин срещу уязвимостите, които произтичат от изменението на климата".

С други думи, да осигури рамката, която е необходима на страната, за да поддържа и да продължава да развива своята икономика и социална структура.

Времева рамка на стратегията

Националната стратегия и планът за действие, въпреки че поставят рамката за постигане на съответствие на България със Стратегията на ЕС за адаптация към изменението на климата от 2013 г. и Парижкото споразумение от 2015 г., ще обхванат периода до 2030 г.

Адаптацията към изменението на климата е въпрос, който касае всички сектори в обществото, и включва всички органи на местно, регионално и национално равнище, но също така и частния сектор, организациите на гражданското общество и гражданите. Всеки има участие в реализацията на стратегическите цели на НСАИКПД, а именно:

- Интегриране на адаптацията към изменението на климата във всички сектори: укрепване на правната рамка и политиките;
- Изграждане на институционален капацитет: чрез изграждане на експертни познания, база от знания, мониторинг и отчитане;
- Повишаване на осведомеността: подобряване на образованието, приемане и участие на обществото в действията за адаптация;

Изграждане на устойчивост: чрез укрепване на инфраструктурата, защита на природния капитал, водоснабдителната и енергийната инфраструктура, опазване на екосистемните услуги и т.н.

План за действия

Към Стратегията има План за действие, който описва какви действия за адаптация следва да бъдат предприети, по икономически сектори, като се посочват потенциални последици за бюджета и източници на финансиране, предвидената продължителност и очакваните резултати, показателите за изпълнение и отговорните институции. Отделни фактологични справки за всеки сектор разглеждат планирането на действията по сектори.

Логическата последователност на действията ще увеличи максимално ползите от адаптацията. В отделните сектори има определени мерки за адаптация, които следва да бъдат предприети първи. Това са най-вече краткосрочни мерки с по-ниски/никакви бюджетни нужди и със силен акцент върху укрепване на политиките и правната рамка, повишаване на осведомеността, изграждане на капацитет и укрепване на базата от знания (за по-добро вземане на решения). Като цяло, средносрочните и дългосрочните мерки се характеризират с необходимостта от по-големи инвестиции и от това, че се предхождат от краткосрочните мерки.

Финансиране

Ще са необходими както публични, така и частни средства, като публичните ще бъдат за политиките, за осигуряване на устойчиви на изменението на климата обществени блага (например инфраструктура) и подпомагане на уязвимите групи. За периода 20121-2027 г. 25 процента от бюджета на Европейските структурни фондове ще се използва за действия, свързани с изменението на климата, включително адаптация. Също така се предвижда увеличаване на финансирането по програмата LIFE на ЕС за околната среда и действията, свързани с климата.

Селско стопанство

Въздействие от изменението на климата

Сектор „Селско стопанство“ е особено уязвим по отношение на изменението на климата и демонстрира разнообразни потенциални въздействия. В същото време съществуват известни възможности за извличане на ползи от промените. Въздействието на изменението на климата в земеделието е свързано с добивите и качеството на културите, селскостопанската производителност, промените в продължителността на вегетационния период, добивите от животновъдство, засушаване на почвата, ерозия, засоляване, загуба на земя и загуба на доходи.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в четирите стратегически области са следните:

1. Устойчиво управление

- Адаптиране на производителността (развитие на напоителните системи, подходящо време за извършване на селскостопанските дейности, отглеждане на

термофилни култури, разработване на адаптирани към климата култури, подобряване на контрола върху вредителите/болестите)

- Адаптиране на животновъдството (адаптиране на стопанствата и съоръженията, диверсификация на животновъдството, запазване на съществуващите пасища за паша)
- Адаптиране на управлението на природните ресурси (увеличаване на трайните насаждения, защита на почвата, поддържане на структурата на почвата, увеличаване на запасите от органични вещества в почвата, използване на машини / технологии за култивация, подобряване на управлението на водите, поддържане/подобряване на местообитанията на аквакултурите)
- 2. Насърчаване на *капацитета за адаптация едомеността*
- Изграждане на капацитет за адаптация (обучение по отношение на изменението на климата, действия за разпространение на знанията, придобиване на нови знания [аквакултури], разработка/усъвършенстване на системите за мониторинг и оценка)
- Подобряване на осведомеността (познания за адаптация към изменението на климата за местните земеделски производители, създаване на официална платформа за аквакултури, разработване на системи за наблюдение на екосистемите)

3. Насърчаване на научните изследвания и иновациите

- Насърчаване на научните изследвания, технологичното развитие и иновациите (проучване на нови сортове култури, иновации в управлението на ресурсите на ниво стопанство, провеждане на научни изследвания, подобряване на технологиите за култивация на риба и аквакултури, информация за климата и системи за ранно предупреждение, изследвания за по-добро разбиране на взаимодействието изменение на климата-рибарство / аквакултури, наблюдение и мониторинг на аквакултурите)

4. Укрепване на политиките и правната рамка

- Укрепване на правната рамка (подобряване на правната рамка, актуализиране и изменение на законодателството, засягащо рибарството във вътрешни водни басейни и аквакултурите, разработване на Национална стратегия за развитие на селското стопанство)
- Укрепване на управлението на риска и разработване на други политики (разработване на програми за застраховане и управление на риска)

Приоритетни действия и показатели

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен и средносрочен план:

- Развитие на напоителните системи и увеличаване на напояваната площ с 50% (45 000 ха) (краткосрочен план);
- Разработване на адаптирани към климата култури, с цел намаляване на променливите разходи с 5% (средносрочен план);
- Адаптиране на стопанствата и съоръженията, с цел подобряване на благосъстоянието на животните и за генериране на 30% икономии от променливи разходи (средносрочен план);
- Осигуряване на защитно покритие на почвената повърхност, подпомагане за увеличение на доходите от земеделските стопанства с 10% (средносрочен план);
- Подобряване на поддръжката на структурата на почвата, увеличаване на добива с 15% (средносрочен план);

- Поддръжка и подобряване на съществуващите местообитания на аквакултурите, което ще доведе до 5% увеличение на добива от аквакултури (средносрочен план);
- Създаване на национална база данни (онлайн платформа) за разпространение на информация за изменението на климата (краткосрочен план);
- Създаване на официална платформа за аквакултури (краткосрочен план);
- Развитие на научните изследвания за нови сортове култури, което да увеличи добивите от култури с 1,5% (средносрочен план);
- Разработване на системи за информация за климата и ранно предупреждение, което да увеличи добивите с 10% (средносрочен план);
- Актуализиране на законодателството в областта на рибарството във вътрешни водни басейни и в областта на аквакултурите, което ще създаде по-добра устойчивост на сектора към изменението на климата (краткосрочен план);
- Изготвяне на Национална стратегия за развитие на селското стопанство, която да подкрепя конкурентоспособността, местното производство, устойчивото използване на ресурсите, устойчивостта към изменението на климата и генерирането на увеличение от 0,5% на brutната добавена стойност в земеделския сектор (краткосрочен план);
- Разработване на програми за застраховане и управление на риска, увеличаване на броя на земеделските производители, застраховани срещу загуби с 20% (средносрочен план).

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от публичния сектор включват министерствата и техните органи, свързани със съответния сектор. Земеделските производители и рибарите, и техните браншови асоциации са друга група от важни участници, тъй като техният ангажимент е от съществено значение за успешното изпълнение на плана за действие. Академичните среди и научноизследователските институти също играят важна роля, заедно с гражданското общество и местните и регионалните власти.

Биоразнообразие и екосистеми

Въздействие от изменението на климата

Биологичното разнообразие и екосистемите са особено уязвими по отношение на изменението на климата и демонстрират разнообразни потенциални въздействия, като например загуба на генетично разнообразие, нарушаване на жизнените цикли и фенологичните фази на видовете, влошаване на местообитанията и въздействие върху предоставянето на екосистемните услуги.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията области са следните:

1. Подобряване на управлението на екосистемите

- Привеждане в съответствие на законодателството за стратегическо планиране и прилагане (разработване на нова стратегия за биологичното разнообразие и план за действие и на нова Стратегия за зелената инфраструктура, преглед на правните изисквания, операционализиране на мониторинга на екосистемите и ОВОС/СОО)
- Адаптиране на секторното законодателство към законодателството в областта на изменение на климата (преразглеждане на Закона за ограничаване на изменението на климата и секторните стратегии / законодателство, адаптиране на регионалните / местните стратегии за адаптация към изменените законодателство / стратегии)

- Свързване на статистическите данни за емисиите към нови екологични отчети (създаване на въглеродно екологично счетоводство, свързване на отчитането на въглеродните емисии и екологичното счетоводство)

2. Подобряване на управлението на знанията

- Отваряне и вторично използване на данните (създаване на оперативна съвместимост на екосистемните данни между властите / участниците, отваряне на данните за обществено ползване)
- Подобряване на комуникацията и разбирането на екосистемните процеси (разработване на инструменти за информирано приоритизиране на научните изследвания и практическите действия, създаване на интердисциплинарни екипи и центрове за върхови постижения, насърчаване на конкурси за мултидисциплинарни научни изследвания)
- Възстановяване, усъвършенстване и използване на местните знания за биоразнообразието (събиране на народни обичаи и традиционни познания, внасяне на чуждестранни знания)
- Максимално използване на гражданската наука (насърчаване на екосистемното мислене сред доброволците, споделяне на данни от доброволците)
- Обучение за екосистемно мислене (провеждане на обучение на всички образователни нива, създаване на специализирани курсове за публичния сектор, развитие на умения за екосистемна комуникация и повишаване на осведомеността)

3. Създаване на пространство за биологичното разнообразие и екосистемите

- Възстановяване на пространството, заето от сивата инфраструктура, създаване на убежища и намаляване на фрагментацията (регионални / местни „червени линии“ за предотвратяване загубата на екосистеми, програми за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие)

4. Увеличаване на устойчивостта намаляване на различни видове натиск

- Намаляване на замърсяването, смущенията и свръхексплоатацията (оценка на носещия капацитет / поносимостта на жизненоважните екосистеми и производствения капацитет на техните услуги, прилагане на самонаблюдение и използване на ОВОС за проследяване експлоатацията на екосистемите, смущенията и нивата на екосистемните услуги)

5. Устойчиво използване на регулиращите и културни екосистемни услуги

- Устойчиво използване на екосистемните услуги (използване на генетични ресурси за устойчивост, културни екосистемни услуги за отдых и образование, възстановяване на екосистемите, местно развитие и равен достъп до екосистемните услуги)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен и средносрочен план:

- Разработване на нови стратегии за биологично разнообразие и зелени инфраструктури (краткосрочен план);
- Преглед на законодателството, свързано със споменатите стратегии (краткосрочен план);
- Създаване на оперативна съвместимост на екосистемните данни между различните власти/участниците (краткосрочен план);
- Отваряне на данните за обществено ползване (краткосрочен до средносрочен план);

- Насърчаване на конкурси за мултидисциплинарни научни изследвания (краткосрочен план);
- Събиране на народни обичаи и традиционни познания (краткосрочен план);
- Възможност за споделяне на данни от доброволците (краткосрочен план);
- Програми за обучение на всички образователни нива (краткосрочен план);
- Регионални / местни „червени линии“ за предотвратяване загубата на екосистемни услуги (краткосрочен до средносрочен план);
- Регионални / местни програми за опазване и възстановяване на биологичното разнообразие (краткосрочен до средносрочен план);
- Оценка на носещия капацитет / поносимостта на жизненоважните екосистеми (краткосрочен до средносрочен план);
- Прилагане на самонаблюдение и използване на ОВОС за проследяване експлоатацията на екосистемите (краткосрочен до средносрочен план).

Заинтересовани страни

Съответните министерства и техните органи, свързани с биологичното разнообразие и екосистемите имат важна роля. Академичните среди и научноизследователските институти също ще бъдат ключови. Гражданското общество, местните власти и гражданите също са от значение. Частният сектор, с националните и местните си бизнес асоциации и компании, също има роля и е необходимо да стане по-активен.

Енергетика

Въздействие от изменението на климата

Анализът на уязвимостта на енергийния сектор спрямо изменението на климата прави разграничение между доставка на първична енергия (производство на въглища) и производство на електроенергия (ядрени и топлинни електроцентрали, възобновяема енергия, баланс между предлагане и търсене, пренос и разпределение, производство и разпределение на топлинна енергия).

Изменението на климата може да повлияе на енергийния сектор по много начини - то може да причини щети на инфраструктурата и оборудването, да доведе до понижаване на качеството на въглищата, да увеличи риска от топлинен стрес за работниците, които работят на открито, да намали ефективността на електроцентралите, да намали наличността на вода за охлаждане, да създаде несигурност по отношение на производството на електроенергия, да понижи ефективността на производството на слънчева и вятърна енергия, да предизвика промени в потреблението на енергия и да намали нуждата от отопление.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в четирите стратегически области са следните:

1. Изграждане на институционален капацитет, познания и използване на данни

- Изграждане на институционален капацитет и мрежи за знания (преглед на нивото на осведоменост относно изменението на климата в енергийния сектор; провеждане на обучение в сектора)
- Интерпретиране на мониторингови, прогнозни и метеорологични данни с цел използването им в сектора (среща с НИМХ-БАН за определяне на нуждите от климатични услуги; гарантиране, че НИМХ-БАН разполага с необходимите ресурси за предоставяне на данните)

2. Интегриране на изменението на климата в политиките, плановете и финансовите механизми на енергийния сектор

- Интегриране на съображенията за изменението на климата в политиките и плановете в енергийния сектор (включване на устойчивостта към изменението на климата в стратегиите, плановете, стандартите, политиките, нормите за

проектиране, инвестициите, прогнозите за потреблението на енергия, управлението на инфраструктурата)

- Разработване на финансови механизми за изграждане на устойчивост (разглеждане на съществуващите механизми за финансова защита в други страни и потенциалното им прилагане в България)

3. Внедряване на устойчивостта към климата в проектирането и строителството

- Внедряване на устойчивостта към изменението на климата в проектирането и строителството на електроцентрали и мини (внедряване на устойчиво към изменението на климата управление на водните ресурси/ експлоатацията на големите водноелектрически централи, разглеждане на разходите и ползите от включването на устойчивостта към климата в проектирането на нови електроцентрали)
- Внедряване на устойчиво към изменението на климата проектиране и строителство на инфраструктура за пренос и разпределение (разработване на карти на зоните в климатичен риск, продължаващ мониторинг на причините за прекъсванията в системата за пренос и разпределение, класифициране на метеорологичните причини, анализ на разходите и ползите от разширяване на подземната разпределителна система)

4. Укрепване устойчивостта на енергийните доставки

- Диверсификация на доставките с цел повишаване на цялостната устойчивост на енергийната система (продължаване развитието на регионалните връзки и търговия с електроенергия, подобряване на системите за централно отопление, разнообразяване на доставките, финансово подпомагане на газификацията на домакинствата)
- Подобряване на енергийната ефективност на сградния фонд и промишлените системи (стимулиране на доставчиците на енергия да станат компании за енергийни услуги, подпомагане на разработването на методики за оценка на енергийните спестявания, стимулиране на мерки за икономия на енергия, хармонизиране на регулацията на цените с политиката за подобряване на енергийната ефективност, повишаване на осведомеността на търговците на енергия по отношение на Закона за енергийната ефективност, изследване на връзките между водната ефективност и енергийната ефективност)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен план:

- Провеждане на обучение за енергийния сектор относно устойчивостта към изменението на климата;
- Заедно с НИМХ-БАН - определяне на нуждите от климатични услуги и централизирано споразумение за тяхното предоставяне;
- Съставяне на инвентаризация на стратегиите, политиките, плановете, стандартите, избора на площадки, нормите за проектиране на енергийна инфраструктура, с идентифициране на необходимостта от включване на съображенията за устойчивост към изменението на климата;
- Гарантиране, че елементите от НСАИК, които се отнасят до енергията, са включени в плана „Климат - Енергетика“;
- Гарантиране, че устойчивостта към изменението на климата е интегрирана в новата Енергийна стратегия;
- Гарантиране, че устойчивостта към изменението на климата е включена в решенията, свързани с управлението на водните ресурси и на големите водноелектрически централи;

- Разработване на карти на зоните в климатичен риск във връзка с инфраструктурата за пренос и разпределение;
- Продължаване на мониторинга на причините за прекъсванията в системата за пренос и разпределение и класифициране на причините, свързани с климата / метеорологичните условия.

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от обществения сектор включват съответното министерство и неговите органи, както и държавния регулатор. Водоснабдителните и енергоразпределителните дружества, както държавни, така и частни, също са в началото на списъка със заинтересовани страни. Специално внимание следва да се обърне на потребителите, техните асоциации, както и на научноизследователските институти, свързани с енергийния сектор. И на последно място, но не по значение - гражданското общество и местните органи също имат своята роля.

Гори

Въздействие от изменението на климата

България е богата на гори, но изменението на климата е потенциален двигател на значителни промени. Основна уязвимост представляват специфични за различните видове физиологични реакции. Някои видове дори биха могли да нямат адаптивност, за да се справят с новите климатични условия. Други уязвимости включват несигурност по отношение на взаимодействието между видовете, фактът, че големи площи с иглолистни насаждения са на твърде ниска надморска височина. Изменението на климата може да доведе и до повишена вероятност за възникване на големи пожари и други смущения, както и да създаде по-благоприятни условия за инвазивни видове. Предизвикателство представляват и дървата за огрев като преобладаващ продукт от дървен материал.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в трите стратегически области са следните:

1. Подобряване повишаване на осведомеността

- Изграждане на капацитет за научни изследвания, образование и разпространение на резултатите (създаване на орган за координация на научноизследователската и развойна дейност за смекчаване на изменението на климата и адаптиране към него, разработване на научноизследователска програма за подпомагане адаптацията на горите, създаване на Национална служба за консултации в горския сектор, изграждане на капацитет в обществени и частни структури и в академичните среди в горския сектор);
- Разработване на научни изследвания в подкрепа на адаптацията (моделиране на потенциалното поведение на дървесните видове, продължаване на изследванията на генофонда и генотипната изменчивост и пригодността към различни климатични условия на силно уязвими видове дървета, разработване на модели на риска, например от ветровали, пожари, увреждане от насекоми и болести; изследвания, анализи и оценка на микро- и макроравнище на данните от мониторинга на горските екосистеми; оценка на ефекта от промяната на дървесните ресурси; изследване на употребите на дървесина с цел насърчаване на използването ѝ за продукти с по-висока добавена стойност)

2. Подобряване и защита на горските ресурси

- възстановяване на силно увредени горски територии и подобряване на защитните функции на гората по отношение на водите и почвите, поддържане на съществуващите и създаване на нови полезащитни горски пояси в земеделски земи, създаване на горски коридори, свързващи изолирани гори в равнините, създаване на плантации с кратка ротация за производство на биомаса, оценка на

нормативната уредба и на механизмите за парични помощи за използване на земеделски земи за горско стопанско производство)

- Поддържане на биоразнообразието, генетичното разнообразие и устойчивостта на горите (увеличаване на видовото, генетичното и структурното разнообразие и ограничаване на пространственото събиране на насаждения с опростена структура, запазване на места с голямо биоразнообразие [„стари гори“]; идентифициране на редки видове със сериозен риск от изчезване и защита на текущото им състояние, планиране на тяхното възобновяване и потенциална миграция; ограничаване на потенциала за навлизане на инвазивни видове; участие в Европейската информационна система за горските генетични ресурси)
- Подобряване управлението на горските ресурси (изграждане на национална система за ранно откриване и превенция на горски пожари, изграждане на национална система за дългосрочен мониторинг на природните нарушения, изпълнение на национална инвентаризация на горите, интегриране на съществуващи и нови информационни системи в Националната информационна система за горските ресурси)

3. Подобряване на потенциала за устойчиво използване на горските ресурси

- Подобряване на потенциала за дълготрайно използване на продукти от дървесина с по-висока стойност (преглед и разширяване на строителните стандарти с цел подобряване на позицията на дървесината като строителен материал, създаване на организация за маркетинг на дървесни продукти, създаване на технически наръчник за конструктивни елементи от дървесина с цел улесняване на употребата ѝ, популяризиране на нови технически спецификации от дървен материал като пилотни проекти в общините, напр. за изграждане на дървени мостове и малки сгради)
- Подобряване на потенциала за устойчиво и екологосъобразно използване на дървесната биомаса за производство на енергия (създаване на програма за насърчаване инсталирането на съвременни системи за производство на енергия и топлина, разработване на стратегия за горската биомаса)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен план:

- Създаване на орган за координация на научноизследователската и развойна дейност за смекчаване на въздействието на изменението на климата и за адаптиране към него;
- Инициране и изпълнение на научноизследователска програма за подпомагане на адаптирането на горите към изменението на климата;
- пространствено-обвързани природни нарушения, напр. увреждане от насекоми и
- Моделиране дървесните условия;
- Разработване на модели за риска от ветровали, пожари, болести;
- Насърчаване на лесовъдски системи, които увеличават видовото, генетичното и структурното разнообразие и ограничават пространственото събиране на насаждения с опростена структура;
- Изграждане на национална система за ранно откриване, реакция и превенция на горски пожари и други природни бедствия;
- Изграждане на национална система за дългосрочен мониторинг на природните нарушения;
- Изпълнение на национална инвентаризация на горите

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от обществения сектор включват министерствата и техните органи, които имат отговорности по отношение на горския сектор. Заинтересованите страни от частния сектор са горските предприятия и дървообработващата промишленост. Собствениците на земя също са важни участници, а научноизследователските институти, свързани със сектора, неправителствените организации и местните власти също играят важна роля

Човешко здраве

Въздействие от изменението на климата

Изменението на климата влияе върху човешкото здраве чрез температурите и влажността (сърдечно-съдови заболявания, удари, трансмисивна заболяемост, инфекции, респираторни заболявания, алергии), екстремните метеорологични явления и пожарите (смъртност, болести, свързани с водите и храните, пост-травматично стресово разстройство) и промяната във валежите (бактериални инфекции и диария).

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в трите стратегически области са следните:

1. Подобряване на управлението за адаптация

- Укрепване на политическата, правната и институционалната рамка (разработване на национална стратегия и план за действие за изменението на климата и човешкото здраве; преразглеждане на съществуващите планове /програми за контрол на заболяванията; преглед и актуализиране на законодателството, стандартите, нормите, плановете и политиките)
- Изграждане на административен, инфраструктурен, комуникационен, финансов и технически капацитет (създаване на работна група за комуникация и координация по въпросите на изменението на климата и човешкото здраве; преглед и приоритизиране на нуждите от инфраструктура и технологично оборудване, свързани с изменението на климата; партньорство и сътрудничество: разработване на наръчник за ролите и отговорностите на заинтересованите страни; осигуряване на здравно представителство в процесите, свързани с изменението на климата на всички нива; разработване, актуализиране и разпространение на каталог на добрите здравни практики; създаване на национален фонд за изменението на климата и човешкото здраве)
- Изграждане на професионален капацитет (провеждане на тематични семинари и обучение за професионалисти; серия от тематични информационни материали за здравни специалисти; включване на изменението на климата и въздействието върху човешкото здраве в професионалните образователни програми на всички нива; разработване, прилагане и актуализиране на стандартите за медицинско лечение, свързано с изменението на климата)

2. Изграждане на база от знания и осведоменост

- Развиване на общественото образование и осведоменост относно адаптацията (въвеждане на изменението на климата и човешкото здраве в учебните планове; провеждане на мултимедийна кампания; разработване, публикуване и разпространение на кодекс за лично поведение на гражданите при опасни явления, свързани с изменението на климата)
- Разработване на мониторинг, събиране на данни и ранно предупреждение (изграждане на национална система за мониторинг на изменението на климата и човешкото здраве; спазване на процес на прецизен оперативен мониторинг - разработване / актуализиране на националната база данни за изменението на климата и човешкото здраве; разработване и въвеждане на национална система

за ранно предупреждение за ефекта от изменението на климата върху човешкото здраве)

- Разработване на база от знания и научни изследвания (подобряване на научните познания относно изменението на климата и човешкото здраве - оценка на уязвимостта на здравето, карти на уязвимостта)

3. Адаптиране на външната среда с цел намаляване на въздействието на изменението на климата върху здравето

- Адаптиране на изградената и естествена среда за намаляване на въздействието на изменението на климата върху здравето (разработване на концепция и насоки за приспособяване на обществената среда към изменението на климата; разработване / прилагане на система от стимули за използване на устойчиви на атмосферните влияния конструкции, материали, инструменти; изграждане / поддръжка на обществени места със защитна архитектура и ландшафтен дизайн срещу екстремни метеорологични явления; разработване / актуализиране на наръчника за местата в природата, уязвими към изменението на климата)
- Изграждане на социално-икономически капацитет (разработване на програма за профилактичен контрол на здравния статус и осигуряване на съответно лечение; разработване / актуализиране на регистъра на социалните групи, уязвими към изменението на климата и разработване на програма за работа с тези групи; подготовка на убежища / съоръжения за защита от екстремни метеорологични явления на хора от уязвими групи)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен план:

- Разработване на национална стратегия и план за действие за изменението на климата и човешкото здраве;
- Преглед и актуализиране на законодателството, разпоредбите, стандартите, нормите, плановете, политиките и други документи, които имат отношение към изменението на климата и човешкото здраве;
- Създаване на междудисциплинарна работна група за вертикална и хоризонтална комуникация и координация по въпросите на изменението на климата и човешкото здраве;
- Преглед на нуждите на инфраструктурата и технологичното оборудване, свързани с изменението на климата в здравния сектор и разработване на препоръки за приоритетни подобрения;
- Създаване на национален фонд за изменението на климата и човешкото здраве, който да оказва съдействие при (а) лечението на заболявания, причинени от изменението на климата, (б) укрепване на научните изследвания и (в) подобряване на инфраструктурата в здравния сектор, свързана с изменението на климата;
- Разработване на тематични информационни материали за изменението на климата за здравни специалисти и заинтересовани страни;
- Разработване, прилагане и актуализиране на стандарти за медицинско лечение, свързано с последствията от изменението на климата;
- Провеждане на мултимедийна кампания за изменението на климата и човешкото здраве;
- Разработване на национална система за ранно предупреждение за ефекта от изменението на климата върху здравето;
- Подобряване на научните познания за изменението на климата и човешкото здраве.

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от общественения сектор включват министерствата и техните органи, както и Националната здравноосигурителна каса. Професионалните медицински сдружения и научно-изследователските институти, свързани със сектора, също са много важни. Водещата неправителствена организация на Червения кръст също се превръща във важен участник, както и местните власти

Туризъм

Въздействие от изменението на климата

Поради своя териториално концентриран, зависим от времето и изключително сезонен характер, туризмът в България е уязвим по отношение на изменението на климата. Уязвимостта се състои от краткосрочни и дългосрочни заплахи, въпреки че по-високите температури по-рано и по-късно през годината могат да направят междинните сезони по-привлекателни.

Основните рискове, свързани с изменението на климата, включват по-малък брой туристи, по-кратък зимен сезон, по-кратък среден престой, здравословни проблеми за туристите, по-лоши условия за отдых на открито, увреждане на туристическата инфраструктура и суперструктура, затруднен достъп до туристическите дестинации и недостиг на вода.

Възможностите, които биха могли да възникнат от изменението на климата включват по-дълъг летен сезон и междинни сезони, развитие на нови туристически продукти, привличане на нови пазари и по-малка нужда от отопление през зимния сезон и междинните сезони.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в четирите стратегически области са следните:

1. Включване на адаптацията към изменението на климата в разработването на политиките и правната рамка

- Разработване на секторна политика по отношение на изменението на климата (разработване на национална стратегия за адаптация и план за действие за туризма)
- Създаване на всеобхватна правна рамка, управление на риска и стимули (подобряване на правната рамка по отношение на адаптацията към изменението на климата в сектора, разработване на програми за застраховане и управление на риска, създаване на междусекторни политики, създаване на механизми за икономически стимули за прилагане на възможностите за адаптация)

2. Подобряване на осведомеността и базата от знания за адаптация към изменението на климата

- Повишаване на осведомеността относно изменението на климата и въздействието му върху сектора (разработване на национална база данни [онлайн портал] с информация за адаптацията към изменението на климата; ангажиране с по-широко разпространение на знания по отношение на адаптацията сред предприемачите; въвеждане на обучение в областта на изменението на климата в учебните програми на училищата и университетите; разработване на видео материали; организиране на семинари за повишаване на осведомеността; разработване на туристически показатели, чувствителни към изменението на климата; разработване на показатели за изменението на климата, релевантни за туристическия сектор)
- Укрепване на базата от знания в отрасъла (разработване, финансиране и осъществяване на проекти и програми за изследване на изменението на климата; събиране на данни в областта на туризма, свързани с изменението на климата;

изготвяне и разпространение на публикации; разработване на система за мониторинг и оценка;

- разпространение на разработените мерки за адаптация сред заинтересованите страни)

3. Изграждане на капацитет за адаптация

Регионална и подсекторна оценка на адаптивния капацитет (разработване на инструменти за оценка на адаптивния капацитет; провеждане на оценки на капацитета за адаптация)

- Изграждане на капацитет (действия за обучение и разпространяване на знания; въвеждане на финансови стимули за изграждане на капацитет на заинтересованите страни; въвеждане на специални програми / курсове в коледжите и университетите; подобряване на координацията, информираността и комуникацията между отговорните правителствени и обществени институции)

4. Разработване на конкретни действия за адаптация

- Адаптиране на съществуващите туристически сектори (разработване и прилагане на мерки за адаптация за летния и зимния туризъм)
- Разработване на иновации в областта на туризма и управлението (разработване на нови видове туризъм [продукти, дестинации]; идентифициране на нови туристически сектори [сегментиране]; разработване и внедряване на нови маркетингови стратегии и подходи; разработване на нововъведения в управлението на ресурсите на подсекторно ниво [предприятие])

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен план:

- Ангажиране с по-широко разпространение на знания по отношение на адаптацията към изменението на климата, за да се достигне до местните предприемачи в областта на туризма;
- Разработване на туристически показатели, чувствителни към изменението на климата;
- Разработване на показатели за изменението на климата, релевантни за туристическия сектор;
- Разработване на инструменти за оценка на адаптивния капацитет;
- Разработване на обучение по изменение на климата.

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни включват съответните министерства и техните органи, отговорни за политиките и регламентите в областта на туризма. Частният сектор с неговите асоциации и предприемачи също е ключов участник. И не на последно място, организациите за управление на туристическите райони, научноизследователските институти и гражданското общество имат също своя дял.

Транспорт

Въздействие от изменението на климата

Основните видове транспорт, които ще бъдат повлияни от гледна точка на предоставянето на услуги, са пътния и железопътния транспорт, следвани от водния и въздушния транспорт. Очаква се най-значителното въздействие върху инфраструктурата да бъде причинено от наводненията и свлачищата поради високата честота на силни валежи. Други явления, които се очаква да засегнат сектора са виелиците, снеговалежите и екстремните горещини.

Очаква се метеорологичните събития, свързани с изменението на климата да окажат отрицателно въздействие върху всички участници в транспортния сектор, включително тези, които се занимават с управление на инфраструктура (влошаване на състоянието,

щети, временно затваряне на участъци / възли от пътната инфраструктура), транспортните оператори (по-високи оперативни разходи и прекъсвания на дейностите), потребителите на пътната мрежа (забавяния, удължено време на пътуване, дискомфорт при пътуване) и крайните потребители и обществото като цяло (по-високи разходи за транспортна инфраструктура и транспортни дейности - например смущения в бизнеса, договорите, веригата на доставки).

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в двете стратегически области са следните:

1. Изграждане на институционален капацитет и от знания

- Изграждане на институционален капацитет (възлагане на отговорности за адаптиране към изменението на климата в правилниците и вътрешните правила на заинтересованите страни; оценка на нуждите от обучение и провеждане на обучения; повишаване на осведомеността на обществото)
- Изграждане на база от знания (въвеждане / подобряване на практиките за събиране на данни, свързани с адаптацията към изменението на климата и постепенно изграждане на бази данни за специализирани проучвания; извършване на специализирани изследвания за оценка на рисковете и уязвимостите от изменението на климата)

2. Включване на съображенията за адаптация към изменението на климата в ключовите процеси на планиране и вземане на решения

- Преглед и усъвършенстване на процедурите за подготовка на проекти (разработване и прилагане на насоки за включване на въпроси, свързани с адаптацията към изменението на климата в цикъла на управление на проектите)
- Преглед и усъвършенстване на експлоатацията и поддръжката (разработване и прилагане на програми за укрепване на устойчивостта на пътните и железопътните мрежи към екстремни метеорологични явления)
- Преразглеждане и актуализиране на нормите за проектиране (актуализиране на указанията за проектиране на водостоци и мостове по пътищата и железопътните линии; редовно актуализиране на нормите за проектиране на пътища и железопътни линии)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия:

- Възлагане на отговорности за адаптацията към изменението на климата в правилниците и вътрешните правила на съответните заинтересовани страни по видове транспорт на база преглед и анализ на пропуските;
- Оценка на нуждите от обучение и прилагане на програми за обучение;
- Въвеждане и/или подобряване на практиките за събиране на данни, свързани с адаптацията към изменението на климата и постепенно изграждане на бази данни за специализирани проучвания;
- Разработване на насоки за разглеждане на проблемите, свързани с адаптацията към изменението на климата в цикъла на управление на проекти;
- Актуализиране на указанията за проектиране на водостоци и мостове по пътищата и железопътните линии.

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от публичния сектор включват министерствата и техните органи, свързани със сектора. Частният сектор също играе важна роля, тъй като той предоставя услугите и извършва поддръжката на инфраструктурата. От ключово значение са потребителите и обществото като цяло, а неправителствените асоциации в транспортния сектор следва да работят активно с представителите на гражданското общество за защита на потребителите, за изграждане на партньорства и за повишаване

на осведомеността. И не на последно място, местните и регионалните власти също ще играят важна роля.

Градска среда

Въздействие от изменението на климата

В градските райони очакваните въздействия от климатичните събития включват щети за сградите и градската инфраструктура, последици за здравето, застрашени основни услуги, вкл. доставка на храна и електричество, намалена достъпност на средата и воден стрес, както и увеличен финансов натиск върху общините за поддръжка на инфраструктурата и съоръженията и персонала за спешна помощ.

Големите градове ще бъдат по-уязвими по отношение на екстремните метеорологични явления, тъй като техните централни градски части обикновено са с по-голяма плътност, интензивен трафик, с по-малко зелени и отворени пространства и със стара инфраструктура с ограничен капацитет. Уязвимите групи, вкл. хората, които живеят под прага на бедността, в лоши жилища, бездомните, възрастните и болните хора, ще бъдат засегнати в по-голяма степен.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в четирите стратегически области са следните:

1. Укрепване на политиките и на правната рамка за включване на АИК

- Включване на АИК в регионалното и градското развитие (организиране на дискуссионен форум за политиката и стратегията за АИК; включване на АИК в политиките за регионално и градско развитие чрез преразглеждане на Закона за устройство на територията и на новата Национална жилищна стратегия)
- Преразглеждане и допълване на законодателството за транспониране на въпросите за АИК (включване на АИК в законодателството, свързано с регионалното и пространствено планиране; преразглеждане на инструменти като Националната концепция за пространствено развитие, схемите и планове за териториално развитие и ПУП)
- Технологии / строителство - прилагане на нови Еврокодове и технически норми в планирането, проектирането, строителните технологии и материали
- качеството чрез сертифициране за устойчиво строителство; стимулиране на творческия градски дизайн; насърчаване на зелени, интелигентни и иновативно планиране, проектиране и сертифициране на градове, сгради и технологии)

2. Изграждане на капацитет за адаптация

- Развитие на устойчиви институции, способни да осигуряват политика за АИК на всички равнища (организиране на хоризонтална координация между съответните органи; вертикална и хоризонтална координация между министерствата, свързани с АИК на градската среда и управлението на риска от бедствия;
- подобряване на сътрудничеството между националните, регионалните и местните власти; развиване на капацитет чрез преквалификация и допълнителна експертна заетост; предоставяне на насоки и методическа подкрепа на общините за разработване на местни стратегии за АИК)
- Развитие на институционалния, експертния и административния капацитет (изграждане на капацитет за управление на риска от бедствия и за реагиране при извънредни ситуации, осигуряване на модерно оборудване и финансова подкрепа; предоставяне на подходяща и актуализирана информация; осведоменост, ангажираност, познания и създаване на култура на АИК в обществото)

3. Разработване на финансови и социални политики и на политики за управление на риска

- Промяна на финансовите, социалните и застрахователните политики (преразглеждане на финансовите инструменти и проектиране на нови; изследване на потенциала на фондовете на ЕС за АИК; планиране на държавния бюджет и финансова подкрепа за общините; преразглеждане на съществуващия фонд за управление на риска от бедствия с цел по-добра социална защита; разширяване на мерките за финансово приобщаване чрез адаптивни предпазни мрежи, резервни фондове за бедните и за най-необлагодетелстваните)

4. Подобряване на управлението на знанията, научните изследвания, образованието и комуникацията между заинтересованите страни

- Информация - гарантиране на институционално регулиран обмен на информация и данни съгласно задълженията по директивата на ЕС INSPIRE (създаване на общи стандарти за типа, структурата, обхвата и формата на метаданните и данните, хармонизирани с ЕС на ниво град; обмен на информация със страни от ЕС и международни институции; осигуряване на свободен достъп до данните)
- Научни изследвания - осигуряване на обща дългосрочна визия и цели в изследванията за АИК на градската среда чрез изменение на Националната стратегия за развитие на научните изследвания (определяне на приоритетните научни теми; подкрепа на иновациите в строителството, технологиите и услугите чрез проучвания, финансирани от строителния бизнес)
- Образование - „обучение на обучаващи“ (организиране на образование и обучение на всички нива - от политиките до обществеността; създаване на съвместни мултидисциплинарни курсове за проектантите, [ландшафтни] архитекти, инженери, еколози, икономисти и др.; организиране на тематични докторски дисертации; разработване на платформа за отворено обучение за АИК)
- Партньорство - работа в партньорство и споделяне на знания (насърчаване на партньорствата, изграждане на мрежи и сътрудничество между различните възрастови, полови, етнически, професионални и социални групи; организиране на социална мрежа за подкрепа на уязвимите групи; осъществяване на публично-частни партньорства в подкрепа на управлението на риска от бедствия и Единната национална система за защита на гражданите; работа с медиите за популяризиране на системата за АИК)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен и средносрочен план:

- Организиране на дискуссионен форум за постигане на съгласие за обща визия и общо разбиране по отношение на политиките и стратегията за АИК за градската среда (краткосрочен план);
- Включване на АИК в политиките за регионално и градско развитие (краткосрочен план);
- Включване на АИК в новата Национална жилищна стратегия (средносрочен план);
- Изграждане на способности за управление на риска от бедствия и реагиране при извънредни ситуации и осигуряване на достатъчно и модерно оборудване и финансова подкрепа (краткосрочен план);
- Създаване на общи стандарти за типа, структурата, обхвата и формата на метаданните и данните, хармонизирани с ЕС на ниво град (краткосрочен план);
- Определяне на приоритетните научни теми, свързани с града, откритите и зелените пространства, сградите, инфраструктурата, строителните материали и човешкото здраве и оценка на устойчивостта им (краткосрочен план);

- Организиране на подходящо образование и обучение на всички нива - от политиките до обществеността, въз основа на оценка на образователните потребности (краткосрочен план);
- Насърчаване на партньорствата, изграждането на мрежи и сътрудничеството между различните възрастови, полови, етнически, професионални и социални групи, включително тези в неравностойно положение (краткосрочен план).

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от общественения сектор включват министерствата и техните органи, свързани със сектора. Секторните професионални съюзи и асоциации, строителните и застрахователните компании и частните консултанти са други участници, които имат важна роля за успешното изпълнение на Плана за действие. Академичните среди и научно-изследователските институти също играят основна роля, заедно с гражданското общество и местните и регионалните власти и техните органи.

Води

Въздействие от изменението на климата

Очаква се изменението на климата да окаже значително въздействие върху хидрологията на реките в България, като прогнозите са за спад с около 10 процента за следващите 30 години. Възможно е да настъпят значителни промени в сезонното разпределение на оттока на реките, с увеличение през зимата и пролетта и спад през лятото и есента.

Рисковете и уязвимостта, свързани с водите, включват опасност от наводнения и суша. Рисковете от наводнения засягат цялата страна, докато рисковете от засушаване застрашават районите с прогнозиран недостиг на вода. Районите, които използват подпочвени води, са с по-нисък риск. Вероятни са по-високи рискове в районите, които използват повърхностни води и имат значителни туристически дейности. Черноморският район изглежда най-уязвим по отношение на риска от недостиг на вода. Основните уязвимости по отношение на изменението на климата са системите за производство на водоелектрическите централи, водните услуги (водоснабдяване, канализация и мелиорация), състоянието и готовността на водната инфраструктура, както и готовността на операторите и населението, поради липса на предишен опит с наводнения и засушаване. Рисковете за инфраструктурата и услугите произтичат от щети, неправилна експлоатация и нискокачествени или недостатъчни услуги. Биологичното разнообразие е изложено на риск в резултат от наводненията и засушаванията.

Стратегически и оперативни цели и дейности

По-подробно, действията в трите стратегически области са следните:

1. Подобряване на управлението за адаптация

- Адаптиране на правната рамка с оглед превръщането ѝ в инструмент за справяне с въздействието от изменението на климата (изясняване на ролите и отговорностите за адаптация към изменението на климата; синхронизиране на периодите на планиране между генералните ВиК планове и плановете за управление на речните басейни и на риска от наводнения [ПУРБ и ПУРН]; въвеждане на икономически стимули за промяна на поведението)

2. Укрепване на базата от знания и осведомеността

- Максимално използване на научноизследователски и образователни институции (осигуряване на средства за изследвания в областта на адаптацията към изменението на климата и прилагане на иновации в областта; осигуряване на научноизследователска подкрепа за Басейновите дирекции чрез рамкови споразумения недостатъчни услуги. Биологичното разнообразие е изложено на риск в резултат от наводненията и засушаванията.

- Подобряване на осведомеността, образованието и обучението (подготовка и разпространение на брошури и видео материали, свързани с адаптацията към изменението на климата; включване на адаптацията към изменението на климата в учебните програми за начално и средно образование; подготовка и провеждане на обучения за държавната администрация и ВиК операторите)
- Подобряване на мониторинга и гъвкавостта (разширяване и надграждане на мрежите за мониторинг на валежите, водните ресурси и използването на водите, свързани с изменението на климата; създаване на динамична, обществено достъпна ГИС база данни)

3. *Подобряване на управлението за адаптация на водната инфраструктура*

- Адаптиране на проектирането и строителството (преглед и актуализиране на нормите за проектиране и строителство)
- Адаптиране на експлоатацията (разработване на методика и оценка на адаптивния капацитет на значими обекти от водната инфраструктура, включване на мерки за адаптация към изменението на климата в експлоатационните планове на инфраструктурата)

Приоритетни действия

Планът за действие идентифицира следните приоритетни действия, които следва да бъдат предприети в краткосрочен и средносрочен план:

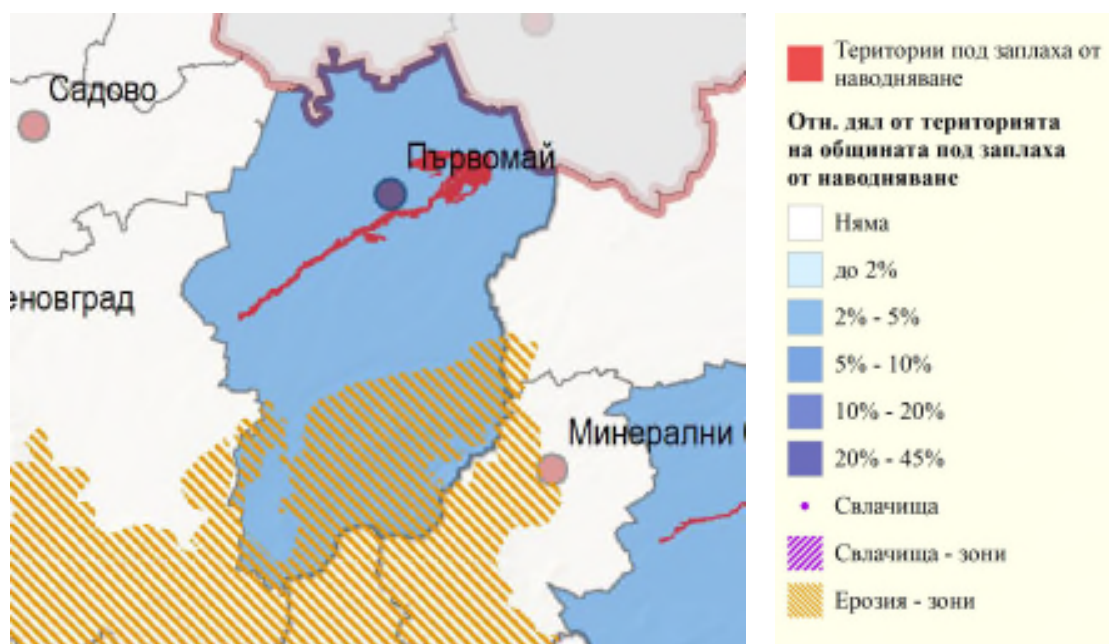
- Изясняване на ролите и отговорностите по отношение на адаптацията към изменението на климата (краткосрочен план);
- Подготовка и разпространение на брошури и видео за адаптация към изменението на климата (краткосрочен план);
- Разширяване и надграждане на мрежите за мониторинг на валежите, водните ресурси и използването на водите, свързани с адаптацията към изменението на климата (средносрочен план);
- Създаване на динамична, обществено достъпна ГИС база данни (средносрочен план);
- Преглед и актуализиране на нормите за проектиране и строителство (краткосрочен план).

Заинтересовани страни

Заинтересованите страни от общественения сектор включват министерства и техните органи, свързани със сектора, както и басейновите дирекции. Държавният регулатор също е важна заинтересована страна. Академичните среди и научно-изследователските институти играят основна роля, заедно с гражданското общество и местните и регионалните власти и техните органи.

Изготвянето на ПИРО е съобразено с програмите от мерки в планове за управление на речните басейни и с програмите от мерки в планове за управление на риска от наводнения към басейновите дирекции, както и осигурява съгласуваност с всички други приложими планове и програми в областта на опазването на околната среда или адаптацията към изменението на климата, разработени на национално, областно или общинско ниво.

Ефектите от влиянието на изменението на климата, които се изразяват в покачване на температурите, намаляване на валежите, промяна в оттока на реките и в екосистемите и засушаване (от една страна), но и в проблеми, свързани с внезапни наводнения (от друга страна) е вече факт в определени райони на България, най-вече в долната част на басейна на р. Арда, р.Тунджа, р. Марица и р. Бяла.

Предвидени мерки в Плана за управление на риска от наводнения:

По приоритет 1: Опазване на човешкия живот и общественото здраве:

С. Крушево, Община Първомай: Почистване и стопанисване на речните легла в границите на урбанизирана територия - Основно и ежегодно почистване на коритото и бреговете на р. Омуровска в зоната на с. Крушево от дървета, храсти, битови и строителни отпадъци - дължина 2000 м, площ ок. 40 дка. Основно почистване - 500 лв./дка; ежегодно почистване - 300 лв./дка.

С. Дълбок извор, Община Първомай: Почистване и стопанисване на речните легла в границите на урбанизирана територия - Основно и ежегодно почистване на коритото и бреговете на р. Чинардере в зоната на с. Дълбок извор от дървета, храсти блатна растителност, битови и строителни отпадъци - дължина 2500 м, площ ок. 40 дка. Основно почистване - 500 лв./дка; ежегодно почистване - 300 лв./дка.

По приоритет 2: „По-висока степен на защита на критичната инфраструктура и бизнеса“:

С. Караджалово, Община Първомай: Почистване на речни участъци и дерета за осигуряване преминаване на висока вълна - Периодично почистване на коритото на р. Марица в зоната на моста на Републикански път III-807 - 500 м нагоре и 500 м надолу по течението, площ 200 дка.

С. Поройна, Община Първомай: Почистване на речни участъци и дерета за осигуряване преминаване на висока вълна - Основно и ежегодно почистване коритото на р. Чинардере по 100 м преди и след моста/водосток над реката в зоната на с. Поройна от дървета, храсти и блатна растителност - площ - 6 дка.

Гр. Първомай, Община Първомай: Почистване на речни участъци и дерета за осигуряване на преминаване на висока вълна - Основно и ежегодно почистване на коритото и бреговете на р. Мечка в зоната на мостовете при гр. Първомай от дървета, храсти блатна растителност, битови и строителни отпадъци - дължина 4000 м, площ ок. 100 дка.

Гр. Първомай, Община Първомай: Почистване на речни участъци и дерета за осигуряване преминаване на висока вълна - Отнемане на наносни отложение основно в зоната на моста на Републикански път I-8 при гр. Първомай - приблизително 100 м³.

Ресурсна обезпеченост - планираните мерки, дейности и проекти следва да бъдат съобразени с възможностите за финансиране, ресурсната обезпеченост,

законодателните норми и ограничения, наличните капацитет и компетенции на съответното ниво за планиране.

ЧАСТ VII.

НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

За целите на наблюдението и оценката се изгражда система, която включва формите и начините за събиране на информация, индикаторите за наблюдение, органа за наблюдение и организацията на работата по наблюдението и оценката, както и системата на докладване и осигуряване на информация и публичност. Описанието на тази система и на действията, които ще осигурят нейното ефективно функциониране, са част от структурата на ПИРО.

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО цели осигуряването на ефективно изпълнение на плана, с оглед постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и ефикасно разходване на ресурсите за реализация на планираните дейности и проекти.

Предмет на наблюдението и оценката е изпълнението на целите и приоритетите на плана на основата на резултатите от подготовката и изпълнението на мерките и проектите, включени в Програмата за реализация на плана и на база на определените индикатори за наблюдение и оценка. Особено внимание трябва да се отдели на организацията и методите за изпълнението на плана и на програмата, прилагани от съответните органи и звена.

Индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО за периода 2021-2027 г. са посочени в матрица на индикаторите - **Приложение № 3**. За да се осигури необходимата информация за процеса на наблюдение за всеки индикатор са посочени мерните единици, в които ще се измерва, източниците на информация, периодичността на събирането на информация, базовата стойност за отчитане изменението на всеки от индикаторите, както и целевата стойност, която се очаква да бъде достигната до края на периода на действие на плана. При наличие на достатъчно информация и данни на периодична база могат да се определят и междинни стойности на индикаторите по ключови приоритети.

При разработването и прилагането на системата от индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРсе имат предвид общите индикатори в областта на регионалната политика и за постигане на растеж и заетост чрез структурната помощ на ЕС през периода 2021 -2027 г.

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на плана, въз основа на събраната обективна информация и данни, отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики.

Индикаторите за наблюдениеобхващат физическите характеристики (параметри) по отношение реализацията на поставените цели и приоритети за развитие, като стойностите им могат да бъдат абсолютни или относителни. За целите на планасе използват два вида индикатори: за продукт и за резултат.

Индикаторите за продукт се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети и/или мерки за развитие на общината. По някои от приоритетите тесе отнасят за предвидени или изпълнявани конкретни проекти с важно значение за развитието на територията на общината. Дефинираните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на приоритетите и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Индикаторите за резултат отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за

устойчиво интегрирано местно развитие за периода. Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори, а в някои случаи - с качествени оценки относно достигнатата степен в социалното, икономическото и инфраструктурното развитие на общината и приноса на това развитие за общото развитие на региона.

Типа индикатор, който се прилага към съответен приоритет или цел зависи от конкретиката на формулираните цели, приоритети и мерки в ПИРО. Най-общо индикаторите за продукт измерват напредъка по отношение на приоритетите и мерките, а индикаторите за резултат - по отношение на целите. Въпреки това е възможно за даден приоритет да се формулира както индикатор за продукт, така и индикатор за резултат. Индикаторите за резултат се формулират само по отношение на целите. С индикаторите за продукт се измерват и постигането на мерките, но не е задължително да се формулират за всяка отделна мярка, дейност или проект - включването на индикатори по отношение на мерките зависи от конкретната ситуация.

В цялостния процес на наблюдение и оценка при спазване на принципа за партньорство участват общинският съвет, кметът на общината, кметовете на кметства и кметските наместници, общинската администрация, социалните и икономическите партньори, неправителствените организации, представителите на гражданското общество в общината.

МАТРИЦА НА ИНДИКАТОРИТЕ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО НА ОБЩИНА ПЪРВОМАЙ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 г.

Индикатори за продукт

Приоритет	Мярка	Кратко описание	Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Целева стойност
Стратегическа цел 4: Икономическо развитие, чрез подобряване на бизнес средата, насърчаване на предприемачеството, стимулиране на инвестициите в иновации, неутрални към климата производства, туризъм и селско стопанство							
Приоритет 1	Мярка 1	Подкрепа за създаване на нови микро- и малки фирми в общината. Стимулиране на стартъри, в т.ч в технологични производства и услуги;	1.Предприятия,получаващи подкрепа чрез безвъзмездни средства 2.Стартиращи предприятия, които получават подкрепа	брой брой			
Приоритет 1	Мярка 2	Изграждане на нова предприемаческа култура, придобиването на предприемачески, управленски и бизнес умения, както и професионални и ИТ умения. Предоставяне на целенасочена консултантска подкрепа за стартиране на самостоятелна стопанска дейност;	1.Заинтересовани страни, участващи в процеса на опознаване на сферата на предприемачеството 2.МСП, инвестиращи в развитие на уменията	брой брой			
Приоритет 1	Мярка 3	Създаване на възможностите за заетост чрез самонаемане;	1.Заинтересовани страни, участващи в процеса на опознаване на сферата на предприемачеството 2.МСП, инвестиращи в развитие на уменията				

Приоритет 1	Мярка 4	Насърчаване на предприемачеството сред уязвимите групи на пазара на труда, включително и социалното предприемачество за безработни лица, хора с увреждания и лица от групи в неравностойно положение	1.Заинтересовани страни, участващи в процеса на опознаване на сферата на предприемачеството 2.МСП, инвестиращи в развитие на уменията				
Приоритет 1	Мярка 5	Насърчаване на кооперирането между местните предприятия чрез подпомагане на клъстерирането и предоставянето на подкрепа за веригите на доставките, особено в случаите на привличане на стратегически инвеститори.	МСП, инвестиращи в развитие на уменията				
Приоритет 2	Мярка 1	Преодоляването на технологичното изоставане и повишаване общата производителност	1.Предприятия,получаващи подкрепа чрезбезвъзмездни средства 2. Предприятия, получаващи подкрепа чрез финансови инструменти	брой			
Приоритет 2	Мярка 2	Внедряване на иновативни решения в земеделската практика и изграждане на подходяща инфраструктура	Предприятия, които си сътрудничат с научноизследователски институции	брой			
Приоритет 2	Мярка 3	Развитие на цифровата инфраструктура в общината и използване на цифрови технологии от земеделските производители	Предприятия, получаващи подкрепа за цифровизиране на своите продукти и услуги	брой			
Приоритет 2	Мярка 4	Инвестиции в производството на плодове, зеленчуци, както и в животновъдството и биологично производството	Предприятия, получаващи подкрепа чрез безвъзмездни средства*	брой			
Приоритет 2	Мярка 5	Интервенции към пчеларството и лозаро-винарския сектор	Предприятия, получаващи подкрепа чрез безвъзмездни средства	брой			

Приоритет 2	Мярка 6	Разнообразяване на икономиката с цел запазване на заетостта на местното население; насърчаване развитието на микро и МСП,	Предприятия, получаващи подкрепа чрез безвъзмездни средства	брой			
Приоритет 2	Мярка 7	Активизиране на бизнеса чрез насърчаването на индивидуалното и колективното предприемачество	Предприятия, получаващи подкрепа чрез безвъзмездни средства	брой			
Приоритет 2	Мярка 8	Въвеждане на нови технологии и иновации в МСП	Предприятия, получаващи подкрепа чрез безвъзмездни средства	брой			
Приоритет 2	Мярка 9	Повишаване на конкурентоспособността на селскостопанския сектор: насърчаване на научноизследователската дейност, иновациите и енергоефективните решения модернизирване на стопанствата; подобряване на инфраструктурата, свързана със селското стопанство; професионално обучение и информационни дейности за заетите в селското стопанство	Предприятия, които си сътрудничат с научноизследователски институции	брой			
Приоритет 2	Мярка 10	Прилагане на WOMP	Водени от общностите стратегии за местно развитие	брой			
Приоритет 2	Мярка 11	Ограничаване на използването на висококатегорийни земеделски земи за нуждите на промишлеността и складовото стопанство чрез насочване на инвеститорския интерес посредством инфраструктурно обезпечаване на територии със слабопродуктивни земи					

Приоритет 2	Мярка 12	Прилагане на интегрирани (устройствени и агротехнически) решения за рекултивация и използване на замърсените територии (отглеждане на технически култури и др.).					
Приоритет 3	Мярка 1	Подкрепа за изграждане на специализирана инфраструктура за оползотворяване на туристическите ресурси и развитието на различни видове туризъм, включително и транспортна инфраструктура до туристическите обекти					
Приоритет 3	Мярка 2	Подкрепа за интегриране на културно-историческото наследство с тематични туристически маршрути (винени, религиозни, природно -екологични и др.)					
Приоритет 3	Мярка 3	Повишаване на професионалната квалификация на заетите в туризма	МСП, инвестиращи в развитие на уменията	брой			
Приоритет 3	Мярка 4	Създаване и развитие на регионален туристически продукт	Съвместни проекти				
Приоритет 4	Мярка 1	Стимулиране на иновационни МСП;	Предприятия, получаващи подкрепа чрез безвъзмездни средства	брой			
Приоритет 4	Мярка 2	Разширяване на мрежите за бизнес иновации и подкрепа за иновационни кълстери	Съвместни проекти				
Приоритет 4	Мярка 3	Подкрепа на дейности за въвеждане на нови технологии, в т.ч. за намаляване на ресурсната и енергийна ефективност на производството	Предприятия, получаващи подкрепа чрез безвъзмездни средства	брой			

Приоритет 5	Мярка 1	Инвестиции в цифровата инфраструктура					
Приоритет 5	Мярка 2	Цифрова трансформация на малките предприятия	Предприятия, получаващи подкрепа за цифровизиране на своите продукти и услуги	брой			
Приоритет 5	Мярка 3	Подкрепа на социалната икономика чрез цифрова трансформация	Цифрови услуги и продукти, разработени за предприятия	брой			
Приоритет 5	Мярка 4	Подкрепа за повишаване на квалификацията и за преквалификация на работната сила с цел подготвянето ѝ за бъдещите предизвикателства, свързани с цифровизацията и автоматизацията	МСП, инвестиращи в развитие на уменията	брой			
Стратегическа цел 2: Подобряване на социалната среда							
Приоритет 6	Мярка 1	Създаване на мобилни екипи към областните лечебни заведения за осигуряване на медицинска помощ в отдалечени и труднодостъпни места	Капацитет на подкрепяната инфраструктура за здравни грижи	Кв.м			
Приоритет 6	Мярка 2	Инвестиране в специализирани болници и отделения, в които се извършват дейности за долекуване, продължително лечение и рехабилитация и хосписи за пациенти, които имат нужда от продължителен болничен престой и не могат да се обслужват сами в домашна обстановка	Капацитет на подкрепяната инфраструктура за здравни грижи				

Приоритет 6	Мярка 3	Инвестиране в СМР и ремонтни дейности за създаване на медицински кабинети за новозавършили общопрактикуващи лекари в неатрактивни райони на страната	Капацитет на подкрепяната инфраструктура за здравни грижи				
Приоритет 6	Мярка 4	Икономически ефективни мерки за намаляване на основни рискови за здравето фактори и подобряване профилактиката на болестите	Капацитет на подкрепяната социална инфраструктура (различна от жилищна)				
Приоритет 7	Мярка 1	Създаване на нови социални услуги за резидентна грижа за възрастни хора	Капацитет на подкрепяната социална инфраструктура (различна от жилищна)				
Приоритет 7	Мярка 2	Създаване на нови социални и интегрирани, здравно-социални услуги за резидентна грижа за лица с увреждания	Капацитет на създадената временна инфраструктура за настаняване				
Приоритет 7	Мярка 3	Създаване на съпътстващи специализирани и консултативни социални услуги за лица с увреждания					
Приоритет 7	Мярка 4	Изграждане на Центрове за ранно детско развитие, с финансиране на здравни, образователни и социални дейности на едно място,	Капацитет на създадената временна инфраструктура за настаняване				
Приоритет 8	Мярка 1	Осигуряване достъпа до качествено предучилищно и училищно образование					
Приоритет 8	Мярка 2	Изграждане на адекватна инфраструктура за образование	Капацитет на класните стаи на подкрепяната образователна инфраструктура (нови или модернизирани)				

Приоритет 8	Мярка 3	Прилагане на ефективни мерки за включване на децата от уязвимите групи към образование	Капацитет на класните стаи на подкрепяната инфраструктура за грижи за деца (нови или модернизирани)				
Приоритет 8	Мярка 4	Постигане на гъвкавост на образователната система спрямо промените и изискванията на бизнеса и местните пазари на труда					
Приоритет 8	Мярка 5	Разширяването на дуалното обучение и увеличаване на възможностите за осъществяването му по различни професии, което да е съобразено с потребностите на бизнеса на регионално и местно ниво					
Приоритет 8	Мярка 6	Осигуряване на безплатен безжичен интернет за училищата в общината, съгласно инициативата WiFi4EU					
Приоритет 8	Мярка 7	Инвестиции в ключови умения, включително на компютърни и цифрови умения на човешките ресурси, в подкрепа на широкото използване на ИКТ и базираните на тях услуги					
Приоритет 8	Мярка 8	Прилагане на комплексна оценка на потребностите на базата на разработени модели за работа и провеждане на обучения на служители, професионалисти и др					
Приоритет 8	Мярка 9	Осигуряване на условия за качествена заетост на трудоспособните лица					
Приоритет 8	Мярка 10	Осигуряване на достъп до програми за активиране, ориентиране, обучение и заетост;					

Приоритет 8	Мярка 11	Подкрепа за бърз преход от училище и безработица към работа и успешно включване в активен икономически живот, в т.ч. чрез стажове, чиразуване, професионално, неформално и самостоятелно обучение и придобиване на умения					
Приоритет 9	Мярка 1	Опазване на паметниците на културното наследство, включително реставрация, консервация и социализация	Капацитет на подкрепяната инфраструктура в областта на културата и туризма				
Приоритет 9	Мярка 2	Изграждане на съпътстваща инфраструктура на значими археологически и природни обекти и превръщането им в туристически атракции	Капацитет на подкрепяната инфраструктура в областта на културата и туризма				
Приоритет 9	Мярка 3	Маркетинг на дестинациите с акцент върху по-значими културни и природни атракции чрез обмен на ноу-хау и добри практики в областта на туризма	Капацитет на подкрепяната инфраструктура в областта на културата и туризма				
Приоритет 9	Мярка 4	Използване на интерактивни и смарт технологии, в т.ч. виртуална реалност, wi-fi осигуряване на обектите	Цифрови услуги и продукти, разработени за предприятията				
Приоритет 9	Мярка 5	Поддръжка, възстановяване и подобряване на културното и природното наследство на селата и селския ландшафт и др	Зелена инфраструктура, изградена с целприспособяване към изменението на климата				
Приоритет 9	Мярка 6	Подобряване на училищната спортна инфраструктура					

Приоритет 9	Мярка 7	Поддържане на открити и закрити спортни площи за насърчаване на масовия спорт и провеждането на масови спортни събития.					
Стратегическа цел 3: Подобряване на екологичната инфраструктура							
Приоритет 10	Мярка 1	Подмяна и модернизация на водопроводната мрежа;					
Приоритет 10	Мярка 2	Реконструкция на съществуващи и изграждане на резервоари за питейна вода.					
Приоритет 10	Мярка 3	Изграждане на нови и реконструкции на канализационни системи	Дължина на мрежите за събиране на отпадъчни води, новоизградени или консолидирани				
Приоритет 10	Мярка 4	Осигуряване на подходяща технология на пречистване на водите, изготвяне на оценка за приложимостта и икономическата обоснованост на централизирано отвеждане и пречистване на отпадъчните води в малките населени места, с разпръснато и намаляващо население	Нов или подобрен капацитет за пречистване на отпадъчни води				
Приоритет 11	Мярка 1	Насърчаване използването на енергията от възобновяеми източници, особено от биомаса и биогорива в съответствие с НПДЕВИ	Допълнителен капацитет за производство на енергия от възобновяеми източници (електроенергия, топлинна енергия)				
Приоритет 11	Мярка 2	Топлинна изолация на ограждащите конструкции на сградите и подмяна на дограма.	Домакинства, получили подкрепа за подобряване на Енергийните характеристики на жилището си	брой			

Приоритет 11	Мярка 3	Подобряване на енергийната ефективност на уличното осветление (УО) и парковото осветление	Населени места с енергийно ефективно улично или парково осветление				
Приоритет 11	Мярка 4	Монтаж на котли на биомаса/дървесни пелети, слънчеви колектори за БГВ и др	Обществени сгради, получили подкрепа за подобряване на енергийните им характеристики	брой			
Приоритет 11	Мярка 5	Подобряване ефективността на сградните инсталации	Домакинства, получили подкрепа за подобряване на енергийните характеристики на жилището си	брой			
Приоритет 11	Мярка 6	Оптимизира събирането и третирането на отпадъци и внедряване на съвременни технологии за разделно събиране, предварително третиране, компостиране на биоразградимите отпадъци.	Допълнителен капацитет за рециклиране на отпадъци				
Приоритет 11	Мярка 7	Приоритетна рекултивацията на депата за битови отпадъци, които не отговарят на нормативните изисквания	Площ извън защитените зони по „Натура 2000“, обхванати от мерки за опазване и възстановяване				
Приоритет 12	Мярка 1	Разработване и актуализиране на планове за управление на защитени територии и на защитени зони от Националната екологична мрежа.	Инвестиции в местни екосистеми заразвитие на умения				
Приоритет 12	Мярка 2	Мониторинг, обхващащ защитените територии и зони, както и мониторингът извън тях, касаещ ценни, редки и защитени растителни и животински видове.	Инвестиции в местни екосистеми заразвитие на умения				

Приоритет 12	Мярка 3	Разработването на планове за действие за застрашени животински и растителни видове, както и опазването, поддържането и възстановяването на местообитания и видове в района	Инвестиции в местни екосистеми заразвятие на умения				
Приоритет 12	Мярка 4	Създаване и актуализация на база данни за рискови зони, доизграждане на системи за ранно предупреждение за възникващи опасности от наводнения, пожари, активиране на свлачищни райони,	Нови или усъвършенствани системи за наблюдение на бедствия, за готовност и за предупреждение и реагиране Зони, обхванати от мерки за защита срещу горски пожари	брой брой			
Приоритет 12	Мярка 5	Почистване на корита на реки и изграждане на защитни съоръжения, изследване на последиците от промените в климата	Новопостроени или консолидирани защитни съоръжения по крайбрежни ивици, речни и езерни брегове и свлачища за защита на хора, активи и естествената околна среда	брой			
Приоритет 12	Мярка 6	Изграждане на съоръжения за борба с ерозията, залесяване на обезлесени участъци, устойчиво използване на земите и други	Новопостроени или консолидирани защитни съоръжения по крайбрежни ивици, речни и езерни брегове и свлачища за защита на хора, активи и естествената околна среда	брой			
Стратегическа цел 4: Балансирано териториално развитие							
Приоритет 13	Мярка 1	Изграждане на скоростен път „Пловдив-Асеновград“	Дължина на новите пътища, получили подкрепа	метра			

Приоритет 13	Мярка 2	Подобряване на мрежата от общински пътища, за осигуряване на достъп до туристически, исторически обекти, както и достъп до образователни, здравни и социални услуги в населените места	Дължина на реконструираниите или модернизираниите пътища	метра			
Приоритет 13	Мярка 3	Насърчаване изграждането на местната инфраструктура, обновяването на селата, предлагането на местни основни услуги и опазването на местното културно и природно наследство - създаване, подобряване и разширяване на дребна по мащаби инфраструктура, въвеждане и използване на възобновяеми източници; инфраструктура за отдых, туристическа информация и обозначаване на туристически обекти					
Приоритет 14	Мярка 1	Осигуряване на свързаност към единната електронна съобщителна мрежа (ЕЕСМ) на администрацията на общината					
Приоритет 14	Мярка 2	Осигуряване на по-добър достъп до приложения за електронна търговия, електронно управление и електронно здравеопазване	Цифрови услуги и продукти, разработени за предприятията				
Приоритет 14	Мярка 3	Подобряване достъпа до и развитието на он-лайн публични услуги	Публични институции, получаващи подкрепа за разработване на цифрови услуги и приложения				

Приоритет 14	Мярка 4	Развитие на широколентова инфраструктура и преодоляване на т.нар. „цифрова изолация“ на слабо населените и периферни райони на общината.	1. Допълнителен брой домакинства с широколентов достъп с много голям капацитет 2. Допълнителен брой предприятия с широколентов достъп с много голям капацитет				
--------------	---------	--	--	--	--	--	--

Индикатори за резултат							
Стратегическа цел	Индикатор	Мерна единица	Източник на информация	Период на отчитане	Базова стойност	Целева стойност	
Стратегическа цел 1 Икономическо развитие, чрез подобряване на бизнес средата, насърчаване на предприемачеството, стимулиране на инвестициите в иновации, неутрални към климата производства, туризъм и селско стопанство	Работни места, създадени в подкрепяните структури	брой	НСИ, Общината, Агенция за МСП, Агенция по заетостта и др.	6 мес., 1 год. и т.н.	Към началото на периода	Към края на периода	
	Частни инвестиции, допълващи публичната подкрепа (безвъзмездни средства, финансови инструменти)	хил. лв.					
	МСП, въвеждащи иновативен продукт или процес	брой					
	МСП, въвеждащи иновация на равнището на предприятия	брой					
	МСП, които се възползват от дейности за развитие на умения, осъществявани чрез местна/регионална екосистема	брой					
	Подпомагани стажове в МСП	брой					
	Служители на МСП, които са преминали продължаващо професионално образование и обучение (продължаващо ПОО)	брой					
	Служители на МСП, които са преминали алтернативно обучение задължително в областта на услугите с интензивно развитие на	брой					

	знанията (KISA) Служители на МСП, които са преминали официално обучение за развитие на знанията (KISA) (по видове умения: технически, управленски, предприемачески, екологични, други)	брой брой				
Стратегическа цел 2 Подобряване на социалната среда	Годишен брой на децата, използващи подкрепяната инфраструктура за грижи за деца Годишен брой на децата, използващи подкрепяната образователна инфраструктура Лица с достъп до подобрени здравни услуги Годишен брой на лицата, които използват подкрепяните здравни заведения Годишен брой на лицата, които използват подкрепяните съоръжения за социални грижи Средно време за реагиране при спешни медицински случаи в подкрепяната област	брой брой брой брой брой				
Стратегическа цел 3 Подобряване на екологичната инфраструктура	Жители, свързани към подобрени системи за снабдяване с вода Жители, свързани поне към системи за автоматично пречистване на отпадъчни води Загуби на вода Адекватно третиране на отпадъчни води Жители, които имат достъп до нова или модернизирана зелена инфраструктура в градските райони Годишно крайно потребление на енергия (за следните цели :жилищни, частни нежилищни, обществени нежилищни) Домакинства с подобрени енергийни	брой брой % % %				

	характеристики на своите жилища	брой				
	Сгради с подобрена енергийна класификация (жилищни, частни нежилищни, обществени нежилищни)	брой				
	Очаквани емисии на парникови газове					
	Предприятия с подобрени енергийни характеристики	брой				
	Общо произведена енергия от възобновяеми източници (електроенергия, топлинна енергия)	Mw/h				
	Енергия от възобновяеми източници: капацитет, свързан към мрежата (оперативен)					
	Жители, които се ползват от мерки за защита от наводнения	брой				
	Жители, които се ползват от мерки за защита от горски пожари	брой				
	Жители, които се ползват от мерки за защита срещу природни бедствия, свързани с климата (различни от наводнения и горски пожари)	брой				
	Жители, които се ползват от мерки за защита срещу несвързани с климата природни рискове и рискове, свързани с дейности на човека*	брой				
	Жители, обслужвани от съоръжения за рециклиране на отпадъци и малки системи за управление на отпадъци	брой				
	Рециклирани отпадъци	%				
	Рециклирани отпадъци, използвани като суровини	%				
	Възстановени отпадъци					

Стратегическа цел 4 Балансирано териториално развитие	Ползватели на новоизградени, реконструирани или модернизирани пътища Спестено време вследствие на подобрената пътна инфраструктура	брой				
---	---	------	--	--	--	--

ЧАСТ VIII.

ПРЕДВАРИТЕЛНА ОЦЕНКА, СЪГЛАСНО УСЛОВИЯТА НА ЧЛ.32 ОТ ЗРР

Настоящият документ представя резултатите от оценката на социално-икономическото въздействие на ПИРО на община Първомай 2021-2027 г. Изготвена е в съответствие с чл. 32 на ЗРР едновременно с изработването на Плана за интегрирано развитие на общината. Плана за интегрирано развитие на община Първомай за периода 2021-2027 г. е основополагащ, стратегически, динамичен документ и важен инструмент при формирането и провеждането на устойчиво и балансирано местно развитие в посочената територия. Документът очертава средносрочната перспектива за икономическо, социално, инфраструктурно и екологично развитие на общината за период от седем години.

Предварителната оценка на ПИРО на община Първомай има за цел да подобри качеството на документа, като проследи неговата външна и вътрешна свързаност, съответствие със стратегически и планови документи на областно, регионално, национално и наднационално ниво, неговата ефективност, ефикасност, релевантност, въздействие и устойчивост.

Специфичните цели са следните:

- Да се гарантира съгласуваност на ПИРО и заложените в него стратегически цели и приоритети с документите, които са от значение за подготовката на планове на национално и европейско ниво, секторните стратегии, Интегрирана териториална стратегия за развитие на ЮЦР за периода 2021-2027, Национална програма за развитие България 2030
- Да се гарантира съгласуваност на ПИРО, като се оцени социално-икономическия анализ и SWOT-анализа, реалистичността и адекватността на заложените цели и приоритети за местно развитие, предвидената система за наблюдение, оценка и актуализация, включително предложените индикатори, необходимите действия за осигуряване на информация и публичност и прилагане на принципа на партньорство и програмата за реализация;
- Да се гарантира спазване на принципа на съфинансиране и допълняемост на местните собствени финансови ресурси за развитие със средства от държавния бюджет, фондовете на ЕС и други публични и частни източници;
- Да се гарантира правилното прилагане на хоризонталните принципи на ЕС в областта на равните възможности, равен достъп, недискриминация, устойчиво развитие и др.;
- Да се прецени адекватността на общата оценка на необходимите ресурси за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г.;
- Да се оценят дейностите, предложени за прилагането на принципа на партньорство и осигуряване на информация и публичност;
- Да се оцени съответствието, целесъобразността и ефективността на Програмата за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г.

За постигането на тези цели са изпълнени следните задачи:

- Извършена оценка на обхвата и фокуса на анализа на актуалните тенденции и процеси, проблеми и потенциали на икономическото, социалното, инфраструктурното и екологичното развитие на община Първомай;
- Извършена оценка на съответствието и обвързаността на SWOT-анализа със социално-икономическия анализ и с дефинираните цели и приоритети за развитие на общината;
- Извършена оценка на реалистичността и приложимостта на визията, целите и приоритетите за развитие на общината за периода 2021-2027 г., интегрираността и взаимодействието между отделните приоритети и стратегически цели, както и

тяхното съответствие и обвързаност с релевантните стратегически документи на регионално, национално и европейско ниво;

- Извършена преценка на обема и ефективността на предвидените финансови ресурси за постигането на целите на ПИРО за развитие за периода 2021-2027 г. и обосноваването на разпределението им спрямо заложените цели и приоритети;
- Извършен анализ на уместността, яснотата и броя на индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО за периода до 2027 г., включително по отношение на информационното му осигуряване;
- Извършена оценка на описаните действия и механизми за наблюдение, оценка и актуализация на ПИРО, включване на партньорите в процеса на тяхното разработване и изпълнение, както и дейностите за информационно осигуряване и публичност на плана;
- Извършена оценка на съответствието, целесъобразността и ефективността на Програмата за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г.

При изготвянето на предварителната оценка Изпълнителят е взел предвид и съблюдавал изискванията на Закона за регионалното развитие и на Правилника за неговото прилагане. Изпълнителят също е координирал разработването на предварителната оценка с Възложителя.

Основните критерии, които са използвани при предварителната оценка са критериите за приложимост, обоснованост, ефективност, ефикасност, въздействие и устойчивост.

Оценка на социално-икономическото въздействие на ПИРО

В структурно отношение оценката е извършена на базата на основните дейности, застъпени в ИТСР на ЮЦР 2021-2027 г., Националната програма за развитие: България 2030

Елементите на Плана за интегрирано развитие са дефинирани в Закона за регионално развитие и включват следното:

- Териториален обхват и анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на съответната община.
- Цели и приоритети за развитие за периода 2021-2027 г.
- Описание на комуникационната стратегия, на партньорите изаинтересованите страни и формите на участие в подготовката и изпълнението на ПИРО при спазване на принципите за партньорство и осигуряване на информация и публичност.
- Определяне на зони за прилагане на интегриран подход за удовлетворяване на идентифицираните нужди и за подкрепа на потенциалите за развитие и на възможностите за сътрудничество с други общини
- Програма за реализация на ПИРО и описание на интегрирания подход за развитие.
- Мерки за ограничаване изменението на климата и мерки за адаптиране към климатичните промени и за намаляване на риска от бедствия
- Необходими действия и индикатори за наблюдение и оценка на ПИРО.
- Предварителна оценка, съгласно условията на чл. 32 от ЗИД на ЗРР .

1. Оценка на обхвата и фокуса на анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на община Първомай

Анализът на икономическото, социалното и екологичното състояние, на нуждите и потенциалите за развитие се изготвя за територията на цялата община. В тази връзка следва да бъде описан териториалният обхват на съответната общината с всички

включени в нея кметства, райони и населени места. Същевременно, тъй като развитието на съседните територии в други общини има потенциал да оказва влияние на развитието на близките до тях територии, анализът не следва да се ограничава само до териториалния обхват на общината, а следва да вземе под внимание и всички съседни територии в рамките на съседни общини, които поради съответните си специфики могат да окажат въздействие върху развитието на граничните общински територии, включени в обхвата на ПИРО. Необходимо е в синтезиран вид анализът да отразява спецификата на съответната територия, за да може на тази база в стратегическата част да се обоснове предлаганият подход за развитие за периода 2021-2027 г. Като резултат от анализа следва да се идентифицират и териториално да се дефинират конкретните за всяка община проблеми, да се направят изводи и да се посочат тенденциите за развитие на общината, като се отчитат характеристиките на вътрешния ѝ потенциал за развитие. Потенциалът за развитие се определя, като се анализират тези елементи, които са характерни за съответната територия и ще са в подкрепа на нейното бъдещо развитие.

Структурата на аналитичната част на ПИРО трябва да бъде фокусирана върху спецификата на територията на съответната община и да дава информация за основния потенциал за развитието ѝ, мястото и ролята ѝ за развитието на съответната област и приносът за развитието на региона за планиране от ниво 2. Местоположението на общината в рамките на областта и региона за планиране от ниво 2, нейните характеристики, инфраструктура и ресурси може да имат потенциал да въздействат върху развитието на останалите територии и този потенциал следва да бъде взет под внимание и анализиран.

Методиката за изготвяне на анализа, освен документално проучване на база наличните източници на информация, следва да включва и теренни проучвания (на място, чрез анкети или фокус групи) на специфичните характеристики на отделните територии, населени места или части от тях, чрез които следва да се съберат данни или информация, за които няма налични официални източници, но са важни за идентифициране на основните процеси, които протичат на съответната територия, както и за разкриване на нейния специфичен потенциал за развитие.

Оценка

Разработеният анализ за ПИРО на община Първомай 2021-2027 г. е информативен и задълбочен. Използвани са актуални данни от официални източници на информация, които са анализирани с помощта на различни подходи и са изведени съответните изводи от тях. В структурно отношение анализът отговаря на изискванията за съдържание, посочени в Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.

Общината е разгледана в контекста на социално-икономическото развитие на областта, района и националните особености.

По-голямата част от данните са визуализирани под формата на фигури или таблици, което допринася за по-лесното им възприемане.

Анализът е проблемно ориентиран, като проследява тенденциите в развитието на общината и разглежда подробно проблемите от демографски, социално-икономически, инфраструктурен и екологичен характер.

Основните акценти в анализа са състоянието на околната среда по компоненти, развитието на мрежата от различни категории защитени територии, както и зоните, включени в националната екологична мрежа НАТУРА 2000. На тази основа са

формирани изводи, които служат за SWOT анализа и обосноваването на конкретни цели, приоритети и мерки в стратегическата част.

Анализът на инфраструктурната обезпеченост се фокусира върху водоснабдителната, канализационната, транспортната, електроснабдителната и екологичната инфраструктура в територията. Тук е обърнато внимание на показателите, свързани както със съществуващата екологична инфраструктура, така и на нуждата от изграждане на такива съоръжения, потенциала и възможностите за развитие нови проекти в съответните сфери, необходимите инвестиции и др. Обърнато е внимание и на мащабни инфраструктурни проекти, които могат да окажат негативно въздействие върху околната среда и качеството на живот в региона.

Представени са и ресурсите на общината, изследвано е тяхното състояние и на тази база са изведени сравнителните предимства, които трябва да се развият за да се постигне прогрес. Според оценителя Анализът поставя добра основа за разгръщане на стратегическата рамка.

2.Оценка на съответствието и обвързаността на SWOT-анализа със социално-икономическия анализ и с дефинираните цели и приоритети за развитие на общината

SWOT-анализът е задължителна част за всеки стратегически документ, като осъществява логическата връзка между аналитичната и стратегическата част на документа.

В SWOT анализа са формирани изводи, които да служат за обосноваването на конкретни цели, приоритети и мерки в стратегическата част. Тъй като са отразени съществуващите проблеми (местни и външни за територията), които са свързани с глобални тенденции или екологични проблеми (промени в климата, загуба на биоразнообразие, деградация на почви и пр.) Изготвеният SWOT-анализ е структуриран в матрица, отразяваща влиянието на факторите за развитие, което предполага че силните и слабите страни са посочени в резултат на разработения анализ на ситуацията в общината. Съгласно класическата схема за обобщение факторите са представени в четири групи, в зависимост от това с какъв произход са те и какъв е потенциалният им ефект върху развитието. Силните и слабите страни са изведени на база вътрешните условия в общината, докато възможностите и заплахите са изведени на база външната среда. Анализът е логично построен и правилно извежда и обобщава направените в анализа констатации.

При проверка на вътрешното съответствие на SWOT-анализа не бяха открити противоречия.

Като цяло, SWOT-анализът е уловил основните изводи, направени в социално-икономическия анализ, а в стратегическата рамка са взети предвид стоящите пред развитието на общината възможности и заплахи.

3.Оценка на реалистичността и приложимостта на визията, целите и приоритетите за развитие на община Първомай за периода 2021-2027 г., интегрираността и взаимодействието между отделните приоритети и стратегически цели, както и тяхното съответствие и обвързаност с релевантните стратегически документи на областно, регионално, национално и европейско ниво

Стратегическата част на ПИРО на община Първомай за периода 2021-2027 г. набелязва насоките за развитие на общината във всички сфери на социално-икономическия живот. Тя кореспондира пряко и е съобразена в голяма степен със заложената законодателна и стратегическа рамка на регионалното развитие на национално и

европейско ниво в т.ч и с целите и посоките на интервенции на Европейските структурни и инвестиционни фондове.

Във формулираната Визия на община Първомай: „Община Първомай - привлекателен за живот и работа екологично чист район, ефективно използваща своя потенциал за постигане на устойчив растеж, създаване на нови работни места, бизнес и туризъм, със съхранено природно и културно наследство" са взети предвид основните изводи от дефинираните записи в SWOT-анализа и досегашното развитие. Решаването на ключовите проблеми и реализацията на потенциала за развитие на общината през плановия период ще даде възможност за постигане на очертаната визия, което я прави реалистична.

Оценката на стратегическата рамка на ОПР на община Първомай 2021-2027 г. е разгледана на следните нива: структура; външно съответствие; вътрешно съответствие - интегрираност, взаимодействие и допълняемост; реалистичност и приложимост; съгласуваност с общественото мнение.

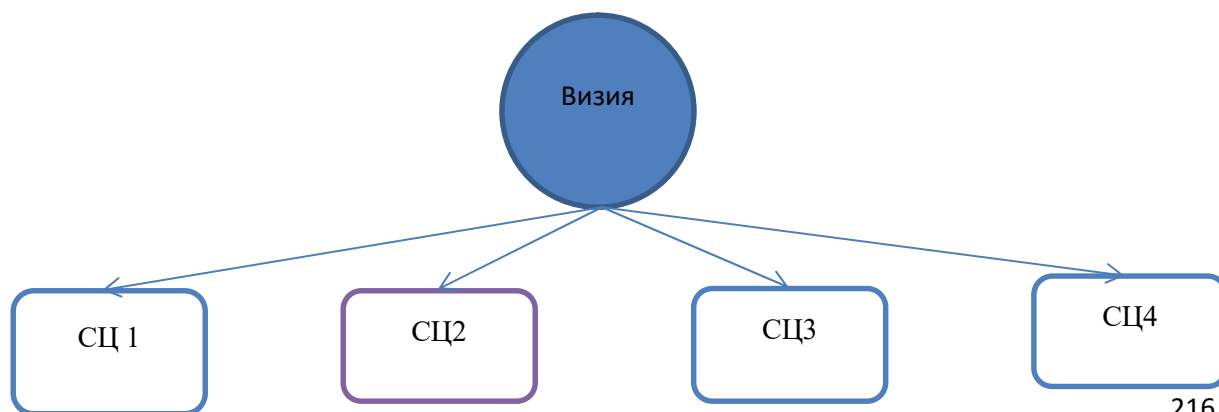
Целите и приоритетите имат за задача да дадат насоката за развитие на общината за следващия програмен период, като стъпят на основата на направения преди това анализ и SWOT-анализ. Това е ключовата част на документа, където се показва начина как да се използват предимствата на общината и с минимални усилия да се постигне максимален ефект по отношение на решаването на наличните проблеми и постигането на социално-икономически напредък.

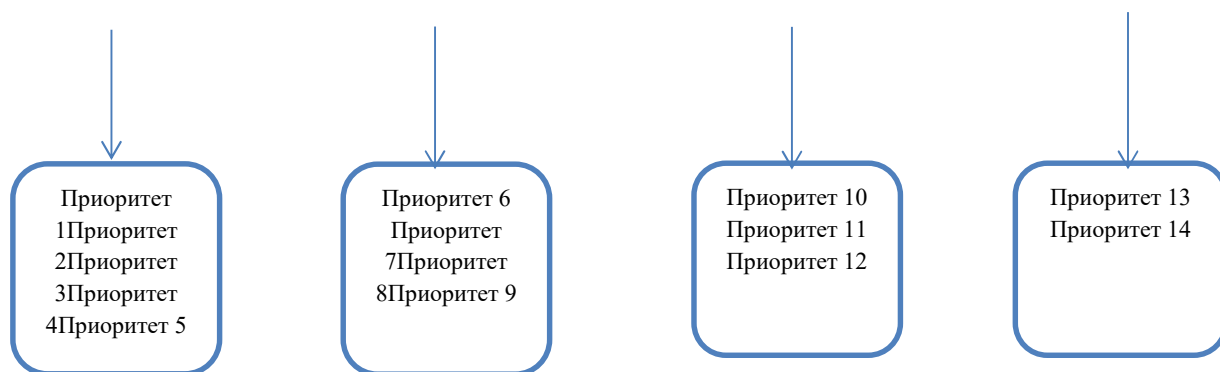
Стратегическата рамка изразява желанията на местното население за бъдещото развитие на общината и в същото време да следва насоката, определена от документите на по-високо ниво. Следва да се намери пресечната точка между желанията и възможностите за развитие, така че стратегическата рамка да бъде реалистична и да има максимално въздействие.

Външно съответствие

Така обособените стратегически цели са насочени към четири основни направления – постигане на икономическо развитие, подобряване на социалната среда и на екологичната инфраструктура, балансирано териториално развитие.

Първомай се стреми към постигане на икономическо развитие, чрез подобряване на бизнес средата, насърчаване на предприемачеството, стимулиране на инвестициите в иновации, неутрални към климата производства, туризъм и селско стопанство; Подобряване на социалната среда чрез осигуряване на достъп до качествени здравни услуги, достъп до специализирана дългосрочна грижа и социално включване, добро образование и обучение, основа за професионална реализация, подкрепа на културните институции и социализация и представяне на културно историческото наследство, достъп до спорт и услуги; Подобряване на екологичната инфраструктура, чрез подобряване на В и К мрежата, енергийната ефективност, опазване на биоразнообразието; Балансирано териториално развитие.

Структура на стратегическата рамка на ПИРО на община Първомай 2021-2027г.

Общинският план за развитие се разработва в момент, когато все още не е финализирано Споразумението за партньорство на Република България, определящо основните приоритетни направления, които ще бъдат финансирани в следващия програмен период, както и обема на заделените средства. Не са финализирани и оперативните програми, от които реализацията на ОПР на община Първомай е силно зависим. Тази неясна външна среда, в която се изготвя документът, увеличава риска за условност на планираните дейности и най-вече средствата за тях.

Външната съгласуваност на документа се изразява в съгласуваност с релевантните стратегически документи на областно, регионално, национално и европейско ниво:

Национална програма за развитие България 2030

НПР БГ2030 е водещият стратегически и програмен документ, който конкретизира целите на политиките за развитие на страната до 2030 г. НПР БГ2030 поставя пред страната 3 стратегически цели и 13 приоритета, като основните направления са в посока: Ускорено икономическо развитие; Демографски подем и Намаляване на неравенствата

Приоритети на НПР БГ2020	Приоритети на ПИРО Първомай
П1. Образование и умения	Приоритет 8: Добро образование и обучение, основа за професионална реализация
П2.: Наука и научна инфраструктура	
П3. Интелигентна индустрия	Приоритет1:Насърчаване на предприемачеството Приоритет4: Подкрепа на общинската икономика за иновации и технологично развитие Приоритет 5: Цифровизация на икономиката:
П4. Кръгова и нисковъглеродна икономика	Приоритет 11: Развитие на енергийната инфраструктура. Енергийна ефективност.
П5. Чист въздух и биоразнообразие	Приоритет 12: Инвестиции за опазване на биологичното разнообразиеи защита от рискове от климатични промени
П6. Устойчиво селско стопанство	Приоритет 2: Развитие на устойчиво селско стопанство
П7. Транспортна свързаност	Приоритет 13: Подобряване на транспортната достъпност и свързаност:

П8. Цифрова свързаност	Приоритет14: Осигуряване на цифрова свързаност и достъпност
П9. Местно развитие	Приоритет 10: Подобряване на ВИК инфраструктурата.
П10. Институционална рамка	
П11. Социално включване	Приоритет 7: Достъп до специализирана дългосрочна грижа и социално включване
П12. Здраве и спорт	Приоритет 6: Осигуряване на достъп до качествени здравни услуги
П13. Култура, наследство и туризъм	Приоритет 3: Устойчиво развитие на туризма. Приоритет 9: Подкрепа на културните институции и социализация и представяне на културно историческото наследство. Достъп до спорт и услуги

Съответствие на ПИРО на община Първомай и НПР БГ 2020

Интегрирана териториална стратегия за развитие на ЮЦР за периода 2021-2027

Визията на ИСТР на ЮЦР за периода 2021- 2027 е: „Южен Централен Район - привлекателно място за живеене, бизнес и туризъм, с по-добри условия за комуникация и съхранено природно, и културно наследство", която се реализира в три преприетни направления: Засилване на конкурентните позиции на ЮЦР чрез инвестиции във факторите на растежа; Подобряване на социалната и екологична среда; По-балансирано териториално развитие и намаляване на неравенствата.

Специфични цели в ЮЦР за периода 2021-2027	Приоритети на ПИРО на община Първомай
СЦ 1.1.: Подкрепа на регионалната икономика за иновативност и технологично развитие и повишаване на добавената стойност	Приоритет 1: Насърчаване на предприемачеството Приоритет 4: Подкрепа на общинската икономика за иновации и технологично развитие
С Ц 1.2.: Подобряване на цифровизацията на икономиката на ЮЦР	Приоритет 5: Цифровизация на икономиката:
СЦ 1.3.: Добро образование, професионално развитие и нови знания подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството	Приоритет 8: Добро образование и обучение, основа за професионална реализация
СЦ 1.4.: Подобряване на бизнес средата и стимулиране на предприемачеството	
СЦ 1.5.: Развитие на конкурентни сектори базирани на местните ресурси	Приоритет 2: Развитие на устойчиво селско стопанство Приоритет 3: Устойчиво развитие на туризма.
СЦ 2.1.: Подобряване на достъпа до качествени здравни, социални, културни услуги и спорт	Приоритет 6: Осигуряване на достъп до качествени здравни услуги Приоритет 7: Достъп до специализирана дългосрочна грижа и социално включване

	Приоритет 9: Подкрепа на културните институции и социализация и представяне на културно историческото наследство. Достъп до спорт и услуги
СЦ 2.2.: Подобряване на екологична инфраструктура	Приоритет 10: Подобряване на ВИК инфраструктурата. Приоритет 12: Инвестиции за опазване на биологичното разнообразие и защита от рискове от климатични промени
СЦ 2.3. : Ориентиране към по-зелена, нисковъглеродна икономика	Приоритет 11: Развитие на енергийната инфраструктура. Енергийна ефективност
СЦ 3.1.: Подобряване на транспортната и цифрова свързаност и достъпност	Приоритет 14: Осигуряване на цифрова свързаност и достъпност
СЦ 3.2.: Подкрепа за балансирано пространствено развитие	Приоритет 13: Подобряване на транспортната достъпност и свързаност
СЦ 3.3.: Развитие на териториално сътрудничество	

Съответствие на ПИРО на община Първомай и ИТСП на ЮЦР за периода 2021-2027г.

Вътрешно съответствие

Вътрешното съответствие на документа се изразява в ясната и категорична връзка между тенденциите в развитието на общината, станали ясни от направения анализ на икономическото и социалното развитие, изведените силни, слаби страни, възможности и заплахина тази база и разработената стратегическа рамка, която да използва потенциала на общината, за да реши нейните проблеми и да доведе до устойчиво развитие.

Постигната е интегрираност и взаимодействие между отделните стратегически цели. Те са балансиран и равнопоставен като значимост и засягат четири отделни сфери, които са ключови за развитието на общината:

Връзката между тях е особено тясна, като концепцията се изчерпва в следното: Развитие на инфраструктурата осигурява база за развитие на бизнеса и по-добра среда за живот на хората, грижата за човешките ресурси, от гледна точка образование, здравеопазване и социални дейности, води до по-добре обучени и квалифицирани кадри, които да са подготвени да влязат и да подсилят местната икономика. А развитата икономика означава повече работни места, по-високо заплащане и по-висок стандарт на живот.

Най-сигурният начин за развитието на общината е да се използват нейните сравнителни предимства и потенциали, а именно подходящите природо-климатични условия за развитие на туризъм и селско стопанство.

За да има устойчив растеж, трябва да се съблюдава опазването на околната среда. Външните фактори също са взети предвид като се предлагат условия за привличане на инвеститори и коопериране с други общини.

Реалистичност и приложимост

Приложимостта на стратегическата рамка зависи от нейната реалистичност, от нагласите на местното население, от административния капацитет, от адекватността на стратегията спрямо нуждите на местното население.

При оценката на реалистичността и приложимостта на един планов документ от значение са много външни фактори, които в повечето случаи са трудно предвидими.

Реалистичността на един план зависи от пресечната точка между предвидените дейности и отделените за тях ресурси. Плана за интегрирано развитие за включва още Индикативна финансова таблица и Програма за реализация, където са дефинирани ресурсите, необходими за реализацията на плана.

Погледът на местното население винаги е от голямо значение при разработването на планови документи. Важно е местното население да припознае набелязаните цели като свои, за да се сплоти общността около тяхното преследване и да се установи тясна кооперация между администрация и гражданско общество.

Административният капацитет е анализиран в ПИРО и предвидените цели са поставени в съответствие с потребностите.

Съгласно направената оценка на стратегическата рамка на Плана за интегрирано развитие, оценителят смята, че е разработена реалистична и приложима стратегическа рамка, която се отличава с вътрешна кохезия и съответствие със стратегически документи на по-високо ниво.

Посочените цели в ПИРО на община Първомай гарантират правилното прилагане на хоризонталните принципи на ЕС в областта на равните възможности, равен достъп, недискриминация, устойчиво развитие, добро управление като са предвидени мерки за интегриране на етническите общности, а цялостното изпълнение на плана и общата цел ще допринесат за устойчивото развитие на територията.

4. Преценка на обема и ефективността на предвидените финансови ресурси за постигането на целите на ПИРО 2021-2027 г. и обосноваването на разпределението им спрямо заложените цели и приоритети

Индикативната финансова рамка обобщава необходимите ресурси за реализацията на ПИРО за периода 2021-2027 г. Тя е тясно обвързана с макроикономическата обстановка и следва да бъде съобразена с поуките от предходния програмен период и текущото финансово състояние на общината.

Оценка

При съставянето на Индикативната финансова таблица е използвана предложената в Приложение 2 от Методическите указания форма за разработване на ПИРО 2021-2027 г. като е спазена нейната структура и съдържание.

Необходимите средства за реализацията на плана за изчислени на 202 124 241 лв. като 98,95% са с външен източник на финансиране и само 2 098 279 лв. или 1,05 % са от общинския бюджет.

Предвидените средства от ЕС за периода 2021-2027 г. са 68,93%. Изводът е, че се разчита много на средствата от ЕС, което прави изпълнението на ПИРО зависимо от редица външни фактори и риска от неговото неизпълнение по-голям. В същото време обаче, общината няма достатъчно ресурси, за да подкрепи самостоятелно инициативите за развитие, затова е подходящо привличането на повече частни инвестиции и насърчаването на частните инициативи в общината.

Финансовите ресурси са приблизително балансирано разпределени между инфраструктура, туризма, управление на водите, управление на отпадъците на общината,

като тук са включени големи проекти насочени към подобряване на техническата и социалната инфраструктура.

Следва да се има предвид, че изготвянето на финансовата рамка на общината се случва в момент, когато тече подготовката на рамковите документи за следващия програмен период и съответно не са напълно ясни приоритетите на ПРЗСР и други, които ще бъдат финансирани, териториалното разпределение на финансовите средства и

условията за тяхното отпускане. Това затруднява планирането и разпределението на средствата за следващия седемгодишен период, както и определянето на количествените показатели, тъй като предвидените средства са с източник предимно на външно финансиране.

Според оценителя разпределението на финансовите ресурси отговаря на направените изводи от анализа и на предвидените цели в стратегическата рамка.

Връзката между финансовия ресурс и стратегическата рамка е двупосочна. Остойносттаването на предвидените дейности би следвало да се направи на база желаните резултати. В случая е използван именно този подход: като база за изчисленията са използвани предвидените в матрицата с индикатори крайни стойности, които са заложили като цели за края на седемгодишния планов период.

5. Анализ на уместността, яснотата и броя на индикаторите за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО за периода до 2027 г., включително по отношение на информационното му осигуряване

Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на Общинския план за развитие на община Първомай е основен инструмент за проследяване на степента на изпълнение на ПИРО и е изцяло съобразена с МУР. Тя отчита напредъка и степента на постигане на целите и приоритетите за развитие на общината по физически и финансови характеристики. За целите на плана са използвани два вида индикатори: общи и специфични индикатори за резултат и индикатори за въздействие. Това позволява да се направи извод спрямо уместността и яснотата им.

Индикаторите за резултат се отнасят до наблюдението и оценката на изпълнението на определените приоритети за развитие на общината. По някои приоритети те се отнасят за предвидени или изпълнявани конкретни проекти с важно значение за развитието на територията на общината. Дефинираните индикатори са количествено измерими и осигуряват обективност по отношение на оценките и изводите за конкретните постижения при реализацията на приоритетите и мерките и постигнатото пряко въздействие в съответната област.

Индикаторите за въздействие отчитат изпълнението на специфичните и стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на избраната стратегия и политика за устойчиво интегрирано местно развитие за съответния период. Степента на въздействие се отчита с количествено и/или качествено измерими индикатори.

Матрицата на индикаторите за ПИРО на община Първомай включва наименование на стратегическа цел и приоритет, мярка на индикатора; източник на информация, период на отчитане, базова и целева стойност. Подробно посочените индикатори са ясни, уместни, с достатъчен брой и възможности за информационно осигуряване. Така изготвената матрица позволява да се изготвят качествени междинна и последваща оценки на плана.

На база на извършения анализ на социално-икономическото състояние на целевата територия и предвид заложените в ПИРО индикатори за наблюдение и оценка на изпълнението може да се направят съответните изводи за въздействието на документа.

Базовите и прогнозни стойности на ключовите индикатори позволяват да се сравнят и преценят очакваните социални и икономически ефекти и въздействия от реализацията на плана.

Ако ПИРО бъде изпълнен и заложените в него конкретни проекти станат реалност, по безспорен начин може да се твърди, че както социалните, така също икономическите и екологичните показатели на община Първомай в края на плановия период (2027 г.) ще

регистрират много по-високи равнища, доближаващи я до стандартите за устойчиво развиваща се територия, в която на населението е осигурен по-висок жизнен стандарт, характеризиращ се с по-високи доходи, по-добро здравословно състояние, по-уютна жизнена и околна среда.

6. Оценка на описаните действия и механизми за наблюдение, оценка и актуализация на ПИРО, включване на партньорите в процеса на тяхното разработване и изпълнение, както и дейностите за информационно осигуряване и публичност на плана

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на Плана за интегрирано развитие осигурява неговото ефективно изпълнение с оглед постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и ефикасно разходване на ресурсите за реализация на планираните дейности и проекти. Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на плана обхваща и Програмата за неговата реализация. При изготвянето на системата е спазена законодателната рамка и е развита вътрешна система за наблюдение, оценка и актуализация с конкретни механизми.

За наблюдение на изпълнението на ПИРО се извършват междинна и последваща оценки. Оценката предоставя информация за ефективността от провежданата политика. Тя осигурява на управлението механизми на контрол, чрез информация за разходите и за резултатите, подпомага и съответните управленски власти да преценят въздействието от изпълнението на ПИРО, да го подобрят, като го преосмислят от гледна точка на заложените цели и приоритети и възможностите за тяхното реализиране.

Чрез оценката се изяснява и ефектът от планираните дейности. Тя може да подобри също така и прозрачността в процеса на прилагане на плана и да насърчи повишаването на отговорността на властите пред широката общественост.

Резултатите от наблюдението на ПИРО се обобщават в изготвени редовни Годишни доклади. Годишните доклади за наблюдението на изпълнението на ПИРО осигуряват информация за изготвяне на междинната и последващата оценки.

При формулиране на механизмите за изпълнение на Плана за интегрирано развитие е препоръчително създаване на постоянна Работна група към Община Първомай, която пряко да подпомага Кмета на общината относно изпълнението на ПИРО и да упражнява контрол и мониторинг върху резултатите. В Работната група за управление на реализацията на ПИРО следва да се включат представители на общата и специализираната администрация, представена от съответните дирекции, които имат отношение към заложените в плана цели и проекти, както и представители на Общинския съвет. С оглед осигуряването на постоянно обществено участие в изпълнението на ПИРО е препоръчително да се включат и представители на неправителствения сектор, социалните партньори, граждани и местни предприятия.

Неотменен документ, свързан с изпълнението на Плана за интегрирано развитие, е Програмата за реализация на ПИРО за периода 2021-2027 г. Програмата за реализация се разработва на основата на ресурсно осигурените специфични цели и включва конкретни проекти, прогнозните им стойности, източници на финансиране, срокове и отговорни институции. В специален раздел на Програмата са включени проектите. Препоръчва се работната група да следи изпълнението на конкретните проекти, както и да променя Програмата за реализация и да допълва при необходимост и промяна в социално-икономическото развитие на общината. Работната група следва да следи и включва в нея и проектите на заинтересованите страни - НПО, бизнес организации, социални партньори и други за развитието на общината.

Осигуряването на необходимата и своевременна информация и публичност на процеса на разработване, актуализиране, съгласуване и изпълнение на Общинския план за развитие се осъществява от Кмета на община Първомай и Общинския съвет в съответствие с техните компетенции. В процеса на наблюдение на изпълнението на Общинския план за развитие следва да се осигурява участието на граждани, физически и юридически лица като се спазва принципа за партньорство, публичност и прозрачност.

Предизвикателството, което е на дневен ред пред общинската администрация, е да бъдат осъществени необходимите стъпки за непрекъснатото информиране и въвличане на социално-икономическите партньори и заинтересованите страни в ефективното изпълнение, наблюдението и оценката на актуализирания ПИРО, както и привличането на бизнес организации за осъществяване на проекти в обществен интерес под формата на публично-частно партньорство.

Информираността на гражданите и обществената подкрепа са от особено значение за успешното реализиране на Общинския план за развитие и за осигуряването на интегрирано устойчиво местно развитие.

7. Оценка на съответствието, целесъобразността и ефективността на програмата за реализация на ПИРО за периода 2021-2027

С Програмата се определя пакета от мерки и проекти за реализация на целите и приоритетите за развитие на общината през периода до 2027 г., съответните финансови ресурси, административните структури за управление, наблюдение и оценка на проектите, индикаторите за цялостното изпълнение на Програмата, а оттук - и на Плана за интегрирано развитие, действията за осигуряване на комуникация, информация и публичност при осъществяването на мерките и проектите, включени в Програмата. Програмата за реализация на Общинския план за развитие има многогодишен характер (7-годишен период на действие) и може да бъде актуализирана периодично в зависимост от условията и прогнозите за реализацията на Плана за интегрирано развитие с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението на плана и постигане целите и приоритетите за развитие.

В Програмата за реализация на ПИРО на община Първомай 2021-2027 г. са включени оперативните насоки и цели на програмата, мерките и предвидените дейности за подкрепа и списък с индикативни проекти за реализация. Елементите: индикатори за конкретни продукти и резултати на проектите, организация и дейности по наблюдението, оценката и актуализацията на програмата, комуникационен механизъм за осигуряване на информация, отчетност и прозрачност не са включени. Препоръчва се да се посочат конкретните дейности по наблюдение изпълнението на Програмата за реализация и как ще се осигури публичност и прозрачност на действията. Включването им би довело до по-голяма яснота относно изпълнението на Програмата за реализация. **Екипът, изготвил ПО, препоръчва да се изготвят Годишни програми за реализация на ПИРО, в които да бъдат включени и индикатори на проектите, които се/ще се изпълняват през конкретната година. Изпълнението на Годишната програма за реализация ще е основен източник на информация за подготовката на Годишния доклад на Кмета за реализацията на ПИРО, който следва да бъде изготвен до 31 март следващата календарната година за предходната. Основните инвестиции, които се планира да се осъществят, са в сферата на ВиК, туризма, екологията, инфраструктурата и инфраструктурата за подобряване на бизнес средата.**

Заклучение

Плана за интегрирано развитие на община Първомай за периода 2021-2027 г. е разработен съгласно препоръките, изведени в Методически указания за разработване и

прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г., Интегрирана териториална стратегия за развитие на ЮЦР за периода 2021-2027 г., Национална програма за развитие България 2030:

- Спазена е общата структура за изготвяне на анализ за икономическото и социално развитие;
- SWOT-анализът съответства напълно на анализа на икономическото и социалното развитие и приложената стратегическа рамка;
- Стратегическата част е структурирана ясно и в съответствие с изискванията на вропейските, националните, регионалните и областните стратегически документи. ПИРО на община Първомай е хармонизиран с националните секторни стратегии, които обхващат периода 2021-2027 г. и които са изготвени към момента на разработването на плана;
- Планираната „визия“ е завършена в смислово отношение и отговаря на поставената стратегическа рамка;
- Обемът на предвидените финансови ресурси е в съответствие с предвидените проекти за изпълнение, от което може да се съди и за ефективността и ефикасността за постигане на целите на ПИРО на община Първомай. Във финансовата индикативна таблица е спазен изцяло принципа на съфинансиране и допълняемост на местните собствени финансови ресурси за развитие със средства от държавния бюджет, фондовете на ЕС и други публични и частни източници;
- Системата от индикатори за наблюдение на изпълнението на План за интегрирано развитие на община Първомай включва ясни, уместни, с достатъчен брой и възможности за информационно осигуряване индикатори, което позволява да се изготвят качествени междинна и последваща оценки на плана и да се определи социално-икономическото му въздействие;
- Успешното изпълнение на ПИРО ще доведе до икономически ръст и съществено подобрене на качеството на живот в община Първомай в края на плановия период;
- ПИРО на община Първомай гарантира правилното прилагане на хоризонталните принципи на ЕС в областта на равните възможности - равен достъп, недискриминация, устойчиво развитие, добро управление, партньорство

С реализацията на плана ще се интегрират екологични принципи с цел насърчаване устойчивото развитие и пространственото планиране на селищната среда, като ще се създаде и благоприятен микроклимат за бизнес и инвестиции, туризъм, екологично селско стопанство и модерна инфраструктура.

За подобряване качеството, реалистичността и изпълнимостта на документа екипът, изготвил ПО, има следните по-обща препоръки:

- ОПР да се съгласува с Оперативните програми и ПРЗСР за новия програмен период 2021-2027 г. след тяхното окончателно одобрение и при необходимост да се актуализира;
- Бизнесът и НПО също да предоставят и отчитат пред Община Първомай своите проекти и инвестиционни дейности и намерения, за да бъдат отразявани в отчетите и програмите за изпълнение на ПИРО.

В резултат на проведената предварителна оценка на Плана за интегрирано развитие на община Първомай за периода 2021-2027 г., екипът, изготвил оценката, препоръчва приемането на документа от Общински съвет.